

BELON GELLÉRT

Jézus lelkülete

**BELON GELLÉRT
JÉZUS LELKÜLETE**

BELON GELLÉRT

Jézus
lelkülete

Második kiadás

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1988

© BELON GELLÉRT

*Minden jog fenntartva,
beleértve a bármintemű eljárással való
sokszorosítás jogát is*

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	13
JÉZUS TÖRTÉNETISÉGE.....	16
Rügyben maradó hit	17
A kérdés	18
A Szentírás	19
Kereszténységen kívül	22
Zsidó források	25
Képszerű látás	26
Így kellett lennie	29
A legkisebb ország	31
Híres helyek	33
A csodák varázsa	34
Rajongás nélkül	36
A megvetett kő	37
JÉZUS TELJES EMBERSÉGE.....	40
Uralkodó	43
Gondoskodó	46
Elméleti	50
Művész	53
Közösségi	55
Vallásos	56

A KRISZTUSI VALÓSÁG	59
A keresztség.....	59
A teremtés	60
Semmiségünk tudaa	61
A „teremtettség nyomora”	62
A szolga	63
Alázata.....	65
A teremtés gyönyörűsége.....	66
Teremtés-himnuszok	68
A 104. zsoltár	69
Jézus gyönyörűsége	72
A mindenség érzelmeivel	74
Istengyermekség	77
Prófétai nyomokon.....	78
Jézus Atya-élménye	79
Az apostolok	81
Emberi elmélkedések	82
Csodálatos változás	84
Nem szolga, de fű.....	85
A hit élete	88
Emberi tudomány.....	88
Amit rosszul tudunk	89
Isten világában	91
Megkövesedett gondolatok	93
Élő hit.....	94
Hitünk tisztasága	97
Istenünk pedagógiája	98
Szilárd eledel.....	100
Titkok sugárzatában.....	101

KRISZTUSI NAGYKORÚSÁG	104
A bérálás	104
Nagykorúság	105
Gyerekes felnőttek	107
A felnőtt Jézus világa	109
Jézus ereje	110
Jézus imája	113
Feladatához való hűsége	114
A Szentlélek vendégsége	117
Jézus hasonlatai	119
Tűz	119
Forrás	120
Szél	121
Jézus Lelke	122
A Vigasztaló	123
A meggyőzések Lelke	124
Fejlődésünk Lelke	125
Apostoli szavak	126
Elrejtett Isten	128
Az ember féelme	128
Féelmeink forrásai	130
Gyöngeségünk	130
Jövevény lelkület	132
Kártyaváraink összeomlása	134
Küzdelseink	136
Jézus bátorsága	138
Emberi kicsiségünk	139
Isten gyöngesége	140
Küzdeni Istennel	141

KRISZTUS SZERETETE	144
Az Oltáriszentség	144
Jézus Istenszeretete	145
Az Atya szereti a Fiút	146
Jézus válasza	146
Az Atya akarata	147
Írva van	147
Életeleme	149
Az Atya titka	151
Isten botránnya	152
Krisztus akarata	154
Meváltás alázatban	156
Más kultúrák	159
Más idők	160
Rejtett tanítás	161
Isten bolondja	165
Meváltás szenvedésben	168
Eredménytelenség	170
Rágalmak	173
Egyedül	175
Istentől való elhagyatottság	177
Jézus emberszeretete	179
Emberek megközelítése	182
Harmatlábon	182
Szűzi fogantatása	184
Názáreti titka	186
Törvény alattvalója	188
Húsvéti Krisztus	190
Hogyan szeretett	193
Számontartó szeretet	193
Kereső szeretet	195
Odaadottság	198
Vállalja a bajlódást	200

Kérlelő szeretet	202
Megtartó szeretet	205
A szeretet csúcsai	207
Távolodó szeretet	207
Tapintat	212
Szolgáló szeretet	216
Örök imádkozó	218
Az oltáriszentség életünkben	223
A BŰN SZÍNE ELŐTT	225
A bűnbánat szentsége	225
Jézus és a bűn	227
Jézus és a Sátán	228
Az ördög kelepcei	229
A világosság angyalaként	230
Legyőzötte	232
Jézus és a pokol	235
Ami félelmetes	236
Ami megdöbbenő	237
Jézus bűnutálata	238
Jézus szégyene	241
Jézus a bűn megsemmisítője	244
Tanításával	244
Tetteivel	247
Jézus győzelme	249
Saját fegyverével	251
Gyarló emberekkel	252
A titkok mélye	253
Jézus és a bűnös	259
Véget nem érő irgalom	260
Félelem nélkül	261
Adósságtudat	262

Gyengeségünk	263
Elveszettségünk	264
Az irgalom teteje	266
Késedelmeskedésünk	267
Visszaeséseink	268
Dacosságunk	270
Isten Báránya	273
Nikodémus	275
A samariai asszony	276
Júdás	278
JÉZUS VILÁGFÖLÖTTISÉGE	283
A szent kenet szentsége	283
Jézus világfölénye	285
Jézus és a vagyon	288
Boldogok a szegények	289
Mindennapi kenyerünk	290
Gazdag az Istenben	293
Jézus és a hatalom	296
Az evilági uralom	297
A hatalmaskodásról	300
A családban	301
Az igazság birtoka	303
Áldozataink fölénye	306
Hatalom nélkül	309
A választottság jelei	311
A csodavárás	314
Szenvedés és elmúlás	318
A szenvedés egyetemes	319
Miért a szenvedés	319
A szenvedés érthetetlen	321
A szenvedés szükséges	322

Szenvedés és kiválasztottság	324
A szenvedés fájdalma	326
Több élet – örök élet	330
Jézus és a halál	334
Reménység és bizalom	336
Jelenlét és távolság	337
Megtalálás és keresés	339
Otthonézés és vándorság	340
Beérkezés és készülődés	342
Teljesülés és várakozás	344
Az élet bizalma	346
Nincs lehetetlen helyzet	347
Nincs legyőzhetetlen akadály	348
Nincs végleg elrontott élet	349
Nincs megsemmisítő szenvedés	350
Remény a remény ellenére	352
Öröm és béke	354

KRISZTUS EMBERKEZELŐ MŰVÉSZETE 357

Az egyházi rend szentsége	357
Jézus embereket választ	360
Nem Isten erejével	361
Angyalokat sem választ	362
Nem kiváló embereket	363
Az egyszerű embert	365
Emberi mű és isteni kegy	369
Nem a legjavát	371
Méltatlanságban	372
Személyes hatások	376
A föld sója	380
A világ világossága	382

Felszerületlenül	385
Emberek halászhai	388
A szolgálai	391
Atyaság	394
Gyöngékkal gyöngé	396
Példák	400
A többsíkúság	404
Pásztor	406
JÉZUS EVILÁGISÁGA	411
A házasság szentsége	411
Krisztus evilágisága	418
Krisztus és a nemiség	420
A kettő egy test	423
Miért véték?	426
Megtartóztatás	428
Jézus és az élet	431
Emberi kapcsolataink	433
Krisztusban	434
Kisztust szolgálai	435
A barátságrol	438
Szakadékok	440
Semmit vissza nem várva	444
Evilági dolgaink öröme	448
Étel, ital, ruházat	450
Foglalkozásaink	454
Dolgaink belseje	456
Mértéktartás és önmehtagadás	462
Áldozatok sora	462
Szeretet és gyűlölet	465
Örömmel élni	470
IMÁDSÁG KRISZTUS LELKÉÉRT	474

BEVEZETÉS

„Ember így még nem beszélt!” – mondják a templomőrök a papi fejedelmeknek Jézusról. Ez a megállapítás hangzik századról-századra egészen korunkig. Hívők és hitetlenek, vallásosak és vallástalanok egyaránt vallják, hogy Jézusban megjelent a tökéletes ember. Az Isten is kinyilvánítja róla Szent Pálnál: „Úgy tetszett az Atyának, hogy benne lakjék az egész teljesség.” (Kol 1, 19) Ég és föld tanúsítja, hogy Jézusban megjelent az emberség teljessége.

A modern teológia ezt úgy fogalmazza meg, hogy a problémákkal teli mai ember számára a kérdések kulcsa Krisztus. Aki rátalál Krisztusra, az rátalál az Istenre is, az emberre is. Akinek van Krisztusa, annak van Istene, és van embersége. És eligazodik az élet döntő helyzeteiben.

Ez a könyv ezzel a kétezer évvel ezelőtt megjelent Krisztussal akar megismertetni: Jézus lelkébe segít betekinteni. Szeretné megsejtenni Jézus gondolatait, megérteni világról vallott felfogásait, és tanulmányozni Istennel való kapcsolatait. Ezért csak a

szentírás szavain keresztül tárja elénk Jézus belső világát. Jézus ugyanis a Bibliában hagyta ránk lelkét, és egyházában, a szentségekben. Ahogy az élet nagy fordulóra egy-egy szentséget állított, úgy akarjuk e fordulókra adott szentségi válaszból kiolvasni a krisztusi felfogást, a jézusi lelket. Ahogy az üvegprizma a napfény izzó fehérségét színekre bontja, úgy tükröződik a hét szentségben az emberi élet alapterületeire sugárzó krisztusi felfogás. A Krisztusban megjelenő teljesség a szentségi kegyelmekben bomlik számunkra megfigyelhetővé és hozzáférhetővé.

Örök emberi feladatunk: Krisztus megjelenítése. „Ugyanaz a lelkület legyen bennetek, amely Jézus Krisztusban volt” – mondja Istenünk szent Pálnál (Fil 2, 5) Maga Jézus ezt tárja elénk: „Nem különb a tanítvány mesterénél, sem a szolga uránál. Elégedjék meg a tanítvány, ha olyan lesz, mint mestere, és a szolga, ha olyan, mint ura.” (Mt 10, 24–25) Ne akarjunk többek lenni Urunknál, sem okosabbak Mesterünkénél. De akarjunk Jézus érzéseibe öltözni, Jézus gondolataiban elmerülni, Jézus tetteit utánozni.

Higgyük el, hogy minden alapvető emberi kérdés szerepel ebben a teljes emberiségű Krisztusban. Magáról azt mondta: „Én vagyok az ajtó: aki rajtam keresztül

megy be, üdvözül, ki-bejár és legelőre talál.” (Jn 10, 9) Az életünket kínzó kérdések zárt ajtóit kinyílnak, és mi a krisztusi ígéret értelmében otthonosan mozgunk a sokak számára lezárt titkok között, ha nem is kapunk tetszetős megoldásokat.

Mert főcélunk a szentírásból elősugárzó Krisztus-arc, ezért jelöljük meg mindig az idézetek lelőhelyeit. Jól teszi az olvasó, ha szentírással a kezében olvassa e sorokat, hogy az idézetek szövegösszefüggéseit is lássa. A felragyogó Jézus-arc fogja fényét hinteni élete útjára.

JÉZUS TÖRTÉNELMI VISSZHANGJA AZ I. SZÁZADBAN

Valamilyen Istent hiszek és kész! – mondta egy templombajáró hívő katolikus karácsonykor. E túlságosan leegyszerűsített, lapidáris rövidségű hitvallás eléggé elterjedt keresztényeink között. Megünneplik ezek a karácsony fényvel és meleggel átjárt napjait, résztvesznek a nagyheti szertartások megilletődött szomorúságú cselekményeiben s tompa fájdalommal állnak meg a templomok szentsírajainál. Megmerítik lelküket a feltámadási körmenetek, a halálon diadalt arató élet győzelmének hangulatában. De mindezt csak úgy kezelik, mint őseinktől ránk hagyott szent álmot vagy legendát. Hogy azonban mindebből mi a valóság, és mi a jámbor ábránd s képzelgés, azzal nem foglalkoznak és elütik azzal: ki tudja, hogy ki is volt ez valójában, és hogy egyáltalán igaz volt-e vagy sem. És ezzel a belső kétellyel vagy bizonytalansággal élik látszólagos keresztény életüket, és egész vallásos világnézetüket ebben a rövid hitvallásban formálják meg: Valamilyen Istent hiszek.

Ezek az erőtlén hitű keresztények nem is veszik észre, hogy valójában ez már nem is kereszténység. Ennyire vitték már a francia enciklopédisták és felvilágosodottak is a 18. században. Magának Voltair-nek is ennyiből állott a hitvallása. Nem is több ez a modern vallásos hitvallás, mint elcsendesült, támadó hevét veszített voltérianizmus.

Rügyben maradt hit

Nem kell ezen megbotránkoznunk. Hiszen a legtöbb keresztény ember érdeklődése, ismeretszerzése a hit terén megáll az iskolából való kikerülés níveljén, és ezzel a gyermeki níveln álló hitismerettel akar megküzdeni a felnőtt korban jelentkező kételyekkel és tagadásokkal.

Sok gyermek serdülő korában különleges jártasságot szerez a motorvezetés és kezelés terén; sok leány már iskolás korában nagy hozzáértést tanúsít a főzés és háztartás világában. De ha megállna tudásuk a 14–16 éves níveln, képtelenek lennének akár a motorozás, akár a háztartás minden később jelentkező problémáját megoldani.

Különös, hogy sok keresztény csak a hitismeretnél elégszik meg a gyermekkorban jól-rosszul megszerzett tudással, és ezzel a tudással akarja a hitélet minden később je-

lentkező feladatát megoldani. És mert saját maga nem tudja megoldani, azért a fenntebb jelzett rezervált magatartásba menekül. Ha nem is tagadja meg a hitet, de függeszti odaadását Jézus és a kereszténység megváltó tényeivel szemben: ki tudja, hogy is volt az valójában és mi volt belőle igaz.

A kérdés

Itt csak a történelmi bizonyosság segít: valóban élt-e Jézus, nem mese vagy jámbor ábránd-e Jézus alakja és tanítása, nem papi mesterkedés vagy naív rajongás szülötte-e a kereszténység nagy elindítója.

Mi egy kissé hajlunk afelé a felfogás felé, hogy csak a tudományokban előrehaladt modern ember merte felvetni a kereszténység alapítójával kapcsolatban a valóság vagy mese kérdését és hogy csak modern szellemiség érett meg arra, hogy kritizálja Jézus történetiségének bizonyítékait. Holott kiderül, hogy ezzel már az első apostolok is találkoztak. „Mert nem kieszelt meséket vettünk alapul, amikor tudtul adtuk nektek Jézus Krisztus hatalmát és megjelenését – írja Szent Péter – mert hiszen szemlélői voltunk nagyságának” (2 Pt 1, 16).

Szent Péter bizonyosságot szegez szembe a mese-teoretikusokkal. Nekünk is törté-

nelmi bizonyosságot kell előhoznunk. Kérdés, hogy lehet-e történelmi bizonyosságot találni Jézus életével kapcsolatban.

A Szentírás

A kérdésre igenlőleg kell felelnünk.

A legtermészetesebb az volna, hogy rámutatunk a Szentírásra, Jézus életének leg-hitelesebb kútfőjére és a keresztény irodalomra, mely egészen az őskereszténységig nyúlik vissza. A baj csak az, hogy éppen a Szentírás történelmi hitelében ingott meg sok ember bizalma. Ez a bizalmatlanság nemcsak abból ered, hogy olvassák a sok különféle vallás ún. szentkönyveit s azok bizonytalan sorsát, de hozzájárul az a le-tagadhatatlan tény is, hogy Krisztustól 1500-ig úgyszólván csak a papok értettek az írás-olvasáshoz. A francia *clerc* szó egy-képpen jelent írástudót és papot. Így tehát a papok kezén lévén a szentkönyvek egye-düli és kizárólagos sorsa, egyesek úgy vélik, a papok azt csináltak velük, amit csak akartak, úgy változtatták, toldozták-foldozták, ahogy nekik tetszett vagy érdekeik megkövetelték.

Ezzel szemben áll azonban, hogy mind az ókeresztény irodalom, mind a Szentírás kiállta a legélesebb kritika kifogásait. Elég

csak pl. a protestáns Nestle kritikai Szentírás-szövegébe belelapoznunk, hogy lássuk, milyen óriási felkészültséggel állítják össze a kódexek százaiból a Szentírás eredeti szövegét. Elég volna csak a legújabb felfedezésekre utalnunk, melyek szerint 120-ból – tehát 80–90 évvel Jézus földi élete utánról – származnak a Szentírás-másolatok, amelyek szó szerint megegyeznek a mindig és ma is használt Szentírás-szöveggel.

A görög vagy római történetírók művei IX–X. századi másolatokból ismeretesek, tehát a történeteknél ezer- ezeröttszáz évvel későbbi időkből, és senkinek sem jut eszébe kétségbe vonni, hogy élt Periklész vagy Nagy Sándor, Caesar vagy Augusztus. De mert Jézus életéről szóló szentkönyvek csupán évtizedekkel későbbi másolatokból ismerhetők, vannak, akik Jézus létét is kétségbevonják.

De ez nem csoda. Closen írja, hogy a szavakba testesült isteni igének sincs más sorsa, mint a testbeöltözött Igének: Jézusnak. Jézus pedig azt mondja magáról: „Atyám nevében jöttem, s nem fogadtatok el. De ha valaki a maga nevében jönne, azt elfogadnátok.” (Jn 5, 43). Más történelmi tényeknek nem kell hitelükért harcolniok és kevesebb történelmi bizonyosság is elég megbízhatóságuk elfogadására. A Szent-

írással szemben azonban kérlelhetetlenül szigorú az emberi bíráló.

De a Szentírás kibírja a kritikát. Pszichikailag teljesen kizárta a szentkönyvek megváltoztatását (és ezt nem szokták számításba venni) az a felekezetre való szakadás, ami – ha nem is a mai arányokban – megvolt már az ősegyházban, már az apostolok idejében is. Szent Pál ezekkel kapcsolatban írja: „Kell is, hogy szakadás legyen körötökben, mert a megbízhatók csak így tűnnek ki közülök” (1 Kor 11, 19). Jézus is azt mondja: „Szükséges, hogy botrányok legyenek” (Mt 18, 7). Sehol kézzelfoghatóbban nem igazolódik Isten bravúrja, mely a rosszból is jót tud előhozni: mert éppen a szent iratok eredetiségének megőrzésében volt szerepük ezeknek a kínos és botránkoztató pártoskodásoknak és szakadásoknak.

Ha tíz testvér örökli például az atyai vagyont és mindegyiknek a kezében van a végrendelet egy hiteles példánya, akkor a végrendeleten vitázni, veszekedni lehet, magyarázni így vagy úgy módjukban áll a testvéreknek, csak éppen egyet nem tehetnek meg: letagadni vagy megváltoztatni a végrendeletet. Ha egyik-másik kísértésbe jönne a saját példányába a saját értékét szolgáló változtatást betoldani, a többi kilenc joggal tiltakoznék: ez nincs benne a mi példányunkban, ez hamisítás.

Jézus éltét és tanítását már az apostolok idejében jelentkező szakadások s felekezettek különféleképp magyarázták, de a szent könyveken s a bennük foglalt tényeken egyik sem változtatható, éppen a szemben álló felekezetek árgus tekintete miatt. A katolikus szentírása és a gnosztikus-enkratita eretnekségű Tatian (Kr. u. 72 táján) szentírása szó szerint egyezik, akár csak most a katolikus és protestáns bibliák (bár ők néhány könyvet kihagynak). Ha egy pápa vagy akár csak egy szerzetes betoldani vagy másítani próbált volna valamit a Szentírás könyveiben, az ellenfelek diadalal csaptak volna le rájuk mint hamisítókra.

Így vált az akkori bomlás a kereszténység mai védelmezőjévé s igazolójává: Szentírás sértetlen épségének garantálójává.

Kereszténységen kívüli írók

De bármennyire bizonyítjuk a forráskutatás legmegbízhatóbb eszközeivel a szentíratok hitelességét, és bármily világosan álljon előttünk a krisztusi tanítás akaratlan változásának vagy céltudatos változtatásának lélektani és történelmi lehetősége: a mai ember szeretne nem-keresztény forrásokból is bizonyosságot meríteni

Jézus történelmi valóságáról. Olyan íróktól és történelmi dokumentumokból, melyek mentesek az esetleges keresztény elfogultságtól.

Tacitus ennyit ír Krisztusról: „E név (keresztény) Krisztustól származik, akit Tiberius uralkodása alatt Poncius Pilátus helytartó halálra ítélt, és a már egyszer elfojtott pusztító babonáság a jelenben ismét feltört nemcsak Júdeában, ahol ez az irányzat keletkezett, hanem Rómában is, ahová minden sötét és szégyenteljes irányzat összefut és híveket nyer” (Annales 15, 44, 5).

Suetonius Claudius császár életrajzában így emlékezik meg Krisztusról, amikor a császárnak a különböző népek felett való intézkedéseit felsorolja: „A zsidókat, akik Krisztus lázítására folyton nyugtalankodtak, Rómából száműzte” (Vita Claudii 25, 4).

Keresztényekről ők is, mások is többször és bővebben megemlékeznek, de itt egyedül a Krisztusra vonatkozó dokumentumokat vesszük figyelembe.

E két történetíró két mondatán kívül nem találunk Krisztusról pogány feljegyzést. De ide kell vennünk azt a palatinusi rajzot, amit a császári paloták kaszárnyájának falára rajzolt egy Alexamenos nevű kereszténynek a katonatársa. A rajzon egy

kereszt áll, rajta számárfejes alak, előtte egy kuporgó ember. A fölírása: Alexamenos sebete theon (= Alexamenos imádja Istenét). Ha itt Krisztus neve nem is szerepel, a kereszt összekapcsolása az istenhittel nyilvánvalóan Krisztusra utal.

Hasonlóképp történelmi bizonyíték az a tény, hogy Hadrián császár 135 után a különben jelentéktelen falucskában, Betlehemben Adonisz istenség tiszteletére berket és szentélyt építtetett, és Jeruzsálemben, a városnak egyébként sem nem központi, sem nem kiemelkedő pontján, a Kálvária hegyén Vénusz istennő szobrát; Krisztus sírja fölé pedig Jupiter templomát s szobrát állította föl, miután nagyarányú földmunkákkal tette alkalmassá a talajt az építkezések számára. E három építkezésben az a figyelemre méltó, hogy mind Betlehem, mind Jeruzsálem e részei kívül estek a városfejlődés csomópontjából, „civil” szemmel nézve elhagyatott helyek voltak. Ha Hadrianus császár mégis érdemesnek tartotta, hogy éppen ezeken a helyeken, és éppen a legfőbb és legközkedveltebb istenségek szentélyeit felállítsa, ez csupán a keresztény kultusz ellensúlyozására történt. Hadrianus azt akarta dokumentálni, hogy a győztes birodalom győztes istenei diadal-maskodtak a legyőzöttek Istene felett.

A zsidó források

A legtermészetesebb az lenne, ha a zsidó történelemben kapnánk adatokat Jézus életére vonatkozóan. Innen azonban nem kapunk mást, mint vagy hallgatást vagy befeketítést. Az apostolok első prédikációira a zsidóság vezetői azt a törvényt hozzák, „hogy egyáltalán ne beszéljenek és ne tanítsanak Jézus nevében (ApCsel 4, 18). A hallgatásra való ítézés a történelem egyik legnagyobb büntetése, és ezt szánták Jézusnak. Az evangéliumokban is olvashatjuk, hogy Jézust csalónak (Mt 27, 63), ámítóknak (Jn 7, 12), lázítóknak mondják; de sokszor olyan istenkáromló kifejezésekkel is illetik, mint: gyalázat fia, paráznaság fia vagy csak egyszerűen „az az ember”.

Csak Josephus Flavius a kivétel, aki majdnem kortársa volt Jézusnak. *Antiquitates c.* művében így ír: „Abban az időben élt Jézus, egy bölcs férfiú, ha szabad egyáltalán őt embernek nevezni. Sok csodát tett, tanította az embereket, akik az igazságra vágyódtak; sok zsidót és pogányt vont magához. Ez volt a messiás (a Krisztus). Hívei nem szűntek meg őt szeretni még akkor sem, amikor főembereink kérésére Poncius Pilátus keresztre feszíttette. Megjelent ugyanis harmadnapra élve, ahogy ezt és sok mást a próféták előre

megmondották róla. A nevét viselő keresztények csoportja a mai napig fennáll” (18, 3, 3). – Ez a szövegrész kitűnő bizonyíték volna, ha némelyek nem vonnák kétségbe hitelességét. Bár minden kódexben benne található teljesen, és ez nagy bizonyíték hitelessége mellett. A kritikusok álláspontja különböző. A katolikus Lagrange domkosrendi tudós betoldottnak tartja, a minden szöveget kérlelhetetlen kritikával bíráló racionalista Harnack eredetinek és hitelesnek. Mert vitatott, nem építjük rá érvelésünket, bár ami vitatott, az még nem biztos, hogy hamis. Mindenesetre, ha hiteles szöveg is, meg kell állapítanunk, hogy odavetett megjegyzésnél nem több: Jézust arra sem érdemesítette, hogy legalább egy fejezetet szentelt volna neki. Igaz, hogy a zsidók által nagyrabecsült Keresztelő Szent Jánosról is csak hasonló módon emlékezik meg.

Képszerű látás

Ha így egybefoglalva nézzük ezeket az adatokat, meg kell állapítani, hogy nagyon szűkszavú és kevés az, amit Krisztusról írnak. És nemcsak hogy kevés, de alábecsülő, sőt gyalázkodó. Se kimerítő tudósításokat nem adnak Jézus életéről, se színes riportokat csodáiról.

De ezeket a dolgokat nem szenzációkra éhes korunk nézőmódjával kell néznünk, mely többnyire aszerint bírál el valamit, milyen mozgalmassággal, lármával és feltűnéssel jelenik meg szeme előtt. De nem kell néznünk azzal a középkorból örökölt szemlélettel sem, amely a prófétai-költői látásmódot konkrétan értelmezve, szó szerint véve képzelte el Jézus földi életét: amit hitében vallott, azt szemével is látni vélte.

Ez a hívő felfogás a gyermek eidétikus, képszerű látásához s a nagy költők s művészek élményeihez hasonlatos. Hogy Wagner a vitorlakötelek csapkodásaiban egy operát, Beethoven a heiligenkreuzi malom kerekének forgásában egy szimfónia-tételt élt meg, attól sem a vitorlakötelekkel bajlódó matróz, sem a molnár nem látott többet. Mert a hívő ember a názáreti házban leereszkedni látja a mennyországot különös fényeivel, attól a názáretiek nem láttak többet az egyszerű falusi háznál. Ha azt énekeljük: „Amikor szent lelkedet, Megváltónk, kiadtad, a világ megreszketett, megrendült alattad” – úgy képzeljük el, hogy Jézus halála pillanatában az egész világot lökés rázta meg, és mindenkinek tudomásul kellett vennie ezt a valóban világtörténelmi eseményt. Dante például a Golgota ormát a világ legmagasabb pontján képzelte el a föld közepének vonalá-

ban. Ez a látásmód igaz, de úgy, ahogyan igazunk van akkor, amikor a bimbóban benne látjuk a virágot, a tölgy-palántában a hatalmas fát; hiszen mindez lényege szerint már jelen van, de a testi szem nem látja még, a hozzá nem értő meg még mosolyog is rajtunk, hogy egy kipattanó gombocskában virágot képzelünk, vagy egy gyenge hajtásban terebélyes lombkoronát.

Jézus földi élete valóban világesemény volt az Isten kegyelmi világában, de ebből a kívülállók alig láttak meg valamit. De valamit azért megláttak, és nekünk ez a fontos. Nem baj, hogy ezt csak egy-egy odavetett megjegyzéssel regisztrálják, és az sem baj, hogy alábecsülik vagy ócsárolják. Éppen ez garantálja Jézus kétségtelen történelmi valóságát és a bizonyosságot, hogy élt, és nem a vallásos képzelet álmodta e világba. Ha a keresztény írókat képzelgéssel lehetne is vádolni, Tacitust vagy Suetoniust bizonyára nem lehet. És ha a rajongó hitű őskeresztényekre azt mondhatná valaki, hogy vágyálmaiknak alakot teremtettek, a Talmudot aligha lehet azzal gyanúsítani, hogy fantom ellen hadakozik.

A nem keresztény történelmi dokumentumoknak éppen az ad bizonyító erőt, amin első tekintetre botránkozunk vagy szégyenkezünk, hogy t.i. csak ennyit és csak így írnak Jézusról. Josephus Flavius

néhány elismerő szava Krisztusról abban a hírben áll, hogy ez csak későbbi keresztény betoldás. Ha Tacitus vagy Suetonius oldalakat írt volna Jézusról, akkor vagy az a gyanú forogna fenn, hogy ezek is későbbi betoldások, vagy azzal vádolnák őket, hogy elfogultak voltak a kereszténység iránt. Így azonban Jézus történetiségét igazolják.

Így kellett lennie

Majdnem azt kell mondanunk, hogy ha a pogány kútfőkben többet és elismerőbbet olvashatnánk Jézusról, akkor ez szinte kiessné Jézus egész felfogásából és eszme-rendszeréből. Jézus ugyanis azzal az igény-nel jött, hogy a csendben rejlő értékek és valóságok feltárója legyen. Szent Pál a hitet így határozza meg: „A hit szilárd biza-lom abban, amit remélünk, meggyőződés arról, amit nem látunk” (Zsid 11, 1). A hit világában levő dolgok, igazság és élet nem más, mint az Isten módján létező igazságok és élet. Isten köntöse pedig a láthatatlan-ság. A láthatatlanságra pedig azzal lehet rámutatni, ami a láthatatlansághoz a leg-közelebb esik: az alig látható étellel és az alig hallható szavakkal.

Ezért nem jött el Jézus – már a próféta is így mondja – áradó özönvíz módján, ha-

nem a leszálló harmat észrevétlenségében (Iz 45, 8). Ezért nem jött erkölcsi felsőbb-ségének mindenkit elnémitő és minden bűnt s bűnöst felperzselő hevével, hanem „a gonoszt” szájának leheletével megsemmisíteni akaró Szentlelkével (2 Tessz 2, 8). Ezért nem jött a világesemények nagy látványosságaival és hangzónéval, hanem az éjszakában suttogva beszélők meghittségével (Mt 10, 27). Az evangélista mintegy mottóul idézi a prófétától: „Nem vitatkozik s nem kiabál, szavát sem hallják a tereken. A megroppant nádat nem töri le, a pislákoló mécsbelet nem oltja el, míg győzelemre nem viszi az igazságot (Mt 12, 19–20).

Jézus életében, úgy, ahogy az evangéliumokban előttünk áll, minden ízében tapasztalni lehet a fentebbi elveknek a legkisebb életrezdülésen is kiverődő megvalósulását.

Jézus nem lett életében világhírű nagyság. Nem mintha nem tudott volna, hanem mert nem akart világhírré szert tenni. Kezében voltak a lehetőségek, de ő tudatosan kiaknázatlanul hagyta mindazt a történelmi erőt és kategóriát, ami – még az akkori világban is – ismertté tehetné volna. És mert tudatosan elkerülte mindezeket, azért nem volt mit feljegyezniük a történelemíróknak.

Érdemes néhány ilyen lehetőséget megvizsgálnunk.

A birodalom legkisebb országa

Könnyebben jut valaki hírnévhez, ha egy nagy kultúrájú és vezető hatalmú országban kezdi működését, nem egy eldugott kicsiny tartományban. A magyar tudósok tudományukkal és találmányaikkal éppen ezért nem tudtak feltűnni a művelt világ porondján, mert az elnyomó osztrák nagyhatalom mellett kicsiny országban és majdnem elszigetelt nyelvi kultúrában éltek. Judea a római világbirodalom szélén törpe, elszigetelt kultúrájú államocska volt. Jézus itt kezdte működését és szándékosan nem lépte túl határait. Pedig tudatában volt annak, hogy más kultúrák és más országok az akkori múltban és az akkori jelenben sokkal több eshetőséget kínáltak tanainak befogadására. „A ninivei férfiak – mondja – feltámadnak az ítéletkor ezzel a nemzedékkel, és elítélik, mert ők bűnbánatot tartottak Jónás szavára, s itt nagyobb van, mint Jónás” (Mt 12, 41). Hasonlóképp szól Sába királynőjéről (u. o.) és az elfajult Szodomáról és Gomorráról, mint amik termékenyebb talaja lettek volna működésének és nagyobb sikert biztosítottak volna számá-

ra. – De nemcsak a múltban látott nagyobb történelmi lehetőséget a maga számára, hanem a jelenében is. „Ha Tiruszban és Szidonban mentek volna végbe a bennetek történt csodák – (Kafarnaum, Korozain, Betsaida) –, már régen hamuban és szőrzsákban tartottak volna bűnbánatot (Mt 11, 21).

És el is képzelhetjük, hogy ha Jézus Rómába megy és ott tanít, elérhette volna azt a világhírt, amit Jézussal némiképpen rokon tanításával pár évtizeddel később pl. Epiktetosz elért: hogy még egy Hadrián császár is elzarándokolt hozzá és leült tanítóasztala elé, pedig Epiktetosz Néró udvari tisztjének rabszolgájától származott. És Jézusnak Epiktétossal szemben még az az előnye is megvolt, hogy Judeából származott. Judeából vártak egy nagy uralkodót a rómaiak; erről Tacitus és Suetonius is megemlékezik. Mindkettő ugyanis azt írja majdnem hasonló szavakkal: „Sokaknak az volt a meggyőződésük a papok könyvei alapján, hogy uralomra jut abban az időben a Kelet, és hogy a Judeából származók ragadják magukhoz a hatalmat” (Historiae 5, 13; Suetonius: Vita Vespasiani 4, 5).

Jézus ezt az eshetőséget nem használta ki a maga számára, mert – amint egy főniciai kérelemmel kapcsolatban mondta – „Küldetésem csak Izrael házának elveszett

juhaihoz szól.” (Mt 15, 24). És éppen ez az izgató Jézusnál: tudván-tudja, hogy másutt nagyobb sikerei lennének, de nem megy oda. Atyafiságával és tanítványaival keserű vitái vannak: „Ha képes vagy ilyenekre, akkor lépj a világ színe elé” (Jn 7, 4). És éppen ez az érvük: „Hisz senki sem működik titokban, ha azt akarja, hogy tudomást szerezzenek róla” (Jn 7, 4). Igen, de ő éppen azt az igazságot akarta érvényre juttatni: „Nincs semmi elrejtve, ami nyilvánosságra ne kerülne, s titok, ami ki ne tudódna” (Lk 12, 2).

Híres helyek

A másik lehetőség, amivel hírnévre lehet szert tenni, a történelmileg híres helyek varázsa. Ma már nem jelent sokat a híres helyekről való származás, de Jézus korában még igen. Különösen a zsidóknál volt fontos, mert hiszen Betlehem volt megjelölve a Messiás származási helyének. Jézus ott született. Kihasználhatta volna betlehemi születésének tényét, de nem tette. Pedig a zsidókkal való vitáiban ez jó szolgálatot tehetett volna neki. Názáretinek hitték és tudták, és Jézus nem javította ki soha a zsidók e tévedését. „Jöhet valami jó Názáretből?” – kérdezte Natanael (Jn 1, 46). A Jézus érdekében szót emelő Nikodémus-

nak a zsidó főpapok ezt felelik: „Nézz utána, s megbizonyosodsz, hogy Galileából nem támad próféta.” (Jn 7, 52). A Jézuson vitatkozó népben is elhangzik a szó: „Hát jöhet a Messiás Galileából? Az Írás szerint Dávid családjából s Betlehem városából kell a Messiásnak jönnie” (Jn 7, 41–42). És éppen ezzel érvelnek Jézus Messiási méltósága ellen: „Erről tudjuk, hogy honnét való” (ti. Galileából) (Jn 7, 27). Ahelyett, hogy betlehemi származására hivatkoznék – az akkori időben megvolt ennek bizonyítási módja – dodonai választ ad (Jn 7, 28).

Nem akarta kihasználni származási helyének nimbuszát, pedig kihasználhatta volna.

A csodák varázsa

Ugyanígy van csodáival is. Tesz csodát, hiszen isteni küldetését valamilyen formán igazolni kell. Sokak előtt teszi a csodákat. Némelyiket a zsidók vezetői hivatalosan is kivizsgálják (pl. a vakon született esetben, Jn 9). De sohasem hajlandó a csodákat követelőkkel szóbaállni. Pedig nem egyszer kéri „farizeusok és szadduceusok . . . , hogy mutasson nekik égi jelet” (Mt 16, 1). Heródes is örült, hogy Pilátus hozzá küldte a megkötözött Jézust, „Régóta szerette volna látni, mert sokat hallott felőle, s remél-

te, hogy valami csodát tesz a jelenlétében” (Lk 23, 8). És nem tett csodát Heródes előtt! A keresztről sem szállott le, noha a zsidók erősítették: „Ha Izrael királya, szálljon le a keresztről, s akkor hiszünk neki” (Mt 27, 42). Feltámadása után diadalát „nem az egész népnek, hanem csak az Istentől előre kijelölt tanuknak” mutatta meg (ApCsel 10, 41).

A csodaéhség minden korban megvan; ennek révén óriási tömegeket lehet mozgatni. Mi lett volna, ha Jézus Rómában, a császári arénában produkálta volna magát az egész akkori világ szemeláttára! De nem tette, se Rómában, sem Palesztinában. Szemléletesen írja Szent János: „amikor húsvét ünnepe alkalmával Jézus Jeruzsálemben tartózkodott, sokan hittek benne, mert látták a csodákat, amelyeket tett. Jézus azonban nem bízott bennük, mert ismerte mindnyájukat . . . tudta, mi lakik az emberben” (Jn 2, 23–25). És igaza volt. Mert az emberben az van, hogy ha nem akar, nem hisz a csodának sem. Amikor az inaszakadtat az ellenséges zsidók szeme láttára meggyógyítja, ahelyett, hogy hittek volna benne, azt mondták, az ördögök fejedelme által műveli csodáit (Mk 3, 22). A feltámasztott Lázárt a zsidók meg akarják ölni, hogy a csoda emlékeztetőjét eltüntesék (Jn 12, 10). A csoda önmagában nem

hoz benső változást. Jellemző, hogy a csodás kenyérszaporítás tanúi Jézus ellen fordulnak (Jn 6). A csodát követelő hitetlenek a csoda megjelenésekor sem lesznek hívőkké.

Jézus nem akarta kihasználni a csodatetteit kísérő tömeghangulatot, s nem volt hajlandó csodáival a világ színpadán megjeleneni.

Rajongások nélkül

Jézus értette a módját, hogyan kell az emberekkel bánni. „Úgy tanított, mint akinek hatalma van” – írja az evangélista (Mt 7, 29). Három napig is el tudta feledtetni az emberekkel még a napi evés-ivást is (Mt 15, 32); az elfogatására küldött katonák is megbabonázottan térnek vissza: „Még soha sem beszélt úgy ember, ahogy ez beszél” (Jn 7, 46); a zsidó főemberek is kénytelenek respektálni és csak kerülgetik, fogas kérdéseikre zavarodottan kénytelenek visszavonulni (Mt 22, 22).

Sem a beszédeitől kiváltott tömeghangulatot, sem a csodáival kirobbantott rajongást nem használja ki. A csodák híresztelését megtiltja. Ha nem fogadnak szót, ő rejtőzik el. „Jézus nem mehetett nyilvánosan be a városba – írja az evangélista – in-

kább távolabb, csendesebb helyeken tartózkodott” (Mk 1, 45). A kenyérszaporítás után királlyá akarják tenni, ezért elfut a tömeg elől (Jn 6, 15).

A megvetett kő

Általában az emberi erőnek és nagyságnak azokat a formáit, amelyeket történelmileg nyilvántartani, évkönyvekben regisztrálni lehet, Jézus az Istenhez mérten kicsiknek ítéli. Hányszor olvasunk ilyen kitételeit: „Ami az emberek szemében nagy érték, az az Isten előtt megvetést érdemel” (Lk 16, 15). A benne jelentkező isteni világot viszont szereti olyan építőkhöz hasonlítani, „amelyet az építők elvetettek” (Lk 20, 17). Ezzel dokumentálja azt, hogy gyökeresen más szemléleten van, mint amit mi nagyra tartunk. Tisztában volt vele, hogy a világ szellemi nagyjai semmire sem értékeli Őt és eszméit: mint ahogy a kőműves eldobja azt a téglát, amit nem tart megfelelőnek az építéshez. Ettől nemhogy megijedne, hanem inkább az isteni erőfölösleg játékos könnyedségével „Isten azonban azt választotta ki, ami a világ szemében balga, hogy megszegyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami a világ előtt gyöngé, hogy megszegyenítse az erőseket, s ami a világ előtt alacsonyrendű és

lenézett, azt választotta ki az Isten, a semminek látszókat, hogy megsemmisítse azokat, akik valaminek látszanak” (1 Kor 1, 27–28). És ahelyett, hogy ezen szorongana és sopánkodna, magabiztos erejében „örvendezik” a Szentlélekben ezekkel a szavakkal: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és kinyilvánítottad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett neked” (Lk 10, 21).

Ha valaki éppen az általunk számba nem vehető mozzanatokot ragadja meg és ezeken keresztül akarja megmutatni erejét, és éppen azokat teszi meg történelme hordozójává, amik a mi mértékeink szerint nem azok, ott nem tud mit feljegyezni sem Tacitus, sem Suetonius. Ezek csak a haszontalan követ látták Jézusban, csak azt, ami oktalanság és erőtlenség. Ezekről nem volt mit feljegyezni sem Tacitusnak, sem másnak. Vagy ha volt, az nem lehetett más, mint alábecsülés.

Jézus nemcsak a történelmi lehetőséget nem használta ki, hanem az ellene dolgozó erők is szolgálatába álltak. A Talmud becsmérelte, és ma éppen ezek a becsmérlesek tesznek tanúságot róla, hogy Jézus élt és olyan nagy volt, hogy a zsidóságnak ennyi energiával kellett küzdenie ellene.

Hadrián pogány templomai és Jézus élete által megszentelt helyeken megint csak azt bizonyítják, mennyi munkát és költséget kellett mozgósítania a római birodalom fejének a kis palesztinai helyek kultuszaival szemben. Talán sohasem találtuk volna meg pontosan Jézus születésének, halálának és sírjának helyét, ha ezek a pogány építmények nem mutatták volna meg. A keresztény Alexamenost gúnyoló pogány katona sem gondolta, hogy istenkáromlást kifejező rajzára áhítattal fognak felnézni a késői századok gyermekei. Ő kigúnyolta rajzával Alexamenos hitét, minket meg pontosan értesít vele arról, hogy Alexamenos Krisztust Istennek tartotta, és a kívülállók számára érthetetlen s tébolynak tetsző keresztáldozat volt imádatának középontja.

JÉZUS TELJES EMBERSÉGE

A keresztény ember életének foglalata Krisztus. „Számomra az élet Krisztus” – mondja Szent Pál (Fil 1, 21). Minden azon fordul meg lelkiéletünkben, hogy szent vallásunk e középponti gondolatát meg tudjuk-e érteni és el tudjuk-e mélyíteni. A nagy Apostol „ez okból hajtja meg térdét az Isten előtt, hogy Krisztus a hit által szívekben lakjék” (Ef 3, 17). Szinte unos-untig ismételteti ezt a lelket betöltő szent igazságot. És hogy mennyire a lélekbe vágott ezzel, azt láthatjuk abból is, hogy az utolsó vacsora búcsúzó hangulatában álló, és szeretetének s kinyilatkoztatásainak legcsodásabb fényeit sugárzó Krisztus utolsó imája is ez: „hogy én őbennük” legyek (Jn 17, 26). Jézusnak ez a bennünk levése „egybenövés” (Róm 6, 5), miként ezt a szőlőtő és szőlővessző hasonlatában maga az Úr is mondja (Jn 15).

De ha a kegyelemben ennyire egyek vagyunk Krisztussal, akkor nekünk nem lehet szabadulnunk Krisztustól. Őt kell hirdetnünk, Őt kell utánoznunk érzéseinkben

és tetteinkben. És itt lehet valami hiba nálunk, hogy mint valamilyen holt terhet hordozzuk bensőnkben. Ezért vagyunk ernyedtek érzéseinkben, és ezért lankadtak és fáradtak tetteink és áldozataink. A pesszista Schopenhauer mondotta: Ha Plutarchost olvasom, szárnyaim nőnek. Pedig Plutarchos csak a görög és római világ hőseiről írt. Nekünk úgy kellene valahogy megismernünk az Urat, hogy szárnyaink nőjjenek, melyekkel ki tudjunk emelkedni szellemi tespedtségünkből és erkölcsi dermedtségünkből. Szent Pál váltig mondja, hogy van ilyen ismeret az Úrról. „Uramnak, Krisztus Jézusnak fönséges ismeretéhez mértén mindent hátránynak tartok. Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tekintettem, csak hogy Krisztust elnyerhessem és hozzá tartozzam” (Fil 3, 8).

A legújabb pszichológiai kutatás szerint, különösen Lindworsky S.J. iskolájától tudjuk, nincs erős vagy gyenge akarat, hanem minden azon múlik, hogy milyen motívumokat tudunk magunk elé állítani. Minél teljesebben, varázslatosabban és igézőbben tudok magam elé állítani egy személyt, annál inkább fogom elérni azt. Ez hiányzik talán nálunk az Úr Jézusról. Hitelvileg nincs hiba Krisztus-képünkben. Talán még értelmi síkon is eléggé kialakul bennünk Krisztus fölsége. De az élet apró mozza-

nataiban már nem áll előttünk kidolgozva. Ahogy a napsugárral vagyunk. Tudjuk, hogy a telefényű nap a színek minden árnyalatát magában birtokolja, mégis szinte vakoskodunk a déli napsugárban. Viszont megbabonázottan gyönyörködünk a hajnal vagy est csodálatos színpompájában. Embervoltunk nyomorúsága az, hogy a teljességek iránt érzéketlenek vagyunk s a valóságot csak darabokban ismerhetjük meg. Amint szervezetünknek vasra, szénre, sókra, savakra van szüksége, de tömény állapotban egyiket sem tudjuk felvenni, hanem csak növényekbe elosztva, így kell nekünk is az Úr Krisztus „felfoghatatlan gazdagságát” (Ef 3, 8) életének történelmi mozzanatain megfigyelnünk, és akkor Krisztusképünk nemcsak értelmileg lesz teljes, de valóban igéző és egész valónkat elsodró lesz.

Hogy ezt elérhessük, kénytelenek vagyunk Krisztus egyéniségét felbontani. A kategorizáláshoz kell folyamodnunk, bár tudjuk, hogy Krisztus nem foglalható semmiféle kategóriába. Minden emberi széleség és hosszúság, minden magasság és mélység eltörpül mellette és emberi jelleme „minden értelmet meghaladó” (Ef 3, 19). E. Spranger szerint az emberi szellemen levő törekvések hatféle értéktípusban foglalhatók össze: a cézári típus

vagy a hatalmi ember, a gazdasági típus, az elméleti, a szociális, a művészi és a vallási típus. A konkrét emberben egy-egy típus domináló vonást ad, más típusok gyengén vannak benne képviselve, és vannak típusok, melyeknek nyoma sincs némelyekben.

Krisztus mindent felülmúló gazdagságát éppen az jellemzi, hogy benne ezek a törekvések mindegyike a legmagasabb fokon van jelen, az egyes jellemtípusokat jellemző korlátok és hiányosságok nélkül.

Az uralkodói típus

Ahol emberi közösséggel találkozunk, megtaláljuk a másikon uralkodó vagy úrrá-lenni akaró embert. Nemcsak királyok és hadvezérek, nemcsak államférfiak között találjuk meg ennek a típusnak képviselőit, de ott vannak a legegyszerűbb munkás vagy paraszt közösségekben, sőt a házasságokban és a baráti kapcsolatokban is kialakulhatnak. Ezek akarják és igénylik maguk számára a hatalmat. Ha nem kapják meg, kiharcolják az elismertetést és meghódolást és hajthatatlanul törnek céljaikra. Nem ismernek félelmet, meggondolást, és rettenthetetlenül s ingadozás nélkül szállnak szembe a legreménytelenebb helyzetekkel, még a természet erőivel is. Cézárra

kell gondolnunk, e típus névadójára, ki a viharban remegő csónakosnak odakiáltotta: Mit félsz? Cézárt viszed!

Csodálkozva kell felismernünk az Úr Jézus Krisztusban ezt a királyi alkatot a Macht Mensch szívtelensége és kegyetlensége nélkül. Mint Hamlet királyfőről írja Shakespeare: Minden hüvelyknyi királyi rajta. Jézusról még inkább elmondhatjuk ezt. Tizenkét éves kori bemutatkozása a templomban már ennek a királyi léleknek a kisugárzása. A kis názáreti fiú magától értetődő egyenrangúsággal és fölényel áll meg az ország vezetőit képző tanítók előtt. De ha ezt a gyermeki báj kontójára íránk is, Jézus királyi fönsége fellépésétől kezdve elutasíthatatlanul megmutatkozik. A kis galileai vándortanítót, aki alig múlt el harmincéves, Mesternek szólítják a legfőbb vezetők is; templomtiszogató, szokatlanul forradalmi fellépésekor csak néhány téveteget kérdést mernek megkockáztatni, ahelyett, hogy fegyveres őrségükkel eltávolíttatnák. Esztendőkön keresztül kénytelenek az ország hatalmasságai a kicsikre jellemző belső méreggel és egymásközti háborgással tűrni a nekik botránkoztató kijelentéseit és cselekedeteit (bűnbocsátás, szombati gyógyítások). Eközben nemcsak vele szimpatizáló, de ellenséges érzelmeket tápláló farizeusok is meghívják vendégségbe (Simon

Lk 7, 36–50), és ilyenkor kénytelenek eltűnni kioktatásait és nyílt vádjait (Lk 11, 37–54). Szinte kézzelfoghatóan látszik egész megjelenésének királyi fölsége akkor, amikor a zsidók „poroszlókat küldenek, hogy megfogják őt” (Jn 7, 32), és ezek a katonák kénytelenek bevallani, amit a farizeusok nem mertek: „Még soha sem beszélt úgy ember, ahogy ez beszél” (Jn 7, 46). És rettenthetetlen bátorsága mutatkozik meg abban is, hogy amikor a zsidók erkölcsi bojkott alá veszik (Jn 9, 22), sőt később, amikor már elfogatási parancsot adnak ki ellene (Jn 11, 57), akkor is nyíltan fellép, ünnepélyesen bevonul Jeruzsálembe és utána tartja leghatalmasabb beszédeit és filippikáit, amikre csak alamuszi módon feltett fogas kérdésekkel mernek válaszolni (adófizetés, hét fivér – Mt 22; Jézus hatalma s János keresztsége – Lk 20); az ezekre adott feleleteitől megszégyenülten kell eltávozniok.

És mintha csak Isten gondoskodni akart volna, hogy azok a kisebb királyi epizódok se hiányozzanak szent Fia életéből, amik megvoltak akár Cézár, akár Napóleon történetében: – ezek ugyanis sajkán vágta neki a viharos tengernek – Jézus is nyugodtan aludt abban a csónakban, amelyben a vízhez szokott és nem egy vihart kiállott apostolok kétségbeesetten rémüldöztek.

Az uralkodói típus minden nagysága tökéletesen megvan benne, még a hajthatatlanság is, hisz követőinek megtiltja, hogy az ekeszarvától visszanezzenek vagy halottaikat eltemessék, és megjövetele, hogy a legvitálisabb és legintimebb kapcsolatukat is feláldozzák – ha kell – érte (Mt 10, 32).

Egy nincs benne: „Nem vitatkozik és nem kiabál, szavát sem hallják a tereken” – idézi az evangélium a próféta szavát. „A megroppant nádat nem töri le, a pislákló mécsbelet nem oltja el” (Mt 12, 19–20). És leinti mennykövet kívánó apostolait (Lk 9, 55).

Valóban királyi tetterő, bátorság és fönség övezi az Úr Jézus alakját, a történelmi nagyok és hősök korlátoltságai és az uralmi szándékukban embereket tekintetbe nem vevő kérlelhetetlenség nélkül.

A gazdasági típus

Talán ennek a típusnak a szóbahozása hat a legidegenebbül akkor, amikor az Úr Krisztusról beszélünk. Hiszen igazunk van, ha a gazdasági típus alatt a vagyongyűjtő, sőt a gazdagodásra éhes embert értjük. A homo oeconomicus azonban több ennél: mert az elérhető valóságokkal számo-

ló, céljait a lehetőség határain belül kitűző és ennek megfelelő eszközöket mozgósító lelkiület és a javakkal való gazdálkodni tudás ugyanide tartozik és ennek a típusnak a gyökere.

Ha így nézzük az Urat, bámulnunk kell azt a csodálatos valóságérzékét és a reális helyzettel való számolni tudást, amivel rendelkezik. Tudjuk, hogy az emberi lélek meghódítására jött. E célnak megvalósítására bámulatosan válogatja meg eszközeit. Hogy lemond a hatalom, a vagyon és a fegyver eszközeiről, már ez is reálpolitika jelentkezése. De különösen kiviláglik ez a kitűnő gazdasági érzék, ha arra gondolunk, hogy apostolait és tanítványait kikből válogatja ki. Választhatott volna nagy és kitűnő lelkekből gárdát. Ott volt Keresztelő Szent János, a hosszú pusztai aszkézisben és a kiválasztottság kegyelmében késszé érett ember: tiszta kegyelmi látással, prófétikus lendülettel és hévvel, s nem utolsósorban lelkeket igézetbe sodró egyéniséggel. Mi lett volna, ha Péter helyett őt tette volna egyháza fejévé? Vagy ha különleges hivatása miatt őt nem választhatta, miért nem választotta Nikodémust, a kész írástudót, vagy a többi vele szimpatizáló főemberek valamelyikét? Ezeknek rangja, tudása és tekintélye bizonyára sokat lendített volna Jézus ügyén. Ezeknek sem volt

több hibájuk, mint az apostoloknak. Ezekben is csak az a félelem volt meg, mint ami az apostolokban, kik amikor rájuk irányult a főemberek figyelve, elfutának. Mit jelentett volna – szerintünk – Kuzának, Heródes helytartójának az apostolok közé állása? Biztosan nem lett volna nehéz őt meghívni, hiszen feleségét a Jézust kísérő asszonyok között találjuk, bizonyára nem férje engedelmével nélkül (Lk 8, 3). Vagy mit jelentett volna a kafarnaumi százados besorolása az apostolok közé, kit a zsidók is nagyon szerettek (Lk 7, 5); vagy a királyi ember kiválasztása (Jn 4, 46). Ezekben a hit – Jézus is elismeri, sőt csodálkozva állapítja meg – jóval korábban és jóval tisztábban jut uralomra, mint a tanítványokban. Hány alkalmasabb embert választhatott volna azok közül, akiken csodát tett, akiknek tehát csontjában és idegeiben remegett a Jézusból kiáradó isteni erő megtapasztalásának izgalma.

De nem! Ezek közül egyiket sem választja. Hanem hívja az átlag embereket képviselő Pétert, Jakabot, Jánost és a többi, az ő téveteget, éretlen, sokszor gyermekes gondolkodásukkal, akiket sokszor meg kell rónia kishitűségükért, aggodalmaskodásaikért, tudatlanságukért és nagyon is emberszabású észjárásukért. Csak ezzel a reális érzéssel orvosolhatta azt a később is sokszor

kísértő és még ma is sokszor felbukkanó, de a kereszténység egyetemességét végzetesen leszűkítő elképzelést, hogy a megváltás csak a karizmatikusoké, aszkétáká, művelteké vagy az isteni erőt csodákban megtapasztalóké lehet.

Milyen reálpolitikai, tehát véges emberi erőkkel számoló készségről tesz tanúságot a mi Urunk, amikor a kegyelemközvetítést, tehát a papságot s annak gyakorlását dologi teljesítményekhez kötötte (*ex opere operato*), és nem alanyi szentséghez, élményhez, tudáshoz. Pedig kézenfekvő lett volna ez, hiszen látszólag tökéletesebb, szellemibb és emberibb volna. És mennyi küzdelmet kellett vívni a minden korban jelentkező szubjektivizmussal szemben, kezdve a gnoszticizmustól a donatizmuson s középkori katar mozgalmakon át a protestantizmusig és a jelenkori szektákig.

És így folytathatnánk tovább Krisztus emberi erőkkel és lehetőségekkel gondosan gazdálkodni tudó zsenijének méltatását. Ha hozzávesszük még azt, hogy a pénzzel magával is okosan tudott bánni anélkül, hogy a szegénységről vallott radikális felfogását meg kellett volna hazudtolnia, ugyanannyira, hogy az utolsó vacsorán tanítványaitól joggal kérdezhetette meg: „Amikor elküldtelek benneteket erszény, tarisznya és saru nélkül, szenvedtetek-e

hiányt valamiben?” és azok pedig joggal felelhették: „Semmiben” (Lk 22, 35). – akkor egész teljességében áll előttünk Krisztus oeconomicus zsenije.

Az elméleti típus

Ezt a típust nem szabad a szobatudós formájában elképzelnünk, bár – és ez az emberi gyatraság rajtunk – rendszerint úgy jelentkezik. A körülöttünk lévő világ titkainak megfejtése, okrendszerek kutatása és feltárása arra kényszeríti az embert, hogy elvonuljon a világtól, és elvonulásában félszeggé – mint mondani szokták – szórakozottá válják a tudományon kívüli életterületeken, különben nem tudja megőrizni tudományos összeszedettségét és azt a szellemi magaslatot, amiről akár a fizikai, akár a szellemi világ összefüggéseit láthatja és összegzéseit elvégezheti. Ez a félszegség külső viselkedésmódjukban mutatkozik meg elsősorban. Mint Arany János mondja a tudósról: sok volt a tudománya, de kevés a vágott dohánya. A matematikus tudósról olvassuk, hogy egy megoldás eszébe jutott az utcán és egy ott veszteglő batár hátsó oldalát használta tábla gyanánt. S mikor az megindult, utána futott és a járókelők derűtségére, szaladva továbbszámolt.

Másfelől tudományukat csak a legrit-

kább esetben tudják szavakba öltöztetni és sokak által is érthetően előadni. A nagy tudósok könyvei, előadásai sokszor csak a kevés választottak számára hozzáférhetőek és élvezhetőek. A legtöbb tudós tudományának tolvaj-nyelvén ír, ami szinte megközelíthetlenné teszi tudományukat a be nem-avatottak számára.

Ha most az Úr Krisztusra vetjük tekintetünket, akkor csodálkozva látjuk nemcsak az Írásokban és a rabbinisztikában való jártasságát – ami már kortársai csodálatát is kiváltotta (Jn 7, 15) – de minden dolog mögé néző filozofikus tudását. Nem beszélve a legmélyebb isteni titkok és valóságok tudásáról! És sehol semmi nehézség, sehol semmi érthetlenség; sehol nagy szavak használata, bonyolult rendszereknek, az értelmet fárasztó levezetéseknek semmi nyoma. Oly természetesen és magától-értetődően ömlenek szájáról a legmagasabb igazságok is, hogy a legegyszerűbb ember is csodálkozva áll meg és hallgatja.

Emellett egyéniségében és fellépésében nincs semmi félszég, visszatartottság vagy ingadozás. Természetszerűleg keresi az elmélyedés és a magány óráit és győzi értelemmel s gondolkodó erővel az egész éjszakákon át tartó szemlélődéseket és a tömegeknek napokon át való szóval-tartását is. Mindig frissen, mindig váratlanul

törnek elő gondolatai, és sehol nem lehet érezni a fogalmazás nehézkességét vagy erőltetését. Ez csak úgy lehetséges, hogy emberi tudása értelmileg is a legmagasabb szinten mozgott. Mégis természetes minden mozdulata, gesztusa, emberekkel való bánása, a körülötte zajló élettel való finom, együttélő s együttérző kapcsolata. Ha hasonlatait nézzük, szinte nincs az életnek egyetlen területe sem, amiben ne látná gondolatainak tükrözését: az elgurult pénze után kutató asszony örömeinél csakúgy megáll, mint a bort kóstolatók megjegyzéseinél, a piacon játszadozó gyermekek csakúgy szerepelnek nála, mint a munkásaival alkudozó szőlősgazda, még az elcsapott sáfár szorongásait is csakúgy megérzi, mint az özvegytől megostromolt „Istentől nem féltő, emberektől nem tartó” (Lk 18, 3) bírót. Megfigyeli a javain önelégülten csüggő gazdagot, meg az uruk távollétében dorbézoló szolgákat. De ki tudná mindezt elsorolni? Micsoda értelmi mélység kell ahhoz, hogy az élet leghétköznapiabb dolgaiban is plasztikusan lássuk tükrözni gondolatainkat? Olyan együttélést jelent ez mind a szellem, mind a reális élet apró mozzanataival, amit egybehajlítani – hiszen átlósan ellentétes ez a két világ – csak ez a minden kategórián és emberi arányon felül álló krisztusi intelligencia volt képes.

A művészi típus

Ez utóbbi gondolatok már átvezetnek bennünket az életet széppé és plasztikussá alakító tevékenységhez. A művész lelkületnek két komponense van: az egyik a hangolhatóság, a lelki rezonáló készség, mely a külső, nyers világ, természet vagy élet adta benyomásokat élményszerűen tudja felfogni, a másik az, hogy e benyomásokat a maga élményeivel harmónikus egységbe olvasztva tetszetős formában ki is tudja fejezni.

Amit az előbb mondtunk Jézus hasonlatairól, az már jelzi azt, hogy nála olyan eleven, egyetemes rezonáló készséggel állunk szemben, amely túllépi a normális emberi tehetséget. De még lenyűgözőbben jelentkezik nála ez a művészi szemlélet, amikor pl. az egyszerű mezei fűvön, „mely ma virít, holnap pedig a kemencébe kerül”, több szépséget lát, mint Salamon minden dicsőségében (Mt 6, 30). Milyen profán szemléletünk van nekünk, és milyen törpének érezzük magunkat e költői látás mellett!

De nemcsak ez a mély rezonáló készség figyelhető meg nála, hanem a kifejező készség művészi szépsége is, mely paraboláit a világ legszebb szövegeivé avatja.

Ezen felül észre kell vennünk azt a művészi alakító készséget is, mellyel életének

egyres mozzanatait olyan stílus-érzékel tudja egymásutánba sorakoztatni, hogy azokban a formáló művész mesterkezét kell látnunk. Amikor Fülöp Cezáreájának környékén járnak és az apostolok szemében tükröződik a Hermon sziklás hegysége, ott beszél Péter szikla mivoltáról. Ünnepeles körmenetben hozták a zsidókat a Siloé forrás vizét a templomba annak emlékére, hogy a pusztában vizet adott nekik az Úr, és akkor mondja: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék, aki hisz bennem, belsejéből az Írás szava szerint élő víz folyói fakadnak” (Jn 7, 37–38). Később a sátoros ünnep nagy éjszakai kivilágításakor, amint a tűzoszlop emlékére rendeztek, amikor a magasban fekvő templom csarnokából kiáradó fény beesett az udvarokba, akkor mondja: „Én vagyok a világ világossága” (Jn 8, 12). Még inkább kitűnik az események művészi egybehangolása az Oltáriszentség megigérésekor, amikor is a kafarnaumi beszéd előtt a kenyérszaporítás és a tengeren való járás csodájában mintegy elővételezte azokat az élményeket, amelyek e nagy titok megértéséhez, vagy legalább is elfogadásához szükségesek (Jn 6). Hasonlóképpen az Oltáriszentség rendelését bevezető lábmosásban a szentségben minket kiszolgáló, lábainkhoz lehajló eucharisztikus szeretetét jelzi.

De míg a művészeket ez a szubjektív élmény-keresés nem egyszer önzőkké, magukbafordultakká teszi, az Úr Jézusnál ezt nem látjuk. Sőt épp az ellenkezőjét tapasztaljuk. Mert őbenne a csúcseit éri el.

A szociális típus

Noha kézzelfoghatóan tapasztaljuk benne egyrészt a metafizikai világ sodrását, másrészt pedig az egyéni élmények gazdagságát, ezek közül egyik sem teszi érzéketlenné az emberek legapróbb igényeivel és bajaival szemben. Füle van arra, hogy a körötte örvendve zajongó tömegen át meghallja a két vak kiáltását (Mt 9, 27). Az őt szorongató és lökdöső tömegben észreveszi a vérfolyásos asszony félelemtől gyenge érintését, mellyel ruhája szegélyét keresgéli (Mk 5, 24). Időt és fáradságos utat szán Jairus kislányának felkeresésére (uo.). Megszakítja nyugalmát a gyermekes anyák kérésére. Nem utasítja el az őt még enni sem hagyó okvetetlenkedőket (Mk 3, 20), sem a pusztai imájában őt megzavaró tömegeket (Mk 1, 36). Annyira észveszejtő, volt már a sürgés-forgás körülötte, hogy övéi joggal hihették, hogy „megzavarodott” (Mk 3, 21). Csak ő győzte mindezt türelemmel, ideggel, figyelemmel, segítő-

készséggel, anélkül, hogy akár az ingerültség, akár a tömeviszony, akár az ünnepeletetés, akár a tömeghangulat kihasználása elfogná őt. Mindenkit emberszámba vesz, legyen az akár bélpoklos vagy ördögös, akár 38 év óta sinylődő öreg. Senkit nem hajlandó eltaposni nagy feladatokért, elgondolásokért vagy ügynevezett „nagy ügyekért”. És főként nem lesz kiábrándult-tá a megmutatkozó emberi gyengeség, értetlenség és viszonzatlanságok láttán. Sőt, megőrzi tapintatát, szabadság-tiszteletét még ellenfeleivel szemben is.

Akkor tudjuk igazán méltányolni Krisztus szociális nagyságát, ha mellé tesszük a maguk felburjánzó gyatraságát, amit keserűen kell magunkban tapasztalnunk, amikor emberekkel kell bánnunk.

A vallásos típus

Erről voltaképpen nem is kell külön beszélnünk. Hiszen ha valami, akkor ez igazán jellemzi az Urat. A vallásos típus ugyanis mident Isten szemével lát, mindent Istennel hoz kapcsolatba és bensejének spontán irányultságával Isten felé tör. Jézus szemében az ég „az Isten trónja”, a föld „az lába zsámolya” (Mt 5, 34–35). Isten kelti fel a napot és ő adja az esőt (Mt 5,

45). Ő táplálja a madarakat és öltözteti a mezők liliomait (Mt 6, 26). Az embernek még a hajszálait is számon tartja (Mt 10, 30). Ezért teljesen Istenre hagyja magát: eledele Isten akaratának teljesítése (Jn 4, 34) és kedvének keresése (Jn 8, 29).

Noha szívének minden moccanása Isten gondolatától terhes, mégsem olyan, mint mi emberek, akikre rávetődött az Abszolutum árnyéka, és akiket elfogott az isteni mélységek szédülete. Nem borong sem homlokán, sem szeme alatt az isteni titok homálya, amint ezt a prófétákon, vagy a nagy aszkétákon és vallási reformátorokon érezzük. Nem is észlelhető rajta az elragadtatottak heve s érzelmi hullámváza, sem nagy szavakban és szokatlan tettekben kitörő lelkesültsége, sem a világnak hátatfordító aszkétikus szigor; sem a rajongásig ömlengő lelkület nem található nála. Minden oly természetesen, egyszerűen van összehangolva benne, hogy sosem riaszt, sosem bénít, de mindig vonz, édesget és felemel. „Eszik és iszik... és a bűnösök barátja” (Lk 7, 34) – állapítják meg ellenségei, akik éppen a karizmatikusok prófétai fensőbbiségét hiányolják nála.

Összefoglalva mindezeket, azt kell mondanunk, hogy a nekünk embereknek szinte elentmondásként hangzó vonások és típusok a legteljesebb egységben és a legmaga-

sabb szinten olvadnak csodálatos valósággá benne. Annyira, hogy újabban már apologetikus érvelés is használják a szentírás isteni eredetének bizonyítására, hogy oly tökéletes Krisztus-képet tartalmaz, hogy ha nem is lett volna valóság Krisztus földreszállása, az lett volna isteni agy, amely ezt a tökéletes embert költötte.

Tanulmányoznunk kell e Krisztus-arcot. Emberileg is varázslatossá kell tennünk magunk előtt, hogy nemcsak a kötelező hit megvallásban tartsuk őt nagyinak, de a szív, a képzelet, a lelkesültség önkéntes hódolata is meghajoljon előtte. Ha a teremtő géniusznak az a karizmája, hogy a maga képére és hasonlatosságára tudja formálni követőit, akkor Jézus zsenialitásának tanulmányozói is elérhetik – ha Szent Pállal könnyörögnek Krisztusnak e mindent fölülmúló ismeretéért –, hogy úgy járjanak az életben, „ahogy ő élt” (1 Jn 2, 6), és hogy „ugyanazt a lelkületet ápolják magukban, amely Krisztus Jézusban volt” (Fil 2, 5).

A KRISZTUSI VALÓSÁG

A KERESZTSÉG

AZ Úr Jézus Krisztus Nikodémusnak ezt mondja az éj csendjében: „Bizony, bizony mondom neked: aki nem születik újjá, az nem láthatja meg az Isten országát” (Jn 3, 3). Az újjászületésnek ezt az ajándékát, melytől megláthatjuk az Istent, a keresztség szentségébe rejtette el az Úr: A keresztség által „új teremtmény” (Gal 6, 15) leszünk, kivetkőzünk s régi emberből és felöltjük „azt az újat, aki állandóan megújul Teremtőjének képmására a teljes megismerésig.” (Kol 3, 10). Ez az új ember nem más, mint maga Jézus Krisztus, „mert – mint Szent Pálnál olvassuk – mindannyian, kik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra.” (Gal 3, 27). A keresztség Krisztus képét vési rá a lélekre; hasonlóságát alakítja ki bennünk úgy, hogy a második Ádámnak képét fogjuk hordani (1 Kor 15, 49). Beleplántál tehát a keresztség a földre lépő Istengyermek életébe és érzésvilágába, hogy azzá le-

gyünk, ami Ő volt, azt érezzük, amit Ő érzett, amikor emberformába megjelenve emberszívvvel szeretni, emberszeggel látni, emberszájjal beszélni és imádkozni kezdett a megtestesülés fölséges pillanatától kezdve szent gyermekségének éveit alatt.

Ez a krisztusi hasonlóság keresztény egzisztenciánk foglalatja is. Ennek pedig alapvető vonásai: a teremtettség tudta, az isten-gyermekség és a hit.

A TEREMTÉS

Mert az Úr Krisztusban az Isten helyreállítani akart „mindent, ami a mennyben és a földön van” (Ef 1, 10), azért a földre lépő Krisztusban Istennek első és csodálatos műve: a teremtés válik tudattá, szemléletté, imádatná és énekké. Benne jelenik meg a földön az első emberi értelem, mely a maga fölségében tudja fölfogni és megérteni a teremtés titkát. Benne nyílik föl az első szem, mely mindenben fel tudja fedezni a mindeneket alkotó és fenntartó Isten kezét. Az ő szívében feszülnek ki először azok az érzelmi húrok, melyeken felcsendülnek a teremtésben megnyilatkozó Isten dalai.

Épp ezért a keresztség szentségének első kegyelmi hatása az, hogy úgy tudjuk érteni

és értékelni teremtettségünket, mint Krisztus, hiszen ő „minden teremtmény elsőszülötte” (Kol 1, 15).

SEMMISÉGÜNK TUDATA

Senkinek a tudatában nem élt olyan világosan és élesen, olyan gyönyörűségeen és gyötrelmesen a teremtő Isten mérhetetlen nagysága, ereje és jósága, ugyanakkor a teremtmény kiszolgáltatottsága és mindentől való függése, semmisége, mint az Úr Krisztusban. Hiszen „minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett” (Jn 1, 3). Ezt senki jobban nem tudhatta nála, hiszen „benne teremtett (az Isten) mindent a mennyben és a földön; láthatókat és láthatatlanokat... Mindent általa és érte teremtett... és minden benne áll fenn.” (Kol 1, 16–17). Ő tudja, ki az az Isten, „aki életre kelti a halottakat, és létre hívja a nem létezőket.” (Róm 4, 17). Hiszen ő volt a halálban fekvő Semmihez érő igéje az Istennek, aki megérezte a Semmi végtelen nyomorát és szegénységét. Ő tudta, hogy mit kellett tennie az isteni erőnek, hogy a semmiből valami legyen.

Gyermekkoromban elhagyott pusztai szélmalom belsejében jártam. Csodálkozva néztem az öreg szerkezeteket, az egymásba

kapcsolt kerekeket, a pókhálós-poros kül-
lőket, a rozsdás csapágyakat és avult tenge-
lyeket. Megdöbrentett a gondolat, hátha
megindulna, mi lenne? Micsoda törés-ro-
pogás, zörgés a és nyiszorgás! Az ósdiságok
eltűnése, és a mozdulatlanságok megmoz-
dulása.

Alkossunk valamilyen képet a semmiről,
amiből teremtettünk. Hiszen az Istenhez
járulásunknak és keresztény mivoltunknak
ebből a tudatából kell kiindulnia.

A „teremtettség nyomora.”

Szent Pálnál Isten az Jeremiás prófétától
vett fazekas hasonlattal próbálja tudatunk-
ba vésni Istennek való kiszolgáltatottsá-
gunkat. „Így szólt az Úr Jeremiáshoz: Kelj
föl és menj le a fazekas házához; ott majd
meghallod szavamat. Lementem hát a fa-
zekas házához: az éppen edényt formált a
korongon. És ha nem sikerült az edény,
amelyet éppen formált, . . . akkor újra neki
látott, és egy másik edényt csinált belőle, a
fazekasok szokása szerint. Akkor az Úr ezt
a szózatot intézte hozzám: Vajon nem te-
hetek én is úgy veletek, ahogy ez a fazekas
teszi? – mondja az Úr. Igen, amilyen az
agyag a fazekas kezében, olyanok vagytok
ti is az én kezemben.” (Jer 18, 1–6). Ezt a

nagyon szemléletes hasonlatot Izaiás próféta is többször használja, és tőle idézi Szent Pál: „Vajon megkérdi-e az anyag megmunkálóját: miért csináltál ilyennek?” (Róm 9, 20) és hogy senkik vagyunk ahhoz, „hogymit vitába szálljunk az Istennel.” (uo.).

Jézus nem használja a fazekas hasonlatot, bár az tökéletesen mutatja az Isten és a teremtmény viszonyát. De használ más képeket amelyek teljesen megmutatják tökéletes kiszolgáltatottságukat. Figyelmeztet bennünket, hogy ne esküdjünk, „mert egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni.” (Mt 5, 36). Ő kelti fel a napot és adja „az esőt igazaknak és gonoszoknak” (uo. 45), ő öltözteti a mezei füvet és táplálja az égi madarakat (Mt 6, 26–29). Az aggodalmaskodásról pedig azért beszél le bennünket, mert ránk kérdezve mondja: „Ugyan melyikeket hosszabbíthatja meg az életét csak egy arasznyival is azzal, hogy aggodalmaskodik? Ha tehát még az egészen kis dolgokban is tehetetlenek vagytok, mit aggódtok?” (Lk 12, 25).

A szolga

Mindezek a képeken túl, amik az Istentől való teljes függésünket ábrázolják, Jézus magát szolgának nevezi. Versengő

tanítványainak nem egyszer mondja: „Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon.” (Mt 20, 28). És nemcsak az Izaiás prófétától megjövendölt Messiás-szolga feladatát vállalta a szenvedésben, hanem annyira ment, hogy a szolgáltnak maga használta jegyeit is magára vette. Zsidókkal való vitájába egyszer ezt mondta: „A solga nem marad ott mindig a házban” (Jn 8, 35). Ezt ő teljesítette, mert „az Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette önmagát.” (Fil. 2, 7). A másik jelzője a szolgáltnak: „A solga nem tudja, mit tesz ura.” (Jn 15, 15). Bár úgy jött, mint aki teljesen be van avatva az Isten dolgába, az ítéletről mégis azt mondja, hogy a világvég óráját „nem tudja senki sem, az ég angyalai sem, sőt még a Fiú sem, csak Atya.” (Mk 13, 32). Pedig röviddel az előtt mondotta a zsidóknak: „Az Atya szereti a Fiút, és mindent megmutat neki, amit tesz.” (Jn 5, 20). Szinte érezzük átégni Jézus Atyát-szerető kijelentésein keresztül teremtményi alázatát, amellyel a tisztelet távolában áll meg a legmélyebb isteni titkok előtt a szeretet megnyilatkozásai között is.

Így megértjük azt is, amit a Zsidókhoz írt levél a világba lépő Messiás szájába ad: „Áldozatot és ajándékot nem kívántál, de emberi testet alkottál nekem. Ezért így szóltam: Nézd, megyek Istenem, hogy teljesítem akaratodat.” (Zsid 10, 5–7). Tizenkét éves korában az őt kereső Józsefnek és Máriának ezt mondja: „Nem tudátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell fáradnom?” (Lk 2, 49). Ez a *kell* szó, valahogy olyan végzetszerűen hangzik, mintha már benne remegne a Getszemáni kerti fogalmazása: „Atyám, ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely, de ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogyan te.” (Mt 26, 39).

Nyivános élete során a kísértéstől kezdve s haláláig hangzik az evangéliumokban a rövid mondat: „Írva van” (Mt 4, 4, 7, 10) és: „Hogy beteljesedjenek az Írások.” (Jn 19, 24, 36). És hányszor hangozhatott el aggodalmat eláruló kérdése, midőn az elfogatóskor az apostolok kardot rántva védelmezik: „De akkor hogy teljesedne be az Írás, amely szerint ennek így kell történnie?” (Mt 26, 54). Olvassuk csak el Szent János evangélistától az 5–8 fejezeteket, hányszor és hányféle formában fejezi ki, hogy csak a Mennyei Atya akaratát akarja teljesíteni.

Szinte az aggályosságig menően az érdeklő csak, ami ezt érinti. „Ha én magam tennék tanúságot magam mellett, nem volna érvényes a tanúságom.” (Jn 5, 31). Azután: „Ha én dicsőíteném meg magam, mit sem érne a dicsőségem.” (Jn. 8, 54). Csak az Atya tanúsága, csak az Atya dicsősége kell neki.

Mindez rámutat Jézus alázatára, mellyel teremtményi hódolatát mutatja be a menyeyei Atyának, és ünnepélyesen kijelenti: „Bizony, bizony, mondom nektek: A Fiú nem tehet magától semmit, csak az teheti, amit az Atyától lát.” (Jn 5, 19). De hogy ez a teremtményi alázat mibe került neki, arra ismét a Zsidókhöz írt levél vet fényt, amikor ezt írja: Jézus „földi életében hangosan kiáltozva könnyek között imádkozott, s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól, és hódolataért meghallgatásra talált. Annak ellenére, hogy ő volt a Fiú, a szenvedésből engedelmességet tanult.” (Zsid 5, 7–8).

A TEREMTÉS GYÖNYÖRŰSÉGE

Ez a semmiség-tudat, ez a rabszolgánál rabszolgaibb függés az Isten mindenható kezétől azonban csak egyik fele az igazságnak. Mert a semmiségnek ezt a nagy távol-

ságát Isten teremtői szeretete hidalja át, és az a gyönyörűség tölti el, amivel a világot megalkotta s benne az embert. Azt mondják a szentatyák: Deus exstasim passus est creando – Isten elragadtatásba esett a teremtésben. Amint szédülve nézünk az alpesi tájak stakadékaiba, de utána feloldódik a lelkünk a csúcsok és hegyoldalak gyönyörűségén, úgy kell észrevennünk, hogy éppen az a kiszolgáltatottság és függés, mely megrémíti lelkünket, Isten mérhetetlen szeretetének jelévé válik.

Ha levelet írunk, annak minden porcikája szeretetünktől függ: azt írok, amit akarok, úgy írom, ahogy akarom, annyit írok, amennyit akarok. Vagy ha ruhát készítek, mind a ruha készítése, mind a formája egészen az utolsó öltésig akaratomtól és tetszésememtől függ, úgy mi is – mert semmik vagyunk – éppen azáltal, hogy vagyunk, Isten akaratának és tetszésének kiáltó tanúivá válunk.

Semmiségünkben olyanok vagyunk, mint – liziói Szent Teréz hasonlata szerint – a gyermek labdája, mely bármennyire is ütött-kopott, nélküle nem eszik, nem alszik a gyermek, akárhová elgurul, utána-megy. Vagy a mesebeli Hamupipőke, aki a ruháját és minden ékességét a királyfi szerelmének köszönheti.

Teremtés himnuszok

A szentírásban utólérhetetlen szépségű képek mutatják a Teremtő Isten gyönyörűségét és játszi boldogságát. A Teremtés könyvének visszatérő refrénje ez: „Látta Isten, hogy jó.” De ennek a szűkszavúságát kifejti az Ószövetség egy-egy odavetett megjegyzésben. Mint például Báruk próféta könyvében: „Ő (Isten), aki küldi a fényt, és az eljön, de ha visszahívja, az remegve engedelmeskedik. A csillagok vidáman ragyognak helyükön, de ha szólítja őket, azt felelik: Itt vagyunk. Vidáman csillognak alkotójuk előtt.” (Bár 3, 33–35). Vagy a 114 zsoltárban: „A hegyek ugrándoztak, mint a kosok, a halmok, mint kisbárányok. Mi lelt tenger, hogy elfutottál? Jordán, miért vetted visszafelé utad? Hegyek, miért ugrándoztok, mint a kosok, s ti halmok, mint a kis bárányok?” (Zsolt 114, 4–6).

Olvassuk el a 104. zsoltárt, vagy Jób könyvének 38–39 fejezetét, vagy akár Habakuk próféta 3 fejezetét. Ezeken a helyeken együtt találjuk a lélek szárnyalását. Imádkozva olvasgassuk ezeket, hogy megtanuljunk mi is a természet mögé látva gyönyörködni a világon Isten gyönyörűségével.

104. zsoltár

Áldjad én lelkem az Urat!
Áldott vagy Uram mindenek fölött.

Körülragyog hatalom és dicsőség,
És a fényesség a te köntösöd.
Sátorodul az eget feszíted ki,
S a vizek közt vered fel sátradat!
Tovaszállasz a szelek szárnyain,
Felhők fogatán viteted magad.
A gyors szelek a te követeid,
Tüzes villámok szolganépeid.

Oszlopain a földet megvetetted,
Meg ne inogjon, megszilárdítottad.
Vizeknek árját adtad köntösül rá,
A nagy vizek a hegyeken állottak.
De menekültek szózatod elől,
Megdördült mennyköved
És reszketve futottak.
A hegyek kimeredtek,
A völgyek meglapultak,
Amint kimérted mindenek helyét.
Partot vetettél a tenger vizének,
Vissza ne térjen,
el ne nyelje többé a föld színét.

Te fakasztottál a völgyekben forrást,
a hegyek között csörgő patakot,
Abból isznak a mezők vadjai

És a szamarak oltják szomjukat.
Ott fészkelnek az égi madarak,
Énekük cseng a sziklaüregekből.
A hegyeket az ég vizével itatod,
A föld harmattól hízik,
Uram, kegyes kezedből.
Füvet zsendítesz a barmok fogára,
Hasznos növényeket ember szolgálatára.
Kenyeret keltesz a földből számára
S borral vidámítod az embernek szívét,
Hogy ragyogjon az arca az öröm olajától
És erősítse kenyérral szívét.
Fáit az Úr mind jól tartja vizekkel,
Libanon cédrusait, miket ő ültetett el.
A madarak ott rakják fészkeket,
A ciprusokon van a gólya háza,
A magas hegyek a szarvasokéi,
A sün védőtanyája a kövek.

Holdat teremtett, mérni az időt;
Tudja a nap óráját alkonyának.
Kiöntöd a sötétet, és éjszaka leszen
S az erdők kóbor vadjai
az éjben szertejárnak.
Prédáért üvöltöznek a kölyökoroszlánok
S az Istentől harapnivalót kérnek.
És kél a nap és visszatérnek
És elnyújtóznak vackukon.
Indul az ember munkája után
És jár napestig a dolga után.

Mily dicsők, Uram, kezed művei,
Tele van a föld alkotásaiddal.
S mind bölcsességgel teremtetted őket!
Ím itt a tenger, nagy és messze-széles
És benne tenger állatok nyüzsögnek,
Nagy állatok és apró állatok.
És járnak rajta szerteszét hajók.
Ím ott a Leviátán,
Mit benne fickándozni alkottál:
S tetőled várja mind, hogy vess neki
Kellő időben harapnivalót.
Te adsz zsákmányt fogukra,
Jóllaknak mind a jóból,
ha kezed megnyitod.
Ha elfordítod orcád, megremegnek,
Elapadnak és porbavesznek újra,
Hogyha lelküket megvonod.
Elküldöd lelkedet,
és teremtmények kelnek,
S a föld színét megújítod.
Az Úr fölsége örökös legyen!
Örvendjen az Úr ő műveiben.
A földre ha néz, a föld megremeg.
Érintésén füstölnek a hegyek.
Mindéltemig énekelek az Úrnak,
Istenem áldom, amíg lehelek.
Legyen előtte kedves énekem.
Az én lelkem az Úr előtt vigad.
Fogyatkozzanak el a bűnösök a földről,
És minden gonoszok,
hogy ne legyenek többé.

Áldjad, én lelkem az Urat!
Alleluja.

(Sík Sándor fordítása)

Jézus gyönyörűsége

Jézus nem mondott és nem írt teremthimnuszokat. Még Szent János apostol evangéliumában sem találunk ilyesmire utalást. A bevezető rész magasztos szárnyalása mutatja, hogy volt érzéke Jézus emelkedettebb megnyilatkozásainak rögzítésére, mint ahogy tette is a nikodémusi beszélgetéssel vagy a főpapi beszéddel. De, hogy éjszakai imáiban hogyan szárnyalt a lelke a teremtményektől a Teremtőig, azt nem tudjuk meg az evangéliumokból. Mégis amint az éj sötétjébe borult égbolton, a távolban ragyogó csillagok mögött a fényes mennyországot sejtjük, úgy Jézus egy-egy odavetett megjegyzéséből megalakíthatjuk a természetén keresztül sugárzó isteni örömet.

Jézus a nap járásában és a termékenyítő eső permetezésében Isten szeretetének sugarát élvezzi (Mt 5, 45). A porban játszó vererek Isten gondviselő jóságára hangolják (Mt 10, 29). A semmit érő mezei fűszálon megérzi az Isten szerető öltöztetését, és úgy tudja élvezni a mezők liliomának, ennek a

legegyszerűbb fűnek a szépségét, hogy Salamon minden dicsőségét aláértékeli. Ugyan honnét vette ezt a szemet, mely ilyen mélyre lát, és észreveszi a kicsiségen is az Isten kezének melegét? Jézus szemében az ég az Isten trónja, s a föld lábai zsámolyra (Mt 5, 34–35), vagyis uralmának legközvetlenebb helye, mint ahogy a trón is, a zsámoly is a királyi fönség jelei és hordozói.

Michelangelo a Sixtini kápolna mennyezetén művészi ihlettel ábrázolja az Istent, amint a földön fekvő Ádámot ujjának érintésével életre ébreszti. A nem-létből ébredő Ádám szeme ahítattal és csodálattal függ a teremtő Isten, és arca elragadtatott örömtől sugárzik. Vajon milyen lehetett a második Ádámnak, Krisztusnak lelke abban a pillanatban, amikor Isten teremtői keze e földi létbe állította bele? A hódolat és imádat milyen vulkánjai törhettek ki belőle Teremtője érintése után? Az örvendezésnek és gyönyörűségnek milyen ujjongásai és vigadozó énekei csendülhettek meg lelkében, amikor magán érezhette Isten létbeszólító csodájának melegét? A Példabeszédek könyve megkapó szavakkal ad hangot a földre érkező Bölcsesség szent örvendezésének: „Ott játszottam az egész föld kerekségén s örömmel voltam az emberek fiai között.” (Péld 8, 31).

A keresztség szentségi kegyelme Jézus teremtményi alázatát és a lét boldogságát, a semmiség-tudatot és a teremtetség örömet árasztja belénk egész életünkön át, ha áhítatos lelket nyitunk neki.

A mindenség érzelmeivel

Mennyi szeretet ömlik el a tavaszon,
mikor a tél merevsége lazul,
ébrednek a természet titokzatos erői
s mindenütt új élet fakad.
Mikor a dombok bársonyos szépségbe
öltöznek
s az ifjú gyepek, az erdő májusi zöldje,
mint fejedelmi palást borul
a hegyek vállaira.
Vagy mikor az Úr a földeken esőt hullatva,
áldva jár.
Mikor csíráztatja a vetést,
ezt az évente visszatérő csodálatos
kenyérmegújulást.
Mennyi szeretetről beszél az este,
az alkonyi harmat,
melyben éjszaka fürdik a rét s az erdő.
És az újranyíló reggel,
a fák és bokrok csillámló harmata,
az ezernyi finom pókhálószőttes,
mely ezüstözve veri széjjel a nap sugarát.

És a hanyatló fénykorong a csendes órán,
mikor hatalmas színekamrájából
az ég alján hosszú sávokban kirakja a nap
a bíboros, violás, tüzes, aranyos
fátyolszöveteket
s a hullámozó színtengeren
a felhőpárkányok mögé hanyatlik
a nappalnak forró ábrázata.
Mennyi törtetés
a füvek, a vetések növéseben,
a rügek duzzadásában.
Micsoda félelmes erővel húzza fel a nap
a bokros sűrűből
az erdőnek törzsökös óriásait,
hogy kinőjjenek onnan
és beleágazzanak az égnek kék teljességébe.
Mennyi mozgás,
a szelek és viharok,
a fellegek és esők járásában,
e zivatarszárnyakon nyílsebesen utazó
vitorlások vonulásában,
a villámok vonaglásában,
az ég méltóságos morájában,
a záporok susogásában,
a kavargó hópelyhek karácsonyi táncában.

Mennyi lendület
a futó patakokban
s az Alpok zuhatagaiban,
a Niagara siketítő zúgásában,
félelmes áromladékaiban,

a Nílus árjának széles ritmusú
lüktetésében.

Mennyi a tengerek
örök nyughatatlanságában
viharverte vízcsúcsaiban,
dübörgő mélységeiben!
És a földnek, a csillagoknak
szédítő forgolódásában,
egymás közé hajított,
végnélküli kavargásában,
a mindenség határtalan párkányáig.

Hogy vonul a madársereg
földeken, tengereken át
feltarthatatlanul.

A vágy hajszolja őket messze, messze.
Hogy lüktet az élet az elevenek sejtjeiben,
a szívek millióiban. Mennyi megindulás,
mennyi félelmes szenvedély
a világtörténelem eseményforgatagában,
a népek élet- és szellemáramlásaiban,
a háború szörnyű indulataiban.
És az érzések,
szent szenvedélyek
minő túlaradása
a boldogok csarnokában,
az egek magasságában,
hol „a folyó rohama felvidítja az Isten
városát”.

A teremtésnek mindezt a lendülését,
reszketését,
magunkba kell ölelnünk,
magunkba kell szívniunk,
magunkba olvasztanunk,
megélnünk
és szeretetünket, imádásunkat
„ex affectu universitatis”,
a világegyetem minden teremtményének
érzelmeivel
vinni az Úr elé.

(Prohászka)

ISTENGYERMEKSÉG

Jézus emberi lelkének a teremtettség után legalapvetőbb élménye: „Isten Fia vagyok” (Jn 10, 36). Ezt a kereszteléskor (Mt 3, 17) és a Tábora-hegyi szineváltozás-kor (Mt 17, 5) az égből jövő atyai hang is megerősítette; halálos ítéletét ezért kapta, és a kereszt borzalmas szenvedései közepette is megvallotta: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet” (Lk 23, 46).

Jézus nekünk is istengyermekséget hozott. Azáltal, hogy újjászületést sürget „vízből és Szentlélekből” (Jn 3, 5), „hatalmat ad, hogy Isten fiaivá legyünk” (Jn 1, 12). Istengyermekségünk címén kívánja

tőlünk, hogy irgalmasak legyünk rossz-
akaróinkkal szemben. „Így lesztek fiai
mennyei Atyátoknak, „(Mt 5, 45) – mond-
ja a hegyi beszédben. Föltámadása után
Magdolnának és társainak ezt mondja:
„fölmegyek Atyámhoz és a ti Atyátokhoz,
Istenemhez és a ti Istenetekhez.” (Jn 20,
17). Az apostolokkal egybegyűlt társaság-
nak így üzen: „Menj el testvéreimhez.”
(uo.).

Az istengyermekség nagy titok! Csak az
Úr Jézus lelke élte meg igazán a maga tel-
jes valóságában, mint az emberek elsője.
Akit elárasztott az Istennek nemcsak a
teremtettség mélységén, de a bűn szaka-
dékán is áthajló atyai szeretete, annak ér-
zésvilágába iktat bele minket a keresztség
szentségi kegyelme. Ennek segítségével
tudjuk keresztény mivoltunk létalapjának
ezt a másik vonását érzékelni: Krisztus
módján istengyermekségünket megélni.

Prófétai nyomokon

Jeremiás prófétánál olvassuk az Úr töp-
rengését a bűnös nép fölött: „Mégis azt
gondoltam: megteszlek fiamnak... Mert
azt gondoltam: így szólítasz majd: Atyám!
és nem fogsz elpártolni tőlem.” (Jer 3, 19).
Izaiásnál pedig csodálatos gyöngédséggel
így szól: „Hallgassatok ide... akiket anyá-

tok méhétől fogva hordozok, akiknek terhét az anyaöltől kezdve viselem. Én öreg korotokig ugyanaz maradok, s míg meg nem öszültök, hordozlak titeket.” (Iz 46, 3). És később még fokozza: „Kebelen hordozlak és térden becézlek titeket. Mint akit anyja becéz, úgy vigasztallak titeket.” (Iz 66, 12–13 Vulg.) Liziói Szent Teréz egész lelkiségét erre a mondásra építette. És végül: „De megfélekedhetik-e csecsemőjéről az asszony? És megtagadhatja-e szeretetét méhe szülöttétől? S még ha az megfélekednék is: én akkor sem feledkezem meg rólad. Nézd, a tenyeremre rajzoltalak, falaid szemem előtt vannak szüntelen.” (Iz 49, 15–16).

Szebbet, nagyobbat, lelket megragadóbbat mondhatott volna-e Isten, hogy az anyaszív szeretetével és az anyakéz melegével gondoz minket? Így nem túlzás imádkozni a zsoltárossal: „Védj meg, mint szemed világát, szárnyad árnyékában oltalmazz!” (Zsolt 17, 8).

Jézus Atya-élménye

Az Ószövetség a szülői szeretetből inkább az anyaképet viszi át Istenre, hogy annak gyöngédségét és áldozatosságát ábrázolja. Jézus nem kevesebb bensőséggel, de inkább az atyaképet használja a mennyei

Atya szeretetének bemutatására. „Közületek – mondja – melyik apa ad fiának követ, amikor az kenyeret kér? Vagy ha halat, akkor a hal helyett tán kígyót ad neki? Vagy ha tojást kér, talán skorpiót ad neki? Ha tehát ti, bár gonoszak vagytok, tudtok jót adni gyerekeiteknek, mennyivel inkább adja mennyei Atyátok a Szentlelket azoknak, akik azt kérik.” (Lk 11, 11–13). Azután a tékozló fiú atyjában csodálatos gyöngédséggel rajzolja meg a fiú szabadságát tisztelő, őt hazaváró, sőt elébe futó atya képét (Lk 15).

De van az Úrnak két hasonlata, ami szinte részletes körülírása annak a prófétai szónak, hogy ha a földi anya megfeledkezne gyermekéről, Isten nem feledkezik el (vö. Iz 49, 15). Az egyik hasonlat az álhatatos imáról mondott példabeszédben van. A bajba jutott szomszéd zörgetésére a családanya kiszól: „Ne zavarj! Az ajtó már be van zárva, én is, gyermekeim is ágyban vagyunk. Nem tudok fölkelni és adni neked.” (Lk 11, 7) A tovább zörgetőnek mégis ad, legyőzve gyermekei iránt érzett gondosságát. A másik hasonlat a gyilkos szőlőművesekről szól. Amikor a sok szolga után fiát küldi: a sokszoros méltatlan bánásmódra nem a bosszúállással, de Fiával felel, legyőzve gyermeke iránti szeretetét. (Lk 20, 13).

Ebből a háttérből kell értelmeznünk Jézus megrendítő kijelentését az Atya szeretetéről: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda.” (Jn 3, 16). E titok előtt térdre borulva kell imádni Istenünk felfoghatatlan magatartását, amit egyházunk – a húsvéti hajnalban énekelve Jézus diadalát – így fogalmaz meg: „Ó kimondhatatlan szeretet és jóság: hogy a szolgát megmentesd, fiadat sem kímélted érte” (Exsultet).

Megnyílt lélekkel kell nekünk is az Isten szeretetének e felnyíló zsilipeiből kiáradó hullámokat bensőnkbe engednünk, mert csak így sejtjük meg, hogy mit hozott nekünk ez a szeretet az istenfiúság kegyelmében.

Az apostolok

Talán sehol nem mond annyira csődöt az emberi elképzelés, mint az isten-gyermekség titka előtt. Szinte csak dadogva ismétli a szavakat, amik a boldog valóságot tartalmazzák. Szent János: „Nézzétek, mekkora szeretettel van irántunk az Atya: Isten gyermekeinek hívnak minket, és azok is vagyunk . . . Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, hogy mik leszünk.” (1 Jn 3, 1–2). E boldogító valóság ütközik ki az evangéliumok-

nak szinte minden lapján. De hogy miben áll ez, vagy hogyan történik, arra nem derül fény. Szent Jánosnál az Úr vízből és Szentlélekből való újjászületésről beszél (Jn 3, 5), amely „nem a vérnek és testnek vágyából” való születéshez hasonlít (Jn 1, 13), hanem valamilyen „hatalmat kapunk, hogy Isten gyermekei legyünk.” (uo. 12). Szent Pál a gyermekké fogadást a Szentlélek közlésében látja: „Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai. Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljetez, hanem a fogadott fiúság Lelkét nyertétek el, általa szólítjuk: Abba, Atya! A Lélek maga tesz tanúságot lelünkben, hogy Isten gyermekei vagyunk.” (Róm 8, 14–16). Ez a Lélek az Ő „Fia Lelke” és ezért „többé nem szolgál, hanem fiú.” (Gal 4, 6–7).

Emberi elmélődések

Próbáljunk emberi gondolatainkkal kissé behatolni az istengyermekség titkába. Michelangelo Mózesé faragta a hatalmas karrarai márványtömböt. Mint mondják, kalapácsával a szobor térdére ütött. Szólalj meg, Mózes! – mondta neki. De nem szólt meg. Nos, a márványtömböknek az a természetadta tulajdonsága, hogy nagy darabokban fekszen alaktalanul. Emberi

vonások hordozását rákényszerítheti az ember, a művész kalapácsa-vésője megszólalásig hasonlóvá tudja tenni az emberhez, de a lelket nem tudja belé lehelni, amitől az megszólalhatna és emberi szívvel érezhetne.

Hall az ember dicsérni lovakat, kutyákat, melyek figyelmesebbek a lusta kocsisnál, vagy találékonyabbak egy bojtárlegénynél. A cirkuszok idomított állatairól ne is beszéljünk. Egy öreg juhász mondta: Nem hiszem, hogy a kutyámnak nincs esze. Igen, mert az állatok átvesznek emberi vonásokat, tulajdonságokat szokásokat vagy cselekvési módokat. De azért a ló ló marad, a kutya kutya. Kutyamódrá etetik, tartják és hantolják el.

Ezek csak külső hasonlóságok, amiket átvesznek kövek, állatok. A gyermekké levés ennél sokkal több. Mert látok egy masszületett kis síró porontyot, és a szülője azt kérdi tőlem: ugye milyen gyönyörű gyerek? Vagy akasztani viszik a „falurosszát”. Mindenki azt mondja rá: gonosztevő. Az egyik sarokban pedig csendesen sirdogál valaki – az anyja –, aki azt mondja: szegény fiam. – Csent bortól megrészegevedve az útszéli gödör sarában hempereg egy gyerek. A járókelők nevetve gúnyolják, csak az apja jön, bemegy utána a sárba, magához emeli és kihozza. Mindez mitől van,

hogy a csúfat szépnek, a gonosztévőt sajnálatosnak, a szennyest pedig megmentendőnek tartja? Attól, hogy az egyik az idegen szemével néz rá, a másik anyaszemmel, apa szívvel.

Valóban nem mondhatott nagyobbat és szebbet a kinyilatkoztatás, mint hogy Isten apa-szemmel néz ránk, és gyermekeként kezel minket.

Csodás változás

Isten nem úgy tesz, mint Michelangelo a márvánnyal: a vonásokat rávési a Mózes szoborra, de a szíve-szeme hideg kő marad. Nem úgy mint az állatidomítók, hogy az emberi szokásokat belekényszerítik az állatokba, de azok állatok maradnak. Isten azt mondja Ezekielnél: „Akkor egyetlen szívet adok nekik és új lelket: kitepem testükből a kőszívet és hússzívet adok nekik (Ez 11, 19). Isten azt akarja, hogy úgy gondolkozzunk, érezzünk, akarjunk, tegyünk mint Ő. Ezt el is várja tőlünk, mert Jézussal ezt üzeni nekünk: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5, 48). És ezt meg is tehetjük, mert hatalmat kapunk arra, hogy Isten fiai legyünk (Jn 1, 12), akikről Jézus ünnepélyesen állítja: „Bizony, bizony mondom nektek: Aki hisz bennem, ugyanazokat a tetteket viszi vég-

be, amelyeket én végbevittem, sőt még nagyobbakat is végbevisz.” (Jn 14, 12).

Ez csodálatos dolog! Amit mesékben álmódunk, az itt valósággá válik. A mesékben sziklák, kutak, virágok, állatok embernyelven beszélnek, ember módra éreznek és ember módra cselekszenek. Ez mese. De nem mese az, amit a keresztségben kapunk: hatalmat és képességet arra, hogy Isten módján gondolkozzunk, Isten módján akarjunk és Isten módján cselekedjünk.

Isten atyai szeretetének megtapasztalása és Isten gyermekeinek boldogító tudata tölti be elsődlegesen az Úr Krisztus lelkét, s e fénylő tudat meleg élménye remeg szent testének minden porcikájában és idegszálában. Jézusnak e boldogító tudatot megtapasztaló testébe iktat bele a keresztség szentségi kegyelme. Ha áhítatos ráfigyeléssel ezt a kegyelmet élesztgetjük, bennünk is felgyullad az Isten gyermekeinek boldog valósága.

Nem szolga, hanem fiú

Még egy kis kitérőt kell tennünk istengyermekségünk nagy ajándékánál. Szent Pál, amikor az istenfiúságunkról ír, akkor szinte érezzük, hogy örömeiben – felkiált: „Tehát nem vagy többé szolga, hanem fiú.” (Gal 4, 7).

Elmélődjünk el egy kissé ezen a páli mondáson, mely végül is a kinyilatkoztató Istené. Tehát az Isten akarja, hogy ennek folyamányai bennünk éljenek. És élvezzük annak boldogságát, hogy Isten országában gyermekmódra, vagyis otthonosan viselkedhetünk. Ha apánk asztalához ülünk, félig felöltözöttek is odaülhetünk. De mit szólnánk hozzá, ha egy idegen vagy akár egy alkalmazott is, ilyen formán jelenne meg asztalánál? Ha anyánk szekrényében fillérek után kutatunk, akkor kikapunk; de próbálja ezt megtenni alkalmazottunk vagy egy idegen látogatónk? Rögtön kiutasítják a házból. Idegen gyermeket kis csíny miatt is kitiltják a házból, a gyermeket csak igen főbenjáró és sokszor ismételt bűn miatt. De azt is úgy, hogy komoly bűnbánat esetén mindig mondhatja: Fölkelek, és atyámhoz megyek! (Lk 15, 18).

A szent kereszténységben voltak és vannak árnyalatok, amik túl szigorú csendetrendet követelnek egy-egy templomban, moccanás talán figyelmet az imában, és kínosan pedáns készüléket és hálaadást a szentségek vételében. Hisz ez mind jó, szép és szent. Kell is törekednünk rá! De olyan gyöngék és gyarlók vagyunk, hogy nem tudunk hosszabban még a legfőbbeségre sem réfigyelni. Isten nem zsugori, ki számonkéri minden pillanatunkat és minden

áhíthatunkat, és nem zavarja el asztalától hiányos öltözékű gyermekeit.

Nézzük csak, milyen ügybuzgósággal és fáradtsággal fúrja bele magát az emberi ész az isteni titkok kutatásába és megélésébe. Gyerekmódon krajcárok után nyomozunk. Rossz néven veszi ezt az Isten? Talán olyan humorral nézi, mint anyánk, ki a krajcárt eldugta, hogy megtaláljuk.

Idegen gyermeket, különösen ma, nem verünk meg. Saját gyermekünket nem kíméljük, ha rászolgál. A Szentírásból szóló Isten erre utal, mikor kéri: „Megfeledeztek a vigasztalásról amely nektek, fiaknak szól: Fiam, ne vedd kevésbe az Úr fenyegetését s ne csüggedj el, ha korhol... Maradjatok állhatatosak a fenyegetéskor; Isten úgy bánik veletek, mint fiaival. Hol van olyan fiú, akit az apja nem fenyeget? Ha nem részesültök fenyegetésben, ami mindenkinek kijár, akkor fattyak vagytok, nem fiak.” (Zsid 12, 5–8).

Hogy meg tudna fordulni szemléletünk, ha erre a gyermeki szemléletre tudnánk átállni! Ezt a gyermek-érzést kapjuk a keresztségben.

A HIT ÉLETE

Keresztény életünk a hittel kezdődik. Ezért a keresztség szentsége elsősorban a hit szentsége. A Trienti szent zsinat a hitet a megigazulás gyökerének nevezte. Ezzel kezdődik Jézus élete bennünk. Egy professzor így magyarázta meg mi a hit: a hit azt jelenti, hogy Isten agyával gondolkodom, az Isten kölcsön adja az eszét. És mert „a hit szerzője” (Zsid 12, 2) Jézus, azért így fogalmazhatjuk meg a hitet, hogy az nem más, mint Jézus értelmével való gondolkodás. Amikor a hit életét kezdem élni, akkor lemondok a magam értelmének vezetéséről, és a vezetést átadom Jézusnak. Akinek merem átadni, hiszen Ő minden irányban kiteljesült ember (l. 2. fej.). Így bízva hagyatkozhatom rá, hogy nemcsak nem teszek értelmem ellen, ha neki és vele hiszek, hanem a legértelmesebb dolgot cselekszem a világon, mert – Szent Pállal elmondhatom –: „tudom, kinek hittem” (2 Tim 1, 12).

Emberi tudomány

Értelme használatára, tudománya gyarapítására a megbízatást és parancsot az ember az Istentől kapta a paradicsomban, amikor Isten így szólt hozzá: „Vonjátok

uralmatok alá” a földet és „mindent” (Ter 1, 28). A tudás hatalom, tartja a mondás, és úgy is van. Rosszul értelmeznénk a hitet, ha lemondanánk az értelem használatáról, vagy az Istent azzal vádolnánk meg, hogy nem engedi értelmünket dolgozni, ha hitet követel tőlünk. Krisztus, a kiteljesült ember a garancia arra, hogy nem esik folt emberi méltóságunkon, ha – mint mondják – a hit igájába fogjuk az értelmet.

Viszont az is igaz, hogy megvannak a határai a tudásunknak. Ezeket a határokat ostromolja az ember, de hiába. A paradicsomban kezdte, mikor a jó és a gonosztudás fájáról akart enni, miként a Biblia olyan szemléletes szimbolikával elbeszéli (Ter 3, 5). A tudomány története mutatja, hogy az emberi tudás milyen csodálatos mélységekbe fúrta bele magát. Sok titkot tárt fel az atom szerkezetétől kezdve a világrendszerek nagy összefüggéséig, de sem az anyag lényegét, sem az élet mibenlétét nem ismerjük. A nagy tudósok ezt kellő szerénységgel elismerik, és a *docta ignorantia* alázatában állnak meg a még feltárandó titkok határán.

Amit rosszul tudunk

Jézusnak van egy mondása, ami sokakat meghökkent. Azt mondja: „Ami az emberek szemében nagy érték, az az Isten előtt

megvetést érdemel.” (Lk 16, 15). Ezt ugyan Ő elsősorban a pénz értékelésére érti, de általános mondásnak is értelmezhető. Fennebb említettük az emberi tudomány történetét. Ez az emberi értelem diadala mellett az emberi tudatlanságnak, sőt rosszul tudásnak is története. Ott végigvonul szemünk előtt, hogy miket tartottak korabeli tudósok nagy vívmányoknak. És különösen a gyakorlatot is érintő tudományokban tapasztalható, hogy az új felfedezések legnagyobb ellenzői épp a korabeli tudomány vezető nagyjai voltak. Elég csak a mi Semmelweis-ünkre utalni. Mennyi megdönthetetlennek vélt igazság dőlt már meg az emberi gondolkodás történetében! Mennyi elferdült nézet! Mennyi önhitt gondolat! Mennyi valóságnak tartott ábránd! És ezek mind bevonulnak az életbe és építik azt. Persze rosszul, és így forrásai lesznek tragédiáknak és gyötrelmeknek egyaránt.

Mindezek mellett ki vagyunk téve a gondolatokat eltorzító gyöngeségeinknek. Amikor félreértünk egy igazságot vagy félremagyarazzuk azt! Vagy amikor tanúi vagyunk annak az emberi renyheségnek, mely megáll egy szinten s nem vállalja a továbbhaladás rugalmasságát, és hagyja megkövesedni elért igazságait. Hányszor vagyunk tanúi annak, hogy az egyik kor-

ban még haladó eszmék a másik korra kővé merülve kerülnek át, és körömszakadtig védik jogukat, noha már kifutott alóluk az élet.

Mindezt az árnyalatot a tudás önhittsége és önelégültsége okozza, amiről Isten megmondja már szent Pál szájával: „Aki tetszeleg tudásában, még nem értette meg, mi a helyes ismeret.” (1 Kor 8, 2).

Isten világában

Hát még ha az emberi tudás átmerészkedik az Isten dolgaira! . . . Már Izaiás prófétánál mondja az Írás: „Igen, amennyivel magasabb az ég a földnél, annyival magasabbak az én útjaim a ti útjaitoknál, az én gondolataim a ti gondolataitoknál” (Iz 55, 9). Azért hangzik az maga útját követő tudomány felé: „Lerontom a bölcsék bölcsességét, s az okosságát megvetem.” (1 Kor 1, 19) Szent Pál magyarázatát is adja, miért van ez. ” A testi ember nem fogja fel, ami az Isten Lelkéből ered. Balgaságnak tartja, nem képes megérteni, mert lelkileg kellene megítélnie.” (uo. 2, 14) Azt mondja: lelkileg. Ami azt jelenti, hogy Isten szemével, vagyis a hittel kellene végiggondolni.

Az Úr Jézus is kényes volt az emberi logika belekeverésének törekvéseire. Míelőnn szenvedését először adja hírül, Pé-

ter le akarja beszélni az Urat. Jézus szokatlan eréllyel utasítja rendre, sátánnak nevezvén őt: „Mert nem arra van gondod, amit az Isten akar, hanem arra, amit az emberek akarnak.” (Mt 16, 23). Emberi logika szerint igaza volt Péternek: a Messiás, mint Isten Fia van olyan erős, hogy kikerülje az emberi szenvedéseket. Akkor is igaza volt Péternek – az emberi gondolkodás szerint –, amikor tiltakozott az ellen, hogy Jézus megmossa lábát. Az ember üdvét megteremtő és elhozó Isten logikája mást mond: „Most még nem érted, amit teszek veled, de később majd megérted” (Jn 13, 7).

Isten titkával s titokzatos életével és az emberi tudásviszonyával kapcsolatban Szent Pálnak egy nagyon szép hasonlata: „Gyermekkoromban úgy beszéltem, mint a gyerek, úgy gondolkoztam, mint a gyerek, úgy ítéltam, mint a gyerek. De amikor elértem a férfikort, elhagytam a gyerek szokásait. Ma még csak tükörben, homályosan látunk, akkor majd színről-színre. Most még csak töredékes a tudásom.” (1 Kor 13, 11–12). Jól értelmelte az emberi tudás határát Szent Ágoston, amikor az óceánt, kagylóval parti gödörbe merni akaró gyerekekhez hasonlította az istenséget felfogni akaró értelmünket.

Megkövesedett gondolatok

Az Úr Jézus nem kis hangsúllyal mutatott rá az emberi értelem gondolatokat, sőt isteni gondolatokat is megkövesítő természetére. És itt a korabeli zsidósággal vívott keserű harcaira kell rámutatnunk. Nem lehet azt mondani, hogy ezek a zsidók teljesen gonoszok voltak. Szent Pállal íratja le az Isten a zsidókról: „Tanúságot teszek mellettük, hogy van bennük buzgóság Istenért, de hiányzik a kellő megértés.” (Róm 10, 2). Éppen ezért már Szent Péter is a Szentlélektől felvilágosítottan mondja „Tudom, testvérek, hogy csak tudatlanságból tettétek, amit tettetek, ahogy vezetőitek is.” (ApCsel 3, 17). Igen, de ott van Jézus panaszja: „Hagyományotok kedvéért kijátszátok Isten parancsát.” (Mt 15, 6). Az élet jelentkező igényeit a törvények lelketlenül merev értelmezésével utasították el.

De az Istennek szolgáló jámborság irgalmatlanná, tehát lélektelenné válhat, miként a farizeus és a vámos példabeszédében ábrázolta (Lk 18, 9–14). Szent Pálnak is meg kellett rónia híveit bizonyos túlbuzgó jelenségekkel szemben. „Csak emberi parancsok és tanítások, melyek a bölcsesség látszatát keltik az önkényes vallási gyakorlatokkal, az alázatoskodással és az önsanyargatással, de valójában nincs sem-

mi értékük, és csak a test kielégítésére szolgálnak.” (Kol 2, 23).

A legszebb elvek és szabályok mentek már keresztül az ember merevítő tevékenységén, és szolgáltak a kereszténységnek is botrányul. Gondoljunk csak egy Keresztes Szent János vagy Kalazanci Szent József hányatott életére, amikor is a vélt jó, a vélt igaz és a vélt szeretet teremtette a legnagyobb igazságtalanságokat és eredményezte a legnagyobb szeretetlenségeket.

Az élő hit

Sokszor nem is tudjuk igaziból, hogy mi is a hit. Mert az isteni dolgokról szóló ismeretszerzés, azért összetévesztjük emberi ismeretszerzésünk valamelyikével. Az emberi ismeretszerzésnek ugyanis többféle formája van. Első a látás-hallás-érzékelésben való megtapasztalás, második a logikai következtetéses okoskodás, a harmadik a sejtelem és végül a negyedik az emberi hit. Az érzékelésben élvezem a nyári tűző nap melegét s megtapasztalom a nap jelenlétét. A logikában kikövetkeztetem a napjárás törvényeit a változások okait. A sejtelemben néhány tapasztalás alapján új erők és valóságok jelenlétére érzek rá, mint pl. Kolumbusz Amerikára,

vagy Madam Curie a rádiumra, míg kereste. Az emberi hitben Amerikát járt ember elbeszélését, vagy akár szüleink, tanáraink, embertársaink tanításait elfogadom vagy nem fogadom aszerint, hogy szavahihetőknek érzem őket vagy sem.

A hit nem érzékelés. Isten van, ha nem is önt el jelenléte úgy mint a napsugár. Okoskodással rátapinthatok, de rosszra hajló természetünk mindig tud újabb kifogásokat hozni. A sejtelmeket könnyen elűzzük magunktól. Az emberi hitnek pedig sokszor hiányzanak az emberi garanciái. Pl. a szülők nem vallásosak, a lelkipásztor nem eszményi ember, vagy az egyházban mutatkozó gyarlóságok és nyugtalanságok; mindezek elveszik a keresztény elveket szóban hangoztatóktól a kereszténység hitelességét. Mint annyi ázsiai gondolkodó mondja is.

Meg kell vizsgálni magunkat, hogy hitünk nem azért jut-e válságba, mert a természetes ismerési módok törvényszerűségeit nem tapasztaljuk magunkon. Vajon nem azért hidegszik-e hitünk, mert az isteni élet nem árad ránk azzal a lebilincselő közvetlenséggel, amivel pl. a tavasz ébredése fényével, illatával, milliányi virágával és madárdalával, vagy egyszerűen csak úgy, mint ahogy szerelmesünk vagy barátunk közelségét érzékeljük? Vagy nem

azért rendülünk-e meg hitünkben, mert az Isten gondviselése nem azt az utat követi, amit a mi logikánk és okoskodásunk jónak, igazságosnak és szerencsésnek vél? Vagy talán nélkülözzük az emberi sejtelmeknek azt a láttató világát, melyek szinte húznak belső energiájukkal Isten felé. Mit szóljunk ahhoz, amikor eltűnnek a hitet képviselő személyek és intézmények felől ama pecsétek, melyek emberi hitelességet volnának hivatva adni az általuk képviselt eszméknek? Elöljárók, papok bűnei vagy gyarlóságai, az egyház történelmének sötét lapjai, maga a szétszakadt kereszténység szomorú ténye, az evangéliumok látszólagos ellentmondásai, a szent szövegek történetének mostoha körülményei.

Ezekben mind fennakadhatunk, de akkor mi nem Jézusnak, hanem az embereknek vagy a magunk eszének hiszünk. Persze, hogy a megtapasztalások, a belátások, a sejtelmek és emberi garanciák mind segítenek a hitre is, a hívésben is. Nagy jó, ha kéznél vannak. De nem szabad elvesznie hitünknek, ha ezek közül némelyik, vagy akár mind is hiányzik.

Jézus nem magyarázkodott, ő csak bemutatott vagy kijelentett. Nem magyarázta meg az egyes dolgok értelmét. Nem szőtt hosszú fejtegetéseket pl. arról, hogy hogyan fér össze Isten irgalmával a kárhozat való-

sága. Ő kijelentette és bemutatta – még-hozzá hogyan! –, hogy milyen irgalmas az Isten, és ugyanolyan határozottsággal kijelentette, hogy van kárhozat. Hiába tették fel neki a kérdést: „Hogy adhatja ez a testét eledelül?” (Jn 6, 52), nem kezdte el magyarázni az isteni jelenlét lehetőségeit és módjait. Ezért van az, hogy Krisztusról olyan elsodró képet kell kiformálni magam számára, hogy szinte, mérget vegyek rá, amit kijelent vagy amit mond vagy kíván tőlem.

Hitünk tisztasága

Hitünk nem elveszíthetetlen szerzemény, az mindennap elveszíthető. Értelmünk elhomályosodása az eredeti bűnben örökösen kísért. A tudatlanság sebe állandóan jelen van. És a tudni vágyás tudálékosságra vezethet bennünket. Hitünk gondolatai is alá vannak vetve az ember merevítő hatásának. A farizeizmus nem halt ki a bibliai zsidósággal. A szent igazságok éppen úgy megkövesedhetnek bennünk is, mint bennük. Az újszövetségi kinyilatkoztatás nem véletlenül és csupán a történelmi rögzítés kedvéért foglalkozik annyit a zsidókból lett keresztények problémáival, a legalizmussal.

Mindezekről meg kell szabadulnia lelkünknek. És ha megnyílottak vagyunk a keresztség szentségi kegyelme előtt, az kifejti tisztító hatását, hogy az emberies gondolatoktól megszabaduljunk, és Krisztus tudásának befogadására fogékonyak legyünk.

Istenünk pedagógiája

Van az emberben egy alapvető félelem az Isten világától. A kicsinek a félelme ez a nagytól, a végesnek a végtelentől, a testben járó szellemnek a tiszta szellem idegenségétől. Mindez kifejezésre jut az Ószövetségben, midőn Isten Sinai hegyről szólott a néphez. A nép félt és remegett és távol maradt. Így szóltak Mózeshez: „Te beszélj hozzánk és meghallgatunk. Isten ne szóljon hozzánk, nehogy meghaljunk.” (Kiv 20, 19). Ezért Isten fokként adta a kinyilatkoztatást az Ószövetségben. De az Újszövetségben is. Jézus főpapi beszédében mondja jellemzésül egész igehirdetésére: „Ezeket képekben mondtam el nektek. Eljön az óra, amikor már nem beszélek képekben, hanem nyíltan hirdetem nektek az Atyát.” (Jn 16, 25).

És annak az okát is megmondja, hogy miért. Így szól ugyanis: „Még sok mondani valóm volna nektek, de nem vagytok hozzá elég erősek.” (Jn 16, 12). Szent Pál is

utal erre: „Hozzátok azonban, testvérek, nem szólhattam úgy, mint lelki emberekhez, hanem csak mint testiekhez, mint akik még nem nőttek fel Krisztusban. Tejjel tápláltalak benneteket, nem szilárd étellel, mert nem bírtátok el. Sőt még most sem bírjátok el, mert testiek vagytok.” (1 Kor 3, 1–3). Meg kell szabadulnunk attól az elképzelésünktől, amivel e sorokat olvassuk, mintha szent Pál korintusi gyerekekhez szólott volna. Attól is meg kell szabadulnunk, hogy ha felnőttekre értelmezzük, csak a hitkezdőkre gondoljuk értelmezhetőnek. A Zsidókhoz írt levél ebben is eligazít bennünket, amikor ezt olvassuk: „Sok mondani valónk volna, de nehéz nektek kifejtteni mert közömbösen hallgatók. Ha az időt tekintjük, már tanítóknak kellene lennetek, s mégis arra szorultok, hogy az isteni tanítás elemeire oktassanak benneteket. Tejre van szükségetek, s nem szilárd ételre. Aki tejen él, járatlan az igaz tanításban, hiszen még kisgyerek. A tökéletesnek viszont, aki gyakorlattal megfelelő érzéket szerzett a jó és a rossz megkülönböztetésére, szilárd eledel való.” (Zsid 5, 11–14.)

Mindebből nem lehet eléggé tudatosítani, hogy az Isten pedagógiájában először alkalmazkodik érzéki természetünkhöz. Mérhetetlen nagy igazságait és valóságait

az emberi szempontok és módok szűrőin először tejjé, tehát könnyen felfogható, megérthető és átélhető tanítássá szűri át. De ebből az emberileg leszűkített állapotból lassan ki kell vetkőznünk. Sajnos nagyon sokan maradnak meg a lelki infantilizmusban. Pedig amíg a mi szűk látókörünkre lehozva érnek hozzánk az isteni élet hullámai, addig azok nem mutatják az igazságot a maguk isteni bőségükben; úgyahogy azok az Istenben élnek.

Szilárd eledel

Miként a csecsemőnek időnként szilárd eledelt is adnak, úgy kell nekünk is kedvenc elképzeléseink, vallásgyakorlataink közé bele keverni a tőlünk idegennek látszó gondolatokat; és a nem ismert, vagy pláne nem kedvelt ájtatossági formákat gyakorolunk, hogy segítsük a keresztség révén bennünk munkálkodó kegyelem tisztító hatását. Ha nem is kedveljük a rózsafüzért vagy a keresztutat, végezzük el ezeket olykor-olykor! Vagy szentáldozáskor végezzünk a megszokottól eltérő imákat! Esetleg egy könyv segítségével egészen más oldalról is közelítsünk a kegyelmek felé. Nemcsak a magunk oldalnézetében kell a szentségekkel érintkezni, hanem másokéval is. Igen jó különösképpen ráfigyelni a szentmise liturgiájára, és ott meghallani

egy-két nekünk való szentírási részt, Vagy találomra kinyitni a szentírást, és a talált mondatot elmélyíteni.

Kell, hogy ne csak a magunk szűk körén mozogjon gondolkodásunk, hanem behatásokat kapjunk máshonnét is. De mindenképpen tudomásul kell vennünk, hogy a mi hitbeli ismeretünk „csak töredékes” (1 Kor 13, 12). És sejtelmeinket bele kell eresztelnünk azokba a titok-mélységekbe, amiket nem ismerünk, de vannak, sőt jelen vannak életünkben. Ez vezet el ahhoz a gyakorlathoz, amit úgy neveznénk, hogy lelki rádiumozás.

Titkok sugárzatában

Az isteni életnek fejünkbe nem férő valóságával kell valahogy felvonnunk a kapcsolatot. Mint Szent Bonaventura mondja áldozás utáni imájában, hogy „tota ratio mysrterii” hassa őt át. Bár előbb kérte a megnevezett kegyelmeket, de végül is azt kéri hogy – így fordíthatnánk le – „a szentség teljessége” hasson rá.

Mint a rádiumozásnál nem látom, nem érzem, nem tudom, hogy honnét jön a sugár, hogy hatol be a szervezetembe, mit épít és mit rombol; csak az orvos-mondta ideig ülök a szekrényke előtt azzal a hittel, hogy most ez jót tesz beteg szervezetemnek. Így kell csinálni a szent titkokkal.

Akár az oltáriszentséggel, ha templomban vagyok, akár szobánkban vagy a természetben teremtett csöndben szembesítem magam a titok jelenlétével. És nem erőlködöm elgondolásokkal, megközelítésekkel, új szempontok felfedezésével, hanem csak egyszerűen kiteszem lelkemet a titok sugárzatának, és hagyom magamra hatni. És kérem, hogy ne az én elgondolásom szűk nyílásán, de a titok a maga teljes erejében, valóságában és terjedelmében érintse lelkemet.

Hinni kell a kinyilatkoztatásnak ebben az erejében. „Az Isten szava ugyanis eleven, átható, minden kétélű kardnál élesebb, behatol a lélek és a szellem, az íz és velő gyökeréig, megítéli a szív gondolatait és érzéseit.” (Zsid 4, 12). Lelkünk beláthatatlan mélységeibe tud belenyúlni. Rendet tud teremteni talán éppen abban a káoszban, amik hitünk elferdüléseit vagy megmerevedéseit okozzák. Szent Pál mondja a világ végéről: „Akkor majd megjelenik a gonosz, de Urunk Jézus elsöpri szája leheletével és megsemmisíti jövetelének tündöklésével.” (2 Tessz 2, 8). Jézusban van tehát ilyen tisztító erő, nemcsak a világ végén, de minden pillanatban. És mert Jézus az Atya titka (Kol 2, 2), minden titok felidézésében Jézus jelenik meg a lélek mélyén. És ahogy ezek a titkok Jézus

lelkében élnek, úgy szembesít bennünket a keresztség kegyelme Jézus titok-látásával. És ez indítja meg a bennünk élő hit katarziszt.

KRISZTUSI NAGYKORÚSÁG

A BÉRMÁLÁS

Az Úr Jézus azáltal, hogy megtestesült, már megindította azt az új, isteni életet, amibe bele akarta kapcsolni az emberiséget. Lelke dalos volt a teremtés gyönyörűségétől és az istenfiúi öntudattól. Ennek az istengyermeki életnek mindene megvolt ahhoz, hogy valóban istenfiúi élet legyen. Csak egy hiányzott: kilépés a rejtettségből. Ez ugyan nem vont le semmit isteni életének magasztosságából, de mégis szunnyadni látszott isteni élete. Hiszen sem erejét, sem tudását, sem szavát nem mutatta a vele együtt növekvő falubelieknek sem. Különben nem kérdezték volna későbbi visszatértekor Názáretbe: „Honnét vette hát mindezeket?” (Mt 13, 56). A rejtettség a jellemzője egész idejének addig a pontig, míg férfivá éretten ki nem lép a nyilvánosság elé.

Egész názáreti idejét, tehát gyermekségét, jellemzi a rejtettség. Annak bája, nyugalma, bensősége és békéje voltak jellem-

zói e korszakának. De mennyire megváltozik a környezete, mikor a nyilvánosságra lép, és elkezdí messiási küldetését. Tanít, fárad, megmutatja a benne rejlő isteni erőket csodatevések által, vitázik, harcol, korbáccsal űzi ki a templomból az árusokat, éhezí, túri az otthontalanságot, állja az ellenszenvék tüzét, szomorkodik és szenved. De mindenben megőrzi Isten fiúi tudatát és méltóságát.

A felnőtt Jézusnak ebbe a tudatába épít bele a bérnálás szentsége, és arra segít, hogy Jézusban mi is nagykorúakká váljunk. És ahogy ő gondolkodott és viselkedett a nagykorúság adta helyzetekben, mi is úgy gondolkozzunk és tegyünk. És mint-hogy Jézus nagykorúsága a Szentlélekkel való felkenetésével kezdődik, nekünk is rá kell figyelniünk a bérnálás nagy ajándékára a Szentlélekre, akiben éppen a lelki erősség félelmet elűző és a küzdelmekre erőt adó Jézus-i lelket kapjuk meg.

NAGYKORÚSÁG

Szent Pálnál szellemes hasonlatot olvassunk a Galatákhöz írt levelében. „Amíg az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától, jóllehet mindennek az ura. Gyámok és gondviselők felügyelete alatt

áll apjától meghatározott ideig. Így mi is, amíg kiskorúak voltunk, a világ elemeinek szolgálatában álltunk.” (Gal 4, 1–3). A gyermekkorunk ezt a szolgátságát a mi Urunk is vállalta, bár ő valóban „a mindenség ura” volt. Éppen ez a csodálatra méltó Jézus gyermekkorában, hogy – mint a karácsonyi himnusz mondja –

„Kicsinyke tejjel étkezik
Kinél madár sem éhezik.”

Vagy ahogyan szép régi énekünk vallja:

„Sírdogál és nyöszörög,
Ki az égen mennydörög
S a villámot szórja.” (SZVU 28.)

Szent Pál a fenti hasonlatot folytatva mondja: „Az Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született, és alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgátságából, hogy a fogadott fiúságot elnyerjük.” (Gal 4, 4–5). E kiszolgáltatottság jellemzi Jézus gyermekkorát, kezdve attól – mint ismét csak a liturgia mondja Gyertyaszentelőkor – „A Gyermecket az öreg hordozta, az öreget meg a Gyermekek kormányozta,” egészen addig, hogy 12 éves korában a sokat ígérő háromnapos templomi szereplés után

„visszatért Názáretbe és engedelmeskedett nekik” (Lk 2, 51).

A keresztségben kapott kegyelem Isten gyermekévé tesz bennünket, de a „világ elemeinek szolgaságában” maradunk, mely elföldni, eltakarni törekszik igazi mivoltunkat. Ez a szolgaság kiterjed szellemi életünkre is. Annak kicsisége, erőtlensége és korlátoltsága bele akarja vinni szempontjait isteni életünkbe. Hiszen főnnebb is utaltunk erre, mikor a hitről beszéltünk. És ahogy Szent Pál is figyelmeztet: „Testvérek! Értelem dolgában ne legyetek gyerekek. Csak a gonoszság terén maradjatok kiskorúak, gondolkodástokban azonban legyetek felnőttek.” (1 Kor 14, 20).

Gyerekes felnőttek

Minthogy hasonlításunk alapja a gyermekés és felnőtt állapot viszonya, érdemes egy kissé elelmélkedni a fejlődésben megállott emberről, hogy megláthassuk az infantilis kereszténység ismertető jegyeit.

Aki a növekedésben megáll, az testileg törpe marad, ami tragikus, de egyben komikus jelenséget mutat. Erős arc, erős hang, felnőtt mozdulatok, apró termet és végtagok. A szellemi törpeség is ugyanezt a tragikomikus képet mutatja. Nézzük csak meg, hogy micsoda különbség van az

„anyám” szó között, ha azt egy gyerekszáj gügyögi vagy egy őszülő férfi ejti ki, aki megjárta az élet küzdelmeit messzi útról hazatérve köszönti anyját. Szó az egyik, szó a másik. Szeretet van az egyikben, szeretet a másikban. A szeretet szépsége van az egyikben is, a másikban is. A gyermek ismeri a napot, holdat, csillagokat, tudja mi a kenyér, a pénz; vannak félelmei és fájdalmai. De hol vannak ezek a felnőtt ember ismereteitől, aki előtt feltáruznak a végtelenséget mozgató erők, és a küzdelem és a munka új értékeket adnak a kenyérnek és a pénznek. És micsoda mérhetetlen más valóságok húzódnak meg a felnőtt ember félelmei és fájdalmai mögött.

A gyermek mesében él, és nem nézi, honnan s hogyan lesznek a dolgok, s azt hiszi, hogy a vágyai szerint teremnek mindennek. A gyermek felelősséget nem ismer: játék-ágyúkkal és fegyverekkel foglalkozik, agyával-kezével vasutakat-gyárakat épít, de mi ez a felnőtt emberek valóságához képest?! A gyermek toporzékol, ha vágyaitervei nem valósulnak meg; kis fájdalomra nagy sírással reagál, kis vérzés kétségbeejti. A munkát nem bírja, hamar elfárad. Legtöbb idejét evéssel-alvással tölti. Ahogy növekszik, úgy szabadítja fel magát a tudatlanság, a gyengeség, a felelőtlenység és a félelmek uralma alól.

De mi van akkor, ha mindezekből visszamarad valami? Mintha gyerekcipőben vagy gyerekruhában akarna járni! Szintén szemléletesen írja Szent Pál: „Gyermekkoromban úgy beszéltem, mint a gyerek, úgy gondolkoztam, mint a gyerek, úgy ítéltam, mint a gyerek. De amikor elértem a férfikort, elhagytam a gyerek szokásait.” (1 Kor 13, 11).

Vallási életünkben különösen nehéz elhagyni a gyerekszokásokat. Részben azért, mert a gyerekkorból kilépve nagyon kevesen foglalkoznak lelki dolgokkal; így egyéb dolgaikban haladnak felnövekedésük kívánta ismeretekben és gyakorlatokban, vallási téren azonban megmaradnak a gyereki-szinten. Másrészt az Isten változhatatlanságával belopakodik a lelkekbe az Istenre vonatkozó emberi magatartások változhatatlansága is. Ezért nem árt beletekinteni a mi Urunk felnőtt korának lelkivilágába is, hogy rájöjjünk azokra a feladatokra, amikre a felnőtt Jézus ad példát és lekesít bennünket.

A felnőtt Jézus világa

Jézus gyermekkorára az evangélium egy szóval csak azt mondja, hogy „gyarapodott bölcsességben, korban s Isten és emberek előtti kedvességben” (Lk 2, 52). Már

utaltunk arra, hogy ez a növekedés megnyilvánulásaiban nem haladta túl az emberi mértéket. A názáretiek később ugyanis nem tudják azonosítani a köztük élő fiatal Krisztust a tanítókörúton járó, csodatévő és új tanítást hozó Krisztussal. „Honnan van ennek a bölcsessége és a csodatévő ereje? Nem az ácsnak a fia? Nem Mária az anyja? . . . Honnan vette hát mindezeket?” (Mt 13, 54–56). Ezt kérdezzeték egymástól. Egy új, eddig ismeretlen Krisztus-arccal találkoznak, mely bár első pillanatra szimpatikus, de utóbb mégis „mind haragra gerjedtek a zsinagógában. Felpattantak, s kiűzték a városon kívülre” (Lk 4, 28).

Jézus lenyűgöző ereje

Az első vonása Jézus egyéniségének a személyiségéből kiáradó erő. Noha alig harminc esztendő, mégis olyan magától értődően szólítják Mesternek az írástudásban megvénült farizeusok is. Noha Názáreti, „ahonnét semmi jót nem várnak” (Jn 1, 46; 7, 52), mégis eltűrik, hogy a templomban rendezkedjék. Az általuk adott engedélyek ellenére kizavarja az áldozathoz szükséges dolgok árusait (Jn 2, 15). Legfeljebb egy alamuszi kérdést mernek csak föltenni: „hogyan mered ezt tenni?” (uo. 18).

Ez az első perctől kezdve megnyilatkozó szinte páratlan tekintély különösen megnyilatkozik a mi Urunk imponáló férfiaságában, melynek határozottsága, fölényes nyugalma különösen megnyilatkozik ellenfeleivel való találkozásaiban és küzdelmeiben. Az ószövetségi törvény megszüntetése, különösen a szombati nap megtartása körüli viták a legnagyobb botránykő. Érdekes a mindig szemléletes szent Márktól elolvasni egy gyógyítást. „Egy alkalommal ismét betért a zsinagógába. Volt ott egy béna kezű ember. Figyelték, vajon meggyógyítja-e szombaton, hogy vádat emelhesse nek ellene. Felszólította a béna kezű embert: „Állj középre!” Azután megkérdezte őket: „Szabad szombaton jót vagy rosszat tenni, életet megmenteni vagy veszni hagyni?” Hallgattak. Erre keményszívűségükön elszomorodva haragosan végignézt rajtuk, majd az emberhez fordult: „Nyújtsd ki a kezed!” Az kinyújtotta, és meggyógyult a keze.” (Mk 3, 1–5).

Férfias szemben állása ellenfelei között nemcsak itt mutatkozik meg, hanem akkor is, amikor már a hatóságok bojkottot rendeltek ellene. Jól jellemzi ezt a hangulatot Szent János evangélista. „A zsidók keresték az ünnepen. „Hol van?” – kérdezgettek, s a nép körében sokat emlegették . . . De a zsidóktól való félelmében senki sem

beszél nyíltan róla... A jeruzsálemiek közül néhányan megjegyzték: „Ugye, ez az, akit halálra keresnek? S mégis teljesen nyíltan beszél, s nem szólnak rá semmit...” Ezért a főpapok és farizeusok elküldték a szolgákat, hogy fogják el... Némelyek már elakarták fogni, de senki sem vetett rá kezet. A szolgák is visszatértek a papokhoz és a farizeusokhoz. Ezek kérdőre vonták őket: „Miért nem hoztátok magatokkal?” A szolgák mentegetőztek: „Még soha sem beszélt úgy ember, ahogy ez beszél.” (Jn 7, 11–12. 13. 25–26. 32. 44–46).

Ilyen részletekkel tele van az evangélium. Kérni kell Istenünket, hogy megsejthessük az ilyen jelenetekből Jézus tiszteletet parancsoló egyéniségét: azt a feszült légkört, melyben sima arcok mögül fődorlatos kérdéseket tévő és cseleket vető gyűlölködők kövült szemekkel nézik a nép rajongó lelkesedését; és háttérben mint sötét árnyék ott settenkedtek állandóan körülötte. Mindezzel szemben látni Jézus nyugalmit, bátorságát, helytálló okosságát, olykor-olykor haraggá fokozódó indulatát... Állni tudni egy ellenséges légkör szűrő és gúnyos tekinteteit, gyanúit és cselvetéseit, és össze nem töpörödni, de sudár faként állni és a feladatokból semmit el nem hagyni: ez a mi Urunk imponáló emberi nagysága.

Jézus imája

Vagy ki tudna ez Isten-járta lélek imaéletébe behatolni? Nem hagyta elveszni magát a mérhetetlen sok tennivaló és külső munka rengetegében. Noha fáradékony volt (Jn 4, 6), még „korán hajnal tájban, amikor még sötét volt, Jézus elindult, és kiment egy elhagyatott helyre imádkozni.” (Mk 1, 35). Máskor „kiment a hegyre imádkozni. Az egész éjszakát Isten imáadásában töltötte.” (Lk 6, 12) És noha úgy el tudott álmosodni, hogy a viharos tengeren, midőn a viharokhoz szokott tanítványok is rémüldözni kezdtek, „Ő a bárka végében egy vánkoson aludt.” (Mk 4, 37). És nem képes magától fölébredni.

Tekintsük át röviden imaéletének belső tartalmát. Az Istennel szemben semmi szellemi lobogás, semmi édeskészség, semmi túltengő áradozás. Az Isten-élmények nem bomlanak ki – mint másoknál – a képek és beszédstílus áradatában, sem a szeretet elomló lankadásában. A példaként elénk állított vámos szájába milyen egyszerűen fogalmazott imát ad: „Isten, irgalmazz nekem, bűnösnek!” (Lk 18, 13) Még csak a szuggesztívabb megszólítást – Istenem – sem alkalmazza! A Miatyánk lapidáris rövidségét mi magunk is sokszor az elégtelenség érzésével mondjuk. Kétszer ragadja el az ima heve. Akkor is mind a kétszer a

szenvedésben való megváltás imájának témája. Egyik a hálaadás a kicsinyekért. Szent Lukács írja: „Abban az órában Jézus kitörő örömmel dicsőítette az Istent a Szentlélekben; ezekkel a szavakkal: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és kinyilvánítottad a kicsinyeknek. Igen, Atyám így tetszett neked” (Lk 10, 21). A másik a színeváltozáskor – ugyancsak Lukács szerint – Mózással és Illéssel „a haláláról beszélgettek, amelyet Jeruzsálemben kell majd elszenvednie.” (Lk 9, 31.) De ezeket éppen tárgyuk miatt akarta előtünk hangsúlyozni, és ebben Atyja iránti szeretetét különösképp kimutatni.

A feladatához való hűsége

Éppen ez vezet Jézus megváltói működésének közepéhez, a szenvedéshez. Amikor egy-egy csoda után a tanítványokban valamilyen diadalérzés vert volna gyökeret, mindjárt előhozakodik a rá váró szenvedéssel. Két kenyérszaporítás és Péternek a tengeren való járása és ünnepélyes valómása után nyomban „Jézus jelezni kezdte tanítványainak: Jeruzsálembé kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, a főpapoktól és az írástudóktól, megölik, de harmadnapra föltámad” (Mt 16, 21). És milyen energiával utasítja el az Őt lebe-

szélni akaró Pétert! Sátánnak nevezi azt, akit röviddel azelőtt az egyház sziklájává tett!

Továbbá amikor görögök érdeklődnek Jézus iránt. Őszinte örömmel tölthette el az Urat, hogy bár „csak Izrael házának el-tévedt juhaihoz küldetett” (Mt 15, 24) – mint maga mondja – mégis áttörni látszott tanítása a zsidóság emelte falat s ezzel emberi lelke előtt megcsillant az egyetemessé váló kereszténység látványa éppen az akkori szellemet és emelkedett gondolkodást képviselő görög nép fiainak jelentkezésében. És ekkor nem az istenségről adott elmélyedő bölcsekedést, sem a szeretetről erkölcsi tanítást, hanem a búzaszem hasonlatában jelzi a halálban való megváltás nagy titkát. Ebbe belerendül a lelke. Talán attól, amire Szent Pál is utal és őt is aggodalommal töltött el, hogy ti. „a görögök bölcsességet követelnek” (1 Kor 1, 22), melynek színe előtt „a kereszt igéje a pogányoknak balgasága” (uo.). E megrendülés csak rést nyit titáni lelkén, hogy beeléssünk. És megláthatjuk, hogy minden szenvedés és elborulás nélkül küzdi fel magát a krisztusi lélek feladatának végzésére. Imádságos lélekkel bontsuk tagjaira és szinte ízenként olvassuk el Szent Jánosból:

„Megrendült a lelkem.
Mit is mondjak?
Atyám ments meg ettől az órától?
De hiszen éppen ezért az óráért jöttem!
Atyám, dicsőítsd meg nevedet!” (Jn 12,
27–28)

Mintha csak a Getszemáni kertnek véres verejtékű órájában lennénk! Fenséges lelkének ez a titáni vívódása érzik egy korábbi felsóhajtásában is: „Még föl kell vennem egy keresztséget. Annyira szenvedek, míg be nem teljesedik.” (Lk 12, 50.)

És ki tudná ábrázolni emberi szavakkal Jézus lelkének mélységeit? És mindebből semmi sem mutatkozott meg gyermekkorában. S ha érezzük Jézus gyermekségében a gyermekség paradicsomi báját, csodálattal kell szemlélnünk a nagykorúság lenyűgöző színpompáját a Palesztina tájain tanító Krisztusban.

Ha a keresztség az Ő szent gyermekségébe épít bele, akkor a bérálás szentsége ebbe a csodálatos férfi-lélek tengermélységű áramaiba kapcsol bele, hogy a mi keresztyénységünk ne csak a gyermek Jézus lelkületét, de férfivá érett Krisztus mélységeit is megérezze és megmutassa a világnak.

A SZENTLÉLEK VENDÉGSÉGE

Az Úr Jézus Krisztus életében a rejtett, meg nem mutatkozó és a mindennapiságoknak kiszolgáltató Istengyermekség, és a világot egyéniségének, jellemének és hatalmának erejével lenyűgöző tevékenység a Szentlélek látható eljövételével választódik el. Úgy van, ahogy Szent Péter apostol mondja Kornéliusz századosnál: „Ti tudjátok, mik történtek a Jánostól hirdetett keresztség után Galileától kezdve egész Júdeában. Miképp kente fel az Isten a názáreti Jézust Szentlélekkel és hatalommal. S Ő ahol csak járt, jót tett, meggyógyította az összes ördögtől megszállottakat, mert vele volt az Isten.” (ApCsel 10, 37–38) Nem mintha a szentháromságos Isten-közösségből csak egy pillanatra is kiszakadt volna. Nem mintha szent embersége nem lett volna már fogantatásában is „Felkent – Krisztus.” De tény az, hogy „amikor már az egész nép megkeresztelkedett és Jézus is fölvette a keresztséget és imádkozott, megnyílt az ég és a Szentlélek leszállt rá látható alakban, galambként.” (Lk 3, 21–22). Isten Keresztelő Jánosnak is ezt a jelet hagyta meg, hogy felismerje a megváltót: „Magam sem ismertem őt, de aki vízzel keresztelni küldött azt mondta: Akire látod, hogy leszáll a Lélek s rajta marad, az majd a

Szentlélekkel fog keresztelni. Láttam és tanúskodtam, hogy Ő az Isten Fia.” (Jn 1, 32–34).

A keresztény hittudomány az Úr Krisztus szent emberségét „a Szentlélek orgánumának, szervének, eszközének, tervei megvalósítójának” mondja (Horváth S.: Krisztus Királysága 180. o.). A misztika nyelve pedig „a Szentlélek édesszavú hárfájának”. Át volt tehát itatva a mi Urunk szent embersége e titokzatos Kenet olajával. Amit tehát életével, tanításával, cselekedeteivel nekünk földi életében bemutatót, az mind voltaképpen a Szentlélek Úristen éneke, zenéje, amiket kicsiholt Jézus emberi egyéniségéből.

Amikor a bérmálás szentségében a krisztusi nagykorúságba növünk bele, akkor Krisztus szent emberségének ezt a mozgatóját, a Szentlelket kapjuk személyes ajándékkul. Nem mintha a keresztségben kapott kegyelemben nem jönne hozzánk, de „a bérmálás caractere bensőséges személyi kapcsolatot eredményez a Szentlélekkel. A Szentlélek végleges tulajdonába veszi tudatos élettevékenységeink elvét: személyiségünket, és Krisztus szolgálatába állítja.” (Előd: Dogmatika 557).

E dogmatikai igazságok fényében kell olvasnunk a Szentírás kijelentéseit a Szentlélekről.

Jézus hasonlatai

Szent Lukácsnál érezzük nyomát annak, hogy Jézus, ha valamit nagyon a lelkünkre akart kötni, akkor hasonlatait ezzel az önmagával viaskodni látszó formulával vezeti be: „Kihez hasonlítsam ennek a nemzedéknek a tagjait? Kihez hasonlóak?” (Lk 7, 31) Vagy: „Kihez hasonlít az Isten országa, mihez hasonlítsam?” (Lk 13, 18) A Szentlélek megismertetésében vagy legalább is megsejtetésében ezt a formulát nem használja, de csak úgy ontja a különféle hasonlatokat a Lélek megismertetésére. Mintha csak nehezen mozduló lelkünk érdeklődését akarná felszítani az általa adományozott Lélek iránt.

A Szentlélek tűz

Maga Jézus nem hasonlította a Szentlelket tűzhöz. Keresztelő Szent János mondja: „Én csak vízzel keresztellek benneteket. De nyomomba lép az erősebb . . . Ő majd Szentlélekben és tűzben fog benneteket megkeresztelni.” (Lk 3, 16). Ebben az értelemben vehetjük Jézus szavát a Szentlélekre: „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön. Mi mást akarnék, mint hogy lángra lobbanjon.” (Lk 12, 49). Az első pünkösdkor valóban tüzes nyelvek alakjában jött el. A tűzről, mint aranyat próbáló erőről

szól az újszövetségi szentírás (1 Pét 1, 7; Jel 3, 18; 1 Kor 3, 13) elsősorban, mely az értéktelent, a mulandót, a fölöslegeset leégeti az isteniről, az örökről. Így bocsátja meg a Szentlélek is Jézus szemléletében a bűnöket (Jn 20, 22). De Jézus szavából a szeretet, a lelkesedés és áldozat lelkületének fellobbanását érezzük ki, amit a tűz meleget sugárzó ereje, vidám lángolása és mindent elhamvasztó heve jelképez.

A Lélek forrás

Nikodémussal beszélve Jézus újjászületésről szól, ami vízből és Szentlélekből történik (Jn 3, 5). Majd kijelenti: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék; aki hisz bennem, belsejéből az Írás szerint élő víz folyói fakadnak. Ezt a Lélekről mondta, amelyben a benne hívők részesülnek.” (Jn 7, 37–39). Vajon él-e bennünk az Úr eme hasonlatának szépsége és ereje? Midőn hegyvidéken járunk, és forrásra találunk, mindig megilletődünk egy kissé. Valami titok lebegését érezzük a forrás felett, és azokra a titokzatos utakra és ismeretlen mélységekre gondolunk, amikből a forrás a napvilágra buggyan. És hogy eltömődni, elszennyeződni végleg nem tud, sem kimerülni. De mindig mozog s a formák ezernyi alakját mutatja és dobja felszínre. Mindent frissen tart maga körül, égető ho-

mokú szaharák sivatagjain is üde oázist teremt.

Így a Lélek is. Bensőnket élővé, folyton folyóvá, önmagát megtisztítóvá, megállni nem tudóvá teszi és a benne rejlő isteni titkot ezer formában kirajzolóvá és megvalósítóvá alkotja.

A Szentlélek szele

Azután mondja szélnek (Jn 3, 8), mely ott fú, ahol akar. Játékos kedvében nem tudjuk mikor támad, miért támad, meddig tart. Azt sem tudjuk hová megy, de be tud bújni minden zeg-zugba, bélelt bundák, elpárnázott ajtók-ablakok nem akadály neki; és sodor minden áporodott levegőt; a fülledt levegőt megújítja, letépi a száraz leveleket, letördeli a száraz gallyakat, belemarokol a virágporok tartóiba és szórja a termékenységét mindenfelé; belefeszül vitorlák széles lepleibe és malmok kerekét játszi kézzel forgatja; hegyeket tud elhordani és mocsarakat tud kiszárítani. Mennyi kép és mennyi hasonlat! S mindez kapcsolatba hozható, a Lélek iramló áramával való találkozással.

El kell mélyítenünk ezeket a hasonlatokat, hogy megsejtsük, mit ért Jézus a Szentlelken, mert csak így tárul föl előttünk az a valóság, amit oly közel akart hozni hozzánk.

Jézus Lelke

Elképesztően mutatja be nekünk Jézus az Ő Szentlelkét. Mikor az utolsóvacsorán a világból való eltávozására utal, és az apostolokban a távozásán érzett szomorúság vesz erőt, akkor ezt mondja nekik: „Senki nem kérdezi közületek: Hová mégy? Inkább szomorúság tölti be szíveteket, amiért ezt mondtam. De az igazságot mondom: Jobb nektek, ha elmegyek, mert ha nem megyek el, akkor nem jön el hozzátok a Vigasztaló. Ha azonban elmegyek, elküldöm.” (Jn 16, 5–7).

Vajon belefér a fejünkbe ez a kijelentés? Vajon megértjük-e ennek a tanítványokat, de a mi szívünket is szomorúságba sodró kijelentésnek ígéretét? Mert nézzük csak, mikor is mondja ezt az Úr? Az utolsó vacsorán, amikor mindnyájukban kigyulladt a fölismerés, hogy kicsoda is Ő. Amikor az oltáriszentség-szerzés szent lázától fényes szemekkel, a lábmosásig lehajló szeretet izgalmában, a szenvedés előrehulló sötét árnyékai alól is kisugárzó Isten-szolgálat remegésével és a tanítványok gyengeségét féltő törődés és bátorítás meleg szavaival mondja el főpapi beszédét, akkor a tanítványok megérik, hogy ki nekik Krisztus. „Világossá vált előttünk, hogy mindent tudsz, s nincs szükséged rá, hogy valaki is

kérdezzen. Ezért hisszük, hogy az Istentől jöttél.” (Jn 16, 30). Ki nekik Krisztus? Mindenük! Vagyis az, akinek Őt az Isten szánta s ahogy magát működése elején bemutatatta: szegénységük örömhír-hozója, töredelmes szívük meggyógyítója, vakságuk fényessége, életbefáradt törődöttségük felüditője, tudatlanságuk és gátlásaik rabságának megszabadítója és az Isten-közelség szent idejének tudatossá tévője. (Lk 4, 18–19). És amikor ez a boldog felismerés felragyog lelkükön, akkor hallják Jézustól: „Jobb nektek, ha elmegyek” (Jn 16, 7). Magunk is megdöbbenünk, hogy a szelíd fényben égő Krisztus-arc, a nyomorúságokhoz siető láb, a sebes szíveket óvatosan gyógyító kéz, de mindenesetre a vigasztaló, bátorító és fényt gyújtó szavak helyett a Lélek eljövetele jobb és több. Meg tudjuk-e érteni e Krisztustól hangsúlyozott „igazság”-ot: a Szentlélek több, mint a megtestesült Ige látható, hallható, érezhető jelenléte.

A Vigasztaló

A Szentlélek az Atya vigasztalása (Jn 14, 16) a Krisztus megtapasztalható jelenlététől megfosztott árváknak. A Szentlélek az igazságkeresés keserves útjának, és az egyszer felfogott igazságban másítatlanul való megmaradásnak munkálója, a tragikusan

feledékeny ember-elmének „észbejuttatója”. (Jn 14, 26) Ő a nagy tanúságtévő Krisztus mellett (Jn 15, 26), és a Krisztus dicsőségének munkálója (Jn 16, 14).

A meggyőzések Lelke

Jelentősnek látszik a Szentlélek munkája, amit az egyes lelkekben végez. „Amikor eljön, meggyőzi a világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről.” (Jn 16, 8) E három alapvető igazságot kell minden Krisztus hívőnek elmélyíteni magában.

„A bűnről, amiért nem hittek bennem.” (Jn 16, 9). Alapvető meggyőződéssé akarja tenni a Lélek, hogy a krisztustalanság bűn az emberség ellen, hogy aki Krisztust tagadja, az az igazságot és életet s az ezekhez vezető utat tagadja.

„Az igazságról, hogy az Atyához megyek, s többé nem láttok.” (Jn 16, 10). Azaz, hogy elvonul a láthatóság világából, nem vonul ki az élet szolgálatából. És nem lép le a történelem színpadáról, hanem irányítja a történelmet minden mozzanatában. A Szentlélek teszi, hogy halljuk az Atya szavát: „Ülj jobbomra, és minden ellenségedet lábad alá teszem zsámolyul.” (Zsolt 110, 1).

„Az ítéletről, mivel a világ fejedelme ítélet alá esett”. (Jn 16, 11). Hajlandók vagyunk a világon végigvonuló győzelmes

rösszat győzhetetlen hatalomnak felfogni. Pedig az végeredményben már csak egy szökött rab, ki megpecsételt keserű végzetét, az elkerülhetetlen kárhozatot próbálja ideig-óráig való erőlködésekkel elfeledtetni.

Fejlődésünk Lelke

Senki nem látta az emberi tehetetlenséget olyan élesen, mint a mi Urunk. Ezért az emberi gyöngeség bölcs nevelőjévé tette a Szentlelket. „Még sok mondanivalóm volna nektek, de nem vagytok hozzá elég erősek.” (Jn 16, 12) Maga Jézus látta, hogy a megtérés útjának különösen az első szakasza nem bír elviselni minden krisztusi tanítást. Akármilyen lelkesek vagyunk és Jézus szeretetétől áradók, vannak igazságok, amiket nem értünk vagy rosszul értünk, és amiket nem tudunk vagy nem akarunk életünkbe beépíteni. Ugyancsak a Szentlélektől van a növekvő szomjúság a jézusi igazságok iránt, de egyben a lélek nyugalma is, mely nem háborodik fel azon, hogy nem tudunk (magunk vagy mások) gyorsan és hiba nélkül az evangélium útjára lépni. Ami azt jelenti, hogy magunkban is, az egyház közösségében is állandó jobbításra szorulunk. Ezért a keresztény ember sohasem agresszív, mint ahogy Jézus sem volt jóságában támadó,

hiszen azt kérte tőlünk: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Mt 11, 29). Nekünk – gyarlóságaink miatt is – több okunk van az alázatra. És ha Jézus Lelke alázatot sürget, bennünk jobban sürgeti ezt, akik a kialakulatlanság és fejletlenség, sőt bűneink miatt elvesztettük jogunkat a kemény fellépésre.

Apostoli szavak

Szent Pál Krisztus Lelkének nevezi a Szentlelket (Róm 8, 9), aki belső fejlődésünknek mozgatója. Ezt írja: „Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet együtt sóhajtozik és vajudik mindmáig. De nemcsak az, hanem mi magunk is, akik bensőnkben hordozzuk a lélek csíráit, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását... Gyöngeségünkben segítségünkre siet a Lélek, mert még azt sem tudjuk, hogyan kell helyesen imádkoznunk. A Lélek azonban maga jár közben értünk, szavakba nem önthető sóhajtásokkal. S ő, aki a szívünket vizsgálja, tudja, mi a lelkünk kívánsága, mert Isten tetszése szerint jár közben a szentekért.” (Róm 8, 22–23. 26–28.) Tehát lélekcsírákról, lélek-zsengékről beszél, amik belsőleg, a maguk törvénye szerint nőnek és fejlődnek, ha kellő megnyíltsággal rájuk figyelünk és áhítatos lélekkel hagyjuk ezeket dolgozni. Hiszen Isten „a

bennünk működő erővel mindent megtehet azonfelül is, amit mi kérünk vagy megértünk” (Ef 3, 20). Isten Lelke tehát nem a mi szűkös emberi elképzeléseink és tudásunk szerint vezeti bensőnk életét, hanem a saját maga isteni szándékai szerint, ha ráhagyatkozunk. Még tévedéseinket is kijavítja, csak igazi engedelmességgel legyünk vele szemben Szent Pál ama mondása szerint: „Ha valamiben másként éreztek, Isten majd megvilágosít benneteket.” (Fil 3, 15).

Ez a Lélek fáradságot nem ismerve bevezet minket Isten titkaiba.” Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív fölke nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik. Nekünk azonban Isten feltárta a Lélek által. A Lélek ugyanis mindent átlát, még az Isten mélységeit is . . . Isten titkait sem ismeri senki, csak Isten Lelke. Mi nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit Isten kegyelmében ajándékozott nekünk.” (1 Kor 2, 9–12). És ezzel a Lélekkel ismerjük meg az Isten szeretetét, hisz „a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete.” (Róm 5, 5).

Szen Jánosnál a Lélek mint kenet jelenik meg és az Isten bizonyága bennünk. „Aból tudjuk, hogy benne élünk, Ő meg bennünk, hogy a Lelkéből adott nekünk.” (1 Jn 4, 13). „Annak, hogy ő bennünk

marad-e, a Lélek a próbaköve, amelyet adott nekünk.” (1 Jn 3, 24).

Elrejtett Isten

Meg kellene rémülnünk attól, hogy a mi szivacs lelkünk mindebből a fölséges valóságból mit sem fog fel, noha hordozza. A Szentlélek valóban Izaiás prófétának „elrejtett Isten”-e, hiszen igaziból még neve sincs. Az Atyáról és a Fiuról legalább analóg fogalmaink vannak, az emberi életből vett tapasztalatot visszük át a szent Személyekre. De a lelkünkről csak tagadó formában lévő fogalmaink vannak. Azt mondjuk: testetlen valóság. Az Úr Jézus „Paraklétos”-nak mondja, ami annyit jelent: a hívott. Ha hívjuk, már el is nevezzük. És ha néven nevezzük, már hívjuk is. É ha hívtuk, már jön is, és dolgozik bennünk, mint lelkünk” kedves Vendége”.

AZ EMBER FÉLELME ÉS JÉZUS BÁTORSÁGA

Nem baj! – szoktuk mondani, ha már megtörtént valami kellemetlen dolog Ne félj! – ezt akkor mondjuk, ha magunk is átérezzük, hogy ott, abban a helyzetben félni lehet, vagy félni szokás. Jézus mindenben hasonló lett hozzánk a bűnt ki-

véve. Így Ő is átélte azokat a helyzeteket, ahol félni tud az ember. Szinte szavajárása Jézusnak a félelemtől való óvás: Ne félj! Ne féljetek! Az ember félelemérzetét emberi bátorságával győzte le.

Bűnbe bukott természetünknek nagy sebe a gyengeség, erőtlenség, és ami ezekkel együttjár, a félelem. Ez a sebünk is, mint a tudatlanság, megmarad életünk végéig. Mindig lesz dolgunk vele. De nyugtasson meg bennünket az, hogy Isten a bérmálás szentségében a bátor és a bátorító, az erős és erősítő Jézus lelkületébe iktat bele, és folyósítja számunkra a férfias erejében kiteljesült Krisztus küzdőképességét.

Az evangéliumban akkor hangzik el a Ne félj! biztató szó, amikor Isten hívásainak elfogadása előtt megtorpan az emberi gyöngeség. Szűz Máriánk mondja az angyal (Lk 1, 30) az Istenanyaság elfogadása előtt. Azután Szent Józsefnek, midőn el akarta bocsátani Máriát (Mt 1, 20). Szent Péternek az apostolság kiválasztásakor (Lk 5, 10). Ezt mondja a megpróbáltatásokban: Péternek, mikor süllyedni kezd a tengerben (Mt 14, 31), az apostoloknak a viharos tengerben (Mt 8, 26), és Jairusnak, mikor lánya halálhíret hozták „Ne félj, csak higgy! Megme-

nekül.” (Lk 8, 50). Biztatja tanítványait, hogy az üldözések közepette (Mt 10, 28. 31), s amikor csak rejtekben tudnak beszélni (Mt 10, 26), és a gondviselés nehéz óráiban (Lk 12, 7), ne engedjék magukat a félelem áldozatául. És egyáltalán ne féljenek az emberektől (Mt 10, 28). És végül a húsvéti öröm izgalmában szólnak Jézus bátorító szavai, hogy merjük elhinni azt a nagy valóságot, amit a feltámadásban hozott nekünk. Hogy Ő nem kísértet, hanem boldogító valóság (Lk 24, 36–43).

Félelmeink forrásai

A félelmet úgy határozzák meg: nálunknál nagyobb dolog belénk hatolása, aminek ellenállni nem tudunk. Márpedig az evangéliumokban Jézus az isteni világgal akar összehozni. És ennek színe előtt is már megremeg az emberi gyöngeség, és nehezen vállalja azokat a küzdelmeket, amikkel az isteni élet jár.

Gyöngeségünk tudata

Jézus azt kívánja tőlünk, hogy változtassuk meg az életünket bűnbánatban, és vegyük fel az Isten hasonlóságát. Ezt mondta: „Legyetek hát tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt 5, 48).

Az emberségre is kevesek vagyunk, és mégis isteni tökéletesség a kötelességünk. Mit gondolt a mi Urunk, mikor ilyen magasra tette a mércét? Ha egy báránnytól azt kívánom, hogy győzze le a farkast, akkor talán megsejtem, hogy miről van itt szó. Érthető a báránnyi erővel rendelkező embernek a félelme a feladat farkasnyi nagysága előtt. De végül is így küldött bennünket: „Nézzétek, úgy küldelek, mint juhokat a farkasok közé.” (Mt 10, 16). Lelkünk, természetünk, szenvedélyeink, öröklöttségeink és bűneink farkasainak színe előtt bárányként állanak jószándékaink és elhatározásaink. Hogyne ijedeznénk emberi erőink erőtlensége láttán.

De csodálkoznunk nem szabad ezen. Hiszen Szent Pál, Istennek ez a nagy választottja is megérezte elégtelenségünket és gyöngeségünket. Pedig már húsz év telt el a damaszkuszi látomás óta, és közben megjárta a harmadik eget és „ott hallott titkos igéket, amiket embernek nem szabad kimondania” (2 Kor 12, 4). És mégis panaszt tesz szenvedéseiről. „Nem szeretném, testvérek, hogy ne tudjatok arról az üldöztetésről, amely Ázsiában ért bennünket; módfelett, szinte erőnkön felül ránk nehezedett, úgyhogy már életünkről is lemondunk. (Vulgata szerint: életünket is meguntuk.)” (2 Kor 1, 8). És nem egyszer el-

foghatta az az érzés, ami elfogta Korintusba menet, amiről maga számol be: „Gyöngeségem tudatában félve és nagyon elfogódottan mentem hozzátok.” (1 Kor 2, 3). És nem egyszer kéri hiveit, hogy „imádkozzatok értem Istenhez, hogy megszabaduljak a júdeai hitetlenektől.” (Róm 15, 31).

A jövevény lelkiület

Másik forrása félelmeinknek az ott-hontalanság érzete. Ezt is a felnött Krisztus érezteti meg velünk. Magáról mondja: „A rókáknak van vackuk, az ég madarainak fészük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania.” (Mt 8, 20). Názáretben a gyermekkor bájától és mosolyától ékes, és az önfelelt gondtalanság békés világában élt. A Szűz Anya arcának mosolyát és szemének egy örökkévalóságot hordozó ragyogását, gondterhelt és betegségek alatt görnyedő asszonyok fáradt tekintete váltja fel működése megkezdésekor. Szent József néma áhítatát, munkában erősen a földhöz ragadt s gyerekesen gondolkodó apostolok, a háttérben cselszövéssötét gondolataival settenkedő Júdás és ármánykodó farizeusi arcok váltják fel. Valahogy így történik ez velünk is a lelki életben: Jézusnak ezt az útját kell megjárjunk. A nekiindulás időszakában csodá-

latosan otthon érezzük magunkat Isten világában. Édes érzések meleg hullámai csapnak át rajtunk, és szinte látomászerűen közel jönnek Isten világának dolgai hozzánk. Úgy – mint Mózesről írja a szentírás – „mintha már a láthatatlant látta volna.” (Zsid 11, 27). Otthon érezzük magunkat a templomban, a szentségvételnél, munkáink végzésében, isteni dolgokról való elmélkedésben és beszélgetésben. De azután jön a fordulat. Az isteni élet növekedtével előtűnnek énünk még megváltatlan formái, az élet ütközései, szenvedélyeinkkel átjárt valónk sötét arcvonásai, árulásra-pártütésre mindig kész természetünk Júdás-arcai, tudatlanságunk beláthatatlan sorai s a betegségek száz fajtája: bénultságok, inaszakadtságok, gutaütöttségek, görbeségek és büzhödt folyamatok – mint a Názáretet elhagyó Jézus életében. És mi, ahelyett hogy örülnénk felnőtt korunknak, félünk és aggódunk. Pedig Jézus a lélek problémáit is annak szánta, miként a testi vakságot, hogy ti. „az Isten tetteinek kell rajta nyilvánvalóvá válnia” (Jn 9, 3). Vagy miként Lázárról mondotta: „Ez a betegség nem okozza halálát, hanem Isten dicsőségére lesz, hogy megdicsőüljön általa az Isten Fia.” (Jn 11, 4).

Ehelyett mi panaszainkkal töltjük meg világunkat és a zsoltárossal mondjuk:

Az Isten is elfeledett. (Zsolt 10, 11). Nehezen viseljük a lelki szárazságokat, hangulatlanságokat. Olyan messzinek, idegennek, sokszor ellenszenvesnek tűnik fel, amiért azelőtt lelkesedtünk. És ami a legfőbb: azelőtt világunk középpontjából ki-mozdíthatatlan összetartójaként lévő Isten hiányozni, sőt ellenünk fordulni látszik. Olyan otthontalanoknak érezzük magunkat.

És ez az igazság. Szent Péter apostol több ízben nevezi a keresztényeket „zarándokok”-nak (1 Pt 1, 1; 2, 11). Szent Pál pedig így jellemzi életünket: „Nem feledkezünk róla, hogy míg e testben vándorként élünk, távol járunk az Úrtól. A hitben élünk, a szemlélet még nem osztályrészünk.” (2 Kor 5, 6–7).

Kártyaváraink összeomlása

Mindnyájan felnövekedve – jól-rosszul – összeállítunk magunknak egy világképet Istenről, az egyházzól, Jézusról, a szentségekről. És ezek a naiv elképzelések jegyeit viselik, noha sokszor hosszas kutatás, vagy keresés végén jutottunk el hozzájuk. És amikor Isten a szőlősgazda oltókésével lemetsz rólunk „termőágakat” (Jn 15, 2) is, hogy újabb valóságok ojtóágát tudja belénk helyezni, vagy bővebb termésre serkenteni éppen a termőág megtisztítá-

sával, akkor feljajdulunk és azt hisszük, hogy vége a világnak. Pedig csak ki akarja javítani kisszerű, emberi elképzeléseinket, és kissé feljebb akarja emelni földön kúszó gondolatainkat. Ebben nagyon sokan szenvedünk. Mert emberi elképzelésünk szerint Istenünk csak a siker Istene, az eredmények Istene, a szerencse Istene, csak a közelség és bensőség Istene. Pedig rá kell nevelődnünk, hogy Isten Isten a távolban is, a rendezetlenségben is és a szerencsétlenségben is.

Sokszor elfeledkezünk arról, amit Jézus mondott az utolsó vacsorán: „Sok mondanivalóm volna még nektek, de nem vagyok hozzá elég erősek.” (Jn 16, 12). Jézus maga mondja ezt azoknak, akiket három éven át már tanított. És mindig arra gondolunk, hogy a Szentlélek pünkösdi eljövetelének hiányára gondol csupán. Pedig a kinyilatkoztatás oldaláról tudjuk, hogy azok is lehetnek még kiskorúak, akik már részesültek a beavatás szentségeiben. „Ha az időt tekintjük, már tanítóknak kellene lennetek, s mégis arra szorultok, hogy az isteni tanítás elemeire oktassanak benneteket. Tejre van szükségtök s nem szilárd eledelre.” (Zsid 5, 12). Kialakítjuk magunknak elképzeléseinket Istenről, világról, lelkiéletről, és ezeket annyira szépeknek, és az evangéliumokkal egyezőeknek érezzük,

hogy semmi aggodalmunk sincs abban a tekintetben, hogy ezek csak a *mi* fogalmaink, a *mi* elképzeléseink, a *mi* érzéseink. És nem is sejtjük, hogy ezek csupán marókönyi vizek az istenség nagy óceánjából, melyek mutatnak ugyan némi hasonlóságot az óceánnal, hiszen víz az egyik és víz a másik is. De hol van a pohár vízben az óceán rengő hullámmása, örvénylő vihara s mélységeket fölforgató áradása?!

Félünk összetörni a mi emberi elképzeléseinket Isten nagy valóságairól, és görcsösen ragaszkodunk hozzájuk.

Küzdelmeink

És végül félelmünk abból források, hogy nehezen vállaljuk az isteni étellel járó küzdelmeket. A harc heve, a kapott sebek fájdalma és szégyene sokszor elkedvetlenít bennünket. Mint a gyermek, hamar kimerülünk feladataink munkálásában. Rövid áldozatok és fáradozások után sikerre vágyunk, és a sikertelenség végleg elveszi kedvünket. Ha Isten vagy a lelkiatyánk újabb próbálkozásokra int, hamar megállapítjuk, hogy: Én már mindent megpróbáltam! És elfeledjük a lélek mestereinek azt a megállapítását, hogy

ha évente csak egy hibánkról tudnánk leszokni, hamarosan nagy szent válnék belőlünk.

Egyáltalán van bennünk jóságra törekvés, de szeretnénk, ha azt valaki készen adná nekünk. Mint a gyermek, kis sebesülésekre is kétségbeesünk. És a gonosszal való harcban, ha sebet kapunk, rögtön bukásnak is tartjuk, és megadjuk magunkat. Pedig a háborúskodás csak addig szép, míg felvirágozva, kitisztított bakkancsokkal indulnak a harcba. A küzdelemben sok a vér, sok a sár és sok a szenny. És aki arra fordítja erejét és idejét, hogy nagy gonddal és aggodalommal ezeket letisztítsa, az könnyen az ellenség martaléka lesz. Mennyien veszték már el a lelki prűdéria vagy aggályosság süllyesztőiben.

A küzdelmeket Isten azért engedi, hogy győzzünk, ha sebesülten is, ha kormosan is, ha szaggatott ruhákban is, elveszettnek hitten is, de élve, győzve jöjjünk ki a küzdelmekből. „A bűn elleni küzdelemben – hangzik felénk az isteni intés – még nem álltatok ellen a véretek ontásáig.” (Zsid 12, 4). És Jézusra kell néznünk, aki joggal kérdez bennünket: „Mit kellett volna még tennem szőlőmmel, amit nem tettem meg vele? (Iz 5, 4).

Jézus bátorsága

Izaiás próféta „Erős”-nek mondja a Messiást. Jézus utal erre az erős emberről szóló példázatában: „Amikor az erős ember fegyveresen őrzi házát, biztonságban van vagyona. De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, akkor elveszi fegyverét.” (Lk 11, 21). És ki is mondja, hogy az Isten országába „senki sem juthat oda erőfeszítés nélkül” (Lk 16, 16).

Jézus ezt az erejét és bátorságát megmutatta kísértésekor, amikor a sátán különböző oldalokról támadja meg. Alkúttalanul, határozottan száll szembe a kísértővel, pedig a legnagyobb és legérzékenyebb pontokon támadja meg: az érzéki világ, a hatalom és a kiválasztottság vonalán (Lk 4, 1–13). Jézusnak itt mutatott bátorsága sugárzik egész tanításán és működésén. És ebbe a bátorságába iktat bele minket a bér-málás szentségi kegyelme. Jézusnak ezt a határozottságát és erejét akarja folyósítani nekünk egész életünkön át az eltörölhetetlen jegy, ami lelkünkre kerül e szentségben, hogy mint a krisztusi tettekre készségnek forrásfeje, ott legyen lelkünk mélyén.

Emberi kicsiségünk

Jézus bátorságát akarta belénk önteni, amikor meghirdette a lélek főnsőbbrendűségét. Élesen belekérdez a földhözragadt lelkekbe: „Mit adhatna az ember cserébe a lelkéért?” (Mt 16, 26) Majd világosan kimondja: „Mi haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja?” (Uo.) Jól látja Ő, hogy mi az, amire nem képes az ember. Látja tanítványai képtelenkedését az általa meghirdetett szegénység, házastársi felbonthatatlanság és nemi megtartóztatás ügyében, mégis meghirdeti ezeket az eszményeket. Tanítványai gyöngeségét és tökéletlenségét senki nála jobban nem látta egész addig, hogy árulója is, megtagadója is első bizalmas köréből kerül ki, mégis rendületlenül bízott ügye sikerében. Meri rájuk bízni legnagyobb és legszentebb titkait: a bűnbocsátást és az oltáriszentséget. Mer odatérdelni apostolai lába elé – Ő „az Úr és Mester” – abban a reményben: majd egyszer rádöbbennek, hogy mit is csináltak velük. (Jn 13, 13–17). És meri fölszerületlenül küldeni a világ meghódítására apostolait úgy, mint bárányokat a farkasok közé (Mt 10, 16).

Isten gyöngesége

A Sátán az egész világ hatalmát és birodalmát ígerte Jézusnak, és neki volt ereje visszautasítani ezt, és vállalni Isten hatalomtalanságát. Egész igehirdetése a szeretet hirdetése és képviselése. Mégpedig az Isten által állandóan gyakorolt szereteté. Mert amit Jézus tőlünk követelt, azt az Isten előbb maga gyakorolja velünk szemben. Az Isten irgalmas jókhoz és rosszakhoz, igazakhoz és bűnösökhöz (Mt 5, 45), nem áll ellen a gonosznak, aki megüti jobb arcát odatartja a másikat is, ha valaki kényszeríti ezer lépésre, elmegy vele kétezerre, s aki elragadja dicsősége palástját, annak a ruháját is odaadja (Mt 5, 38–41). Elfoglalja az utolsó helyet, hogy első legyen (Lk 14, 10). Vállalja a szolga szerepét, hogy uralkodjék. (Mt 20, 27):

Mindezeket Jézus az emberektől várja, de Ő megelőzött mindenkit a szeretet eme gyakorlásának módjaiban és programszerűen ki is jelentette: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Mt 11, 29).

A hatalmas Isten „gyöngesége” a szeretet. Erről mondja Szent Pál: „Isten gyöngesége erősebb az embereknél” (1 Kor 1, 25). Az Isten szelídsége és alázata jelent meg az Úr Jézus Krisztusban. Istennek ezt a nagy kalandját akarja átadni nekünk

Jézus. És aki eltelik Jézus lelkével, az bátorságot nyer arra, hogy vállalja a szeretet „gyöngeségének” a rizikóját, bízva annak sikerében. Mert Jézus öntudattal kiáltotta bele az emberi kicsiségekbe: „Bízzatok, mert legyőztem a világot!” (Jn 16, 33)!

Küzdeni Istennel

Az ószövetségi szentírásnak feledhetetlen sorai örökítik meg Isten választottjának küzdelmét magával az Istennel. (Ter 32, 26). Jákob hallja a szót: „Mivel Istennel szemben erősnek bizonyultál, emberek fölött fogsz győzni” (uo. 29). Ettől kezdve minden Istentől kiválasztott ember életében megfigyelhető több-kevesebb világossággal a birokra kelés Istennel. Mózes, Izaiás, Jeremiás, mindnyájan elértek Istennel való viaskodásuk drámai órájához. Jézus is. A Getszemáni kertben bomlik ki teljes világosságban, amikor nekünk valóban kifejezi, hogy más utat is látna a megváltás elvégzésére, mint ami előtt áll. És méghozzá le is íratja nekünk, késői nemzedékeknek, hogy álmélgodjunk és csodálkozzunk: „De ne az én akaratom teljesüljön, hanem a tied.” (Lk 22, 42). És hogy ilyen vitái korábban is lehettek önmagával, tanu rá Szent János evangélista, aki ír Jézus megrendüléséről és ön-

magával való vitatkozásáról is (Jn 12, 27).

Jézus, ahogy magának meg kellett vívnia Istenével a küzdelmet, úgy megízlelteti e küzdelmet választottaival is. Hogy csak a legnagyobb választottra gondoljunk, a boldogságos Szűz Máriára. Micsoda próbatétele lehetett neki az, hogy nem járhatott Jézusával. Hisz ezt olvassuk az evangéliumban: „Amikor anyja és rokonai odaértek, kinn maradtak és beküldtek érte.” (Mk 3, 31). Ez a „kinn maradás” jellemzője élete sorsának, hisz nagy csodáinál, nagy beszédeinél nem olvassuk nevét, pedig Jézus kíséretében voltak asszonyok, de anyja nem lehetett köztük (Lk 8, 1–3). Ez a Jézustól való távollét, hogy nem láthatta, nem hallhatta, nagy próbatétel lehetett számára.

Azután Keresztelő János számára is nagy próbatétel lehetett, hogy sok csodával jelzi a messiási kor beálltát. De az ő börtönének zárját nem nyitja ki. Üzeni is Jézus: „Boldog, aki nem botránkozik rajtam.” (Mt 11, 6).

Végül mutassunk rá csak a kánaáni asszonyra, akinek hitéről maga Jézus tesz tanúságot: „Asszony, nagy a hited.” (Mt 15, 28) És ennek az általa is elismert nagy hitű asszonynak kérését először meg

sem hallgatja. Tanítványainak már meg-esik rajta a szívük, de őket is elutasítja. Végül az asszony könyörgőre fogja, akkor pedig kutyákkal példálózik és úgy indokolja merev magatartását. És mindezek után is kér és rimánkodik. Ez lehetett ennek a nagyhitű, választott léleknek Jákob-küzdelme.

Elvárja tehát a mi Urunk, hogy legyünk bátrak az Istennel szemben is, nem úgy hogy tagadjuk őt, de úgy, mint Jákob: „Nem engedlek el, amíg meg nem áldasz.” (Ter 32, 27)

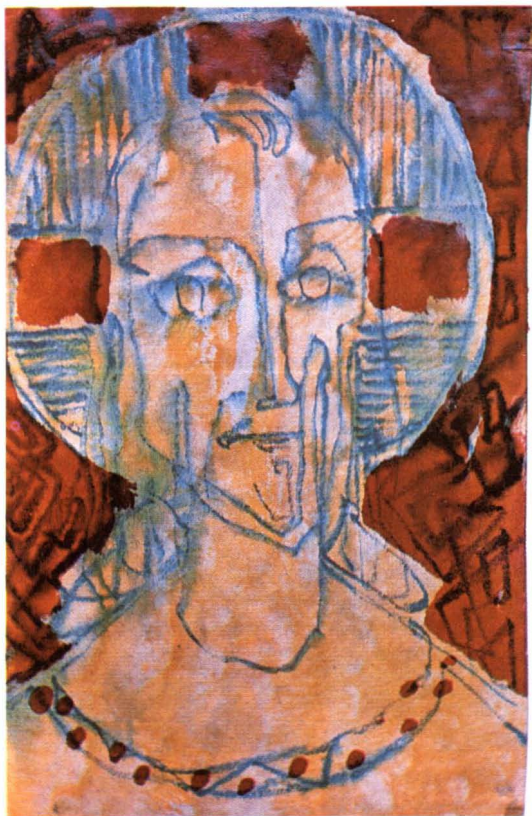
Jairus napokig várakozhatott a Genézaret tó partján Jézusra, otthonhagyva halodkló kislányát. Míg végre jött Jézus és elindulnak háza felé. De onnét a lányka halálhírét hozzák. Jairusban minden emberi remény összeomlott. És ekkor mondja Jézus neki a megváltó szavakat: „Ne félj, csak higgy! Megmenekül.” (Lk 8, 50). A bérmálás szentségi kegyelmében kicsiségünk megtapasztalásába hangzik Jézus biztató szava: Ne félj! És szava nyomán a lelki erősség költözik lelkünkbe.

KRISZTUS SZERETETE

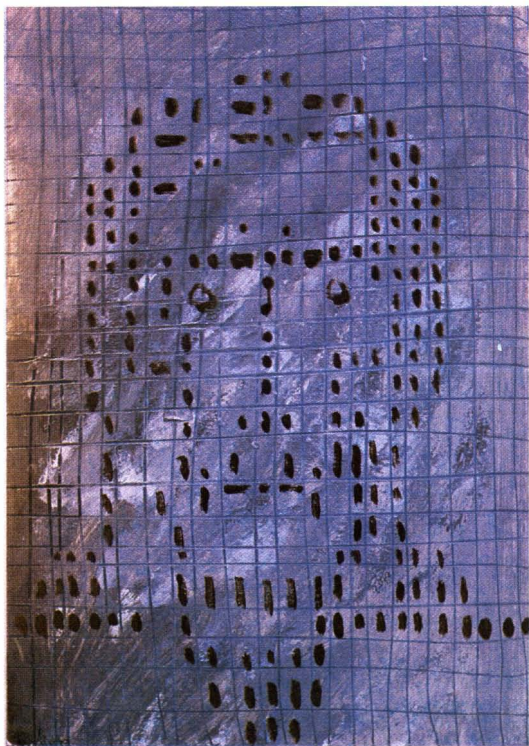
OLTÁRISZENTSÉG

A szeretett tanítvány írja evangéliumában: „Húsvét ünnepe előtt történt, Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette” (Jn 13, 1). János nem említi ugyan evangéliumában az oltáriszentség alapítását, és így csak főpapi beszédének és imájának szeretet-kitöréséhez szolgál bevezetésül. De nyugodtan alkalmazhatjuk az oltáriszentségre is ezt a végig való szeretetet, mert az utolsó vacsora kezdetén ezt mondta Jézus: „Vágyva vágytam rá, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltsem veletek, mielőtt szenvedek.” (Lk 22, 15). Mindenképpen föltételezhetjük, sőt állíthatjuk, hogy Jézus szeretet-élményének utolsó jele, mellyel övéit szerette. Mintegy utolsó fénykép földi életéről, mely azonban nemcsak alakot mutat, de a teljes Krisztust is tartalmazza.

Az oltáriszentség tehát a szeretet szentsége. És mert a szeretet éppen a krisztusi

PROKOP: VILÁG VILÁGOSSÁGA

**PROKOP: A MINDENSÉG SZERKEZETÉN
ÁTÜTŐ RENDEZŐ**

szemléletben kétarcú, isteni és embertársi, azért a tanítványai iránt kifejezett szeretet mellett ez az Isten szeretetét is magában rejti. Annál is inkább, mert – mint az evangélium írja – a szentség szerzésnek pillanatában „hálát adott”, miért is az oltáriszentség neve eucharisztia, magyarul hálaadás.

Így az oltáriszentség megjeleníti és közli a mi Urunknak Isten-szeretetét és ember-szeretetét egyaránt, hogy mi is úgy tudjuk szeretni az Atyát, ahogy Ő szerette, és úgy tudjuk embertársainkat szolgálni, ahogy Ő szolgálta.

JÉZUS ISTEN-SZERETETE

Meglepő, hogy Jézus milyen szemérmesen elrejtja a mennyei Atya iránti szeretetét. Az aggályosságig szem előtt tartja az Atya akaratát, elismeri, hogy mindent az Atyától kapott, feladatának sem ismer mást, mint Atyjának tetszeni. De hogy mindezt Atyja iránt érzett szeretetből teszi, azt szóban és nyíltan csak egyszer mondja ki, főpapi beszédében, mikor a szenvedésre indul. „Közeleg a világ fejedelme. Rajtam nincs hatalma. De a világ így tudja meg, hogy szeretem az Atyát, és végbeviszem, amivel az Atya megbízott.” (Jn 14, 30–31).

Ez a mondata Jézusnak amilyen egyszerűnek látszik, annyira gazdag. Hisz nem jelent mást, mint azt, hogy Jézus a megváltásnak minden mozzanatát az Atya iránti szeretetből vállalta el és végezte el.

Az Atya szereti a Fiút

Jézus nem győzi elmondani nekünk, hogyan szereti Őt az Atya. „Bizony, bizony mondom nektek: a Fiú magától nem tehet semmit, csak azt teheti, amit az Atyától lát... Az Atya ugyanis szereti a Fiút s mindent megmutat neki, amit tesz... Magamtól nem tehetek semmit. Amint hallom, úgy ítélek. Ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki küldött.” (Jn 5, 19.20.30) És mert az Atyával annyira egy, hogy aki Őt látja, látja az Atyát is (Jn 14, 9). Joggal mondhatja, hogy „én és az Atya egy vagyunk.” (Jn 10, 30).

Jézus válasza

Erre a kiáradó isteni szeretetre Jézusnak nem lehet más válasza, mint a viszont szeretet. Meg is hirdeti, hogy a legfőbb parancsolat: szeretni Istent mindenekfölött, „teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel és minden erőnkkel.” (Mt 22, 37). Aki Őt jónak hívja, szinte idegesen kapja fel a fejét és gyorsan visszavág:

„Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak az Isten,” (Lk 18, 19). Sem a maga tanúsága, sem a maga dicsőítése neki nem ér semmit, csak az Atyáé. (Jn 8, 54).

Mindezen felül az az egyetlen eledele, hogy teljesítse Atyjának akaratát (Jn 4, 34), és teljesítse, amit rábízott.

Az Atya akarata

Már utaltunk arra, Jézus életének minden szakában kifejezésre juttatja, hogy egész műve nem más, mint az Atya akaratának teljesítése. És hogy minél élesebben mutasson rá erre, azért hajlandó olyan fogalmazásokat adni, amin váltig törik a hit-tudósok is a fejüket, hogy megoldják a titkot. Minekünk imádattal kell ezeket a kijelentéseket végigelmélkednünk. Nem azért, hogy megoldást keressünk, hanem hogy elmélyedjünk az Úr Jézus titkában.

Írva van

Az újszövetségi szentírás szinte lépten-nyomon tanúságot tesz arról, hogy a földre lépő Istenember első pillanatától kezdve az Atyától lépésről-lépésre kiszabott úton halad. Ezt mondhatja Vele fogantatása első pillanatában: „Nem kedves előtted az engesztelő és égőáldo-

zat. Ezért így szóltam: Nézd, megyek, Istennem, hogy teljesítsem akaratomat, amint a könyvtekercsben rólam írva van.” (Zsid 10, 6–7). És ettől kezdve sorra jönnek élete fordulói, amik mind isteni kijelentésben vannak kijelölve. Úgy hogy a kinyilatkoztatás Istene úgy íratja meg történetét az evangéliumokban, hogy nyíltan rámutat erre azzal az utalással, hogy „írva van.” Hogy Dávid családjából származik, vállalva annak a családnak nemcsak erényeit, de súlyos, sokszor megrendítő bűneit (Mt 1, 1–16). Hogy szűztől születik (Mt 1, 22). Hogy Betlehemben kell születnie (Mt 2, 6). Hogy menekülnie kell Heródes elől a vérfürdőből (Mt 2, 17), és „így teljesül a próféta szava: Egyiptomból hívtam, az én fiamat.” (Mt 2, 15). És hogy Názáretben kellett letelepednie. (Mt 2, 23).

Tanítását is az ószövetségi törvény alapján terjeszti elő akár úgy, hogy mondja: „Hallottátok, hogy a régiek ezt a parancsot kapták” (Mt 5, 21.27.33.38.43.), és beteljesíteni jött a régi törvényt (Mt 5, 17); akár úgy, hogy az ószövetség kifejezéseivel, szóhasználatával adja elő kinyilatkoztatásait. Nem keres új utakat, nem teremt új stílust, mint annyi zsenije a történelemnek. „A törvény alattvalója lett.” (Gal 4, 4).

És a szenvedéseiben is mindig az Atya Írásokban kifejezett akaratát említi. „Az Emberfia elmegy, amint megírták róla” (Mt 26, 24). Az elfogatásakor védelmére siető apostolokat ezzel inti le: „De akkor hogy teljesedne be az Írás, amely szerint ennek így kell történnie?” (Mt 26, 54). És feltámadása után is bizonygatja a szenvedést és feltámadást egymás mellé tenni nem tudó apostoloknak: „Be kell teljesednie mindannak, amit rólam Mózes törvényében, a prófétaokban és a zsoltárookban írtak.” (Lk 24, 44).

Látjuk tehát, hogy Jézus földi élete minden pillanatában szembe találta magát egy atyai végzéssel, rendeléssel. És ennek életének minden pillanatában tudatosan engedelmeskedett.

Életeleme

Nyilvános működése elején a szamariai asszonnyal való beszélgetése kapcsán hangzik el ajkáról, hogy neki eledele, mindennapi kenyere az Isten akaratának teljesítése (Jn 4, 34). Hogy mennyire az, azt megállapíthatjuk hirtelen elszólalásaiból. Mikor nem témája az Isten akarat, mégis odavezeti gondolkodásunkat.

Mikor egyszer Jézus anyja és rokonai keresték és ezt jelentették neki, felkiáltott: „Ki az anyám, s kik a rokonaim? Aztán kitárta tanítványai felé karját: Ezek az anyám és a rokonaim. Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az nekem mind testvérem, nővérem és anyám.” (Mt 12, 48–50). Más alkalommal egy asszony dicsérete az Őt szülő anyát. Jézus rögtön feleli: „Hát még azok milyen boldogok akik hallgatják az Isten szavát és hűségesek is maradnak hozzá!” (Lk 11, 28). Az előzményekben egyik eseménynél sem volt bármiféleképpen is az Isten akaratáról szó. Mégis felelete úgy ugrik ki mint a szikra az elektromos töltésből.

Ez egyben módot is ad arra, hogy jelezzük Jézus felfogását az isteni akarat betöltéséről. Intimebb, bensőségesebb, embert megmozgatóbb és legmélyebben is érintő kapcsolatot nem tudunk az anya és gyermeke kapcsolatánál. És a kereszténységben csodálatos pompájában áll a Mária-tisztelet, mely a művészeket, költőket megihletett, de a kereszténységen kívül is mint anya és gyermeke mély benyomásokat tesz mindenkire. És most az Úr Jézus kimondja a szót: ha gyökeresen ráállunk az Isten akaratának teljesítésére, akkor ez az alapvető igazság gyökeréből az a bensőséges, elragadó érzelmi világ tud ki-

nőni, mint amilyen közte és Anyja között volt.

Vagyis ezzel azt akarja megmondani: ha olyan intim kapcsolatba akartok kerülni velem, mint Mária, az anyám, tegyétek meg hűségesen Isten akaratát. Vagy ezt fordíthatnánk még úgy is: akkor születik meg bennünk igazán és valóságosan a krisztusi egzisztencia, a krisztusi azonosság, ha olyan teljesen ráállunk a mennyei atya engedelmességére, mint Ő.

Az Atya titka

Hát ha még belenézünk abba a titokba, amit az Atya akarata rejt magában, akkor végleg meg kell semmisülnünk. Szent Pálnak megadatott, hogy elragadtatásában föléje hajoljon az isteni mélységeknek. Fel is kiált: „Mekkora mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának! Mily kifürkészhetetlenek szándékai, mily megfoghatatlanok útjai!” (Róm 11, 33).

Joggal kiálthatott fel Szent Pál. Mert mit is akart az Isten? Megint Szent Pálnál olvassuk: „Tudtukra adta ugyanis akaratának titkát, azt az őbenne előre meghatározott jóságos tervét, hogy elérkezik az idők teljessége, és Krisztusban mint főben újra egyesít mindent, ami a mennyben és a

földön van.” (Ef 1, 9–10). És ezt a mindent újraegyesítést hogyan akarja elérni a mennyei Atya? Úgy, hogy Fiát feláldozza. Jézus mondja el nekünk a megrendítő szavakat: „Úgy, szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen.” (Jn 3, 16). Megfoghatatlan, érthetetlen, imádni való kijelentés! Karl Barth, korunk e nagy evangélikus teológusa, nem mert – saját bevallása szerint – prédikálni erről a fölséges igazságról. Szent Pál is elfogódva mondja: „Isten azonban azzal tesz tanúságot irántunk való szeretetéről, hogy Krisztus meghalt értünk, amikor még bűnösök voltunk.” (Róm 5, 8). Szent János is fejtegetni próbálja ezt a titkot: „A szeretetnek nem az a lényege, hogy mi szeretjük Istent, hanem hogy ő szeret minket, és elküldte Fiát bűneinkért engesztelésül.” (1 Jn 4, 10).

Isten botránya és esztelensége

A világ két évezrede botránkozik Istennek eme művén, és esztelenségnek bélyegzi azt kezdve a Palatinus-i falrajztól – ahol is a keresztrefeszített Krisztus feje helyén számárfej van –, egészen a modern vallástalanság prófétáiig, akik a józan ész nevében indítanak küzdelmet a kereszténység legmélyebb titka ellen.

Mi, istenhívők, alázattal kérdezzük az Istent: hogy tehette meg ezt az emberileg érthetetlen áldozatot? De Isten mint ha számított volna kérdésünkre, Szent Pálnál válaszol: „Mivel a világ *a maga bölcsességével* nem ismerte fel Istent isteni bölcsességében, úgy tetszett Istennek, hogy a balgaságnak látszó igehirdetéssel üdvözítse a hívőket.” (1 Kor 1, 21). Jól meg kell rágnunk ezt a mondatot, mert ebben van a felelet az örök kérdésre: Cur Deus homo – miért lett emberré az Isten? Az emberi értelmet is alkotó Isten szerette volna a bölcsesség útját választani titkai elfogadtatására, de „a világ” nem értette meg, nem fogadta el. Hogy kik alkotják ezt az apostol által említett világot, találgatásra vagyunk utalva. Az Efezusi levél szerint Krisztus titkát ismerik meg az egyházon keresztül „a fejedelemségek és hatalmasságok” (Ef 3, 10), akik ellen a kegyelem küzdelme folyik a világban: „Nem annyira a test és a vér ellen kell küzdenünk, hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, ennek a sötét világnak kormányzói és az égi magasságoknak gonosz szellemei ellen.” (Ef 6, 12).

Isten most azért is a látszólag oktalan és erőtlen utat választja, a szeretet oktalanságáét és a szeretet erőtlenségéét. Hi-

szen köztünk, értelmes emberek között is, kik azok, akik esztelenségeket és ha kell botrányokat követnek el? Azok, akik nagyon szeretnek. Isten a szeretet, észt és értelmet meghaladó útját választotta a megváltás terve középpontjául, és abban bízunk, hogy a szeretetnek ez az önpazarló kiáradása Krisztusban diadalt fog aratni.

Krisztus akarata

És mit szól a mennyei Atya e megváltási tervéhez a mi Urunk? Hozzá vagyunk szokva, hogy az Ő isteni alázatában nézzük és szemléljük egész életét. Abban egy pillanatra sem volt eltérés attól, amit Istene akart, és mint láttuk, szinte aggályosan ragaszkodik ahhoz, hogy az legyen, amit ő akart.

De ez nem jelenti azt, hogy az Úrnak nem lett volna más elgondolása is az egész megváltási rendről, akár annak részleteiről. És itt, e problémában, nem a saját eszünket és okoskodásunkat kell elővenni, hanem magáét a mi Urunk Jézus Krisztusét, aki nem alkotott teológiai rendszert, és nem adott magyarázatokat az isteni titkokhoz, csak kijelentett, és életével tanúságot tett kijelentései mellett.

Azért kell hálát adnunk az Istennek, hogy a mi vigasztalásunkra és megerősítésünkre úgy fogalmaztatott a Szentírásban, hogy abból kiolvashatjuk Jézus más akaratát, amit az Atya akaratának odaáldozott. Nagyon finoman mondja tanításáról: „Tanításom nem tőlem való, hanem attól, aki küldött engem” (Jn 7, 14). Ezt azután sokféle változatban megismétli: „Nem azért szálltam alá a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem meg, hanem annak akaratát, aki küldött.” (Jn 6, 38). „Magamtól nem tehetek semmit” – mondja máskor. Azután pedig hozzátéve: „Ítéletem igazságos, mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki küldött.” (Jn 5, 30). „Semmit sem teszek magamtól, hanem azt hirdetem, amire Atyám tanított.” (Jn 8, 28).

Hogy ez akarat más volt, mint az Atyáé, az kiderül Getszemáni kerti imájából, ahol sokféle változatban kéri, hogy az ő akarata ne történjen meg, hanem csak az Atyáé. „Ne az én akaratom teljesüljön, hanem a tied.” (Lk 22, 42). Márk így hozza: „De ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogyan Te.” (Mk 14, 36). Mit akarhatott Jézus? Azt, „hogy kerülje el a kehely” (Mt 26, 42). Ezt már korábban is feltette magának,

de akkor is önmagával tusakodva önmagát bátorítja: „De hiszen ezért az óráért jöttem!” (Jn 12, 27).

Leíratta nekünk, hogy neki voltak más elgondolásai is az emberiség megváltását illetően. És nyilván az isteni bölcsesség tárházában is voltak más lehetőségei is a megváltásnak, amik talán kevesebb vérrel és megalázkodással jártak, és éppen olyan hatályosak lehettek volna. Hajoljunk meg e titok szentsége előtt. De azért felhozni ezt a két akaratot, hogy rádöbbenjünk Krisztus megrendítő Istenszeretetére, az üdvösséges dolog.

És hogy ez küzdelem, hogy akaratát az Atya akaratának áldozza, nemcsak a Getszemáninak drámai pillanatában volt, hanem szinte minden lépésében találkozott ezzel, azért kell végig elmélkednünk a következőket.

Megváltás alázatban és szenvedésben

Szemben a mi Urunk elképzelésével vagy mint Ő kifejezi magát: akaratával, a mennyei Atya nem a hatalom és bölcsesség fölényében tündöklő megváltást akart, hanem a szolgaság alázatában és szenvedéseiben megjelenő Megváltót. „Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgál-

janak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak, és odaadja az életét sokakért.” (Mt 20, 28). Ezért „az Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amihez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette önmagát, és hasonló lett az emberekhez. Külsőjét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2, 6–8).

Ez a formája a megváltásnak Jézus lelkében kettős érzelmet váltott ki: a teljes és lelkes odaadást az isteni akaratnak, de egy természetes érzését is a megalázottságnak. A Zsidóknak írt levél szerzője figyel föl ez utóbbi mozzanatra, és több változatban is szól Jézusról, „aki a rá váró öröm helyett elszenvedte a keresztet, nem törődött a gyalázattal.” (Zsid 12, 2). És arra biztat, hogy mi is „vál-lajuk Krisztus gyalázatát” (Zsid 13, 13), mert Krisztus sem „szégyelli testvérnek hívni” az embereket (uo. 2, 11). És „Ezért Isten sem szégyelli, hogy Istenüknek hívják” azok, akik előképben hordozzák „a Messiás gyalázatát” (uo. 11, 16.26). Ha valamit nem szégyelünk, akkor a szégyen oka jelen van, és azt átérezzük akkor is, ha elviseljük azt. A mi Urunk is így lehetett: a megalázottságnak, a szégyenkezésnek és a fájdalomnak oka egész életében mindig je-

len volt. Igaz, mindig felülemelkedett és Atyja iránti szeretetben elfogadta, s ennek az elfogadásnak örömét ki is nyilvánította. Máskor azonban ugyanúgy tanúságot tett apostolai előtt is megrendüléséről.

„Abban az órában Jézus – írja Szent Lukács – kitörő örömmel dicsőítette az Istent a Szentlélekben: Dicsőítlek, Atyám, ég és föld ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak előtt, és kinyilvánítottad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett neked.” (Lk 10, 21). Viszont az elhaló búzaszem említésére a görögök előtt nem állja bevallani, hogy „lelkem megrendült” (Jn 12, 27).

Ez a kettős érzés töltötte be egész életét, ha mindig nem is nyilvánítja ki. Ez mutatja élete minden pillanatában megnyilatkozó szeretetét isteni Atyjához.

Jézus szenvedése azzal kezdődik, hogy ő az idők teljességében született. Mi ezt úgy szoktuk értelmezni, hogy szinte az egész világ várta, és minden rá volt készülő, hogy a Megváltó földre lépjen, és üdvöt hozzon mindenkinek. És ez éppen kétezer évvel ezelőtt Judeában volt a legalkalmasabb időpont. Tévedésünket ki kell javítani, mert az idők teljessége kifejezés arra vonatkozik, hogy az Atya elhatározása

szerinti idő érkezett el, és nem azt, hogy emberileg is az lett volna a legalkalmasabb idő a Megváltó fellépésére.

Más kultúrák

Jézus ebből nem is csinál titkot, hogy ő látja és érzi, más kultúrák fogékonyabbak lettek volna az Isten-küldötte megváltó befogadására.

Szent Máténál ezt olvassuk: „A ninivei férfiak feltámadnak az ítéletkor ezzel a nemzedékkel, és elítélik, mert ők bűnbánatot tartottak Jónás szavára, s itt nagyobb van mint Jónás. Dél királynője feltámad majd az ítéletkor ezzel a nemzedékkel és elítéli, mert őt eljött a föld végső határáról, hogy hallja Salamon bölcsességét, s itt nagyobb van, mint Salamon.” (Mt 12, 41, 42).

S még megdöbbenőbben mondja: „ha Tiruszban és Szidonban mentek volna végbe a bennetek történt csodák, már régen hamuban és szőrzsákban tartottak volna bűnbánatot... Ha Szodomában mentek volna végbe a csodák, amelyek benned történtek, még ma is állna.” (Mt 11, 21. 23).

Keletnek nagy kultúrái, amiket ma is megcsodálunk, Jézus szerint nyitottabbak lettek volna az Isten üzeneteinek befogadá-

sára, mint az akkori zsidóság. Sőt még a pénzre épült föníciai kultúrát is alkalmasabbnak tartja. Elképedésünkre még Szodomát is fogékonyabbnak ítéli, mint saját korát és Júdeát.

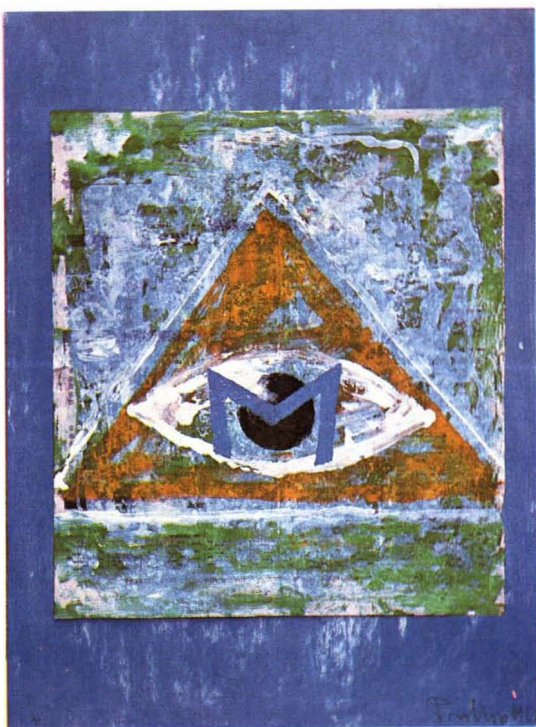
Más idők

De ha már az Úristen Ábrahámot s népét választotta ki, és ezt a népet nevelte maga népének, lett volna a zsidóság történetében idő, mely alkalmasabb, messiásra hangoltabbnak tűnik Jézus szemében. Tanítványaihoz egyszer így fordult: „Boldog a szem, amely látja, amit ti láttok. Bizony mondom nektek, hogy sok próféta és király akarta látni, amit ti láttok, de nem látta, hallani, amit ti hallotok, de nem hallotta.” (Lk 10, 24).

Vagy ha mindenképpen az augusztuszi kor volt megjelölve szereplésének, miért nem indult el 12 éves korában prófétai útjára? Hiszen szívesen fogadták a jeruzsálemi templom bölcsei. És egy gyermekpróféta jobban hordozza a választottság jegeit, mint esetleg egy hatalomra vágyással gyanúsítható felnőtt. A gyermek művészeknek, a gyermek tudósoknak mindig megvan a varázsuk.

PROKOP: HIT, REMÉNY, SZERETET

PROKOP: IDŐK KEZDETÉN SZÜLETTEM ÉN

TÁBLALABORÍTÓN • PROKOP:
TELJESSÉGÉBŐL MERÍTETTÜNK

Arra is gondolhatnánk, hogy nem jobb lett volna-e az Úrnak, ha a mostani időben lép fel; a fejlődés történelmében az a két-ezer év nem túl sokat jelentett volna. Most rádió, televízió segítségével szinte megszűntek a távolságok, és eseményeknek szinte szentanúi lehetünk. Nem könnyebb lett volna most elindítani e világtávlatú eszme terjesztését?

Mindezekkel szemben az Úr Jézus az órára figyel. Ezért nem akar csodát tenni Kánában, mert – mint mondja – „még nem jött el az én órám” (Jn 2, 4). Kéri is Atyját: „Atyám, szabadíts meg ettől az órától” (Jn 12, 27). És végül is bejelenti: Elérkezett az óra!

Atyja akaratát tisztelte a cselekedetek időpontjaiban, iránta való szeretete pedig türelmetlenné is tette. „Keresztséggel kell megkereszteltetnek, Annyira szenvedek, míg be nem teljesedik.” (Lk 12, 50). Az utolsó vacsorára is „vágyva vágytam” – mondja (Lk 22, 15).

Az idő futása állandóan ébren tartotta az ő szeretetét.

Rejtett tanítás

Hozzá vagyunk szokva, hogy mi az evangéliumot az egyszerűség, világosság és az értelem csúcsának tekintjük. Végül is

az. De azért tudnunk kell, hogy amint megtestesülésében megalázta magát az örök Bölcsesség, úgy ez alázatnak valamilyen formában át kell sugározni a beszédmódjára is. Amennyire kinyilatkozatta nekünk szavaival az isteni világot, annyira el is takarta a titkok fátyolába.

Csodálatosan tudott beszélni. a közönséges, mindennapi embereknek, akiknek a lelke csak mindennapi megélhetéssel volt tele, úgy tud beszélni, hogy azok három napon át étlen-szomjan követik a pusztába. Csüggnek az ajkán és várják az ígét. Mint intellektuális teljesítmény is nagy volt Jézus tette, hogy annyi ideig szóval tudja tartani őket; van mondanivalója. Azután meg írja az evangélium, hogy a zsidó főpapok elküldték a templom őrséget (az akkori rendőrséget), hogy fogják el őt. De nélküle mentek vissza, s amikor megkérdezték: „Miért nem hoztátok magatokkal? A szolgák mentetgetőztek: Még soha nem beszélt úgy ember, ahogy ez beszél.” (Jn 7, 46).

Volt azonban beszédeinek egy tulajdonsága, amivel az utolsó vacsorán főpapi beszédének éppen a végén jellemzi egész igehirdető munkásságát. „Ezeket képekben mondtam el nektek. De elérkezik az óra, amikor már nem beszélek képekben, hanem nyíltan hirdetem nektek az Atyát.”

(Jn 16, 25). E mondásban a „képek”-nek olyan görög szava van, ami mélyértelmű, tehát nem világos mondást jelent. És valóban tapasztaljuk, hogy a legnagyobb igazságokat legtöbbször nem nyíltan, de bennfoglaltan tárja tanítványai elé. Ezért is van, hogy annyiféleképpen értelmezhető.

Nem tudott volna úgy beszélni, korának vezéreszméit úgy szavakba foglalni, mint például kortársa Vergilius tette, aki itáliai kismanesből csupán a szó hatalmával küzdötte fel magát az Augusztusz-kori Róma s birodalom koronázatlan királyává? Ezt nem tudta volna megtenni a megtestesült Ige, maga a Bölcsesség és zsenialitás, aki azzal bátorította világba küldött apostolait: „Olyan bölcsességet és ékesszólást adok nektek, hogy egyetlen ellenfeletek sem tud ellenállani vagy ellenmondani.” (Lk 21, 15). De mert neki „az Isten titokzatos, rejtett bölcsességét” kellene hirdetnie (1 Kor 2, 7), méghozzá „balgaságnak látszó igehirdetéssel” (uo. 1. 21). azért a beszédnek ezt a rejtett módját választotta.

Ez nem volt éppen könnyű. Akárhányszor szinte érezzük, hogy keresi a szavakat, hogy úgy mondja, ahogy mondani rendeltetett. Egy-két helyen az evangélium megőrizte ezt a keresési formulát. „Mihez hasonlítsuk az Isten országát? Milyen

hasonlattan szemléltessük?” (Mk 4, 30). És hogy mennyire megszenvedte ezt a nehezen érthető beszédmodot, erre példát vehetünk a zsidókkal való vitájából, akik végül is nyíltan feltették a kérdést: „Meddig tartod függőben a lelkünket? Meddig tartasz bizonytalanságban bennünket? Ha te vagy a Messiás, mond meg nekünk nyíltan.” (Jn 10, 24), Megmondja, de a zsidók nem veszik egyértelmű feleletnek. „Ki vagy te – kérdik tőle máskor – A kezdet, amint már mondtam nektek.” (Jn 8, 25). Vagy tanítványai felé szinte indulatosan hangzanak egymásután a kérdései: „Mit tanakodtok, hogy nincs kenyerek? Még mindig nem értitek és nem fogtátok fel? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szemetekkel nem láttok, fületekkel nem hallotok?” (Mk 8, 17–18).

És ha még ehhez hozzávesszük, hogy az ószövetségben lassan kibontakozó isteni üdvterv szóhasználatához alkalmazkodott és legtöbbször azokkal fejezi ki a maga mondanivalóját, ahelyett hogy egyéni utakat törve, új stílusban, a lelkében égő élmények tüzetől átízzó szavakkal ábrázolná az új kegyelmi rendet. Mert erre az újra minden adottsága megvolt. De Jézus világosan megmondja: „Nem magamtól beszéltem, hanem aki küldött, az Atya hagyta meg, mit mondjak és mit hirdessek. S

tudom, hogy parancsa örök élet, Így amit hirdetek, úgy hirdetem, amint az Atya mondta.” (Jn 12, 49–50).

Nem lehet eléggé elmélyednünk abban a folytonos szeretetáldozatban, amit Jézus nap-mint-nap meghozott beszédmódjában is az Atyának.

És ezt a titkok nyelvén szóló beszédét folytatja a mi Urunk az oltáriszentségben is. Ne legyünk olyanok, mint a tanítványok, akiről így olvassuk: „Ők azonban semmit sem értettek belőle. Ez a beszéd homályos volt előttük, nem értették, hogy mit akar vele mondani.” (Lk 18, 34). Bármennyire kínunk, hogy nem szól hozzánk világosabban, tudnunk kell, hogy neki is kínos ez. Atyjának megváltó akaratát teljesíti ezzel, mert vállalta a titkok beszédét és az Isten „oktalanságát”.. És ha Ő vállalta, azt akarja, hogy vállaljuk mi is.

Isten bolondja

Nem szoktunk róla beszélni, de amikor Jézusnak a mennyei Atya iránt érzett szeretetének szenvedéseit soroljuk el, erre is rá kell térni. Azt még többször halljuk az evangélium elolvasásakor, hogy Jézust ördögtől megszállottnak mondták ellenségei. Szombati gyógyításaival kapcsolatos magyarázatai és beszédei váltották ki ezt a megbélyegzést. És különös, hogy éppen a

jó pásztorról szóló beszéde végén tett igen mélyértelmű kinyilatkoztatásai váltják ki ezt. Jézus ugyanis ezt mondja: „Azért szeret az Atya, mert odaadom az életemet, hogy majd újra visszavegyem. Nem veszi el tőlem senki, magam adom oda, mert van rá hatalmam, hogy odaadjam, és van rá hatalmam, hogy visszavegyem. Ezt a parancsot kaptam az Atyától.” (Jn 10, 17–18). E csodálatos kijelentése után „ismét szakadás támadt a zsidók között. Sokan közülük azt mondták: Ördög szállta meg és megháborodott.” (uo. 20). Hogy ez milyen mélyen érintette Jézus lelkét, azt kideríthetjük abból, hogy a legijesztőbb kijelentését fűzi e megjegyzéshez. „Bizony mondom nektek, hogy minden káromló szó, amit ki ejtenek az emberek, bocsánatot nyer. De aki a Szentlelket káromolja, nem nyer bocsánatot mindörökké, bűne örökre megmarad.” És hozzáteszi az evangélistával a kinyilatkoztató Isten: „Mert ezt mondták róla: Tisztátalan lélek van benne.” (Mk 3, 28–30).

Az ördögtől való megszállottság bélyege mellett alig vesszük észre az ezzel rokon, de modern kedélyünket talán mélyebben érintő megbélyegzést, hogy „megháborodott” vagyis megbolondult illetőleg elvesztette az eszét. Hogy milyen érzékeny volt erre is, jelzi a hegyi beszédben. A gyilkos-

sággal egyenrangúnak tartja, „aki azt mondja embertársának, te bolod. Méltó a pokol tüzére.” (Mt 5, 22). Pedig nem egyszer feljegyzí az evangélium, hogy az első térítõ körút végén „övéri . . . mentek, hogy hazavigyék, mert az a hír terjedt el róla, hogy megzavarodott.” (Mk 3, 21). Rokonságának egy része késõbb is kitartott e mellett, mert biztatják: „Ha képes vagy ilyenekre (csodákra), akkor lépj a világ színe elé.” – S hozzáteszi az evangélista – „Testvérei sem hittek ugyanis benne.” (Jn 7, 5).

Ahogy a mi Urunk rokonságától úgy a farizeusoktól és írástudóktól is, és a néptõl is megkapta a bolond jelzõt; ugyanezt kapja meg az oltáriszentségben is, még szentírásolvasó keresztényektõl is, akik azon a címen utasítják el valóságos jelenlétét az oltáriszentségben, hogy ez bálványimádás ízû, továbbá fétisizmust vagy mágiát idézõ forma lenne. És az Úr Jézustól idegennek tartják ezt az „örültséget”, hogy ilyen anyagi törvényeknek való kiszolgáltatottságot nem vállalhatott el. Azért fontoljuk meg, mire képes a mennyei Atya szeretetéért! Szentségi létmódja csupán folytatása földi életének. Amint azt szeretetbõl vállalta Ura Istene iránt, úgy az üdvösségnek ezt a tervét is, ami a szentség-fegyelemben valósult meg,

elvállalja szeretetből, mi is könnyebben vállaljuk el ebben a nagy szentségben Istennünk „oktalanságát”.

Megváltás szenvedésben

Megértjük-e vajon Jézusnak ezt a ki-
mondhatatlan szeretetét, mely minden pil-
lanatban, minden lépésénél vezette őt azon
az úton, melyet az Atya jelölt ki neki, s
amit Ő – a nehézségek tudatában és érzésé-
vel – de a szeretetnek és áldozatnak a len-
dületével járt végig? És észrevesszük-e
ugyan ezt a szeretetét az oltáriszentségben,
mellyel alkalmas vagy alkalmatlan időben,
kedvező és kedvezőtlen körülmények kö-
zött, beállítva sokszor egy poros, elhagya-
tott falusi templom oltárán, teljesíti Atyja
akarátát? Értsük meg és imádjuk ezt a
lobogó szeretetet, mely királyi fönséggel
vet el minden emberi meggondolást és
okoskodást, amikor az Isten szolgálatáról
van szó! És örömet vállalja az idők és he-
lyek alkalmatlanságát, csak azért mert
szeret.

Nézzünk most bele cselekvésformáiba,
egyszerűbb szóval életvitelébe, minden-
nap kereshordozásba. Nézzük, hogy
pazarolja el magát és emberileg kivívott és
megszerzett értékeit. Nincs tekintettel sen-

kire sem, elsősorban önmagára nem, amikor Isten terveinek végrehajtásáról van szó. Kérlelhetetlenül utasítja el mindazt a tanúságot és dicsőséget, amit tövbbéves palesztinai működésével kivívott magának. Mintha csak Szent Pált hallanánk, aki Krisztus fölséges ismerete miatt „mindent hátránynak tartok – mondja –. Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tekintetem.” (Fil 3, 7.8). Jézus az Isten szeretete miatt így vet el minden földi értéket és eredményt. A saját maga által kivívott dicsőséget is elveti. „Ha én dicsőíteném meg magamat, mit sem érne a dicsőségem. Atyám dicsőít meg.” (Jn 8, 54). Az emberekét sem értékeli: „Dicsőítést az emberektől nem fogadok el.” (Jn 5, 41). Még Keresztelő János tanúságtevéséről is ezt mondja: „Mindazáltal nekem nincs szükségem emberek tanúságtételére.” (Jn 5, 34). Ezért üdvözli olyan meleg szeretettel Péter tanúságtevését, „mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám.” (Mt 16, 17). Ezért utasítja vissza a kenyérszaportás után a csoda mámorában élők királykoronázását. Az utolsó jeruzsálami bevonuláskor elfogadni látszik a gyerekek és a tömeg üdvivalgását, de ebben is az Atya akaratát sejtette, hisz a lelkes ünneplés ellen tiltakozó zsidóknak ezt mondja: „Mondom nektek,

ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak megszólalni.” (Lk 19, 40).

Azt is számításba kell vennünk, mielőtt részletezzük szenvedéseit, hogy elítéltetését és keresztfeszítettetését a legnagyobb nyilvánosság előtt szenvedni el, míg feltámadása dicsőségének nem ad ilyen nyilvánosságot: nem megy be a főtanácshoz feltámadottan, sem Pilátushoz, hogy megmutassa győzelmét a halálon és minden emberi gonoszságon. Sőt hagyja, hogy az öröklet lefizető papi fejedelmek által kiészelt mesével záródjék le ügye, úgy hogy az evangélista évtizedekkel később is leírhatta e meséről, „ez a szóbeszéd mind a mai napig el van terjedve a zsidók között.” (Mt 28, 15).

Szuverén fölénnyel mond le Jézus az emberi dicsőségről. Valóban úgy van, amint mondotta, hogy „nincs szükségem az emberek tanúságtételére” (Jn 5, 34). És hogy ez mennyire így van, elég ha földi működésének látszólagos eredménytelenségére mutatunk rá.

Az eredménytelenség keresztje

A mai ember szinte mindent az eredményeken mér le. Dolgok értékét, emberek hatását és képességét. Ha ebből a szempontból vizsgáljuk Urunk földi életét, szinte meg kell döbbernünk. Olvassuk

ugyanis az evangéliumokban, hogy milyen közönség-sikere volt Jézus beszédeinek és csodáinak. Hogy tódult utána a nép, „hogy hallgassa az Isten szavát” (Lk 5, 1). Csodátevéseire „az emberek mindenünnen tódultak hozzá” (Mk 1, 45). Mégis, amikor messiási küldetésének mélyére ér és az oltáriszentséget megígéri, azt mondják: „Kemény beszéd ez, ki hallgathatja tovább?” (Jn 6, 60). Sőt nemcsak fennakadnak kijelentésein, hanem „ettől kezdve tanítványai közül sokan visszahúzódtak, s többé nem jártak vele.” (Uo. 66). És tudjuk, hogy a tömeg kérte keresztfeszítettését és halálát.

És tanítványainál vajon több eredményt ért el? Hányszor beszélt nekik a szolgáló szeretetről, és mégis az utolsó vacsora emelkedett hangulatában is képesek azon versengeni, „hogy melyikük nagyobb” (Lk 22, 24). Megsejtették-e legalább kissé is az oltáriszentség alapításában e világra kiáradó krisztusi szeretet titkát? Azután szenvedéséről hányszor beszélt? És nem is mondott titokzatos szavakat, mert világosan megmondja: „Most felmegyünk Jeruzsálembe, s beteljesedik minden, amit a próféták az Emberfiáról megjövendöltek. Kiszolgáltatják a pogányoknak, kigúnyolják, meggyalázzák, leköpdösik. Aztán megostorozzák, megölik, de harmadnapra fel-

támad.” (Lk 18, 31–33). Mégis mind a szenvedés, mind a feltámadás úgy éri őket, mintha soha egyetlen szót sem szólt volna róla. Olyan mély szomorúság csendül ki szavaiból, amikor az utolsó vacsorán mondja: „Ma éjszaka mindnyájan megbotránkoztok bennem. Írva van: Megverem a pásztort és szétszélednek a nyájból a juhok.” (Mt 26, 31).

No és a feltámadása? Még a szentasszonyok is úgy készülnek fel illatszerekkel, mintha sohasem támadna fel. „Nikodémus is elment, aki annak idején éjszaka kereste föl Jézust, és vitt mintegy 100 font mirha- és aloékeveréket.” (Jn 19, 39). Ezeknek a jámboroknak ügybuzgósága egyáltalán nem tükrözi a feltámadó Jézusba vetett hitet.

No és a legteteje az értetlenségnek, hogy annyit beszélt az ő messiási országáról, és úgy, hogy még a vérengző Pilátus, aki pedig nem csinált lelkiismereti kérdést a lázadók kivégzéséből – mint ahogy erre Jézus is utal, amikor „hírt hoztak neki azokról a galilea-beliokről, akiknek vérét Pilátus az áldozat vérével vegyítette.” (Lk 13, 1) – kijelenti: „Értsétek meg: nem találok semmiben sem bűnösnek.” (Jn 19, 4). Mégis a mennybemenetel hegyére tartva a tanítványok ilyen kérdést tesznek fel neki: „Uram, mostanában állítod helyre Izrael

országát?” (ApCsel 1, 6). Megrendítő Jézus türelme és nyugalma a feleletben.

De hiszen éppen erre kell felfigyelnünk, hogy Jézus odaadó szeretete számol a mi gyarló hitünkkel. Hogy sokszor a legjobb akarat mellett sem tudunk felnőni a hitben arra a magaslatra, amit az Úr kíván tőlünk. De ennek ellenére Ő türelmes hozzánk, adja szeretetét és kegyelmét. Ha csak arra nézünk, hogy még gyakori áldozóinkban is mennyi tévely, mennyi félreértés, és főként mennyi figyelmetlenség, szokásosság és lagymatagság vegyül. És mégis virraszt fölöttünk örökdő szeretetével, és adja teljes gazdagságát Szívének. Adja, mert az Atya tervét hajtja végre a szentségi jelenlét e formájával.

A rágalmak pergőtüzében

Jézus országának alaptörvényei között elsorolja a rágalmazottak boldogságát is (Mt 5, 11). Jézusnak éppen a mennyei Atya által sugalmazott tanítása szerzi a legnagyobb ellenségeket, és teremti meg a rágalmak forrásait.

Az a rágalom hogy szombattörő és ünneprontó, mert az élet jogait az életet adó Isten szellemében védi és sürgeti, az eléggé közismert. Az is, hogy ördögtől megszállott vagy Belzebubnak elkötelezett valaki. De azt ritkábban elmélkedjük meg a legborzal-

masabb valóságában, hogy istenkáromló. Éppen azt, akinek egyetlen célja, az Isten tisztelete, és Isten uralmának a meghirdetése és elindítása, éppen azt éri az istentelenség vádja. És éppen azok részéről, akik az Istenre esküsznek, és őt akarják szolgálni.

Ezekre gondolva olyan prófétaian hangzanak Jézus szavai az utolsó vacsorán: „Eljön az óra, amikor az, aki megöl titeket, azt hiszi, hogy szolgálatot tesz vele az Istennek. Így fognak veletek bánni, mert nem ismerik sem az Atyát, sem engem.” (Jn 16, 2–3). És ha a megölés nem is következik be, de a megöléssel egyenlő megsemmisítő ítéletek és megbélyegzések sújtják az Eukarisztia hívőket.

De Jézusnak szembe kellett magát találnia másféle rágalmazottsággal is. Ő, aki maga az életszentség volt, a bűnösök iránt mutatott szeretetért, mellyel az Atya végtelen irgalmát akarta a világnak bemutatni, „lám a falánk és iszákos ember, a vámosok és bűnök barátja”. (Mt 11, 19) megjegyzést kapja. És az, aki az adópénzzel kapcsolatban kimondja álláspontját a világi hatalommal szemben, hogy ti. „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek ami Istené.” (Mt 22, 21) – ezzel a váddal kerül Pilátus ítélőszéke elé: „Azt tapasztaltuk, hogy tévútra vezetí népünket. Megtiltja,

hogy adót fizessünk a császárnak.” (Lk 23, 2).

A megrágalmazottság embersors. Ezért nem akarta a mennyei Atya, hogy Fia megmeneküljön ettől. És ezt az akaratot tisztelte az Úr, amikor ezeket a rágalmakat elviselte. Isten iránti szeretetét nyilvánította abban, hogy a rágalmakat magára vette és elviselte.

Egyedül

Az embersorsnak keserű feladata az egyedülvalóság hordozása. Vágyódik az ember a társ után, akivel terhét, gondját, bánatát és szeretetét megoszthatja. A társtalanságot az ószövetség is észreveszi a Mésziasban, s azért mondja imájában: „Vártam, hogy valaki megszán, de nem akadt senki, nem volt, aki megvigasztalt volna.” (Zsolt 69, 21). A próféta is ajkára adja a panaszt: „Körülnéztem, de nem akadt senki, aki megsegítsen, csodálkoztam, de nem találtam támaszt.” (Iz 63, 5). Jézus úgy jelenik meg az evangéliumokban, hogy magától értődően fölötte áll minden emberi kicsiségnek. És az a benyomásunk, mintha nem is igényelné az emberi társaságot. Mint az emberiség nagy magányosa emelkedik ki földhözragadt apostolai köréből. De mégis vannak rések, melyen ke-

resztül kisugárzik az emberi közelséget, barátságot és együttérzést igénylő lelke.

Mikor szeretetének legnagyobb jeléről az oltáriszentségről beszél, és a titokra értetlenek sorban elhagyják őt, olyan fájón csendül fel Jézus szomorú hangja: „Ti is el akartok menni?” (Jn 6, 67). Mint aki nagyon igényli társaságukat, úgy mondja az utolsó vacsorára érkezve: „Vágyva-vágytam rá, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltssem veletek, mielőtt szenvedek.” (Lk 22, 15). Getszemáni kerti vívódásához is keres társakat: „Halálosan szomorú a lelkem – mondta nekik. Maradjatok itt, és virrasszatok velem.” (Mt 26, 38). Majd amikor alva találja őket, szelíden szemükre hányja: „Még egy órát sem tudtok velem virrasztani?” (uo. 40).

Mikor elfogják, az előbb még fogadkozó tanítványok mind elfutnak. Akinek a szíve mégis csak utánaviszi, Péteré, az is megtagadja nem is egyszer, hanem háromszor két kakasszó után, jelezve, hogy annyira bele tud feledkezni a maga ügyébe az ember, hogy az előre jövendölt tagadásban kétszer is szereplő kakasszó elsejére sem figyel föl.

A Kálvária hegyére vivő úton nincs aki kiragadja kezéből a keresztet, hogy enyhítsen terhén. A katonák engedték volna, hiszen később még a kényszerítéshez is fo-

lyamodnak, hogy legyen valaki aki segít neki. Mind távol vannak apostolai, hívei, csodatetteinek élvezői. Emberi méltóságunk felborzolódik, ha valaki csak ímmel-ámmal adja segítségét, amire kérjük. Mit érezhetett a mi Urunk, mikor a megváltás egyetlen eszközét, a keresztet, nem készséges szívű barát, de egy megszálló hadsereg katonájának fegyverével kényszerített ember segíti vinni a megváltás egyetlen helyére a Golgotára (Mt 27, 32). Valóban felkiálthat a prófétával: „Magam tapostam a sajtót, népemből senki sem volt velem.” (Iz 63, 3).

Isteni elhagyatottság

Mindennek a legteteje, hogy az Isten is elhagyni látszott. Az az isteni hang, mely a Jordánban való megkeresztelkedésekor (Mt 3, 17), a színeváltozáskor (Mt 17, 5) és a szenvedés előtti napokban (Jn 12, 28) olyan biztatóan és megnyugtatóan tanúságot tett mellette, az most a kereszten vívódónak nem szólt le. Pedig röviddel azelőtt mondta Lázár sírjánál: „Atyám! Hálát adok neked, hogy meghallgattál. Tudom, hogy mindig meghallgatsz. Csak a körülöttem álló nép miatt mondtam, hogy higgyék: Te küldtél engem.” (Jn 11, 41–42).

A papi fejedelmek és írástudók éppen ezzel gúnyolják a kereszten: „Te aki elbon-

tod és harmadnapra fölépítéd a templomot, szabadítsd meg magad! Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!” Ugyanígy gúnyolódtak az írástudókkal és vénekkel együtt a főpapok is: „Másokat megmentett, de magát nem tudja megmenteni. Ha Izrael királya, szálljon le a keresztről s akkor hiszünk neki. Az Istenben bízott. Mentse hát meg, ha akarja. Hisz azt mondta: Isten Fia vagyok.” (Mt 27, 40–43). Drámai szembeállítását Krisztusnak Atyjával is és saját szavaival is. Kereszten elhangzó szavai között nincs egy sem, amivel azt kérte volna, amit a Getszemáni kertben kért, „ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely.” (Mt 26, 39). Csak halálos feljajdulását írták meg: „Istenem, Istenem, miért hagytál el?” (Mk 15, 34).

Itt a teológia keresi és kutatja, hogy milyen dogmatikus tény jelez ez a kereszten elhangzó krisztusi szó. Nekünk hinnünk kell, hogy Krisztus a kereszten valószínű Isten volt a végső pillanatig, de az is igaz, hogy ez a rémületes lelkiállapotot jelző krisztusi szó elhangzott. És a kinyilatkoztató Isten akarta, hogy a keresztény hagyomány emlékezetébe így ivódjanak bele e kijelentés szavai, hogy mi megtudjuk, milyen mélyre tudott Krisztus a szenvedések tengerén alászállani szeretetből az Atya iránt. Hiszen itt nemcsak az Isten-

távolság jut kifejezésre, de a Krisztus hiteltelenítése is szóba jön.

És Jézus erre is képes volt. Elviselte. Mint ahogy elviseli most is az oltáriszentségben az egyeülvalóságot is, és a látszólagos Istentől való elhagyatottságot is. Bármennyire kérjük is a szentség előtt a biztató és bátorító jelet. Nem szól le Isten a szentség előtt sem. mint ahogy nem szólt le a Golgota hegyére sem. De ez is, mint a keresztnél való hallgatása Istennek, beletartozik abba a tervébe, amit Szent Pál Isten „oktalanságá”-nak és Isten „erőtlenségé”-nek nevez.

Mi nem bírjuk ezeket a megpróbáltatásokat elviselni? Jézus az oltáriszentségben éppen erre adja kölcsön az Ő szeretetét, hogy meglássuk és megérezzük az Ő istenszeretében ezeket a rémségeket, és átvegyük Tőle a megváltó szeretetnek ezt az áramát, ami üdvösséget hoz nekünk is, a világnak is.

JÉZUS EMBERSZERETETE

Az oltáriszentség Jézus szeretetének szentsége. Nemcsak istenszereteté, hanem emberszereteté is. Hiszen ez Jézus szemléletében elválaszthatatlan az istenszeretettől. Ez az Ő új parancsa. „Új parancsot

adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást!” (Jn 13, 34). Jézusnak ez az utolsó vacsorán kirobbanó szeretete van belefoglalva az eukarisztiába. Hiszen az emlékezetére rendelte. Ezzel akart nekünk örösságot adni a végső idők nagy betegsége: „sokakban kihűl a szeretet” (Mt 24, 12).

Az oltáriszentségben általában Jézus halálát szoktuk említeni, mint szeretetének legnagyobb jelét. Hisz maga mondja: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért.” (Jn 15, 13). Tudnunk kell azonban, hogy Jézus nemcsak halálával, de életével, sőt életének a legkisebb mozzanataival is emberszeretetét gyakorolta. És nekünk a jézusi életnek ezeket az apró mozzanatait kell feltárnunk, hogy ráébredjünk: halála csak betetőzése volt annak a nagy szeretetnek, amivel viseltetett irántunk egész életén át.

Valóban megsemmisülten kell állnunk a krisztusi szeretet kiáradásának e tűzengereiben, mely képes magát megsemmisíteni értünk. Jézus voltaképpen az Atya emberek iránti szeretetét képviseli, mert hiszen magáévá tette az Atya tervét, mellyel áldozatul hozza Fiát a világért. Ha a Fiú más utat is látott a világmegváltására, erről a más útról lemondott az Atya kedvéért.

Krisztus azzal érte el az emberszeretés csúcát, hogy teljesen azonosította magát az Atyával.

És ahogy Jézus életének minden pillanatában megélt egy-egy Getszemáni kertet, mint fönnebb láttuk, úgy életének minden mozzanatából leolvashatjuk nemcsak szeretetét, de szeretetének stílusát is. Így kell végigfutnunk elmélkedő lelkünkkel életének és szavainak tanításain, hogy megismerjük az ő emberszeretetét és mi is megtanuljuk tőle az emberszeretés művészetét.

Tanulni valónk ugyanis sok van az Úrtól. Ha szeretetről beszélünk, akkor legalább két embernek kell lennie, mint Nagy Szent Gergely pápa mondja. A szeretet másra irányul. Ennek a „más”-nak a meghódítását, áthasonítását és velünk való egygyéválását végzi el a szeretet. És itt derül ki, hogy milyen egészen más eszközökkel és módokon munkálkodik az emberi szeretés, és milyen hallatlanul finom formában mutatkozik meg az isteni stílusú szeretet.

Az emberi szeretetben mindig érzékelhető valami hódítani akarás. Akit szeretni akarunk, azt csodálatba s káprázatba akarjuk ejteni szépségünkkel, okosságunkkal, kincseinkkel, tudományunkkal, szellemességünkkel, odaadásunkkal, áldozatainkkal. És ha nem érünk célt, akkor ingerültekké válunk, követelődzünk, a vizontszeretetet

várjuk, sőt kikényszerítjük, és nem vagyunk tekintettel a másakra, hogy mi annak jók vagyunk-e, tetszünk-e neki.

Nézzük ezt az isteni stílusú szeretetet minden ízében. És amikor elcsodálkozunk ennek a szeretetnek finomságán, magunk is vegyük át módszerét.

Jézus közeledése az emberhez

Minden szeretet közelségre vagy egyesülésre törekszik. Minden attól függ, hogyan közelítjük meg, az első lépéseket hogyan tesszük meg felé.

Kimondhatatlan az a finomság, az a tapintat, az a diszkrét magatartás, az ember önállóságának, egyéniségének tisztelete, ami jellemzi Krisztus közeledését az emberhez. Bámulatos, hogy mennyire lemond, illetőleg elkerüli az Úr Krisztus mindazokat a mozzanatok, amik nem tisztán szellemiek vagy nem elsőrangúan szellemi oldalról befolyásolhatják szabadságunkat. Gyökeresen szemben áll a nagy lárma, a hűhóverés szellemével amely legbensőbb kapcsolatainkat is terhessé, sőt kiállhatatlanná teszi.

Harmatlábon

A Zsidóknak írt levél az újszövetséget szembe állítja az ószövetséggel. Jellemzőül

mondja: „Ti nem kézzel tapintható hegyhez, lobogó tűzhöz, sötét felhőhöz, forgószélhez, harsonazengéshez vagy mennydörgő szózathoz járultatok, amelynek halatára könyörögni kezdtek, hogy ez a hang ne szóljon tovább hozzájuk, mert nem tudták elviselni a parancsot. – A látvány annyira rettenetes volt, hogy még Mózes is ezt mondta: Félelem és rettegés fog el.” (Zsid 12, 18–21). Bár az ószövetségben a prófétáknál már megjelenik a szelíden szóló Isten. Illés buzgalmában törni-zúzni akar az Istenért. Ekkor kapja fölségesen szép látomásában, hogy a hegyeket s sziklákat zúzó szélvész majd földrengés után pusztító tüzet lát, „de az Úr nem volt a tűzben. A tüzet enyhe szellő kísérte.” (1 Kir 19, 12). Izaiás próféta harmat formájában várja az Igazat (Iz 45, 8). És ugyancsak Izaiást idézi Máté evangélista Jézus jellemzésére: „Ez az én szolgám, akit kiválasztottam, szeretett fiam, akiben tetsemet találok. Nem vitatkozik és nem kiabál, szavát sem hallják a tereken.” (Mt 12, 18–19). És ezt az Úr Krisztus is nyomatékozza: „Az Isten országa nem jön el szembetűnő módon. Nem lehet azt mondani: Nézzétek itt van vagy amott.” (Lk 17–21). Sőt hogy még mélyebben vésse belénk ezt, nem átallja magát tolvajnak nevezni hasonlatában (Mt 24, 43; 1 Tessz 5,

2). Bár ez második eljövételének idejére vonatkozik, de annál inkább az elsőre is érvényes. Ezt fejezi ki a karácsonyi liturgia is, midőn idézi: „Midőn a legnagyobb csendben hallgatott minden, akkor jött hozzánk Igéd fölséged királyi székéről.” (Kar. nyolcad).

Nézzétek csak, akit elönt a szeretet, hogyan tör be ajtóstól ahhoz, akit szeret. Az Isten szeretetéről már a próféta mondja: „Örök szeretettel szerettelek.” (Jer 31, 3). Az Úr Jézus pedig egy megjegyzésével elárulja: „Azért jöttem, hogy tüzet gyújtsak a földön; mi mást akarnék, mint hogy lángra lobbanjon.” (Lk 12, 49) És feladata teljesítéséről is mondja: „Annyira szenvedek, míg be nem teljesedik.” (Lk 12, 50).

A lábujjhegyen járó szeretetet figyelhetjük meg Jézus életében.

Szűzi fogantatása

Ki fogantaték Szentlélektől, születék Szűz Máriától – mondjuk a Hiszekegyben. És szinte már elkoptak a szavak szívünkben és nem érzékeljük e fölséges valóságot. A harmat-módra érkező és tolvaj-módra közelítő Messiás még ennél is finomabb és diszkrétebb módon lépett be életünkbe.

Ugyanis hitelvi szempontból nem lett volna nehézsége annak, hogy a Messiás házasságban, apától-anyától szülessék. Még-

is azt a módot választotta, amit az énekben is megvallunk: „Kiseded atya nélkül.” De mit is jelent ez? Azt, hogy emberi szerelemnek testet-lelket betöltő robajos zaja, a lelket mozgásban tartó lármája nem verte fel földrelépésének hajnalát. Az új életek elé a színek, hangok formák és mozgások micsoda tobzódó pompáját varázsolja a tavasz?! Az érzések, törekvések, vágyak és epedések, tragikussá váló szenvedélyek és olimpusi gyönyörök micsoda mélysodrású áradatát indítja el a világon átremegő és az embert igézetébe ejtő erosz?! És ezt kapcsolta ki az Isten, amikor Fiának atyanélküli fogantatást rendelt. Igen, mert azt akarta, hogy észrevétlenül közelítsen meg bennünket, és ezért kerülte el az élet e zajgó tájait.

És semmi sem jelezte földreérkezésének világtörténelmet fordító pillanatát. Csak a názáreti szoba mélyén elsuhanó angyal szava. És ezt, a még szinte gyermekleány lelkében kigyulladó hitet, sokáig nem támasztotta alá a testben is érzett anyaság érzése. Hiszen a természetes módon történő fogadás sem jut az anya tudatára csak hetekkel később.

Az igaz, hogy Betlehembe angyalszó hívja a pásztorokat, csillag vezeti a királyokat, úgy hogy Heródes és egész Jeruzsálem zavarba jött (Mt 2, 3). De mindezeket sike-

rült hiszékeny emberek fantazmagóriáinak szintjére leszállítani, úgy, hogy Jézusnak még betlehemi születése sem volt köztudott. Mikor nyilvános működése során „némelyek így beszéltek: . . . Ő a Messiás! De voltak, akik így vélekedtek: Hát jöhet a Messiás Galileából? Az Írás szerint Dávid családjából s Betlehem városából kell a Messiásnak jönnie.” (Jn 7, 40–42). A Jézus ügyét előmozdítani próbálkozó Nikodémust is azzal torkolják le: „Nézz utána s megbizonyosodsz, hogy Galileából nem támad próféta.” (Jn 7, 52).

Az biztos, hogy sem Jeruzsálemből, de még Betlehemből sem tódultak a népek a Krisztus hódolatára. Sikerült neki észrevétlenül belépnie a világba.

Názáret titka

És ki tudná megérteni a rejtett gyermek-ség titkát? Hogy itt van az Isten, az istenség látható jele nélkül; itt a Megváltó a megváltás erőinek látható árasztása nélkül; a történelem szekerének megfordítója feltűnés nélkül. Harminc évig él az, aki a szívet meghódítani jött, beleágyazva a vérség és mindennapi élet kapcsolataiba, anélkül, hogy legalább rokonainak vagy földieinek szívét láncolta volna magához messiási tudatának tervezgetéseivel; és így szerzett volna híveket és segítőköt jövő feladatához.

Tudjuk, Mohamed nem tudta volna végigcsinálni történelemben játszott szerepét rokonsága segítségével.

De még a vallásosságnak vagy az írástudásnak föltűnő jártasságát sem mutathatta Názáretben. Hogy tudta az Írásokat, arról tanúságot tett 12 éves korában a templomban, amikor is a komoly írástudók elfogadják beszélgető partnernek, nemcsak egy-két kérdés erejéig, hanem három napon át. De mindezt nem tette. Különben a názáretiek nem kérdezték volna elképedve a zsinagógai beszédén: „Honnét vette ezt? Hol tett szert erre a bölcsességre? És a csodák, amiket kezével végbevisz! Nem az ács ez, Mária fia?” (Mk 6, 2). Tehát addig semmi feltűnő jelét nem adta kilétének. De még a Szent Szűz sem, noha kegyelmi kiváltságait ismerjük, nem mutathatott valamilyen prófétaasszonyi alakot, ami a zsidóknál nem volt ritka jelenség. Hiszen minden közösségben kialakulnak erőteljes, lelki karakterű asszonyi jelenségek, akikhez imáért, tanácsért, gyógyításért lehet folyamodni. Mária rendkívülisége egy kicsit hitelesítette volna fia rendkívüliségét.

A mi Urunk óvakodik felkelteni olyan rokonszenveket, amik csodálatból, érdekből vagy büszkeségből, vagyis nem tiszta forrásból származnak. Ezért visszavonul az

ismeretlenségbe, a mindennapiságba, a közönséges, átlagos emberi mivoltba, és ez egyszerű életforma alól ontja megváltói szeretetének áramait és titokzatos világosságát. Mint az evangélista írja: „A világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel.” (Jn 1, 5). Már utaltunk rá, hogy Szent János jóval később is kénytelen megírni, hogy „testvérei sem hittek ugyanis benne” (Jn 7, 5).

Harminc évig ezt a visszatartott életet élni! – micsoda áldozat lehetett ez az Úrnak?! Nem érezzük, hogy ez a visszatartott létmódja van az oltáriszentségben is, azért, mert nem akarja ránk kényszeríteni magát?!

A törvény alattvalója

Amikor fellép, úgy áll a nép előtt mint egy nagy Ismeretlen. Keresztelő János is felkiált: „Köztetek áll az, akit ti nem ismertek.” (Jn 1, 26). Harminc évig a törvény alattvalója lett, aki új törvényt hozni jött. Aláveti magát János bünbánati keresztségének. János ugyan tiltakozik: „Nekem van szükségem a te keresztségedre – mondta – s te jössz hozzám? Jézus leintette: Hagyd ezt most! Illő hogy megtegyünk mindent, ami elő van írva.” (Mt 3, 14–15). Noha neki nem volt szüksége a törvény ke-

gyelmi tartalékaira, hiszen ezek „csak árnyéka a jövődő javaknak, és nem a valóság képe” (Zsid 10, 1), mégis síkraszáll a törvény megtartása mellett: „Ne gondoljátok, hogy megszüntetni jöttem a törvényt vagy a prófétákat. Nem megszüntetni jöttem, hanem teljessé tenni.” (Mt 5, 17). A törvény alattvalójának vallotta magát (Gal 4, 4) az, aki magáról mondhatta: „Az Emberfia ura a szombatnak is.” (Mt 12, 8). Hisz ő is megtartotta és megtartatta a szombatot, kivéve ha az az élet jogát sértegette. Hívei különben nem tartották volna meg halálakor a szombati pihenőt (Mt 28, 1). Az áldozat bemutatására is buzdította a leprából meggyógyítottat (Mt 8, 4), és követelte, hogy megbékélt lélekkel „ajánld fel ajándékokat az oltárra” (Mt 5, 24).

Sokan eltúlozzák az Úr Jézus új törvényét a régivel szemben. Holott ez nem áll egészen így. A palesztinai ősegyház nem merte volna életét annyira a zsidóságba ágyazottan élni, ha nem állott volna előtte az Úr példája. Jézus úgy vállalta el a zsidó törvényt, hogy magára vette és belülről, organikusan szüntette azt meg. Az írástudókkal való vitájában is azt mondja: „Az írástudók és farizeusok Mózes székében ülnek. Tegyétek meg és tartsátok meg ezért amit mondanak nektek, de tetteikben ne kövessétek őket.” (Mt 23, 2–3).

Csodáljuk meg ezt az alkalmazkodni tudó szeretetet, mely háttérbe helyezi azt, amit ő szeret, leszáll az emberek nivójára azt az eszményt szeretni, amit ők szeretnek, hogy azután onnét hozza fel őket saját eszméinek nivójára. Első fellépése tehát nem az ítélet, bírálat és a másik lesajnálása; nem is a világot megvető bölcselkedőnek világtól való elvonulása (odi profanum vulgus et arceo) és gőgös elkülönülése a tömegtől, a „mindenki”-től, hanem a magasabb világok eszméivel a régibe való beletemetkezés, hogy törések, nyugtalanságok és ajtóstól való berontások nélkül válsuljon meg az új. Ezért mondja a törvényt megtartó, de „az igazságosságot irgalmat és hűséget” elmulasztó farizeusoknak: „Ezt meg kell tenni, azt nem szabad elhagyni.” (Mt 23, 23).

A húsvéti Krisztus

Ez a szenzációtlan belépés az emberek világába egészen plasztikus képet mutat a mi Urunk feltámadása után. A bezárt és lepecsételt sírból a sziklán keresztül jön ki, teljesen észrevétlenül. A követ elhengerítő angyal már mint feltámadotról beszél (Mt 28, 6). Egy ideig tehát az örök is azt hitték, hogy még benn van a sírban holtan, pedig már feltámadt. Feltámadt testének dicsőségét nem mutatja meg sem az öröknek, sem

Pilátusnak, sem a főtanácsnak. Híveit nem rendeli egy helyre, hanem úgy tereli össze szinte egyenként. És mindig az ismeretlenségből lép elő. Magdolna kertésznek látja, az emmausziak vándornak, a Tibériás tavi halászok idegennek.

Nem meglepő, hogy a feltámadt Krisztus, aki tele van a halálon aratott győzelmének szent érzéseivel és a megváltás véres munkájának elvégzésén érzett boldogsággal, olyan egyszerű formában lép be újra az emberek életébe, mintha egészen közönséges ember volna? Ezt kell imádkozva figyelembe vennünk az oltáriszentségben való jelenléténel is, hogy egyszerű formát választ. A megváltás keresztáldozatának beteljesítése után, midőn – a zsoltár szerint – a mennyei Atya így szólt hozzá: „Úlj jobbra, és minden ellenségedet lábad alá teszem zsámolyul” (Zsolt 110, 1). – „Istennek való egyenlőségét nem tartja olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot ölt, kiüresíti önmagát.” (Fil 2, 6–7). A kenyér formáját veszi fel, hogy annál jobban megközelítsen bennünket. És ha most összefoglalóan megnézzük Jézus közeledését hozzánk, nem vesszük-e észre, hogy egyenes vonalban jutunk el oltáriszentségi érkezéséig és jelenlétéig. Itt sem ad több jelet magáról, mint Szűz Anyja méhében az angyali

üdvözlés utáni időkben. Itt sem nyilatkozik meg jobban, mint rejtett gyermekségében. Itt sincs más törvények alatt jelenléte, mint a meglévő anyag törvényeinek kiszolgáltatva. Itt is velünk halad életünk emmauszi útján, mint ismeretlen útitárs, és úgy figyel sokszor egész éjszakai hiábavaló munkáinkat, amint apostolaink halászását a Tibériás tenger partjának ismeretlene.

De mert nincs jele, nincs is velünk? Mert nem borít el szeretetének lángsugaraival érezhető módon, nem is szeret minket? Mert nem ragyog dicsőségének fénye a szentség ház körül, nem dicsőséges Istennünk-e? Valóban visszafojtott lélegzetű és lábujjhegyen járó szeretet ez. Nesztelenebb, mint a tolvaj nesztelensége az Ő titokzatos hallgatása.

De mindez csak azért, hogy mi boldog rátalálással felfedezzük őt. Sokan hallották Keresztelő Szent János kiáltását: Íme az Isten Bíránnya! (Jn 1, 36). De nem jutott el hozzá senki, csak akik utána mentek: András és János. És feltámadása után is csak azok látják meg, akik felfedezik jelenlétének titkos jeleiről. Legyünk mi is felfedezői e köztünk lévő Titoknak, akit nem ismerünk.

Hogyan szeretett az Úr?

Ha már az első lépése felénk ennyire diszkrét és finom, és ennyire tele van tisztelettel az emberi egyéniség és szabadság iránt, tanulmányoznunk kell a mi Urunk szeretetének további folyamatát, hogy elcsodálkozzunk annak felfoghatatlan gazdagságán.

Olyan mérhetetlen gazdagsággal állunk itt szemben, hogy csak az ellenmondások nyelvén lehet kifejezni ezt, mint ahogy Szent Pál is ígéri: „megismeritek Krisztusnak minden értelmet meghaladó szeretetét”. (Ef 3, 19). Megismerni a megismerhetetlent! Ki tud megbirkózni ezzel az emberfölötti feladattal? De mégse sajnáljuk az emberi nyelv dadogását és az emberi értelem botladozását. Ahogy nyomon tudjuk követni az evangélumi események képeit, úgy ébredjenek szent sejtelmek e krisztusi szeretet nagyságának, finomságának, találménységének és megtartó erejének felmérésére.

Számontartó szeretet

Krisztusnak a szeretete először is azzal lép meg bennünket, hogy számon vagyunk tartva. Mikor András és János, Pétert Jézushoz vezetik, Jézus rögtön nevére nevezi és új nevet ad neki. „Jézus ráemelte

tekintetét – írja az evangélista – és így szólt hozzá: Te Simon vagy János fia, de Kéfa azaz Péter lesz a neved.” (Jn 1, 42). Mikor meg Fülöp Natanael-t (a későbbi Bertalant) vezeti Jézushoz, azzal döbbsenti meg, amikor az elfogódva kérdi: „Honnan ismeresz? Jézus így válaszolt: Mielőtt Fülöp hívott volna, láttalak, a fügefa alatt voltál.” (Jn 1, 48). Máté is meglepődhetett, mikor rétekintett és magához hívta, noha ő csak „ült” a vámnál pénzében feledkezve (Lk 5, 27). Még nagyobb lehetett Zakeus meglepetése, amikor egy vadfügefán ülve hallja az alatta áthaladó Krisztus szavát: „Zakeus gyere le hamar! Ma a te házában kell megszállnom.” (Lk 19, 5). A vérfolyásban szenvedő asszony gyógyulását is észrevette, noha „a tömeg szorongatta és lökdöste” (Lk 8, 45). A jerikói vakok hangját is kihallotta a tömeg zajából (Mt 20, 29). És idesorolhatjuk Jézus névtelen barátait is, akikről még az apostolok sem tudtak, de az Úr számított rájuk és szivességükre.

Amikor a bevonuláshoz szamarat kell kérni, Jézus tudja, „ha valaki szólna érte, mondjátok, hogy az Úrnak szüksége van rá, akkor rögtön elengedi.” (Mt 21, 3). Vagy amikor az utolsó vacsorának a helyét kérdik a tanítványok, ezt mondja: „Menjete a városba. Ott találkoztok egy vizeskorsót vivő emberrel. Szegődjete a nyomába,

aztán ahová bemegy, ott mondjátok meg a házigazdának: A Mester kérdezteti, hol van az a terem, ahol a húsvéti báránnyt a tanítványaimmal elfogyaszthatom? Ő majd mutat nektek egy étkezésre berendezett tágas emeleti helyiséget. Ott készítsétek el.” (Mk 14, 13–15). Nem kis dologról volt szó egyik esetben sem. Mai szemmel, mintha gépkocsinkat – akárcsak egy Trabantot –, kérte volna el valaki ismeretlen.

Jézusnak ezzel a minket személy szerint számontartó szeretetével állunk szemben az oltáriszentségben, és hogy ez így van, a Jelenések könyvének általános kijelentése igazolja: „A győztesnek rejtett mannat adok és egy fehér követ. A kövön új név van, amelyet senki más nem ért, csak aki megkapja.” (Jel 2, 17).

A kereső szeretet

A másik, ami csodálatba ejt Jézusnál, hogy keresésére indul övéinek. Nemcsak az elveszett juh és az elgurult drachma lelket megragadó példabeszédeit mondja el (Lk 15, 1–10), és nemcsak a királyi szolgákról beszél, akiknek parancsuk az, hogy a városok terein ácsorgó „szegényeket, bénákat és sántákat” kell hívniok, de „az országutakra és sövények mentére” is ki kell menniök és „kényszeríteni kell őket a bejövetelre (Lk 14, 23).

Maga is fáradhatatlanul járta a falvakat és városokat és nem engedte magát tartóztatni sem: „Menjünk máshová, a szomszédos helységekbe, hogy ott is hirdessem az evangéliumot, hiszen ezért jöttem ki.” (Mk 1, 38). Egyiket magányába várja, mint a szamarai asszonyt (Jn 4), a másikat a tömegben is megtalálja, mint a 38 év óta beteg embert (Jn 5, 5). Elég csak meglátnia az ínségben szenvedő embert, hogy szíve irgalomra induljon, mint a naimi özvegyet (Lk 7, 11). Az elszárad kezű embert (Mk 3) vagy a pusztában éhezők tömegét (Jn 6) kéretlenül segítette meg. Szinte visszatérő refrén az evangéliumokban: „Látta és megsajnálta.”.

De ezután a fizikai utánamenés után felfedezhetünk egy lelki utánamenést is. Jézusról ugyanis ezt olvassuk: „megértő tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt”. (Zsid 5, 2). Bukott természetünknek az a tulajdonsága, hogy a legmagasabb és legszellemibb dolgokat nem tudjuk önmagukban fölismerni, hanem csak – sokszor tizedrangú – megnyilvánulásaikban. Jézus eljött közénk, és megmondta: „Hozzátok intézett szavaim: lélek és élet.” (Jn 6, 63). A lélek és élet szavait nem ismerjük, kellenek jelek, amik a lélek és élet jelenlétét is, tartalmát is jelzik. A csodákra figyel föl az

ember, a csodavárás örök emberi tulajdonság.

Jézus nem húzódozik a csodáktól, pedig megvan a véleménye a csodákról. Olyan fájdalmasan sóhajt fel: „Hacsak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek.” (Jn 4, 48). A holdkóros fiú apjának ezt mondja: „Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűr-jelek benneteket?” (Mt 17, 17) A csodavárást Jézus a farizeusok és szaduceusok kovászának mondja, és ettől óvja tanítványait (Mt 16, 6). És a jelet követelőknek kimondja: „A gonosz és házasságtörő nemzedék jelet kíván, de nem kap mást, csak Jónás próféta jelét.” (Mt 12, 39). Vagyis háromnapos sírban létét, ami nem más, mint a jeltelenség maga. Ez pedig nem más, mint „a kereszt botránya” (Gal 5, 11).

De mégis tett csodákat, akármennyire nem tartozott stílusához a csodatevés. Mert irgalmas akart lenni az emberi nyomorúságokhoz, és isteni Atyjának mindenhatóságáról és segítő szeretetéről akart tanúságot tenni. Hány szellemi nagyság megrotta már Urunkat, hogy egyáltalán tett csodákat. Hogy nem maradt még az esz-meterjesztés magaslatain, de leszállott a nép csodaváró szellemi színvonalára. Hogy ezt mennyire irgalomból tette, az kiderül abból, amit apostolainak mondott, amikor

azok apostoli útjukról megjövén örömmel újságolták Jézusnak: „Uram, – mondták – nevedre még a gonosz lelkek is engedelmeskedtek nekünk” (Lk 10, 17), Jézus válasza ez: „De mégse annak örüljete, hogy a gonosz lelkek engedelmeskednek, inkább annak örüljete, hogy nevetek fel van írva a mennyben.” (uo. 20).

Majd később íratja le Szent Pállal ennek pontos értelmezését: „Hitemmel elmozdítom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek.” (1 Kor 13, 2). Sőt még feltámadásának csodájáról is azt mondja – mintegy alaptörvényként evangéliumi rendjének – „Boldogok akik nem látnak, és mégis hisznek.” (Jn 20, 29).

Nagy odaadottsága

Kereső szeretetének eme utánamenő fajtájából való a mi Urunknak az a nagy odaadottsága az embereknek és helyzeteknek, akikkel vagy amikkel összehozza élete útja.

Nagy emberek nagy eszméket, nagy terveket és nagy feladatokat hordoznak lelkükben, és nem érnek rá kis embereknek kis ügyeivel foglalkozni. Ezt elintézik egy-egy kihallgatás során, vagy alkalmankénti látogatások idején. Sebtében, pillanatok alatt. Nézzük az Urat! Úgy meg tud ragadni a názáreti család körében, mintha sohasem akarná megváltani a világot.

Annyira odaadja magát a kicsiny Júdeának, mintha egyáltalán nem érdekelné a távoli kontinensek embere. És ott Júdeában sem veszünk észre rajta kiszámítottságot és sietséget. Csak azé, akivel éppen foglalkozik. Nem engedi szemének messzi távlatokba vezető ködével megzavarni és elhidegíteni a kicsiny emberekkel való kapcsolatát. Nikodémusnak egész éjszakát képes szentelni (Jn 3), a szamariai asszonyal hosszú órákat tölt el. Képes hosszú utakat is megtenni, ha kéri. „Megyek meggyógyítom” – hangzik föl ismételten (Lk 7, 1). Mondja a kafarnaumi százados küldötteinek, noha a távolból is meg tudná gyógyítani. Jairus kérésére is elindul a nagy tömeggel (Mk 5, 24). És mennyit képes bajlódni a betszaidai vakkkal! „Meggfogta a kezét, s kivezette a faluból, itt nyálalal megkente a szemét, rátette a kezét és megkérdezte tőle: Látsz-e valamit? . . . Ezután ismét szemére tette a kezét . . .” (Mk 8, 23). Feltámadása után az emmauszi úton órákat képes gyalogolni kiábrándult tanítványai mellett és magyarázkodni szomorúságtól elnehezült lelkük előtt.

Nem ismerünk rá ezekben a szólásokban Jézus odaadottságára az oltáriszentségben, mellyel kizárólag nekünk, áldozóknak vagy az Őt felkeresőknek akarja adni ön-

magát, figyelmét és szeretetét?! Szinte nem törődve a világgal! . . .

Vállalja a bajlódást

Ha olvassuk az evangéliumokat, egyszer csak feltárul Jézus szeretetének finomsága. Mit képes bajlódni tanítványaival is, az emberekkel is! Szinte kínlódik önmagával, hogy megfelelő hasonlatot vagy képet találjon közlendőinek kifejezésére. A piacon játszadozó gyermekek (Lk 7, 31), a mustármag hasonlata előtt (Mk 4, 30), és a kovász hasonlatai előtt (Lk 13, 20) ezt a formulát használja: „Mihez is hasonlítsam?” (Lk 13, 18). És milyen szelíd türelemmel kezeli az érzéki, gyerekes gondolkodás tévedéseit és félreértéseit szent és magasztos eszméivel szemben.

Ugyan lapozzuk egy kicsit végig az evangéliumokat, és ha van egy kis humorérzékünk, akkor élvezni tudjuk az emberi szellem botladozásait az Örök Bölcsesség megnyilatkozásaival szemben. A tudós Nikodémus a Krisztus hozta újjászületést „anyja méhébe való visszatérésnek” értelmezi (Jn 3, 4). A szamariai nő az élő vizet ivóvízre (Jn 4, 11), a tanítványok Jézus eledelet valóságos ennivalóra (Jn 4, 33), a farizeusok kovászt ehető kenyérré (Mt 16, 8–12) értik. Nem értik a tanítványok a szolgálatról szóló megnyilatkozásait, és

még az utolsó vacsora áldott idején is versengés támad közöttük, hogy ki nagyobb (Lk 22, 24). Érdeemes a főpapi beszéd folyamán kinyilvánuló apostoli filiszterségre felfigyelnünk. Sem az áruló kinyilvánítását (Jn 13, 28), sem Jézus eltávozását (Jn 13, 36; 14, 5), sem az Atyával való egységét (Jn 14, 8), sem a lelkekben való kinyilvánulását, sem a kis időről való nyilatkozatát nem értik. Olykor-olykor kifakadni látszik, mintha szemrehányásokkal illetné őket. Különösen Szent Márknál olvasunk szemléletes részleteket ezekről. „Nem értitek ezt a példabeszédet? Hogy értitek meg majd a többi példabeszédet?” (Mk 4, 13). És amikor Jézus a farizeusok kovászáról szól, s a tanítványok a kenyérről aggodalmaskodnak, a sorozatos kérdésekkel szinte növekedni érezzük indulatát is: „Mit tanakodtok azon, hogy nincs kenyerek? Még most sem értitek? Nem fogják fel? Még mindig érzéketlen a szívetek? Van szemetek és nem láttok, van fületek és nem hallotok?” (Mk 8, 17–18).

Legyünk hálásak a mi Urunknak, hogy így bajlódik velünk, és törődésének vegyük, ha az élet különböző fordulóin keresztül szemrehányását véljük érezni tudatlanságunkon és kicsiségünkön. Mert nem nyugszik, míg ki nem hozza belőlünk azt a „többet” amit elvár.

A kérlelő szeretet

Hogy mennyire nem nyugszik Jézus, míg belőlünk is ki nem hoz valami nagyot, szentet és szépet, azt is érzékelnünk kell. Nézzük csak a mi Urunkat, aki oly félelmetes szellemi fölényel áll meg az írástudók és farizeusok előtt, és pozdorjává törri minden raffináltságukat és ravaszságukat, és aki szellemi fegyvereivel elnémítja okoskodásaikat, – ez a hatalmas Jézus nem áallja kérni, sőt kérlelni tanítványait és rajtuk keresztül az embereket.

Ő mutatja be a tékozló fiúról szóló példabeszédében, hogy az Isten irántunk való szeretetében még kérlelőre is tudja fogni a dolgot. Az idősebb fiú nem akart bemenni a tékozló megtérésére rendezett ünnepi vacsorára. Az atya kiszaladt és „kérlelte” (Lk 15, 28), hogy adja fel szeretetlen ellenkezését. Ebben Jézus bemutatja azt, hogy Isten kérlelni is tud. És mert Jézus az Atyától átvesz mindent, rájövünk, hogy maga Jézus az Atya megtestesült szeretete.

Jairus, lánya halálos ágyától ment a Genezáret tó partjára várni Jézusra, aki a gerazaiak földjén volt. Gondoljuk csak el, mit állhatott ki ez az apa, hogy lánya otthon küzd a halállal, ő meg tétlenül várakozik Jézusra, akiben bízik, de késik. Mikor végre megjön feltartóztatja a vérfolyásos asszony is, de egy hírnök is, aki azt a

hírt hozta: „Meghalt a lányod. Ne fáraszd tovább a Mestert. Ennek hallatára Jézus így szólt hozzá: Ne félj, csak higgy! Megmenekül.” (Lk 8, 49–50). A kétség és remény között ingadozó Jairus tökéletesen összeomolhatott, mikor a halálhírt hozták. És Jézus itt lép be csodálatos tapintatával. Nem parancsol, nem követel, de szinte kér: Ne félj! Csak higgy! – És amikor az imádkozásra biztat és bátorít, olyan ellágyultan szólnak felénk szavai: „Higgyetek az Istenben, és bennem is higgyetek! . . . ha nem így volna, megmondottam volna nektek.” (Jn 14, 1–2). Nem parancsokat osztogat, hanem bizalmat követel. Rábeszélésében annyira megy, hogy nem átallja elmondani a kérő ima alátámasztására, az éjszakában váratlan vendéget kapó szomszéd állhatatos zörgetését a már bezárkózott családapa ajtaján (Lk 11, 5–8). Vagy elmondja az állhatatos özvegy kitartó kérését az istentelen bírónál (Lk 18, 2–8), csak hogy letegyük a mennyei Atyától való bátortalanságunkat és félelmünket.

Ezeknek tükrében olyan mélyről jön és olyan melegen csendül Jézus szava: „Higgyétek, hogy én az Atyában vagyok s az Atya bennem. Ha másképp nem, legalább tetteimért higgyétek.” (Jn 14, 11). A csodáknak és jeleknek birtokában Jézus ennél sokkalta keményebb hangot is megüt-

hetett volna tanítványai hitének kiköve-
telésére. De nem tette, mert szerette övéit
és látta gyöngeségeiket.

Még jobban tündöklük az Úrnak ez a
kérlelő szeretete feltámadása után. Nem
tesz úgy, mint egy győztes hadvezér, aki se-
regének megfutamodott részét visszakény-
szeríti csapatába. Mikor tanítványainak
megjelenik húsvét este, nem háborodik fel
azon, hogy kísértetnek nézik. Mutogatja
kezeit-lábát, tapogattatja magát a még min-
dig kételkedőkkel. És amikor „örömben
még mindig nem mertek hinni és csodál-
koztak, ezért így szólt hozzájuk: Van-e itt
valami ennivalótok?” (Lk 24, 41–42). És
mézet s halat eszik, ott előttük. Jézus a fel-
támadás győzelmi mámorában sem veszi
al irgalmazó érzékét a gyenge, nagyon is
gyenge tanítványok iránt.

És ha végül arra gondolunk, hogy az
utolsó vacsorán Péter, és nyilván a többi
apostol is többé-kevésbé tiltakozott Jézus
lábmosása ellen, ezt a tiltakozást előbb
szelíd kérelemmel próbálja megtörni:
„Most még nem érted, amit teszek, de ké-
sőbb majd megérted” (Jn 13, 7). A tanítvá-
nyok lábánál térdelő Jézus képe örökö-
l meg az oltáriszentségben, mint egy örök
térdrehullás az emberiség előtt, hogy meg-
tegye a megváltás szolgálatát lelküknek.

Megtartó szeretet

Ez a kérlelő szeretet egy nagy szándékot takar, a megtartó szeretet szándékát. Erre Jézus külön ügyelt, mert főpapi imájában külön kitér erre: „Amíg velük voltam, megőriztem őket a nevedben, akiket nekem adtál.” (Jn 17, 12).

Péterre külön gondja van. Tagadását megrendöli, de mégis mondja: „Simon, Simon! A Sátán hatalmat kért magának fölöttetek, hogy megrostáljon benneteket, mint a búzát. De imádkoztam érted, ne-hogy meginogj hitedben.” (Lk 22, 31). De mégis, amikor tagadása bekövetkezett, Jézus nemcsak a kakasszóval figyelmeztette Pétert, hanem a tárgyalóterem tömegmozgásában talált egy olyan rést, melyen át tekintetével éppen eltalálta Pétert. Hihetetlen gondosság ez a mi Urunk részéről. Szent Lukácsnak ez a mondata kell hogy beleégjen a lelkünkbe: „Az Úr megfordult és rátekintett Péterre.” (Lk 22, 61).

De mégjobban kitűnik ez húsvét szent örömében. Szinte úgy szedi össze egyenként híveit. Mindenkihez van szava, mindenkit szinte személyesen keres föl: Magdolnát, Pétert, az emmausziakat, Tamást. És azokat ott fenn Galileában, akik még ezek után is képesek voltak visszahullani régi foglalkozásukba, amit már elhagytak Jézusért. Odamegy hozzájuk, és minthogy

nekik kérdésük akkor a megélhetés volt, Ő is leszáll szintjükre, és azt kérdi tőlük, ami nekik is a legfontosabb: „Fiacskáim, nincs valami ennivalótok?” (Jn 21, 5). Tehát nem csak testileg megy utánuk, hanem lelki Tiberiás tavukhoz is leereszkedik, hogy onnét hozza vissza őket az általa kijelölt útra, az apostolságra.

Ha mindezek után elgondolom, hogy ezekben a szeretetformákban megmutatózó Jézus áll előttem az oltáriszentségben, és hogy azt a szeretetet, amit ezzel vagy azal földi életében bemutatott, azt gyakorolja most is velem szemben: hogy úgy számontart, mint Natanaélt, hogy úgy keres, mint a palesztinaiakat, hogy elég csak látnia lelkem ínségét, hogy meginduljon rajtam; hogy egészen nekem tudja adni magát s nem fárad bele a velem való bajlódásba; hogy noszogat, kérlel itt is, csak meg kell hallanom; és mindent elkövet, hogy megtartson engem is szeretetében; hogy utánam jön letargiáim Emmauszába s megáll ismeretlenül is gondjaim partján, ahová lelkem ünnepei után is képes vagyok visszahullani; s bizonyosságot szerez nekem, hogy valóban Ő áll lelkem előtt, s nem fantazmák után szaladgálok, amikor Neki élek.

Szeretetének csúcsai

És most nézzük meg szeretetének legmélyebb titkait. Ezek a jézusi szív legbelsejéből valók. Sokszor a legérthetetlenebbek számunkra és sokszor legfájdalmasabbak is, de ugyanakkor a leggyönyörűsebbekké válhatnak. Ezek a titkok azért is egybetartoznak, mert az oltáriszentségben Jézusnak ezzel a titokzatos szeretetével találkozunk leginkább vagy legalábbis a legfeltűnőbb módon. És amíg ezt meg nem értjük, addig megfejthetetlen talányként áll előttünk ez a szentség.

Távolodó szeretet

Lelkünknek ugyanis elég sok gyötrelmet okoz az, hogy az Úr Jézus nem hogy az eddig végigelmélkedett szeretet cselekedeteket tenné velünk, hanem inkább távolodni látszik közeledésünkre, sürgetésünkre pedig késlekedni látszik. És ezt nem tudjuk összeegyeztetni eddig tapasztalt szeretetével. Pedig ezt meg kell tanulnunk, ha stílusára szabott szeretet-úton akarunk járni.

Sok esetben az Úr Jézus nyomban megteszi a csodát, amit kérnek tőle. De sok esetben kínos aprólékossággal várakozásra kényszeríti a kérelmezőt. Mint a két vak aki Jézus „után ment, és egyre azt kiáltozta: Dávid fia! könyörülj rajtunk! Amikor a

házba érkezett, a vakok bementek hozzá.” (Mt 9, 27). Nem állt meg az úton, hanem hagyta őket kiáltozva utánamenni. Máskor pedig, a színeváltozás hegyéről lejövet, ott találja a néma ördögös fiút atyjával, aki panaszt tesz Jézusnak, hogy tanítványai nem tudták kiűzni az ördögöt fiából. Először elutasítani látszik: „Ó te hitetlen nemzedék, meddig maradjak még körülöb? Meddig tűrjelek benneteket? Hozzátok ide hozzám!” Mikor odavitték, hagyja, hogy az ördög gyötörje a fiút, „úgyhogy az a földre zuhant s habzó szájjal fetrengett.” A helyett, hogy gyógyítaná, kérdést tesz fel az apának: „Mióta szenved a bajban? Kicsi kora óta –válaszolta. Sokszor tűzbe meg vízbe kergette, csakhogy elpusztítsa. Ha valamit tehetsz, segíts rajtunk és légy részvétellel irántunk. Jézus így felelt: Ha valamit tehetsz? . . . Minden lehetséges annak, aki hisz.” A fiú apja erre felkiáltott: Hiszek! Segíts hitetlenségemen!” (Mk 9, 14–25). És még ezután is csak akkor parancsol rá a gonosz lélekre amikor „egyre nagyobb tömeg verődik össze”. A parancs után „az felordított, s heves rángatások közepette kiment belőle. A fiú olyan lett, mintha halott volna. Sokan úgy vélték, hogy meghalt” (Uo.). Ekkor fogja meg Jézus a kezét és talpra állítja. – Érdemes végigelemeznünk ezt a történetet, ami időben sem pil-

lanatok alatt zajlott le, hogy milyen lassan kerül sor az áhított gyógyulásra. Vagy a szír-föníciai asszony példája is ezt mutatja – hisz erről már elméltünk – hogy mennyél áhíthatosabban közeledik Jézushoz, Jézus annál inkább visszautasítani látszik azt, akit majd megdicsér, mint nagyhitű asszonyt. (Mt 15, 21–28).

Ne mondjuk, hogy ezek végül is megkapták a csodát! Az igaz! Valamiből több vagy kevesebb, nem változtat a lényegen, mondja a skolasztikus bölcséleti adágium. De pár órai várakoztatás is várakoztatás, ha nem is tart 18 évig, mint a görbe asszony esetében (Lk 13, 10), vagy 38 évig a beteszda-tavi betegnél, vagy a 40 éves vakonszülöttnél (Jn 9).

De hogy ez a visszatartottsága Jézusnak, éppen a jókkal szemben, nem jámbor belemagyarázás, hanem szilárd magatartás, kiderül példabeszédeiből is. A napi egy órát dolgozó munkások egybesorolását azokkal „akik derék módon „az egész nap hevét és terhét” hordozták, mi is igazságtalannak érezzük, és egy kicsit a jók elmarasztalásának (Mt 20, 1–16). A tékozló fiú bátyjának panaszát is helyénvalónak találjuk, hogy engedelmességéért és hűségéért „még egy gödölyét sem adtál soha, hogy egyet mulassak barátaimmal” (Lk 15, 29). Az egész nap dolgozó szolgát sem engedi –

példabeszédében – leülni és pihenni, hanem ura kiszolgálására rendeli (Lk 17, 7–10). Mindezzel kifejezi, a példabeszédnek egyéb mondanivalóján kívül azt, hogy a jóktól többet vár el mindenben.

És ezt tettei is igazolják. Keresztelő János, akiről Ő mondta, hogy az asszonyok szülöttei között senki sincs nagyobb, szeretne volna Jézus közelségét megtapasztalni. Hisz ő mondta magáról, hogy ő „a vőlegény barátja és szívből örül a vőlegény szavát hallva” (Jn 3, 29). De Jézus nem hívta magához. Sőt mikor a börtönből üzent Jézusnak két tanítványával, hogy Jézus-e Messiás, Jézus visszaüzen Izaiás jövendölésére utalva, hogy a vakok látnak, a sánták járnak. Abban az izaiási idézetben a foglyok szabadulásáról is szó van, amit az Eljövendő megtesz. De ezt Jézus ekkor nem említi, s valószínűleg ezért zárja üzenetét azzal: „Boldog, aki nem botránkozik meg rajtam.” (Lk 7, 23). Ez szolgálhatott volna botrányul Jánosnak, hogy itt a Szabadító, és ő mégsem szabadul meg. Hogy a vakság bilincse lehullik, a sántaságé is, de az ő bilincsei nem hullanak le. Pedig ha valaki rászolgált Jézus szabadító csodájára, akkor az Ő volt. Elvárta tőle, hogy nem botránkozik meg azon, hogy nem tesz semmit sem érte, és hagyja Heródes kényére életét.

Ugyanez a magatartás vezeti Jézust szent Anyjával is. Mint minden egészséges természetű édesanya, örült volna, ha Fia igéző szavait hallgathatta volna, ha csodáinál jelen lehetett volna, ha a néptömeg ujjongásába az övé is belevegyülhetett volna. És elsősorban örült volna, ha kiszolgálhatja térítő körútjain szentséges Fiát. De ezt a szerepet át kellett adnia „néhány asszonynak, akiket a gonosz lelkektől és különféle betegségektől szabadított” akikhez csatlakozhattak „még sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla” (Lk 8, 2. 3). A Szűz Anya időnként meglátogathatta, és ilyenkor is – sokak érzése és értelmezése szerint – hidegen bánt vele, hiszen az anyjára háruló dicséretet azokra hárította, akik megteszik Atyja akaratát.

Tudja ezt a mi Urunk, hogy a lelki élet törvénye az, hogy így legyen, azt is tudja, hogy emiatt „szomorúság tölti el szíveteket” (Jn 16, 6). Tudja, hogy „eljön az idő, amikor kiragadják körükből a vőlegényt, akkor majd böjtölnek” (Mk 2, 20), és hogy „jönnek napok, amikor szeretnétek látni az Emberfiának egyetlen napját, de nem fogjátok látni” (Lk 17, 22). Krisztus közvetlen megtapasztalása érzésben, látomásban, eredményekben szerintünk is jobb lenne. „De – mondja Jézus előkészítendő tanít-

ványait – én az igazságot mondom: Jobb nektek, ha elmegyek.” (Jn 16, 7).

Ezt mi megérteni sohasem fogjuk. De észre kell vennünk azt a biztos vonalvezetést, amellyel éppen azokat vezérelte, akiket legjobban szeretett. És Krisztus e lelkülete vezet egyenes úton az oltáriszentség nagy eseménytelenségei felé. És ha mi is kínlódva tapasztalnánk e látszólagos késedelmeskedést vagy távol-állást, tegyünk úgy, mint ahogy a munkáról tikkadtan hazatérő mezei szolga tett, Úrától nem eleséget kap, hanem új szolgálatra parancsot, és azt is jó szívvel teszi (Lk 17, 8).

Különös tapintata a bűnösök iránt

A másik csúcsa Jézus szeretetének az emberek iránt, az a különös, túlaradó jósága a bűnösök iránt. A féltő Nikodémus, a könnyelmű samariai asszony, a gyarló apostolok és végül a tagadásba makacsult Júdás jelzik ennek a tapintatos szeretetnek állomásait. Sehol nincs szemrehányás, sehol számonkérés, és – ami a legfontosabb – sehol visszatartása messiási jóságának a bűnösökkel szemben: kész legnagyobb titkaiba beavatni akár a gyenge jellemeket, akár a megkövült árulót.

Nem különös, hogy küldetésének legnagyobb titkait először Nikodémusnak tárja fel? Hogy új életre kell születni, s hogy

ennek az újjászületésnek az elve a Szentlélek, és hogy minden a kereszttel fog megvalósulni (Jn 3). A szamariaiak asszonyának nyilatkoztatja ki minden félreértés nélkül messiási küldetését (Jn 4, 26), amit még apostolainak sem mondott meg akkor. És vele beszél először az eljövendő szellemi vallásról. Tanítványainak előrelátott hűtlensége nem gátolja, hogy rájuk ne bízsa legnagyobb titkait. Sőt – s ez nagyon különös –, rendszerint éppen akkor tesz eljövendő országában gyakorlandó hatalmukra ígéretet, amikor éppen valami gyarlóságon kapja őket. Pétert akkor nevezi sziklának, amikor röviddel előbb megta-
pasztalta kicsinyhitűségét a tengerbe merülésnél (Mt 14, 31), félreértését a farizeusok kovászájánál (Mt 16, 8), és értetlenségét a szenvedés titkának kijelentésekor, úgy hogy Sátánnak kell őt neveznie (Mt 16, 23). Azután akkor ad oldó- és kötő-hatalmat az apostoloknak (Mt 18, 18), amikor előbb gyerekes hatalmi versengés miatt kell őket megszegényíteni (Mt 18, 3), utóbb pedig a szegénység és nemi tisztaság kérdésében olyan nehéz felfogásúaknak mutatkoznak (Mt 19, 11. 25). Az utolsó vacsora titokbeli hangulatáról nem is szükséges beszélnünk, amikor a legszentebbet: az oltáriszentséget bízsa rájuk, miközben ők versengenek (Lk 22, 24), és olcsó ígéрге-

téssel készülnek az „elfutás”-ra. Sőt feltámadása után nem várja bünbánatukat, hanem azon a módon, ahogy voltak, e nagy napok gyengeségeivel a lelkükön, rájuk leheli a bűnbocsátó hatalom Szentlelkét (Jn 20, 22–23).

Igaz, Szent Márknál olvassuk, hogy „szemükre vetette hitelenségüket és keményszívűségüket” (Mk 16, 14), de ezt is csak azért, mert „nem hittek azoknak, akik feltámadása után látták”. (uo.). De visszamenőleg nem tett nekik szemrehányást. Mint ahogy Szent Pálnak sem tett, noha oly sokáig „rugdalózott az Úr ösztökéje ellen”. (ApCsel 26, 14). Pál többször emlegeti bűnösségét (1 Kor 15, 9; 1 Tim 1, 15), az Úr sohasem.

És Júdásról bár mindjárt nyilvános működése elején tudja, hogy el fogja árulni. Nem csinál semmiféle közösségi gyanúsítást a tizenkettő között, úgy, hogy az utolsó vacsorán sem irányul a gondolat Júdás felé. Általános, fejek fölötti megjegyzéseivel próbálja jobb útra terelni az áruló gondolatait, de még az utolsó vacsorán sem mondja meg nyíltan az egész közösségnek, csak Péternek és Jánosnak (Jn 13, 26). Megmossa Júdás lábát is, és van okunk azt is mondani, hogy az eukarisztiát is nyújtotta neki. Sőt mondja neki: „Amit tenni akarsz, tedd meg mielőbb! De az asz-

talnál ülők közül senki sem értette, miért mondta neki.” (Jn 13, 27). Sőt még az árulás pillanatában is szelíden szól hozzá: „Barátom, miért jöttél?” (Mt 26, 50). És a megbántott szeretet fájdmával kérdi: „Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?” (Lk 22, 46). Amilyen szeiídséggel viseltett az áruló Júdással, úgy viseltetik minden bűnössel. Keresztelő Jánosról mondja: „Illés eljött, de nem ismerték fel, úgy bántak vele, ahogy akartak.” (Mt 18, 12). Majd hozzáteszi: „Így szenved majd tőlük az Emberfia is.” „Ahogy akartak” – jelzi a szeretetnek ezt a nagy kiszolgáltatottságát a nekünk nem szimpatikus, sőt ellenséges embereknek. Mint ő jelezte a szeretetről: „Aki perbefog, hogy elvegye a ruhádat, add oda a köntösödet is. S ha valaki egy mérföldnyire kényszerít, menj vele kétannyira.” (Mt 5, 40–41). Ezt elsősorban ő maga tette meg, és teszi meg a vele szemben álló emberrel. Jézus hisz a végsőkig elmenő szeretet hatásában.

Ha igazán belegondolunk Jézusnak abba a nagy kiszolgáltatottságába, amivel az oltáriszentségben kezünkre adja magát, el kell rémülnünk, vagy legalább is meg kell szédülnünk, a szeretetnek ettől a mértéktelenségétől. A történelem folyamán igazán azt csináltak vele, amit akartak. Az Eucharisztikus Világkongresszusok imá-

datától az ördögi varázslás szentséggyalázásig mindent elkövettünk Vele szemben e nagy szentségben, és Ő hagyja magát, mert hisz a szeretet, a magát megsemmisítő szeretet végső győzelmében.

Szolgáló szeretet

Ez vezet át Jézus szolgáló szeretetének megcsodálására. Ez is misztérium. Titok, mit megfejtteni nem tudunk. Hogy az az Istenfiú, aki elsőszülött a teremtmények között (Kol 1. 15), az Istennel való egyenlőséget miért vetette le, és miért vette fel a szolga alakját? (Fil 2, 6–7). Örökké nyitott kérdése marad az Úrnak felénk, amit a lábmosás után tett fel ámuldozó tanítványainak: „Tudjátok mit tettem veletek?” (Jn 13, 12). Nem! Nem! Sohasem fogjuk megtudni ennek a mindenre képes szeretetnek a titkát. Csak annyit ismerhetünk meg belőle, hogy látjuk megalázkodni tanítványai lábához, és tapasztaljuk lealázkodását a kenyér színe alá. És azt, hogy nem szűnik meg ajánlani a szolgálat lelkületét apostolain keresztül nekünk és a világnak.

Ebben homlokegyenest ellenkezik a világgal. „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok meg hatalmukat éreztetik velük. A ti körötökben ne így legyen. Aki közületek nagyobb akart lenni, legyen a szol-

gátok, s aki első akar lenni, legyen a cselédetek. Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak.” (Mt 20, 25–28). És ezt be is bizonyítja, midőn megmossa tanítványai lábát. Magyarázatul hozzáfűzi: „Ti Mesternek és Úrnak hívtok, s jól teszitek, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester megmostam lábatokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg.” (Jn 13, 13–15). Lélegzet-elállító jelenet: Jézus a tanítványok lábánál. Mit akarhatott ezzel? Igen, jelezni akarta az oltáriszentségben élénk terítkező szeretetét, magáról meglehetősen ön-kiszolgáltatását. De ennél ne álljunk meg, hisz ez a felelet a kérdést a történelmi múltból a jelenbe hozza át még megdöbbentőbben: Jézus itt is, most is elénk borul, mikor a kenyérben ennyire kiszolgáltatja magát. És hiába keresünk feleletet kérdező miértünkre és hogyanunkra, nem találunk rá feleletet. És ha száz világító gondolat is gyullad ki a lábmosás jelenetére, akkor sem tudjuk a teljes bőségében csak megsejteni is Jézusnak magát megalázó szeretetét.

És igényli, hogy elfogadjuk. A tiszteletből tiltakozó Péter apostolt szokatlan keménységgel inti le: „Ha nem moslak meg, nem lehetsz közösségben velem.” (Jn 13,

8). Meg kell ijednünk ettől a jézusi fenyegetéstől. Mert hisz kinek is mondja? Annak, akiről Jézus maga állítja, hogy „megfürdött”. És mégis kieshetik Jézus közösségéből.

Péter az Úr iránt érzett szerénységből utasította vissza a krisztusi szolgálatot. De mi van akkor, ha önerőnkben bízva hártjuk el? És vannak ilyenek. Szent Pál a zsidókról mondja: „félreismerik az Istentől eredő megigazolást, és magukéval próbálják helyettesíteni.” (Róm 10, 3). Ne mondjuk azt, hogy ez csupán a zsidókra vonatkozik. Egyik legtöbbször idézett helye az ószövetségi prófétának: „Szemüket elvakította, szívüket megkeményítette, hogy ne lássanak szemükkel, és ne értsenek szívükkel, nehogy megtérjenek és meggyógyítsam őket.” (Jn 12, 40).

Örök imádkozó

Vessünk végül egy tekintetet az értünk imádkozó Krisztusra. Amikor az oltáriszentségbe elrejtette emberszeretetét, akkor ezt lehetetlen nekünk észre nem vennünk. Ő mondta, hogy „szüntelenül kell imádkozni és nem szabad belefáradni.” (Lk 18, 1). Hiszen ismételten kér bennünket: „Virasszatok tehát és imádkozzatok szüntelenül.” (Lk 21, 36). Értünk való szeretete is ebben csúcsosodik ki. És amikor imára

biztat, magára mutat s mondja: „az én nevemben kérjétek”. (Jn 14, 13; 15, 16; 16, 23).

Lessük el tehát a földönjáró Krisztus imáit, hiszen ezt folytatja az oltáriszentségben, és ennek az imádságos lelkületnek részesévé akar tenni bennünket.

Tudnunk kell, hogy az Úr Jézusnál elsősorban nem a szavak számítanak, hanem a lelkület, amiből a szóbeli ima fakad. „Amikor imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok, akik azt hiszik, hogy ha ömlik belőlük a szó, nyomban meghallgatásra találnak.” (Mt 6, 7). Éppen ezért az a néhány elejtett szó, ami a szentírásban Jézus imájáról tájékoztat, teljes tartalmával kifejthető és teljes tartalmában értendő.

Ezt elsősorban a Miatyánkra kell értelmeznünk. Meg kell tanulnunk az Úr imáját azzal a lelkülettel elmondani, amivel Ő elmondta és elmondja állandóan a szentégházban és a szentmisében. Az első három kérdésben keresztény egzisztenciánk három alapmagatartását kérjük: a hitet, a reményt és a szeretetet. A mindennapi kenyérben testi és lelki javainknak erre a napra való biztosítását, mert ez az alapmagatartás: „A mának elég a maga baja.” (Mt 6, 34). A bocsánatkérésben az irgalom kéres és irgalom adás isteni lelkületét kérjük,

a kísértéstől való mentességben lelkünk alázatát ismerjük el, a Rosszal szemben pedig gyökeres szemben állást. És ezt mi miattunk mondta hangosan. Hiszen azt mondotta: „Tudom, hogy mindig meghallgatsz. Csak a körülöttem álló nép miatt mondtam, hogy higgyék: Te küldtél engem.” (Jn 11, 42). Ingadozó hitünk orvoslására nyitotta fel imádkozó lelkét az Úr.

És amikor az egyszerűségért imádkozott?! „Dicsőítelek téged Atyám, ég és föl Ura, hogy az okosak és a bölcsek előtt elrejtetted ezeket és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek.” (Mt 11, 25). Mennyi önhittség és pöffeszkedés rejlik, sőt sokszor nem is csak rejlik bennünk. Mennyi tudálékosság és beképzeltség zavarja lelkünk tükrét. És problémáink nagyrészt onnét adódnak, mert nem tudunk egyszerűek, elfogulatlanok lenni. Ezért a gyermeki egyszerűségért imádkozott és imádkozik az Úr, amit annyira a lelkünkre kötött: „Bizony mondom nektek, ha meg nem változtok és nem lesztek olyanok, mint a gyerekek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt 18, 3).

Az pedig teljesen elképesztő, amiért az utolsó vacsorán imádkozik. Nemcsak a tanítványaiért, akik ott voltak vele, hanem értünk is, késői századok gyermekeiért kifejezetten is imádkozik: „Nemcsak értük

könyörgök, hanem akik a szavukra hinni fognak bennem.” (Jn 17, 20). Tehát ránk is gondolt. És nemcsak az Istenbe való gyökeres bekapcsolódásért („Tartsd meg őket a nevedben” uo. 11), és nemcsak a gonosztól való mentességért („Nem kérem Tőled, hogy vedd ki a világból őket, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól” uo. 15), hanem lelkünk misztikai magaslatokra való felemelkedéséért, a teljes Istennel való egységért könyörög: „Amint Te Atyám bennem vagy, és én benned, úgy legyenek ők is bennünk.” (uo. 21). Az egyesülés minden misztikus-törekvés álma. Nekünk pedig állandó problémánk az a kettősség: Isten és az én kettőssége. Az embertárs és én, a cél és a valósítás, a feladat és annak elvégzése közötti kettősség lelki életünk gyötrelme. Jézus azért imádkozik itt az oltáriszentségben, hogy egy gondolaton, egy akaraton, egy érzésen lehessünk az Istennel. Ahogyan Ő volt. Az Ismerésnek és a Szeretésnek olyan közössége ez, mely a Lét boldog Örömében oldódik fel, és aminek gondolatára szívünk megremeg a boldogságtól. És ezzel zárja Jézus főpapi imáját értünk: „Megismertettem velük nevedet, és ezután is megismertetem, hogy a szeretet, amellyel szeretsz, bennük legyen és én is bennük legyek.” (Uo. 25, 26).

Krisztusnak a vágya imájában, hogy a szentháromságos életnek már itt e földön részesévé tegyen, hogy a Fiú ismeretével és a Szentlélek szeretésével tudjuk mennyei Atyánkat imádni, tisztelni és szeretni. És arra gondoljunk, hogy mindezeket azoknak mondja, akik röviddel ezután aluszékonnyak lesznek a Getszemáni kertben és egy óráig sem lesznek képesek virrasztani Vele, majd pedig elfutnak mellőle s magára hagyják. És mindezt Jézus előre látja és tudja, s mégsem hallgatja el ezeket a magasztos igazságokat. Bizonyára azért, nehogy nekünk eszünkbe jusson azzal kitérni a főnnebbi igazságok elől, hogy azt Jézus csak a tökéleteseknek, a választott bűnteleneknek szánta.

És ha mégis elfogna bennünket a gyöngesség tudata, dobbanjon meg szívünk az oltáriszentség előtt, mert ott Valaki imádkozik értünk e gyöngeségeinkben is. „Én meg majd kérem az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek . . .” (Jn 14, 16). És a Vigasztaló, a Szentlélek, akit majd a nevemben küld az Atya, megtanít benneteket mindenre és esztekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.” (Jn 14, 26).

AZ OLTÁRISZENTSÉG ÉLETÜNKBEN

Jézus e szentségbe rejtette Isten-szeretetét és emberszeretetét. És azt mondta, ha rá akarunk emlékezni, akkor azt tegyük, amit Ő tett az utolsó vacsorán. Nincs élő Krisztusra emlékezés oltáriszentség nélkül. Ezért azt bele kell építenünk mindennapi életünkbe. Egyházunk is egyre jobban át látja e szentség szükségességét krisztusi életünk fenntartására, nem győz kérni bennünket és nem győzi ajánlani e nagy szentséget. Ha biztosan nem tudjuk, hogy súlyos bűn állapotában vagyunk-e, mehetünk a szentáldozáshoz, és menjünk is ha egyébként szívünk kívánczik az Úr után. Tágra nyitja a kapukat úgyannyira, hogy a legújabb törvénykönyv szerint a hívek ha több misét hallgatnak egy nap, alkalmanként egy másikon is megáldozhatnak.

Ne vonjuk el magunkat a szent asztaltól, ha viharok dúlnak lelkünkben. akár hitetlen gondolatok, vagy érzéki kísértések gyötörnek. Ha elszánás van bennünk, hogy Jézustól nem akarunk elszakadni, menjünk hozzá. Sziénai Szent Katalin szerint ilyenkor bensőnk haragos tengerén lelkünk sajkájában alszik. Különösen vegyük akkor, ha úgy tűnik, leállt minden bennünk vagy lelki szárazságok gyötörnek. És ha a végigelmélkedett gondolatokból szinte semmi

sincs, ami csak kicsit is világítson. De tudnunk kell, ha nem is érezzük, itt van velünk. Ha nem is szól hozzánk, sugározza kegyelmét. Erőltetés nélkül kitehetjük magunkat a szentség sugárzatának. A rádium akkor is hat, ha nem érzem a sugarak belém-hatolását. Csak Jézus sugarai mennének veszendőbe!?! Ilyenkor vagyunk abban a helyzetben, hogy igazán, ösztönösen átkaroljuk az ő lábát, és rimánkodhatunk Isten-szeretetéért is, emberszeretetéért is. Ekkor igazán rászorulunk, és magunktól semmit sem tehetünk.

És ha bűnre ragadott volna az élet, halanom kell kiáltását: „Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják mit tesznek.” (Lk. 23, 34). Ebben a szentségben is értünk imádkozik, értünk jár közben, értünk mutatja be az áldozatot. És imádkozik megterésünkért, mint Péterért. Ez a krisztusi imádság a sátán rostájáról is ki tudja hozni lelkünket (Lk 22, 32).

Hulljunk a földre krisztusi alázattal, ahogy Ő megalázza magát mennyei Atyja előtt, és Jézus imádata járja át szentség-imádásainkat!

Legszentebb imánk legyen a kánonnak a záró imája: Őáltala, Ővele és Őbenne a tiéd mindenható Atya Isten a Szentlélekkel egységben minden tisztelet és dicsőség mindörökkön örökké. Ámen

A BŰN SZÍNE ELŐTT

A BŰNBÁNAT SZENTSÉGE

Az emberi élet nagy titka a bűn. Akármennyire szeretnénk letagadni vagy legalábbis róla tudomást sem venni, de mégis van. Annyira van, hogy mindnyájunknak találkozni kell vele, mint feltett kérdéssel és e kérdésre adandó felettel.

A kinyilatkoztatás nem csinál titkot belőle, hogy a bűn egyetemes. „Az Írás mindent bűnösnek nyilvánított” – mondja Szent Pál (Gal 3, 22). És ezt sokszor sokféleképpen ismétli a Szentírás. „Mindnyájan vétkeztek és nélkülözik az Isten dicsőségét” (Róm 3, 23). Szent János: „minden, ami a világban van: a test kívánsága, a szem kívánsága és az élet kevélysége, nem az Atyától van, hanem a világból.” (1 Jn, 2, 16).

Rettenetesen győzelmes hatalom, amit nem állíthat meg senki sem. Néha perzselő tűzvészként tombol és emésztő tűzként sodorja áldozatává a lelkeket; máskor meg olyan alattomosan lopakodik, mint a ra-

gály vagy a talajvíz. Nem tudjuk, hogy mikor esünk áldozatává, csak ijedten látjuk, hogy benne vagyunk. És nincs emberi tökéletesség, amit ki ne kezdhetne; nincs jószág, amely mögött meg ne bújhatna, és nincs erő, amit ki ne fárasztana. Technikája, ügyessége, ravaszsága és fortélyossága utólérhetetlen a lelkek megnyerésében és uralma alatt tartásában.

Az Úr Jézus ezért jött, hogy megtörje a bűnnek ezt a győzelmes hatalmát. Éppen ezért fel kellett vennie a versenyt a bűn erejével is, fortélyával is, ha azt akarta, „hogy amint halált hozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék az örökéletre szóló megigazulásként a kegyelem is.” (Róm 5, 21).

Csodálatos küzdelem indul meg Krisztus és a bűn párviadalában. Ebben a párviadalban Jézus győzött, ellenfelét pedig legyőzte. „Lefegyverezte a fejedelemségeket és hatalmasságokat, nyilvánosan pellengérré állította őket, és Krisztusban diadalmaszkodott rajtuk.” (Kol 2, 15).

A mi Urunk Jézus Krisztusnak ebbe a bűnnel harckrakelő lelkületébe épít bele bennünket a bűnbánat szentsége. Ebben benne van elsősorban az ő bünszemlélete, vagyis ahogy Ő látta a bűnt isteni lelkének minden képzeletet felülmúló érzékenységgel: látta a bűn forrását, látta a bűn útját,

megtalálta rejtekhelyeit, és látta végét. De látta értelmét is, és az emberi értelem számára megfoghatatlan rendeltetését is. Megtalálta gyenge pontjait, ahol végzetes csapást lehet rá mérni. És persze megtalálta a bűn áldozatait, a bűnösöket, és irgalmas szeretetével, mint tévedt bárányokat, keblére öleli és tisztákká teszi.

Mennyi lélekbetegség származik abból, hogy nem tudunk megfelelő szemléletet kialakítani a bűnről. A világ egyfelől a bűntudat hiányában szenved, másfelől – ha van bűntudata – nincs bánata; ha van is bánata, nem remél vagy nem igényel bocsánatot s vele együtt felemelkedést a bűnből. Lanyhaságunknak is az az oka, hogy nem vagyunk képesek teljesen megérteni a bűn rémes valóságát és borzalmát.

Krisztustól kell átvennünk az ő bűn-szemléletét és azt, ahogy ő a bűnt s a bűn áldozatait, a bűnösöket kezelte.

JÉZUS ÉS A BŰN

Senki olyan világosan nem látta a bűnt a maga teljes valóságában, mint Jézus. Látta eredetét és végét. Hogy a Sátántól indul ki és a kárhozatban végződik. És e két szomorú pont között a bűnnek útjait, irányait és eszközeit. Ez eredeztetett benne mérhetet-

len utálatot és szembefordulást a sötétség hatalmával szemben, mely végül is győzelemre vezette, ugyanannyira, hogy a bűnt magát az Isten dicsőségének szolgálatába állította. Hozzásegített bennünket ahhoz, hogy Isten szemével nézzük a bűnt, és egy kissé elővételezzük azt, ami a világvégén lesz, hogy „Ő majd megvilágítja a sötétség titkait, és földeríti a szívek szándékait.” (1 Kor 4, 5).

Jézus és a Sátán

„Azért jelent meg az Isten Fia, hogy a sátán művét romba döntse” – mondja szent János (1 Jn 3, 8). Az ördög műve pedig a bűn, „hiszen a sátán kezdettől fogva bűnös.” (uo). Az Úr Jézus nem győzi hangoztatni, hogy a bűn nem valami személytelen hatalom, hanem maga a sátán áll mögötte „angyalaival”. Nyíltan ki is jelenti, hogy nevük „fejedelemségek és hatalmaságok, ennek a sötét világnak kormányzói és az égi magasságoknak gonosz szellemei” (Ef 6, 12). És a Sátánnak olyan hathatós eszköze van uralmának biztosítására, mint a halál. Ugyanis „a haláltól való félelem egész életükre rabszolgává tette” az embereket (Zsid 2, 15). Az Úr megkísértésekor megmutatta „a világ minden országát és dicsőségét” – „mert hisz én kaptam meg

és annak adom, akinek akarom”. (Lk 4, 6) Jézus ismételen a világ fejdelmének hívja (Jn 12, 31; 14, 31), és a „sötétség hatalmának” nevezi (Lk 22, 53). Ezért figyelmeztet szent Péter: „Ellenségték a sátán, ordító oroslán módjára ott kószál mindenütt és keresi, kit nyeljen el.” (1 Pét 5, 8). Ez az erős kép valóságot takar, mert – Urunk szerint – a sátán „kezdetől fogva gyilkos . . . és a hazugság atyja” (Jn 8, 44). Rendes fegyvere tehát a kegyetlenség és a hazugság.

Az ördög kelepcéi

De sokszor nem egyenesen fordítja felénk fegyvereit, hanem mesterkedések, „cselvetések” (Ef 6, 11), „csapdák” (1 Tim 3, 7) állítása által. Hiszen hol mint röpdőső madarak feleszi az útfélre eső igéket a lelkekből (Lk 8, 12), hol mint ellenséges ember kihasználja a szolgák szendergését, és konkolyt hint a tiszta búza fölébe (Mt 13, 39). Kelepcéje a felfuvalkodottság (1 Tim 3, 6), vagyis a gőgös lelkület, a gazdagság (1 Tim 6, 9) és az érzékiség (1 Tim 5, 15). De lehet egy betegség, miként a görbe asszonyt „immár 18 éve megkötözve tart a sátán” (Lk 13, 16), vagy Szent Pált, ki tövist kap a testébe, a sátán angyalát, hogy arcul csapkodja. (2 Kor 12, 7).

A világosság angyalaként

De van ennél sokkal veszedelmesebb csapdája is az ördögnek. És hálások lehetünk a mi Urunknak, hogy felfedte ezt nekünk. Ez ti. akkor van, amikor a jónak lát szata alatt kísért bennünket. Mikor „a sátán is a világosság angyalának tettei magát.” (2 Kor 11, 14). Ezt persze sokféleképpen tudja tenni, és szinte megijedünk attól a modernségtől, amivel feltárja a kinyilatkoztatás „a sátán mélységeit” (Jel 2, 24). Jézust a kísértéskor Istennek egy írásba foglalt ígéretével „angyalainak parancsolt felőled” (Mt 4, 6) akarja magának megnyerni. Hányan akadtak fenn már egy-egy szentírási idézeten, és lettek szektásokká vagy hitehagyottakká?! . . . Azután hány-szor kellett megtiltania Jézusnak, hogy az ördögök ne kiáltsák ki az ő megváltói, sőt istengyermeki méltóságát (Lk 4, 41). Akárcsak Szent Pált bántotta a jósló tehetségű leány kiabálása: „Ez az emberek a fölséges Isten szolgái, s az üdvösség útját hirdetik nektek.” (ApCsel 16, 16–18) Hány időelőtti magasztalás és erőszakolt elismerés lett a jámborság és hit sírja. Amikor azt mondhatja velünk „Uram! Uram!” (Mt 7, 21), vagy megláttatja velünk felebarátunk szemében a szálkát (Mt 7, 3), vagy Krisztus nevében jövendöltet, ördögöket űzet, vagy tétet velünk „sok csodát” (Mt 7, 23). Egyszóval vi-

selteti velünk „jámborságnak látszatát” (2 Tim 3,5) „az önkényes vallási gyakorlatokkal, az alázatoskodással és az önsanyargatással” (Kol 2, 23). Sőt belénk ad egy buzgóságot Istenért (Róm 10, 2) olyannyira, hogy kénytelen bennünket az utolsó vacsorán figyelmeztetni: „Aki megöli titeket, azt hiszi, hogy szolgálatot tesz vele az Istennek.” (Jn 16, 2).

Nem kell-e megriadnunk „a megtévesztő szellemek” (1 Tim 4, 1) e nagy hatalmától? És nem ismerünk-e rá a történelemben, de mindennapi életünkben is a szatanizmus e megtévesztő játékára, mely az Isten, a jóság és az igazság cégére alatt a gyűlölet, a hazugságok és kegyetlenségek sötét folyóit árasztja bele az életbe? . . .

De ha nem is ragad el bennünket a jó látszata alatt ilyen szélsőséges tettekre, éberré akar tenni bennünket, hogy ellenőrizzük magunkat. A házásoknak időn túli megtartóztatási fogadalma (1 Kor 7, 5), az újonnan megtért túlbuzgósága (1 Tim 3, 6), az okatlan szüzek önfeladt nyugalma (Mt 25, 1–12) éppen úgy baj lehet, mint az angyalok nyelvén való beszéd, a hegyeket mozgató hit, a szegények táplálása vagy magunkat felemésztő áldozatos élet, ha szeretet nélkül történik (1 Kor 13, 1–3). Pál elképzeli ilyen lehetőséget. És ettől kell megriadnunk egy kissé, Nem tudom, nem

ilyenekre értette-e az Úr Jézus, amit a világ végéről mondván idéz: „A szemed láttára ettünk és ittunk, a mi utcánkon tanítottál” (Lk 13, 26) vagyis életünk a közelemben, az evés-ivás közvetlenségében folyt le, s mégis azt a feleletet kapják: „Nem tudom, honét valók vagytok” (Lk 13, 27).

Legyőzötten

Talán megijedünk attól, hogy a sátán ilyen nagy hatalmat kapott az Istentől, és talán számon is kérjük Istenünktől, hogy miért engedi ennyire eluralkodni az ördögöt a világon. Megérteni ezt nem fogjuk, hiszen a neve is titok. Szent Pál is „a gonoszság titká”-nak nevezi. De Jézus nem riadt meg a Sátántól. Nem tagadja, hogy „erős fegyveres” a sátán, de mindjárt hozzáteszi: „De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, akkor elveszi fegyverét, amiben bízott és a zsákmányt szétosztja” (Lk 11, 22). Jézus ez az erősebb fegyveres. Nem egyszer utal erre. Mikor azt mondja: „Láttam a Sátánt: Mint a villám bukott le az égből” (Lk 10, 18). Szenvedése előtti napokban, éppen akkor, amikor emberi természete megrendül a szenvedés gondolatára, átsugárzik lelkén a valóság: „Ítélet van most a világon. Most vetik ki ennek a világnak a fejedelmét” (Jn 12, 31). És azt akarja, hogy mi is ezzel az erőfölénnyel teljünk el, mert

utolsó perceiben szenvedése előtt kijelenti: „Közeleg a világ fejedelme. Rajtam nincs hatalma” (Jn 14, 30). Sőt utolsó szava a Getszemáni kertbe indulásakor: „Bizzatok, mert legyőztem a világot” (Jn 16, 33).

Ennek a bizalomnak belénkplántálására küldi a Szentleket is, kinek első feladata lesz „meggyőzni a világot a bűnről . . . mivel a világ fejedelme ítélet alá esett” (Jn 16, 8. 11). Ereje és fölénye tudatában még előnyt is adott a sátánnak: „Ez a ti órátok, a sötétség hatalmáé” (Lk 22, 53). És valóban a sátán minden fegyverét elsütötte Urunk Jézus Krisztusra: a testi fájdalmakat, az erkölcsi megalázást, amit az emberi gyöngeség és alávalóság csak létre tudott hozni, azt mind mozgósította Jézus ellen. A gyávaságtól az áruláson keresztül a tagadásig, a hamis tanúzástól a gúnykacajig és csúfolásig, az arculveréstől az Istentől való elhagyattatásig. Ezek voltak az „erős” sátán fegyverei, „melyekben bízott”. És amikor azt hitte, hogy vége mindennek, akkor jön elő Jézus győzelmes sírjából, és hoz megbocsátást a világnak. Előre mondja, „én meg ha majd fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok” (Jn 12, 32). Keresztjét Mózes gyógyulást hozó rézkígyójához hasonlítja: „Amint Mózes fölemelte a kígyót a pusztában, úgy fogják fölemelni az Emberfiát is, hogy aki hisz

benne, el ne vesszen hanem örökké éljen.”
(Jn 3, 14–15)

Ez a nagy tette az Istennek, hogy ami csatavesztésnek tűnik emberileg, az a dicsőség és győzelem helyévé válik. Isten maga állapítja meg: „Lefegyverezte a fedelemségeket és hatalmasságokat, nyilvánosan pellengérré állította őket, és Krisztusban diadalmaskodott rajtuk” (Kol 2, 15).

Mi rettentőbb az oroszlán ordításánál? És mi gyöngébb az ember leheleténél? Az ördög oroszlánként ordít (1 Pt 5, 8). Jézusról pedig azt írja Szent Pál, hogy „amikor megjelenik a gonosz, Urunk Jézus elsöpri szájának leheletével” (2 Tesz 2, 8). Nem különös, hogy amikor bűnbocsátó hatalmat adott apostolainak, akkor „rajuk lehelt”. És a pap is, mikor feloldoz leheletszerűen susogja a feloldozás szavait.

Boldog az, aki egy-egy szentgyónásban az Úr Jézus sántipró leheletét szívja magába, és úgy tud szembenállni a sátánnal, mint az Úr, akár nyíltan, akár a jó mezébe öltözötten támadja. A szentek értettek ehhez. Nagy Szent Teréz látomásai között is mindig nyitva hagyta annak lehetőségét, hogy hátha ördögi szemfényvesztés áldozata. És ez az alázat mentette meg.

Jézus és a pokol

„De ha nem tartotok bűnbánatot, épp úgy elvesztek ti is mind” – hangzik ismételten az Úr szava, mikor a Siloe torony áldozatairól és Pilátus vérengzéséről halott (Lk 13, 3). A bűn büntetése a kárhozat, „amely a sátánnak és angyalainak készült” (Mt 25, 41).

Mint mikor hegyvidéken járunk, és a virágos-füves hegyhátakon váratlanul sziklafoltok meredeznek ki a puha gyeptakaró alól, úgy meredeznek elénk az evangélium „főnséges szavai”, az irgalom, a megbocsátás és vigasztalás balzsamfüvei közül a kárhozatról szóló tanítás szúrós sziklái. Az, aki fennen hirdette: „Irgalmasságot akarok, nem pedig áldozatot” (Mt 12, 7), és oly csodás melegséggel tudott szólni, hogy az elfogatására küldött marcona poroszlók sem képesek uraik parancsát végrehajtani, mert – mint mondták – „még sohasem beszélt úgy ember, ahogyan ez beszél.” (Jn 7, 46) – ez a Jézus szól a Gehennáról, „hol férgük nem pusztul el, és tűzük el nem alszik” (Mk 9, 48). És oly élesen pattognak szavai és oly kérlelhetetlenné válik: Bűnre vezető tagodat vágd le, „jobb csonkán vagy sántán bemenned az életre, mint két kézzel, két lábbal az örök tűzre kerülnöd” (Mt 18, 8). Többször nevezi külső sötétségnek.

„Ott sírás és fogcsikorgatás lesz” (Mt 8, 12). És ha az üdvösség ajtaja bezárult, a kinnrekedtek, – mint a balga szüzek is (Mt 25, 1–13) – „zörgetni kezdtek az ajtón és bizonygatják: Uram, nyiss ki nekünk!” (Lk 13, 25). Nincs rémesebb, mint egy éjszakában hiába zörgetni!

Ami félelmetes

Mindezekben az a legfélelmetesebb, hogy Jézus felindulás nélkül, a legnagyobb nyugalommal jelenti ki. Nem a szónoki ráhatás nagyításaival és hangsúlyozással, hanem mint a legtermészetesebb dologról beszél. És olyan témáknál is hirtelen előhózza, ami téma szerint nem kívánná a kárhozat nyomatékozását. Pl. előtte állnak a gyermekek. A gyermekszem tenger mélysége az alázat lelkületére indítja, de mindjárt egy hirtelen kapcsolással a kárhozat is eszébe jut, mit a kicsinyek megbotránkoztatói kapnak (Mt 18, 6). Vagy az utolsó vacsora bensőséges hangulatában beszél a szállótőben ábrázolt keresztény egymásbátartozásról, és rögtön hozzáteszi: „Aki nem marad bennem, azt kivetik, mint a szőlővesszőt és elszárad. Összeszedik, tűzre vetik és elég” (Jn 15, 6). Ha nagy beszédekben ostromolná a bűnösöket és bűnbánatra akarná indítani, és így akarna riadalmat kelteni a lelkek megmentése érdekében,

akkor mondhatnánk, hogy talán szónoki túlzás.

Ami megdöbbenő

Mindezen felül mélyen megdöbbenünk, hogy az a Jézus, aki a megtestesült irgalom volt, s aki a tömeg mélyéről jövő elhalkuló sóhajt is észrevette, és irgalomra gyúlva segítségére sietett a szenvedőnek, semmi részvétet sem tanúsít a kárhozottak iránt. Sehol semmi sajnálat. Ez mutatja, hogy senki önhibája nélkül nem jut oda. Szerencsétlenségekből, és egyáltalán olyan adottságokból, amikről az ember nem tehet, kárhozat nem születik.

Ezért kell hálásaknak lennünk Jézusnak, hogy a kárhozat valóságát kijelentette nekünk. Irántunk való szeretete, lelkünk féltése az, ami Őt vezeti a kárhozat hangoztatásában. Ezért Jézus barátai a szentek, mindig nagy kegyelemnek tartották, ha Isten megmutatta nekik a kárhozat valóságát. Nagy Szent Terézia élete egyik legnagyobb kegyelmének tartotta a sok látomást és kinyilatkoztatás között, hogy Isten megmutatta neki a kárhozat helyét.

Egyházunk is, legszentebb pillanatainkban idézi a kárhozat valóságát. Az I. misekánonban az átváltoztatás előtti imában azt kérjük, hogy „ments meg minket az örök kárhozattól” és áldozás előtt azt kér-

jük „ne legyen ítéletemre és kárhozatomra”.

Szentgyónásainkban csapjon meg bennünket Jézus kárhozat szemlélete a maga élességével és határozottságával, de azzal a léleképítő valóságával is, amit Krisztus helyezett poklokat kinyilatkoztató mondataiba. Megnyílt lélekkel gondoljunk arra, hogy ez nem valami távoli emlékezés, de a gyónás szentségi kegyelmébe rejtett valóság.

Jézus bűnutálata

Jézus nemcsak azért fordul el a bűntől, mert a sátántól ered, s nemcsak azért, mert a kárhozatban végződik, hanem mert önmagában rossz. Olyan élesen csendül fel szavaira vadászó ellenfeleihez intézett kérdése: „Ki vádolhat bűnnel közületek?” (Jn 8, 46). Szinte kiérezzük belőle az élet fejedelmének irtózatát a haláltól. De így kell tennünk más kijelentéseivel is, mert mi inkább irgalmának szavaira figyelünk s azok fényükkel háttérbe szorítják a bűnnek igazi arcát. Körülbelül úgy vagyunk ezekkel a kijelentésekkel, mint az anya hosszas betegségben fekvő gyermekének testénél: arcizomrándulás nélkül forgatja gyermeke betegségtől és sebettől bűzhödtt testét, mert a szeretet és aggodás elnyomja benne az

utálat nyilvánítását; pedig érzi és reszket tőle. A bűnösökkel szemben minden emberi képzeletet felülmúló isteni tapintatának érzései és megnyilatkozásai között érezzük meg ezt a lelke mélyén élő utálatot.

Hasonlatainak világába kell először behatolnunk. A bűnt sokszorosán sötétségnek mondja (Jn 1, 5), a bűnösöket pedig a „sötétség” fiainak (1 Tesz 5, 5), akik „jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert tetteik gonoszak voltak.” (Jn 3, 19). A bűnök „a sötétség meddő cselekedetei” (Ef 5, 11). A leggyakoribb jelzője a vakság, mit a bűn okoz az embernek, de azután a bénaság (Lk 5, 17), sőt rabság ill. szolgaság, mert „mindenki szolga, aki bűnt követ el” (Jn 8, 34) és a bűn lelke nem más, mint a „szolgaság lelke” (Róm 8, 15), mely által eltűrjük, ha valaki szolgává alacsonyít, ha kifoszt, ha kihasznál, ha fölénykerekedik, ha arcul üt (2 Kor 11, 20). Különös tragédiája a bűnnek, hogy amit éppen elkerülni igyekszik vele az ember, éppen abba esik bele: „azzal dicsekszenek, ami gyalázatukra válik” (Fil 3, 19).

Ezért az embert a bűn „pelyvává” teszi (Mt 3, 12), selejtes hallá (Mt 13, 48), burjánzó konkollyá (Mt 13, 26), terméketlen fává (Lk 13, 7), sőt tövissé és bojtortjanná (Mt 7, 16) és szőlőággá, mely elszárad (Jn

15, 6). A bűn a lélek szövétnekének vilámfényét (Lk 11, 36) füstölgő mécsbélle (Mt 12, 20) változtatja; a pálmaként sudárló igazat pedig megroppant nádszállá (Mt 12, 20). Ez a sötét hatalom teszi, hogy a királyi lakoma helyett (Lk 14, 15) a sertések eledelére vágyódjunk (Lk 15, 16), és hogy a családtyával fekhelyén nyugovó gyermekekből (Lk 13, 25; Lk 11, 7) tékozló fiúk legyenek (Lk 15, 11), sőt hogy meghasonlás támadjon és „szembeszálljon az apa fiával és fiú az apjával, az anya a lányával és a leány az anyjával, az anyós a menyével és a meny az anyósával” (Lk 12, 53). A bűn a hűséges sáfárt részegeskedő és verekedő szolgálóvá (Lk 12, 45), az irgalommal megajándékozottat pedig irgalmatlanná változtatja (Mt 18,32).

A léleknek ez a magából való kifordulása oly nagy, hogy méltán nevezhetők a bűnösök „viperák fajzatainak” (Lk 3, 7), sőt halottaknak (Lk 9, 60), ha élnek is, mert „olyanok, mint a meszelt sírok, amelyek kívülről szépnek látszanak, de belül tele vannak a halottak csontjaival s mindenféle undoksággal” (Mt 23, 27). És ez nemcsak a képmutató farizeusokra áll, hanem arra is „aki feslett életet él, eleven halott” (1 Tim 5, 6). A kapzsiság áldozatai, ill. azok, „akik meg akarnak gazdagodni... sok esztelen és kóros kívánság kelepcéjébe es-

nek, amelyek romlásba és kárhozatba döntik az embert” (1 Tim 6, 9). Sőt nemcsak önmagát öli meg a bűnös, hanem „lábbal tiporja az Isten Fiát . . . kigúnyolja a kegyelem Lelkét” (Zsid 10, 29).

Mennyi borzadály és fájdalom csendül ki, rémület és irtózat szakad fel a sokszor már nagyon is ismert hasonlatok mögül. Megértjük-e, megérezzük-e ezt a jézusi borzadályt? Imádkozzunk, hogy megérezhessük, mert hiszen rémesebb a bűn, mint ahogy azt az Úr nekünk elmondta, és több benne a borzalom, mint amennyit elárult belőle Jézus. Hiszen Ő többet látott meg és érzett meg a bűn rémségeiből, mint amennyit mi fel tudunk fogni. Ő mondja a kereszten, hogy az Őt megfeszítők „nem tudják, mit tesznek” (Lk 23, 34). És ezzel utal a bűn ismeretlen szörnyűségeire.

Ha egy kissé krisztusi szemmel látnánk a bűn igazi arcát, nem vétkeznénk. A szentgyónás szentségi kegyelme ebből a krisztusi irtózatból ad nekünk, hogy átjárva a szentgyónás anyagának egyik alkotó elemét, a bűn sajnálatát és utálatát, lelkünket a kegyelem útjára terelje.

Jézus szégyene a bűnön

Azáltal, hogy Jézus ember lett, az emberiségnek vérszerint is tagja lett. Sőt nem-

csak tagja, de született királya is, és mint ilyen, „sokak vétkeit hordozta” (Iz 53, 12). És –mint Szent Pálnál olvassuk – „aki bűnt nem ismert, »bűnné« tette értünk” (2 Kor 5, 21). Sőt „átokká lett értünk” (Gal 3, 13). Maga mondja az utolsó vacsora egyik drámai pillanatában: „Mondom nektek, be kell következni annak, amit az Írás rólam mond, a gonosztévők közé számítottak. Sorsom beteljesedik.” (Lk 22; 37).

Mit érezhetett a mi Urunk akkor, amikor a bűn takarója elborította teljesen, amikor egy Szent Pál is fájdalommal írja: „Ki botránkozik, hogy én ne égnék (t. i. a szégyentől)” (2 Kor 11, 29). Vajon nem volt lelke finomabb és érzékenyebb Szent Pálénál? Vajon bennünket sem éget a szégyen tüze, ha családunk valamelyik tagja helytelenül viselkedik? Úgy érezzük magunkat, mintha mi is vele együtt zuhantunk volna bele a joggal megérdemelt megvettetés mélységeibe. Olyan mélyen érezte ezt a mi Urunk, hogy példabeszédében szóvá teszi az első helyre ülő szégyenét, mikor az utolsó helyre vezetik (Lk 14, 9). Amitől minket óvott, attól nem kímélte meg magát. Aki ugyanis természete szerint az első helyre volt illetékes az emberek között, annak ezt kellett mondania magáról: „De én csak féreg vagyok és nem ember, az

emberek gúnytárgya s a népek megvetettje.” (Zsolt 22, 7).

Mikor itt járt közöttünk az Úr, elrejteti látszott bűneinken érzett szégyenkezéseit, nehogy lebecsüljön bennünket. De az imádkozó zsoltáros ráérző lelke szájába adja: „Ismered gyalázatomat, . . . szívem megtört a gyalázattól, zavarom, szégyenem orvosolhatatlan.” (Zsolt 69, 20). Dávid, Izaiás, Jeremiás nagy előérzői voltak a messiási szenvedéseknek, s mind hangot adnak a szégyenkezésnek.

Amikor valakiről azt mondjuk, hogy nem szégyell valamit, az azt jelenti, hogy a szégyenkezés oka megvan, csak a másik nem veszi azt számításba. Így mondja többször is a Zsidókhöz írt levél szerzője, hogy Jézus „nem szégyelli testvérének nevezni” az embereket (Zsid 2, 11) és „Isten sem szégyell, hogy Istenüknek hívják” (Zsid 11, 16). Már Mózesről is azt írja: „A Messiás gyalázatát nagyobb értéknek tartotta az egyiptomiak kincseinél” (uo. 26). És arra szólít fel, hogy résztvéve Jézus szenvedésében, „menjünk ki hozzá a táboron kívülre és hordozzuk gyalázatát” (Zsid 13, 13).

Építő, gyógyító, megváltó szégyenérzet kell, hogy égesse lelkünket. Jézus adja ezt éppen a bűnt gyógyító szentségében.

Jézus a bűn megsemmisítője

Aki úgy látja a bűnt, mint Jézus, annak csak egy feladata van: hogy elvegye a világ bűneit. És ezt teszi is. Már Keresztelő Szent János így mutat rá: „Nézzétek! Az Isten Báránya! Ő veszi el a világ bűneit.” (Jn 1, 29). Az ordító oroszlánál szemben – ahogy Szent Péter a világon körüljáró Sántát jellemzi – szelíd Báránként vonul ki küzdelemre, és itt láthatni, hogy „az Istennek a 'gyöngesége' erősebb az embereknél” (1 Kor 1, 25).

Tanításával

Először is tanításával veszi fel a harcot a bűn ellen. „Tartsatok bűnbánatot!” – ez a beköszöntő szava a világban. És hogy erősebbé tegye ennek hangsúlyát, nekünk szegzi kérdését: „Mi haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja?” (Mt 16, 26). Mekkora tette billent a lázasan figyelő palesztinai ember előtt a mérleg nyelve, mikor a világ ellenében a lelket tette mérlegre!?!

De ez a csendben susogó bárányi hang egyszerre határozottá és élessé válik. Aki a szemek vakságát jött gyógyítani azt mondja: „Ha jobb szemed bűnre csábít, vájd ki és dobd el.” (Mt 5, 29). És aki a bénákat jött gyógyítani, azt mondja: „Ha jobb ke-

zed visz bűnre, vágd le és dobd el.” (Mt 5, 30). Sőt: „Ha valaki követni akar, de nem gyűlöli . . . még saját magát is, nem lehet tanítványom.” (Lk 14, 26). Micsoda leleplezéseik ezek az ördögnek és benne a bűnnek. Szinte érezzük, hogyan csorbulnak ki az ordító oroszlán fogai e bárányi szavaktól. Hisz amivel kísért: vagyon, élvezet, hatalom, test, mind semmivé válnak ítéletétől. Sőt maga a lélek is, mert „a szívből törnek elő a gonosz gondolatok, a gyilkosság, a házasságtörés, a kicsapongás, a lopás, a hamis tanúság, a káromlás”.(Mt 15, 19).

És nem engedi magát befolyásoltatni külső cselekvésektől. Hiába böjtöl kétszer hetenként a farizeus, hiába nem olyan, mint a többi bűnös, hiába nyújtja hosszúra imáját, és hiába járja be a földet Isten igéjét hirdetvén és apostolkodván (Mt 23), csak leleplezi igazi arcukat: „Kígyók, viperák fajzata! Hogy kerülhetnétek el a kárhozat büntetését?!” (Mt 23, 33).

Ne gondoljuk, hogy mindez a figyelmeztetése csak a korabeli zsidóságra érvényes, mert hiszen Szent Pálnál az Isten sokkal megdöbbentőbben rántja le a leplet a valóság eltorzulásairól. Tudjak bár imádkozni, mint az angyalok, hirdessem bár elragadtatott lélekkel az Isten igéjét, ismerjem bár az ég titkait és értsek minden tudományhoz, sőt legyen bár hegyeket moz-

gató nagy hitem, minden vagyonomat a szegényeknek kiosztó áldozatosságom, sőt áldozatosságból önmagamot felemészthető szolgálatom, valami lényeges még hiányozhat, amitől semmi vagyok és mindez „mit sem használ nekem” (1 Kor 13, 1–3). Nem azt akarta az Úr elérni, hogy mindazokat ne tegyük, hanem vigyázzunk, mert a bűn bele tudja lopni magát lelkünkbe a jó látzatai ellenére is. Így írja Szent Pál is: „A bűn – hogy lényege szerint megnyilatkozzék, – azzal okozza halálomat, ami jó.” (Róm 7, 13). És ezt teszi akkor is, amikor igazán nem gondolnánk, hogy jelentkezhethet valami hiba. A püszttába három napot is eltöltő éhes nép a kenyérszaporítás másnapján keresi Jézust. Ki gondolná, hogy ezek önzésből keresik? És Jézus kérelhetetlenül lerántja róluk a leplet: „Bizony, bizony mondom nektek, nem azért kerestek, mert csodajelelt láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok.” (Jn 6, 26). És igaza volt, mert ezek voltak, akik zúgolódtak ellene, ezek mondták Jézus beszédét keménynek, és ezek pártoltak el tőle. – Azután bátrak voltak a jeruzsálemi asszonyok, kik Jézust siratták, és a Jázus iránti szeretet vitte őket keresztútja mellé. Mégis hallják: „Ne rajtam sírjatok! Inkább magatokat és gyermekeiteket sirassátok!” (Lk 23, 28), Van tehát Krisztus-

siratás, melyben, ha nincs is bűn, de olyan van benne, ami nincs helyén.

Ha van egy kis érzékünk a dolgok iránt, akkor szinte szédelegve kell megállnunk e bűngyűlölet előtt. És magunk is megtelünk ezzel a Krisztus lelkében élő bűngyűlölettel, hogy „a bűn elleni küzdelemben ellenálljunk vérünk ontásáig” (Zsid 12, 4) és ha bűnről van szó – Szent Pállal elmondhasuk – „Nem hallgattam a testre és a vérre.” (Gal 1, 16).

Tetteivel

Ezt a vérig való ellenállást a bűnnek Ő megtette. Bűn elleni gyűlöletében „a rá váró öröm helyett elszenvedte a keresztet, nem törődött a gyalázattal” (Zsid 12, 2). Hiszen „Ő mint Isten az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette önmagát, és hasonló lett az emberekhez.” (Fil 2, 6–7). Sohase felejtsük el, hogy ez végeredményben az Isten gondolata. És elképzelni sem tudjuk ezt a kiüresedést. De azt látjuk, hogy miként dobja el egymásután emberi értékeit is, és hogyan olt ki önmagából minden isteni és emberi fényt is „a bűnök bocsánatára” (Mt 26, 28), hogy „a követelményeivel ellenünk szóló adóslevelet eltörölje, az útból eltávolítsa és a ke-

resztre szegezze” (Kol 2, 14), hogy „az élethez vezető új utat . . . saját testén keresztül nyissa meg nekünk” (Zsid 10, 20), és végül hogy „mint Főben újra egyesítsen mindent, ami a mennyben és a földön van” (Ef 1, 10). És bár nem egyszer adta tanújelét, hogy érzékenyen reagál minden testi és lelki szenvedésre – a getszemáni kerti vívódás, elhagyatás, részvétlenség, a szolga arcul csapása (Jn 18, 23), a kereszten való való hangos kiáltása és könnyhullatása (Zsid 5, 7) –, mégis mindezek között a bűn foglalkoztatja legjobban. A Golgotára menet a csúfos éjszaka, a szégyenteljes ítélet, a kigúnyolás és megostorozás után az előretudott kereszthalál kínjai között nem magát sajnálja, és nem is sajnáltatja, hanem mondja a jeruzsálemi asszonyoknak: „Ha a zöldellő fával így tesznek, mi lesz a sorsa a kiszáradt fának?” (Lk 23, 31). És a kereszten is a keresztre feszítőkért imádkozott: „Atyám bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit tesznek.” (Lk 23, 34).

Jézusnak ez a halálvállalása, hogy „odaadja életét váltságul sokakért” (Mt 20, 28), nagy elszántságot jelez a bűn elpusztítására. Ezt kell követnünk – Szent Péter buzdítása szerint – „Hiszen Krisztus is értünk szenvedett, példát adva nektek, hogy kövessétek nyomdokait.” (1 Pt 2, 21). Ez pedig annyit jelent, hogy meg kell halni

Krisztussal. Aki tehát a bűnnek ellenáll, Krisztus halálában vesz részt. Azzal a tudattal kell legyőznünk bűnös vágyainkat, hogy mostan Krisztus halálának keservét kell megélnünk. Ezért nem passzió a keresztény élet, mert mindennapi meghalást jelent (1 Kor 15, 31).

És ehhez a meghaláshoz a meghalni tudó Krisztus lelkét kapjuk meg a bűnbánat szentségi kegyelmében. Ó, ha ezt a rejtett szent erőt megsejtenénk a feloldozás kegyelmében, nem odáznák el gyónásainkat időtlen időkre!

Jézus győzelme a bűnön

„Halálával megrontotta a halált” – énekeljük a húsvéti prefációban. Valóban Jézus „halálával legyőzte azt, aki a halálon uralkodott, tudniillik a sátánt.” (Zsid 2, 14.) És művét: a bűnt. Ezért nem csodálkozhatunk, ha a halálból visszajövet apostolaihoz első szava, hogy menjenek a bűnt megbocsátani. Csodálatos varázskardot ad a kezükbe és szétfuttatja a világra őket, hogy ahol csak fellelhető a bűn, ott mindenütt öljék, pusztítsák, semmisítsék meg, vagyis bocsássák meg.

De a diadal nemcsak győzelmet jelent a bűnön, ad hozzá még valamit, amit nem szabad bűnbánatunkban sem kihagyni.

Isten szemével kell néznünk a bűnre és Krisztus szemléletével. Mert ha ezt nem vesszük figyelembe, akkor sohasem telünk el a bűnön aratott krisztusi diadal érzésével. És hiányos lesz bünszemléletünk. Megrekedünk egy hagyományos bűnérzetnél vagy bennemaradunk egy terméketlen bünsiratásban.

Mi ez a többlet? Jézus éppen az ördöggel kapcsolatban mondja az erős fegyveresről, aki bízik erejében és fegyvereiben: „De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, akkor elveszi fegyverét, amiben bízott és a zsákmányt szétosztja” (Lk 11, 22). A legyőzött ellenség a maga erejével, mint hadifogoly, és fegyvereivel, a győzedelmes felet támogatja: neki dolgozik, munkálkodik. Egyszóval a győztes céljait segíti.

Hogy miről van itt szó, azt segítse elképzelni az a legenda, ami Szent Bernátról szól. Mikor az egyházsszakadás híret vette, kocsira ült, hogy az Alpokon át Rómába jusson. Ám az ördög a leglakatlanabb területen elé állt és eltörte szekérének kerekét, hogy ne tudjon tovább menni. Erre Szent Bernát ráparancsolt, hogy a kereketlen tengelyt az ördög vigye. És vitte egész Rómáig. Jézus a bűn fölötti diadalában azt a kolosszális manővert is alkalmazta, hogy a bűnt az Isten szolgálatába állította. Nemcsak elpusztította. Erre utal Jézus fenti nyi-

latkozatában, hogy „zsákmányt szétoosztja” vagyis híveinek, megváltottjainak rendelkezésére bocsátja, beépíti életükbe és életük gyarapítójává és lendítőjévé teszi.

Nincs talán mégegy ilyen megfoghatatlan titka szent kereszténységünknek, mint éppen ez: a bűn az Isten szolgálja. Minden titok valahogy ellentmondásosan fejlődik ki, hiszen túlhaladják a mi emberi gondolkodásmódunk kereteit. De egy sem ilyen mély. Az istentelenség az Isten tiszteletét, a rombolás az építést. Sehol sem mutatkozik az isteni mindenhatóság előttünk szegény emberek előtt napnál világosabban, mint éppen itt. Építő erővel építeni könnyű, de rombolókkal építeni, ez bravúr. Jósággal és kegyelemmel Isten-országát építeni könnyű, természetes, de bűnt és széthúzást befogni ebbe a munkába, ez az embert meghaladó ügyesség. Angyalokkal uralmat készíteni önként adódik, de gonoszokkal, ördögökkel dicsőséget hirdettetni, ez isteni mű.

„Ahonnét a halál származott, onnét támadjon az élet, és aki fán győzött, a fán szenvedjen vereséget” – így énekel a szent keresztről szóló preferációban szent liturgiánk.

Saját fegyvereivel

A zsoltárokban többször imádkozzuk a bűnösökről: „Kardjuk saját szívükbe ha-

tol” (Zsolt 37, 15). És „A népek a maguk ásta verembe estek s a hálóba, melyet vetettek, az ő lábuk botlott.” (Zsolt 9, 16). Ez az imádságokban kérés is, de jövendölés is, és a múltra megállapítás is. Amit az ördög fegyverül szerzett magának, elsősorban a halál rokonságába eső minden testi és lelki szenvedés, Jézus győzelmeinek is fegyverei. Hány ember számára láthatóan is a Jézushoz térés eszközlője, hány számára pedig észrevétlenül, de a kegyelem órája mindez. (I. erről az Utolsó kenetnél.)

Másik fegyvere volt a Sátánnak az érzéki világ, mely által lefogta a végtelen távlatokra vágyódó embert a maga önös kis világára. Az Úr Jézus ezt az érzéki világot foglalta le magának a szentségekben, hogy necsak jelezze, de közvetítse is az ember számára az isteni kegyelmet, hatékonyan az egyházban és a szentségekben. (L. Egyház rend.)

Harmadik fegyvere volt a tudásszomj és a tudatlanság. E kettőnek teret adott a hitben a tudott tudatlanságig. (L. Kereszttség.)

Gyarló emberekkel

Jézus megváltói művét nem angyalokkal és nem az emberek legkiválóibbjával, hanem a sátánnal szemben esékeny emberekkel, az ördög támadásainak kitett emberekkel végezteti el, és a bűnnek kitett embere-

ket teszi a bűn elleni küzdelem kegyelmeinek sáfárává. Sőt bűnös embernek kezén át is árasztja kegyelmeit a szentségekben, ahol is a kiszolgáltató lelkének kegyelmi állapotától függetlenül is közvetíti a kegyelmet. Mint Szent Ágoston mondja: akár Péter kereszttel, akár Júdás, a keresztség kegyelmei érintetlenül áradnak a felvevőbe. (L. bővebben az Egyházi rendnél.)

A titok mélye

De tovább kell haladnunk a bűnnel kapcsolatos isteni titok fürkészásában, és itt érkezünk el a legmélyebb misztériumhoz, hogy t. i. magát a bűnt tette meg megváltásunk forrásfejévé. Isteni hatalmának és kegyelmének útkészítőjévé, ha katolikusan értelmezzük ezt. De ettől a merész kifejezéstől azért sem szabad visszariadnunk, mert húsvét hajnalán szent liturgiánk is meri énekelteni a húsvéti diadal énekében: O felix culpa! Ó szerencsés véték, mely ilyen Megváltót érdemeltél! Ezt akarta egyházunk megérzékelteni, amikor a gót stílusú székesegyházak vízköpő csatorna-fejeit ördögpofáknak képeztette ki, hogy az égi vizek és kegyelmek a sárkánytorkokon keresztül áradnak a földre.

A bűnnek ez a felfogása félreérthető, mint ahogy a Szentírásban is megtaláljuk a félreértés nyomait. Szent Pál lángelméje

volt, aki ezt a kérdést az értelem bonckése alá vette. Jézus ugyanis csak általában beszél erről. Ezt mondja: „Elkerülhetetlen ugyan, hogy botrányok ne forduljanak elő” (Mt 18, 7). Mint ahogy Szent Pál is kijelenti: „Kell is, hogy szakadás legyen körötökben, mert a megbízhatók csak így tűnnek ki közületek.” (1 Kor 11, 19). Fel-támadása után is ez egyszerű szavak alá rejtí felséges teológiáját, amikor a még mindig hitetlenkedő apostoloknak bizonygatja: „Vajon nem ezeket kellett el-szenvednie a Messiásnak?” (Lk 24, 26). Az első apostoli ígehírdetés is ezt a szük-ségszerűséget hangoztatta: „Isten így vál-totta be, amit minden prófétája által hírdetett, hogy Krisztusa szenvedni fog.” (ApCsel 3, 18).

De ha egy kissé jobban belenézünk az evangéliumokba, kiérezzük ezt a diadalt. Midőn a görögökkel találkozik és a gabonaszem hasonlatában szent halálát emlegeti, nemcsak megrendül lelkében a szenvedéstől, de e szavakra nyílik ajka: „Atyám dicsőítsd meg nevedet.” (Jn 12, 28). És amikor az áruló Júdás eltávozik az utolsó vacsora terméből, hogy a kínszenvedése megkezdődjék, szinte megkönnyebbülten kiált fel: „Most dicsőül meg az Emberfia és az Isten is megdicsőül benne.” (Jn 13, 31). Így egymás mellé hozva az árulás, az Isten-

gyilkosság és az Isten megdicsőülése idézi azt a ragyogó sötét titkot, amit Szent Pál nyomában mi is csak dadogva tudunk fejtegetni.

Szent Pál ugyanis a Rómaiakhoz írt levelének elején elsorolja az emberiség fekete bűnlajstromát (1 és 2 fejezetekben), a 3 fejezetben váratlanul felteszi a kérdést: „De mit szóljunk ahhoz, hogy gonoszságunk teszi nyilvánvalóvá Isten igazságát?” és megfogalmazza az örök emberi problémát: „De ha Isten igazsága hazugságom folytán csak nőttön nő az ő dicsőségére, miért marasztal el bűnösként? S miért ne tennénk rosszat, hogy jó származzék belőle?” (Róm 3, 5–8). Szédítően nagy titok ez valóban.

Hogy a tévedt báránnyt magához ölelve vállára vegye, ahhoz el kell tévednie (Lk 15, 5). Hogy előhózzák a legdrágább ruhát, a gyűrűt az ujjára és leöljék a hizlalt borjút, ahhoz el kellett tékozolnia a fiúnak az apja minden vagyonát (Lk 15, 22–25). És ahhoz hogy az ember nagyon szerethessen, sok bűnt kellett előbb elkövetni (Lk 7, 47). Hogy valaki első lehessen az örök üdvösségben, annak latornak kellett lennie (Lk 23, 43). Egyszóval, hogy a Krisztus eljőjön a földre, ahhoz nagyot kellett az emberiségnek vétkeznie. Mint ahogy a nagy füst csak nagy tűzből származik.

Itt téved az emberi elme azokba a kérdésekbe, amit már Szent Pálnak is feltettek, hogy ha a rosszból jó származik, akkor miért ne tegyük a rosszat? Ezt az egyszerűsítő bélyeget Szent Pál is megkapta. Mondja is: „Mint némelyek megrágalmaznak, hangoztatva, hogy effélet állítunk.” (Róm 3, 8). De Szent Péter is utal ezekre a félreértésekre. „Szeretett testvérünk Pál írta nektek ajándékkul kapott bölcsességében minden olyan levélben, amelyben ezekről a dolgokról beszél. Vannak bennük nehezen érthető dolgok, ezeket tanulatlan és állhatatlan emberek kicsavarják a saját vesztükre, akárcsak a többi Írást is.” (2 Pt 3, 15–16). De azért, mert félreérthető, nem szabad elhallgatnunk ezt a mi gyöngeségünk és kicsiségünk bátorítására kinyilatkoztatott igazságot. Szent Pál sem tartja vissza tollát az alább következő igazságok leírásától, noha félreértették és félreemagyarázták. Le meri írni, hogy a zsidók hitetlensége miatt került sor a pogány világ tértítésére, és érvel: „Ha mármost vétkük (zsidóké) gazdagítja a világot, és megfoghatkozásuk nyereség a pogányok számára, mennyivel inkább az lesz majd teljes számuk . . . Mert ha már elvetésük megbékélése a világnak, mi lesz a föl vételük, ha nem élet a halálból?” (Róm 11, 12. 15). Szinte félelmetesen hangzanak egymás

mellé téve a szavakat: a véték gazdagít, a megfogyatkozás (elpártolás) nyereséget jelent, és elvetésük megbékélést hozott . . .

Ettől már csak egy lépés az, amit a halál víziójába közöl velünk az Isten, amikor is a bűn a halálban megszemélyesítve eluralkodik a földön csak azért, hogy mutatója legyen a még nagyobb kegyelemnek. „Amint tehát egy ember által lépett a világba a bűn, majd a bűn folyamányaként a halál, így a halál minden embernek osztályrésze lett . . . A kegyelemmel azonban nem úgy áll a dolog, mint a bűnbeeséssel. Mert ha egynek bűnbeesése miatt sokan meghaltak, Isten kegyelme . . . még inkább kiárad sokakra . . . Amikor azonban elhatalmasodott a bűn, túlaradt a kegyelem, hogy amint halált hozóan uralkodott a bűn, úgy uralkodjék . . . a kegyelem is Urunk Jézus Krisztus által.” (Róm 5, 13. 15. 20)

Szinte minden elképzelést felülmúló nagy igazságot mond ki Szent Pál apostol, amikor a bűn hatalmasodásában a kegyelem növekedését látja, sőt túlaradónak hirdeti. Hogy mennyire Isten szava ez, mutatja a fáraóban megtestesítve látott gonoszhoz intézett isteni szó: „Azért támasztottalak, hogy megmutassam rajtad hatalmat, és nevem híre elterjedjen a világon.” (Róm 9, 17) És: „Az irgalom edényein.

amelyeket dicsőségére készített, dicsőségének gazdagságát akarja megmutatni.” (uo. 23). A bűnben tehát Isten hatalmának és irgalmának dicsősége mutatkozik meg.

Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy nincsen oly nagy véték a világon, melynél nagyobb ne lenne Isten irgalma, és nincs oly reménytelenül elrontott helyzet, melyből a kegyelem kiutat ne mutatna és eszközölne. Ez a kereszt diadala. Miként Savanarola is, midőn mindenki és minden összefogott ellene, a Triumphus Crucisról elmélkedett. Ne szédítsen meg hát a bűn mérhetetlennek látszó hatalma. És ne sűjtson letargiába akár a magunk, akár a világ bűneinek tengere. Ne szédítsen a bűn ereje és káprázata. Már most is nagyobb a bűn áradatánál a kegyelem folyója. Igaz a bűn hangosabb és látszatosabb, hisz ordító oroszlán. De hinnünk kell a bűnt pusztító leheletben.

Krisztus bünszemléletének ez az optimista volta sugárzik a szentgyónás szent-ségi kegyelméből. Engedjük lelkünkre hatni ezt a reményteljes keresztény lelkületet. Jól jegyezzük meg: Krisztus akkor győzött, amikor a kereszten elhagyatva meghalt. Mélyebb ponton soha nem volt és nem lesz sem egyház, sem ember, mint amilyen mély pontot ért el a Golgota. És Krisztus onnét hozta vissza egyházát és az embe-riséget. Ez a húsvéti misztérium.

JÉZUS ÉS A BŰNÖS

Mint láttuk, titok sötétjében van a bűn, de ezt a sötétet átvilágítja az Isten kegyelme, szeretete. A bűnnel szemben Jézus kérlelhetetlen és kegyetlen, szinte magából kikelő. Most nézzük meg, hogy viselkedik a bűn áldozataival, a bűnösökkel.

Mi emberek úgy szoktuk tenni, hogy a bűnnel szemben nem vagyunk határozottak, sőt gyöngék, alkudozók és engedékenyek. A bűn áldozataival viszont, a bűnösökkel, irgalmatlanok, könyörtelenek, szívtelenül ítélkezők vagyunk. A vétket el nem felejtjük, és soha meg nem bocsátjuk.

Nézzük meg a mi Urunkat. Aki igazán kényes volt a bűnnel kapcsolatban. Hiszen Szűz Anyjában sem tűrte a bűnnek makuláját sem. Maga pedig annyira távol állott a bűntől, hogy szavaira vadászó ellenfeleinek odamerte vetni a kérdést: „Ki vádolhat engem közületek a bűnről?” (Jn 8, 46) Ebből a háttérből kell megnéznünk, hogy a bűnök áldozataira, a bűnök hordozóira hogyan tekint, miként kezeli őket.

És itt tárul fel előttünk Jézus emberfölötti nagysága és megváltó irgalma, ami kell hogy megindítson minket, és híveivé tegyen örökre.

A véget nem érő irgalom

A teremtéstörténet naiv elbeszélése a bűnös lelkiület örök törvényére utal. A bűn elkövetése után, „amikor meghallották az Úristen lépteit, aki a nappali szellőben a kertben járkált, az ember és az asszony elrejtőztek az Úristen előtt a kert fáai között.” (Ter 3, 8.)

A számonkérő Istennek pedig ezt mondja a bukott ember: „féltem . . . tehát elrejtőztem.” (Ter 3, 10). A félelem és a rejtőzés vágya él minden bűnös emberben, akár bevallja, akár nem. E kettő teszi az embert menekülővé „a paradicsomkert fáai közé”, tehát evilág dolgai és örömei közé, azzal a naiv hittal, hogy rejtekhelyet kaphat és menedéket Isten előtt. Jézus is erre mutat rá, mikor mondja: „Az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert tetteik gonoszak voltak. Mert mindenki, aki gonoszt tesz gyűlöli a világosságot, s nem megy a világosságra, nehogy kiderüljenek a tettei.” (Jn 3, 19–20).

Tilosba tévedt állatainkat hiába üzzük nagy zajt csapó haraggal és bokrokat nyitogató keresgéléssel és kiabálással, annál mélyebbre mennek a bozótba. Pedig jót akarunk nekik, haza akarjuk vinni ételhez és melegre, ártó állatok vagy hideg esők előtt akarjuk haza menekíteni őket. Kereső sze-

retetünket nem értik meg. A bukott emberiséget kereső Isten a Sinai hegyen isteni erejének nyilvánításával lépett elénk, „lobogó tűzhöz, sötét felhőhöz, forgószélhez, harsonazengéshez vagy mennygörgő szózathoz” hasonlóan (Zsid 12, 18–19), de a hangulat, amit kiváltott, ez volt: az emberek „könyörögni kezdtek, hogy ez a hang ne szóljon tovább hozzájuk.” (uo.) Az adott törvénnyel pedig csak rávilágított az emberi cselekedetekre és kiderült, hogy mennyi istentelenség és embertelenség van bennünk. De ez a rávilágítás nemhogy csökkentette volna a bűnt, hanem még növelte, ahogy Szent Pálnál olvassuk „adatott a törvény és vele szaporodott a bűn” (Róm 5, 20). Ezért akart új törvényt, új szövetséget kötni, hogy elvegye tőlünk, bűnbeesettektől a félelmet és a rejtőzni akarást Isten elől. Éppen úgy tett, mint mi a bokrok sűrűjébe téved kis jószágunkkal: óvatosan, zajtalanul közelítjük meg, hogy el ne riadjon. Úgy jött ő is hozzánk isteni irgalmával.

Félelem nélkül

Már Zakariás énekében, ami az ószövetségi próféták messiási jövendöléseinek összefoglalata, ezt találjuk a messiási idők jellemzőjének: „hogyan az ellenség kezéből kiszabadulva, félelmet nem ismerve szol-

gáljunk neki.” (Lk 1, 74). Szent Pál is így jelzi: „Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljete.” (Róm 8, 15) Nincs áthághatatlan akadály Istenhez járulásunkban, hiszen „a közbeeső válaszfalat ledöntötte, az ellenségeskedést kiküszöbölte” (Ef 2, 14), és ezért félelem nélküli, „biztonságos útunk nyílt Istenhez”, (Ef 3, 12), „aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére.” (1 Tim 2, 4). Éppen ezért amikor a keresztfeszítésben csúcso- sodó istengyilkosság szörnyű bűnkárpitjának feketeségéből feltűnik a feltámadáskor, első szava tanítványaihoz: „Ne féljete!” (Lk 24, 36 Vg)

Adósságtudat

Az ember ösztönszerűen érzi, hogy mindenével Istennek tartozik. És mert reménytelennek tartja, hogy ezt a teljes eladósodottságát Istenénél leróhassa, úgy tesz mint a rossz adós: fut hitelezői elől és elrejtőzik, hogy ne találjanak rá. Hányunkban él az a tudat, hogy egész életünkkel Istennek tartozunk. De mert úgy sem tudunk mindenben eleget tenni Istennek, azért abbahagyjuk Isten szolgálatát. A reménytelenül nagygyá duzzadt adósság elpártolásra készít bennünket.

Jézus két példabeszédet is mondott, amelyek mindegyikében a visszatérítés reménye nélküli nagy adósság szerepel: egyik a tízezer talentummal tartozó (Mt 18, 23–25) és a másik az ötszáz dénárral (Lk 7, 41–42). Érdeemes megfigyelnünk, hogy mindkét esetben az adósok elégtelensége az indítók, hogy elengedje. Egyiknél is másiknál is majdnem szó szerint ezt jelöli meg az elengedés okául. Máté: „Mivel nem volt miből megfizetnie . . .” (Mt 18.25). Lukács: „Nem volt miből fizetniök” (Lk 7, 42). Mindkét esetre áll: „Kérésedre minden adósságodat elengedtem (Mt 18, 32).

És tényleg ezt tette akár a zsaroló Zakeussal, aki vámos volt, (Lk 19, 1), akár a jobb latorral (Lk 23, 43).

Gyengeségünk tudata

Nem egyszer úgy érezzük, a bűn már annyira megbetegített bennünket, hogy reménytelennek tartjuk fölépülésünk. Szinte kilátástalannak látszik fölépülésünk. Tehetetlenségünk annyira lenyom, hogy emiatt elfojtjuk magunkban javulási szándékainkat.

Ebbe az elesett hangulatba kiáltja bele Jézus: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek. Nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket.” (Mt 9, 12.13). És oly irgalmasan

nyúl a bűnösökhöz, hogy leírhatta róla az evangélista a prófétai jövendölést: „A megroppant nádat nem törí le, a pislákoló mécsbelet nem oltja ki.” (Mt 12, 20)

Bűneink miatt az istenes életre való kép telenségünk és alkalmatlanságunk bénító tudatát törekszik elvenni, mikor Keresztelő Szent Jánossal mondatja: „Van hatalma az Istennek, hogy ezekből a kövekből fiakat támasszon Ábrahámnak.” (Lk 3, 8). Vagy mikor Szent Pállal idézteti Izaiást: „Aki nem keresett, rám talált, fölismert, aki utánam nem járt.” (Róm 10, 20).

Lehetetlen meg nem nyílnunk e megváltói szeretetnek, mely számol a bűnös rettenetes gyöngeségével, és éppen ezért biztatja, bátorítja új próbálkozásokra a megtérésben.

Elveszettségünk

Sokszor annyira beleveszünk a bűnök szemetjébe, mint egy elgurult drachma; a szenvedélyek tövisbokrába, mint egy eltévelyedett juh: bűneink annyira lezüllesztenek, mélyre süllyesztenek, mint a tékozló fiút; és annyi eshetőségünk sem maradt a királyi mennyegzőre való bejutáshoz, mint amennyi esélyük nem volt az utcákon és tereken ödöngő koldusoknak, sántáknak, bénáknak és vakoknak, sőt az utakon és a

sövények mentén teljesen otthontalanul tévelygő járó-kelőnek. De nem szabad elfelednünk, hogy a drachma míg a szekrény alatt felhalmozódott szemétben rejlik, Isten irgalma, mint gondos háziaszony, már elindult a keresésére. És ha lelkünk, mint eltévedt juh, tehetetlenül vergődik a sziklák és a tövisek között, az érte menő Jézus közeledésének zaja már hallatszik a szomszédos bokrokon, és lábának melege már érződik a sziklákon. (Lk 15, 4) És amikor a tékozló fiú magába roskadtan és kétségektől gyötörten rója az utakat, Isten megbocsátó irgalma már izgalomtól gyúltan siet a lehorgasztott lelkű bűnös elé. (Lk 15, 20.) A sövények mentére kitzasztottak még üresen bámulnak a levegőbe, amikor az égi Atya fullajtárjai már elindultak és kifutottak a mennyegzős ház kapuján a hozzájuk küldött üzenettel, meghívóval a lakomára.

Egy pillanatig sem szabad magunkat elveszettnek hinnünk, amikor halljuk Jézus szavát: „Bizony mondom nektek a vámosok és a cédák megelőznek benneteket az Isten országában.” (Mt 21, 31). És az növelheti bátorságunkat, hogy Jézus nem egyszer mondja: „Sokan lesznek az... utolsókból első.” (Mt 19, 30). Utolsóságunk tudata nem zárhatja el reményeinket.

Az irgalmasság teteje

Bűneink válaszfalakat építenek lelkünkben Isten irgalma elé. De ezeket a válaszfalakat lerombolja Jézus mindent meghaladó kegyessége. De mi lesz akkor, amikor ezeket a válaszfalakat megerősíti néhány olyan körülmény, amely a mi részünkről építik ezeket a választó falakat. Például, amikor tudomást szereztünk Isten megbocsátó irgalmáról, és mi késedelmesekek vagyunk meghallgatni az irgalom szavát. Vagy pláne ha már egyszer élveztük a megbocsátás isteni kegyét, és visszaesünk hibáinkba és bűneikbe. És főként – mert a bűnös ember életében ez is előfordul – ha dacolni próbálunk az Isten hívogatásaival szemben. Felmerül bennünk a kérdés, vajon mi lesz ekkor velünk? Nem zárja be szívének nyílt kapuját előttünk és kitért karjai nem ernyednek le irgalmazása előtt?

Nem, és ezerszer nem. Szent Pálnál ezt olvassuk: „Isten végtelenül jó, türelmes és elnéző . . .” (Róm 2, 4) Ez az egyszerűnek látszó megállapítás Isten irgalmának olyan bőségét és gazdagságát jelenti, ami nem mérülhet ki egyhamar. És nem alakíthat ki emberi sors vagy gonoszság olyan helyzetet, melyre ne állna az igazság: „hogyan irgalma bűnbánatra akar vezetni.” (Róm 2, 4)

Mi nem lehetünk a visszahúzódás fiai még akkor sem, ha késedelmeskedés, visszaesés vagy a kegyelemmel szemben való dacolás jellemezte volna eddigi életünket.

Késedelmesség

Szomorú öröksége romlott emberi természetünknek jobbulásunk halogatása. A bűn varázsa lefogja lelkünket és a bűnbánat érzése sokáig nem tud lehatni énünk gyökeréig. Saját magunknak is terhére vagyunk ezzel az ernyedtségünkkel. Ez aztán kétségbeejtő gondolathoz vezethet. Hallani véljük a szigorú isteni végzést: „Három év óta mindig jövök, hogy gyümölcsöt keressek ezen a fügefán, de nem találok. Vágd ki! Miért foglalja itt a helyet?” (Lk 13, 7). De e kétségbeejtő gondolataink között meg kell hallanunk a vincellér-Krisztus hangját: „Uram, hagyd még egy évig. Körülásom és megtrágyázom, hátha terem jövőre? Ha mégsem, akkor majd kivágod.” (uo.) Jézus megváltásunkra számít, ha eddig hosszabb időn át terméketlenek voltunk is. Sőt ha egész életünket is eltétlenkedtük és hanyatló életünknek már csak kevés ideje volna hátra, belép életünk piacába és üdvöt ígérően kérdi: „Mit ácsorogtok itt egész nap tétlenül? . . . Menjete ti is a szőlőmbe! . . .” (Mt 20, 6, 7). Ezt a kegyét gyakorolta az

utolsó pillanatban megtérő latorral szemben, és gyakorolja annyi kereszténnyel, kik életük végén jutnak annak belátására, hogy hiába éltek. Szándéka megmarad: „És az utolsónak is annyit szánok, mint neked / ki első voltál” (Mt 20, 14).

Mert Ő ilyen jó.

Visszaeséseink

De késedelmezéseinken kívül még inkább visszatarthat az Úrtól visszaesésünk tudata. Ismételt visszaesésekkel hamar megkeményedik a szívünk visszaeső embertársainkkal szemben. És azt gondoljuk, hogy Isten is ilyen; a magunk képére formáljuk. Pedig a prófétánál nyilván mondja az Isten: „Nem hagyom, hogy fellobbanjon haragom, mert Isten vagyok és nem ember.” (Oz 11, 9) Szent Pállal is elmondhatja: „Ha hűtlenné válunk, Ő hű marad, mert önmagát nem tagadhatja meg.” (2 Tim 2, 13) ezért írja Szent János, hogy bár a kereszténynek az a parancsa, hogy „ne kövessetek el bűnt. De ha valaki bűnbe esik, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az Igaz.” (1 Jn 2, 1).

Az igaz, hogy a kereszténységben is jelentkezett az a túl szigorú irányzat. Főként a harmadik században az üldözések idején sokan nem tudták a hitet mártír módján megvallani, hanem hittagadásra kénysze-

rültek. Ezeket nem akarták visszafogadni az egyház közösségébe mint visszaesőket a szentírásnak eme kijelentése alapján: „Azt ugyanis, aki már egyszer részesült a világosságban, megízlelte az égi ajándékot, megkapta a Szentlelket, felfogta az Isten magasztos tanítását és megtapasztalta az eljövendő élet erőit, aztán mégis elpártol, lehetetlen újra bűnbánatra indítani. Újra keresztre feszíti az Isten Fiát, és csúfot űz belőle”, (Zsid 6, 4–5). A bűnbe való visszaesés valóban nagy bűn. De ez a szentírási részlet az újra való megtérés erkölcsi lehetlenségét vagy nehézségét mondja ki, nem pedig azt, hogy a visszaesőket nem lehet bűnbánatra engedni, mert – mint mondták – az Istennel nem lehet játszani.

Ám mi tudjuk, hogy Isten választottja, az ószövetségi törvényhozás vezéralakja, Mózes nem mehetett be az Ígéret földjére. De miért? Mert Isten megbüntette. A bűne mi volt? Az, hogy az annyiszor fellázadó és hitetlenkedő választott nép iránti irgalmát megkérdőjelezték. „Mivel nem hittetek (Mózes és Áron) nekem, s nem dicsőítettek meg Izrael fiainak szemeláttára, nem vezethetik el ezt a népet arra a földre, amelyet majd adok nekik.” (Szám 20, 12) Mózes és Áron kérdés formában szóltak a sziklához: „Halljátok ti lázadók! Tudunk

nektek vizet fakasztani ebből a sziklából? ” (uo. 10), noha az Úr parancsba adta nekik. Mérhetetlen irgalom ez Isten részéről.

És Jézus ehhez csatlakozik. Péter apostol ugyanis egyszer megkérdezi: „Uram, ha vét ellenem embertársam, hányszor kell neki megbocsátanom? Talán hétszer? – Mondom neked – felelte Jézus – nem hétszer, hanem hetvenhétszer.” (Mt 18, 21–22) Aki az emberi szív gyarló jóságából, mellyel kenyeret kérő gyerekének nem követ, a halat kérőnek nem kígyót, a tojást kérőnek nem skorpiót ad, azt következtette, hogy „mennyivel inkább” nyílik Isten szíve az adakozásra. A hetvenhétzszeres bocsánatra köteles embert nem múlná felül irgalmában?

Bármennyire szomorú legyen is a bűnbe való többszöri visszaesésünk, ez nem lehet akadálya Isten irgalmazó szeretetének.

Dacosságunk

De talán dacosságunk tudata véglegessé teheti elfordulásunkat Istentől. Aki a pápába harap, az meghal – mondja a francia közmondás. Aki az Istenbe harap, az is elpusztul?

Az Istennel szemben való dacolásnak is sokféle formája lehet. Isten kegyelmének nyílt visszautasításától kezdve az Isten gyalázásáig, sőt Isten-gyilkosságig sok ár-

nyalata lehet e szomorú lelkiállapotnak. Mindezeknek pedig hajtóereje a kiábrándulás, a kételkedés és állandó szembeszállás. Mi emberek úgy kezeljük ezt, mint az apostolok a szamaritánusokat, akik visszautasították Jézust, mert Jeruzsálem felé tartott. „Uram! – kérdezték – ha akarod, lehívhatjuk az istennyilát, hadd pusztítsa el őket.” (Lk 9, 54) Még a gyengeségből vétkezőkre tudunk némi mentséget, de a konokságra mi is indulattal válaszolunk. – És hogy reagál Jézus? „Megfedtte őket.” A kritikai görög nem, de a Vulgáta szöveg ennél többet mond. „Nem tudjátok, milyen lelkiület van bennetek. Az Emberfia nem azért jött, hogy lelkeket elpusztítson, hanem hogy megmentsen.” (Lk 9, 55–56). Ha ez a jézusi magatartás a keményszívű szamaritánusokkal szemben a kritikai szöveggel nem is igazolható, de más kijelentések igazolják Jézus szellemét, mely a végletekig elmegy a türesben és tapintatban a legkonokabb emberrel szemben is. Midőn a Lélek elleni bűnök megbocsáthatatlanságáról szól, ismételten kijelenti: „Minden bűnre és káromlásra elnyerik az emberek a bocsánatot . . . Ha valaki az Emberfia ellen beszél, bocsánatot nyer . . .” (Mt 12, 31.32). Sőt egész világosan kimondja: „Aki hallgatja ugyan tanításomat, de nem tartja meg, azt nem ítélem el, mert hiszen nem

azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem hogy megváltsam a világot.” (Jn 12, 47).

Hogy meddig tud elmenni hosszútűrésében az Úr, azt keserű feljajdulásából értethetjük meg. Így szólt: „Jeruzsálem, Jeruzsálem! Megölsz a prófétákat, és akiket küldenek hozzád, azokat megkövedel! Hányszor volt, hogy egybe akartam gyűjteni gyermekeidet, ahogy a tyúk szárnya alá gyűjti csibéit, de nem akartad.” (Lk 13, 34) Figyelemre méltó, hogy „a legtöbb csodát” azokban a városokban tette, melyek „nem tartottak bűnbánatot.” (Mt 11, 20). És méltán idézi Szent Pál az ószöveget: „Naphosszat a hitetlen és ellenszegülő nép felé tárom karomat.” (Róm 10, 21).

Így nem csodálkozhatunk, hogy „az ösztöke ellen rugdalózó” (ApCsel 26, 14) Saullal szemben sem alszik ki üdvösségre vezető irgalmassága, és maga elmondhatja: „De éppen azért nyertem irgalmat, hogy Jézus Krisztus először is rajtam mutassa meg végtelen türelmét, példaképpül azoknak, akik a jövőben hiszenek majd benne és így eljutnak az örök életre.” (1 Tim 1, 16). Ezért nem tehetett az Úr mást a Golgotán, amikor az ellene való lázadás és kegyetlenség a tetőfokára hágott, mint imádkozott a megfeszítőiért: „Atyám bocsáss

meg nekik, hisz nem tudják mit tesznek.” (Lk 23, 34).

Ha mi elvakultságunkban talán már belefáradunk az ellene való lázadásba, Ő nem fárad bele az irgalmazásba. „Belefáradtam, hogy mindig csak könyörüljek.” (Jer 15, 6). Ez az ószövetség szava. Jézus ki meri mondani a nagy szót: „Mondom nektek, . . . nagyobb öröm lesz a mennyek országában egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon.” (Lk 15, 7)

Valóban elvette az Úr lelkünk félelmét. Bármilyen messze is sodor el Tőle bűnös életünk, bármily konokságra is keményedett a lelkünk, öle nyitva van, vár a bűnbánatra, és már készíti az isteni gazdagság ruháit és gyűrűit, hogy ujjunkra húzhassa a megváltottak lakomájára. (Lk 15, 23.)

Az Isten báránya

A paradicsomkerti bűnbeesésből tudjuk, hogy a vétkező ember nemcsak fél az Istentől, hanem rejtőzik is előle. A rejtés vágyát Jézus is megállapítja, amikor mondja: „Az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert tetteik gonoszak voltak. Mert mindenki, aki gonoszat tesz, gyűlöli a világosságot, s nem megy a világosságra, nehogy kiderüljenek tettei.” (Jn 3, 19–20) És el kell tünődnünk

Isten viselkedésén, mellyel elnéz az útjába kerülő bűnös ember bűnei fölött, bár „semmilyen teremtett dolog nem marad rejtve előtte: minden föl van fedve és nyitva van az előtt, akinek számadással tartozunk.” (Zsid 4, 13.) Juda oroszlánja a Bárány köntösében áll elénk bűnösök elé, és a bárány elfogulatlanul szelíd szemével néz ránk.

E bárány lelkület nem ítélkező, „mert nem azért küldte el az Isten a Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvösséget szerezzen a világnak.” (Jn 3, 17) És később is mondja: „Én nem ítélkezem senki fölött.” (Jn 8, 15) És ismételten megindokolja: „mert nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot, hanem hogy megváltsam a világot.” (Jn 12, 47)

Az ítélet a bűnök kikutatásában, megállapításában és közzhírré tételében áll. Erről mondott le Jézus: nem kutatta a bűnöket, nem állapította meg, és főként nem tette közzhírré azokat. Ez az ő szellemi magasabbrendűségének olyan finomságot és tapintatot adott, ami emberileg is varázserővel vonzotta magához a bűn súlya alatt roskadozó embereket.

Szent János evangélista három típusban mutatja be Jézusnak ezt a bánásmódját a bűnösökkel: Nikodémust, a samariai asszonyt és Júdást állítja elénk.

Nikodémus

Nikodémus a vívódó bűnös. Jézus felépése megindított valamit Nikodémusban: „Mester, tudjuk, hogy Istentől jött tanító vagy.” (Jn 3, 2) És mégis tárgyal vele, pedig kijelentette, „aki apját vagy anyját jobban szereti mint engem, nem méltó hozzám.” (Mt 10, 37) Azt is mondta Üdvöztönk: „Aki ugyanis szégyell engem és szégyelli tanításomat, azt az Emberfia is szégyelni fogja.” (Lk 9, 26) Mégsem lobbantja szemére gyöngeségét és következetlenségét. Még csak utalásokkal sem hozza zavarba, sőt méltatja arra, hogy a legnagyobb kinyilatkoztatásokat adja neki az újjászületésről, az Isten szeretetéről és a Lélekről.

De Nikodémus csak egy volt a sok közül. Mert bár a hivatalos álláspont Jézus-ellenes volt, „mégis még a tanács tagjai közül is sokan hittek benne, de a farizeusok miatt nem vallották be, nehogy kizárják őket a zsinagógából. Mert többre tartották az emberek megbecsülését, mint az Isten dicsőségét.” (Jn 12, 42–43) Bizonyára ezek közül kerültek ki azok a farizeusok és főemberek, akik meg-meghívták Jézust vendégségbe (Lk 7, 36; 11, 37; 14, 1).

Végeredményben ilyenek voltak az apostolok is, akik lelkesen csatlakoznak hozzá: „Megtaláltuk a Messiást, vagy más

szóval a Fölkentet” (Jn 1, 41). És bár vele vannak a templom megtisztításán (Jn 2, 13), a kánai menyegzőn (Jn 2, 1) és több csodatételen (Lk 4), mégsem csatlakoztak végleg Jézushoz, sőt – mint akik kiábrándultak – képesek a távolból szemlélni Jézus közeledését. (Lk 5) Nekik is megvolt az a hibájuk, mint a főembereknek: mikor rájuk irányult a farizeusok figyelme, ők is elfutottak. Amellett értetlenek, viszálykodók, hatalomra vágyók. Mégis legnagyobb titkait éppen akkor bízza rájuk, amikor talán a leggyöngébbeknek mutatkoznak.

A samariai asszony

A samariai asszony a bűnbe feledkező embert ábrázolja. Jézus észrevétlenül lép be életébe. Leszáll gondjai szintjére: az asszony vízért jön, Jézus vizet kér. Az asszony szomjas, Jézus is szomjas. Csak lassú léptekkel ébreszti benne a lelket. Sehol egy vád, sehol egy szemrehányás. Pedig nem volt mindennapi bűnöző, hiszen „öt férjed volt, s akid most van, az nem férjed.” (Jn 4, 18) Ilyen tapintattal utal vétkére is. És bár nem tudjuk, hogy mi lett további sorsa, Jézus neki mondja meg először nyíltan, hogy Ő a Messiás (Jn 4, 26), és hogy az Isten tiszteletének lelki korszaka fog eljönni.

Hasonlóképp mikor Lévi nagy lakomát szerzett megtérése alkalmából, „sok vámos és bűnös odajött, s Jézussal és tanítványai-val együtt asztalhoz telepedett.” (Mt 9, 10) Ezeknek az odajött bűnösöknek mi volt a későbbi sorsuk, nem tudjuk. Annyit tudunk, hogy Jézusról a farizeusok azt mondták: „... a vámosok és bűnösök barátja.” (Mt 11, 19) Tehát ismételten és hosszasan foglalkozott velük. Ha többen megtértek volna, nyilván nemcsak Zakeus történetét írták volna le az evangélisták. A lényeg az, hogy akkor is szeretettel foglalkozott velük, amikor még nem gondoltak megtérésre.

Egy pillanatig sem hagyta őket Jézus kétségben életüket illetően. Aki olyan hátrározott szembeállást mutatott a bűnnel szemben, mint Jézus, arról egy pillanatig sem gondolhatták, hogy elsiklik a bűnök fölött és hogy nincs kívánnivalója az emberektől. De Jézus tudta, hogy minden léleknek története van, és meg kell érlelődnie a kegyelemnek is. Sok küzdés és vívódás után bogozódnak ki a lélek szálai. Tudta, hogy a sátán rostájára került lelkek rázódnak is a rostán, ki kevesebb, ki több időn át. De nem hagyja őket magukra, imájával kapcsolatban marad velük, mellettük áll, hogy kiszabadítsa őket. „Simon, Simon, a sátán hatalmat kért fölöttetek,

hogy megrostáljon benneteket, mint a búzát. De én imádkoztam érted, nehogy meginogj a hitedben. Amikor megtérsz, te erősíted meg testvéreideidet.” (Lk 22, 31–32).

Jézus tudta, hogy egyháza nem „a tiszták” egyháza, hanem a bűnösöké is. Ő mondta, hogy jó és rossz halakkal teli a háló (Mt 13, 47) és hogy konkoly is felnő benne (Mt 13, 29). És mert azt a parancsot adta, hogy a vétkezővel „ne bánjatok úgy, mint ellenséggel, hanem feddjétek meg, mint testvéreteket” (2 Tesz 3, 15), akkor Ő sem tehet mást. És „ha botlásra értek valakit, ti akik lelkiek vagytok, intsetek meg a szelídség szellemében” (Gal 6, 1) – ezt az Úr Krisztus fokozottabb mértékben teszi velünk. Mert él benne a remény – és éljen bennünk is – „hátha megadja nekik az Isten a megtérést, felismerik az igazságot, és kikerülnek a sátán kelepcejéből...” (2 Tim 2, 25).

Imádkoznunk kell, hogy Jézus bűnöskezelésének e titkát mi is elsajátíthassuk, és úgy tudjuk bánni a bűnösökkel, hogy alkutlanul gyűlöljük a bűnt, de tudjuk a bűnöst emelni; és hogy a bűnös iránt érzett szeretet ne vigyük át a bűnre.

Júdás

Júdás, a bűnre elszánt ember. Ha a titok érthetetlenségének árnyéka borítja értel-

münket Jézusnak a bűnösökkel szemben mutatott viselkedésmódja miatt, úgy a megfoghatatlanságnak sötétje vesz körül az Úrnak Júdással szemben tanúsított bánásmódján.

Először is nem érjük fel ésszel, ha már kezdetben tudta, hogy el fogja árujni, akkor miért hívta apostolai közé (Jn 2, 25)? Már a kafarnaumi beszéd után felteszi a kérdést: „Nem tizenkettőtököt választottam ki? De egyiketek ördög. Júdást értette rajta, az iskarióti Simon fiát. Mert ő lett az árulója, egy a tizenkettő közül.” (Jn 6, 70–71). Miért fogadja társául, mikor „jobb lett volna neki, ha meg sem születik”. (Mt 26, 24).

A második érthetelenség: miért nem leplezte le idejében az ő mesterkedéseit? Ha nem is úgy, hogy nyíltan pellengére állítja, mint Ciceró Catalinát. Megérdemelt volna egy dörgedelmes filippikát alattomoságáért és képmutatásáért. Vagy legalább értésére adta volna, hogy tud üzelmeiről és cselszövéséről. Ezáltal is tanúságot tett volna isteni mindentudásáról. Milyen erkölcsi nyomást gyakorolt volna Júdásra egy-egy nyílt rákérdés vagy számonkérés? Hány cselszövő állt el tervétől, mert úgy érezte hogy napvilágra kerültek idő előtt dolgai?! De úgy látszik, az erkölcsi kényszerítés nem tartozik az Úr eszközei

közé. Mint ahogy tényleg nem szellemi fegyver, és lényegében sohasem oldja meg a kérdést.

Annyira nem használja ezt az erkölcsi kényszerítést, hogy még az utolsó vacsorán sem lobbantja szemére nyíltan aljasságát, „amikor a sátán már fölébresztette az áruló Júdásnak, Simon fiának a szívében a gondolatot, hogy árulja el” (Jn 13, 2). Hiszen mikor végül mégicsak megemlíti az árulást, „erre a tanítványok egymásra néztek mert nem tudták, melyikükről mondta.” (Jn 13, 22) Jézusnak eddigi viselkedése még általánosan sem sejtette a tanítványok közösségével, hogy talán Júdás lesz az áruló. Pedig minden közösségben könnyű kialakítani egy általános gyanút minden rosszra és ezt egy meghatározott személy felé irányítani. Annyira nem irányította az apostolok gyanúját Júdásra, hogy amikor bejelenti az árulást, „erre igen elszomorodtak és kezdték egyenként kérdezni: „Csak nem én vagyok az, Uram?” (Mt 26, 22). És mikor Júdás is megkérdezi, „magad mondtad” (Mt 26, 25) – válaszolja. „De az asztalnál ülők közül senki sem értette, miért mondta neki.” (Jn 13, 28).

Sok szentírásmagyarázó azt mondja, hogy Júdás nem áldozott meg az utolsó vacsorán. Lukács evangélista szerint igen (Lk 22, 21), a többenél annyira szorosan a

kenyérevés előtt szólnak az árulóról, hogy aligha volt idő más történésekre. De Jézus stílusának ez felel meg, aki a végsőkig elmegy annak a megmentésére, akinek jobb lett volna meg sem születnie. Hiszen az árulás pillanatában is elfogadja tőle a csókot, és így szól hozzá: „Barátom, miért jöttél?” (Mt 26, 50) És a Lukács-följegyezte hozzáfűzött megjegyzésből is egy szerető szív kérlelő panasza árad: „Júdás, csókkal árulod el az Emberfiát?” (Lk 22, 48). A kárhozat örvénye felé hulló Júdásnak még odadobja szeretetének mentőkötélét, hogy visszahúzza. Amikor ezeket a szavakat kimondta, lehetetlen hogy úgy ne nézett volna Júdásra, mint ahogy valamivel később nézett Péterre (Lk 22, 61), egy szívet fordító és lelket ébresztő tekintettel. Ebben a tekintetben ott ragyoghatott a krisztusi szó: „Ha valaki az Emberfia ellen beszél, bocsánatot nyer . . .” (Mt 12, 32) Ott érződhetett a reménytelenül eladósodott szolgálta adósságát elengedő Isten kegye, és a megtérő bűnösön örvendező égnek minden átható öröme. Isten egy szóba is bele tudja rejteni egész valóját. Ez a szó hangzott Júdás fülébe is . . .

Júdásnál mutatta meg az Úr, hogy mit jelent az, hogy „mindvégig szerette őket.” (Jn 13, 1). Ameddig a lázadó ember el tud menni, amilyen messze el tud gurulni

a drachma: lankadatlanul, fáradhatatlanul, az indulat, az elzárkózás, a megmerevedés legkisebb jele nélkül tud életünk végső pontján is virrasztani fölöttünk szeretetével. A Júdás lábát mosó és arcát neki odanyújtó Jézus mutatja, hogy „mi a hosszúság és szélesség, mi a magasság és a mélység” Krisztus szeretetében, és e szinte háttartalan határok között lemérhetjük „Krisztusnak minden értelmet meghaladó szeretetét” (Ef 3, 18, 19).

JÉZUS VILÁGFÖLÖTTISÉGE

A SZENTKENET

A szentkenet szentségét betegségünkben kell fölvennünk. A betegség viszont tehetlenné tesz mindennapi és emberekkel való dolgainkban, megbénít e világban való munkálkodásunkban, egy kicsit elővételezi a halált. Az élet iramától eltávolít, elszakít kissé dolgainktól. Tehát azt teszi, ami a halálban végleges lesz.

Az evilágon élő embernek ezzel is számolnia kell. Ezért Jézus rendelte a szentkenet szentségét, hogy benne kölcsönözze világfölöttiségét, mellyel kormányozni illetőleg szabályozni tudjuk a körülöttünk lévő emberekhez és dolgokhoz való kötődéseinket. És erre szükségünk van, mert semmi sem annyira kézenfekvő, mint a bennünk lévő életvágy, ragaszkodás az élethez, küzdés az életért. Viszont semmi sem olyan biztos, mint az, hogy mindennek egyszer vége lesz a halálban.

Erre kétféleképpen reagál az ember. Meglehetősen ritka a nyugalom, vagyis a stoikus apathia, mellyel várja a halált és

viseli annak előhírmöketi: a betegségeket és a bajokat. Ebben a gőgös emberi szellem az érthetetlen elmúlásra gőgös méltóságérzettel és magára parancsolt nyugalommal válaszol, és megy a semmibe. A gyakoribb, amit Szent Pál is felhoz: „Ha a halottak nem támadnak fel, akkor együnk, igyunk, mert holnap úgymint meghalunk.” (1 Kor 15, 32). És valóban a túltengő evilágiságnak a forrása az elmúlás gondolatának eluralkodása. Mint aki vesztét érzi, úgy tobzódik az emberiség evilág dolgaiban, és igyekszik itt megszerezni és kiteljesíteni mindent, amit a szellem és az anyag felkínál. Mert – amint Arisztotelész mondotta – „úgy látszik, hogy a halottnak semmi java nincs”.

Ebbe az egyetemes elmúlási hangulatba áll bele az Úr Jézus Krisztus, és folyósítja a szentkenet szentségében azt az erőt, mellyel ő a világ dolgait megítélte és kezelte. Elsősorban azoknak adja, akik e szentséget betegségükben fölveszik. De adja mindnyájunknak is, akik halálra szántak vagyunk, és ezért tudnunk kell a világ fölé emelkednünk.

Előbb tehát tanulmányozzuk a mi Urunk világfölöttiségét, majd megnézzük, hogy hogyan érvényesíthetjük ezt szenvedéseinkben, és végül meglátjuk, hogy mindez mennyire megtölti életünket reménységgel és derülátással.

JÉZUS VILÁGFÖLÉNYE

A modern kor kitalálta a szellemi magasabbrendűség kulcsát, és azt az eszköztelenségben jelölte meg. Vagyis azt a tulajdonságot, hogy aránylag kevés eszközzel tud nagy dolgokat megvalósítani. Kevés szóval sokat mondani, kevés vonallal szépet alkotni. Sőt nehezítő és késleltető körülményeket játszi könnyedséggel győz le. Az Úr Jézus Krisztusban megjelent magasabbrendű szellem csodálatos fölényel megy el evilág dolgai mellett. Felfogásának szinte sarokköve: „mi haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja.” (Mt 16, 26). És ezért azt akarja, hogy az Isten országa keresésében hasonlítsunk ahhoz az emberhez, „aki igazgyöngyöt keres. Amikor egy nagyon értékeset talált, fogta magát, eladta mindénét, amije csak volt, és megvette.” (Mt 13, 45–46)

Valami nagy lényeglátásra akar segíteni bennünket a mi Urunk. Mikor tűz- vagy vízveszedelem elől mentjük, ami menthető, akkor nagy lényeglátással törekszünk pusztuló dolgainkból a leglényegesebbeket kimenteni. Jézus biztosít bennünket arról, hogy a világnak ez a látszólagos aláértékelése egy nagy kincs megtalálását teszi lehetővé, amiben mindent visszanyerünk, amit

feláldoztunk. Tehát a több életért van az élet kockára tétele, a nagyobb örömért és a nagyobb boldogságért a talmi öröömök és boldogságok feláldozása.

Valahogy úgy, ahogy Pál mondja: „Amit előnynek tartottam, azt Krisztusért hátránynak tekintem. Sőt Uramnak Jézus Krisztusnak fönséges ismeretéhez mérten, mindent hátránynak tartok. Érte mindent elvettem sőt szemétnek tekintettem, csakhogy Krisztust elnyerhessem és hozzá tartozhassam.” (Fil. 3, 7–8). Krisztus istenlátása így éreztette meg vele a világ dolgainak esendőségét. Mint ahogy mondja is: „Ami az emberek szemében nagy érték, az Isten előtt megvetést érdemel.” (Lk 16, 15). Ezt Jézus a pénzzel kapcsolatban mondja, de lévén a pénz mindannak foglalta, amit világnak nevezünk, ez áll minden evilági dologra.

Sokan komornak tartják Jézus világfö-löttiségét, és életidegenséggel vádolják a kereszténységet. Az lehet, hogy a keresztények között voltak sokan egyesek is, irányzatok is, amik éppen a fenti krisztusi mon-dásokra utalva életidegenséget hirdettek és képviseltek. Maga az Úr azonban sohasem volt világfájdalmas. Ezért érdemes egy kis-sé hosszabban elidőznünk ennél a kérdés-nél, hogy világosan lássunk ebben az alap-vető problémában.

Mielőtt nyilvános működését megkezdte volna, Jézus a pusztába ment, ahol megkísértette őt az ördög (Mt 4, 1). Jézus isteni életének stílbiztonságához tartozik, hogy éppen akkor, amikor evilágba indul üdvének hirdetésére, akkor vet számot illetőleg méri le a világot a világ fejedelmével vívott szellemi csatájában. Ekkor mondja meg felfogását a világról. A sátán kenyérrel, hatalommal és a kiválasztottság dicsfényével kísérti. Ezekre adott precíz válaszából olvashatjuk le alapvető felfogását. Egyiket sem utasítja vissza a maga belső tartalma miatt. Nemcsak kenyérrel él az ember – mondja éhesen. A hatalmat sem zárja ki, csak amennyiben Isten nélkül vagy ellenére lesz a birtokunk. A kiválasztottság jeleit pedig nem szabad kikövetelnünk, hanem az Istenre bízunk.

Ha jó mélyen belegondolunk mindezekbe, rájövünk, hogy Jézus és utána a kereszténység felfogása ez: élj benne a világban, de ha valamiben hiányt szenvedsz, ne omolj össze! Istened nagyobb mindenkinél. Ahogy Jézus is összefoglalja nekünk: „Ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s ezeket (ti. az élet javait) mind megkapjátok hozzá.” (Mt. 6, 33).

Jézus és a vagyon

Jézus kísértésének elseje a kenyér. Mindennapi kenyерünknek egyik forrása lehet az öröklött vagy szerzett vagyon. A vagyon, a gazdagság, a pénz döntően befolyásolja az embert és lelkivilágát, mégpedig két vonalon. Az egyik az, hogy elveszi a megélhetésnek gyilkoló gondját, a másik, hogy a világnak szinte minden dolgához hozzájuttat a megélhetésen túl is. Ez utóbbi tulajdonsága valamilyen különös békét, nyugalmat és biztonságot ad. Egy fölényt, aminek hiányától a legtöbb ember reszket. Az Úr a gazdagságnak ezt a talmi nyugalmat adó jellegét példabeszédében rögzíti. Midőn bő termést hozott gazdasága egy embernek, így szólt magában:” Tudom már mit teszek: lebontom csüremeimet és nagyobbakat építek, oda gyűjtöm majd a termést és minden vagyonomat. Azután majd elégedetten mondom magamnak: Ember, van annyid, hogy elég sok évig. Pihenj, egyél, igyál, s élj jól! Ám az Isten így szól hozzá: esztelen, még az éjjel számon kérik tőled lelkedet. Amit gyűjtöttél, kire marad?” (Lk 12, 18). Nem is csinál titkot belőle, hogy Ő a szegények oldalán áll.

Boldogok a szegények

Mikor egy ifjú közeledett hozzá és az Isten országa iránt érdeklődött, Jézus megszerette jóságáért, mert minden törvényt megtartott. De hívta őt a tökéletességre: „Add el amid van, és jöjj kövess engem.” Ezek hallatára az elszomorodott és leverten távozott, mert nagy vagyona volt. Jézus erre körülnézett és tanítványaihoz fordult: Milyen nehezen jut be a gazdag az Isten országába! A tanítványok meglepődtek Jézus szavain. Jézus azonban megismételte: Fiaim, mily nehéz a gazdagoknak bejutni az Isten országába!” (Mk 10, 21–24).

Érdeemes itt megfigyelnünk e mondás megismételt kijelentését, és azt a féltő, gondoskodó hangsúlyt, amellyel figyelmezteti tanítványait: „Újra mondom, könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.” (Mt. 19. 24). És ezt mondja tanítványai képtelenedése elenére is: „Hát akkor ki üdvözülni?” (Uo.)

Az emberi álmélkodás ellenére is meghirdeti országa alaptörvényének elsejét: „Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa.” (Mt. 5, 3). Tanítványaitól elvárta, hogy hagyjanak el mindent és úgy kövessék (Mt 4, 22; 19, 27). Messiási küldetésének elsejébe tartozik. Hogy „a szegényeknek hirdetik az

evangéliumot” (Mt 11, 5). Lelkesült szívvel ad hálát mennyei Atyjának, hogy országának ígéit „kinyilatkoztatta a kicsinyeknek” (Mt 11, 25). A kicsinyek, evangéliumi szóhasználat szerint, a szegények, az egyszerűek. Tanítványait is erszény, táská, arany és ezüst nélkül küldi hithírdető útjukra (Mt 10, 9). Neki magának nem volt hol fejét lehajtsa (Mt 8, 20). És arra figyelmeztet minket, hogy „Ne aggódjatok életeitek miatt, hogy mit esztek vagy mit isztok, sem testetek miatt, hogy mibe öltöztök.” (Mt 6, 25).

A szegénység eszméje annyira egy az evangéliummal, hogy sokan azt gondolják, csak a szegénység az egyetlen evangéliumi eszme, ami Krisztushoz hasonlóvá tesz. Mindezt nem tagadva, de állítva, meg kell azért néznünk, hogy az ellentmondásosság, amiben az isteni világ, emberi kategóriáink végessége miatt, mégiscsak jelentkezik, mit mutat.

Mindennapi kenyerünk

Vajon Jézus olyan szegénységet akart mindenkinek, aminél a napi szükséglet sincs biztosítva? Aligha, mert semmi sem állt távolabb Jézustól, mint a nyomor. Erről maga tesz tanúságot, amikor az utolsó vacsorán számonkéri apostolaitól: „Amikor elküldtelek benneteket erszény, tarisz-

nya és saru nélkül, szenvedtetek-e hiányt valamiben? Semmiben felelték.” (Lk 22, 35). Valamilyen formájú gondoskodást maga rendezett nekik, és ha néha elő is fordult, hogy megéheztek és kalászkodat szedegettek (Mt 12, 1), azért mégis áll szavuk, hogy hiányt nem szenvedtek. De hogy a biztosított élet állott lelke szeme előtt, az kiderül a keresztfán. Vértől ázottan, a világ bűneitől megterhelten és a keresztfeszítés őrrítő kínjai között vergődve is talál időt arra, hogy édesanyját tanítványa oltalmába ajánlja. Nem hagyta őt gyámolítás nélkül. És bármennyire misztikusan is kell értelmezni, azt hogy Jézus rendeletéből és kívánságára János lesz Mária fia és Mária János anyja, természetes, hogy ez a jelentése is megvan, de nem mellőzhetjük el az alapjelentést, ami Mária pártfogásba vételét jelzi. Így értelmezte ezt az őskeresztény hagyomány is. Hiszen hozzáteszi: „Attól az órától házába fogadta a tanítvány.” (Jn 19, 27). Ha valakitől, Szűz Máriától követelte volna meg ezt a szegénységet, ha az lenne lényege evangéliumi tanításának.

És ezt követte a keresztény ősegyház is. Bár azt olvassuk, hogy az ősegyházban vagyonszövetség volt, de éppen ott olvassuk Ananiás és Zafira történetéből, hogy ez nem volt kötelező mindenre. A szellem szabadságával nézték azt, aki nem adta be

vagyonát. Péter ugyanis így szól a föld árának felét eltagadó Ananiáshoz: „Hát nem a tied maradhatott volna, ha meg akarod tartani? Vagy ha eladtad, nem rendelkezhetél szabadon az árával?” (ApCsel 5, 4). És más egyházaknál ezt nem olvassuk, ti. a vagyonszövetség, sem Korinthusban, sem Rómában, sem máshol.

Sőt energikus felhívásokat hallunk az apostoli egyházból, hogy a keresztyének dolgozzanak meg a mindennapi kenyérért. Az apostol maga jópéldával jár elől. Mert bár tudatában van annak, hogy az igeszlógalatából joga volna megélni (1 Kor 9, 4), ezt nem teszi, hanem – mint az efezusiaktól való búcsúbeszédében mondta – „senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam. Jól tudjátok, hogy amire magamnak vagy társaimnak szükségünk volt, a kezem munkájával szereztem meg. Minden tekintetben példát adtam nektek, hogyan kell dolgozni és a gyengéknek támaszokra lenni.” (ApCsel 20, 33–35). És ezt már korábban is kifejezte. „Hiszen tudjátok, hogyan kell minket követni. Nem élünk tétlenül közöttetek, senki kenyerét ingyen nem ettük, hanem keserves fáradtsággal, éjjel-nappal megdolgoztunk érte, hogy senkinek ne legyünk terhére.” (2 Tesz 3, 7–8).

Aki megtanított bennünket imádkozni a mindennapi kenyérét, az nemcsak eltűri, de meg is kívánja, hogy megdolgozzunk érte. És annyira figyelembe vette az embernek kenyérigényét, hogy amikor az ötezer ember önfeledt lelkesedésében éhesen is követte őt, megfélekezve az ételről, Ő az, aki az elragadtatott lelkesedésből a mindennapi élet valóságára ébreszti az embereket: Szánom a sereget! (Mt 15, 32) – mondja és fölveti a kenyér problémát. De egyes esetekben is ezt teszi. Mikor Jairus kislányát feltámasztja, és mindenki elragadtatott ámulatban függ az isteni csoda valóságán, Ő az aki felébreszti a körülállókat ebből az elragadtatott állapotból, és a józan, mindennapi gondra irányítja a figyelmet. Mint az evangélista írja: „aztán még figyelmeztette őket, hogy adjanak enni a kislánynak azon nyomban.” (Mk 5, 43) Ezért dicséri a hű és okos kulcsárt „akit az ura szolgálai fölé rendelt, hogy ha eljön az ideje, kiadja részüket az élelemből.” (Lk 12, 42). És püspöknek is az való, „aki saját családjának jó gondviselője.” (1 Tim 3, 4)

Gazdag az Istenben

Jézus a szegénységet hirdette is, vallotta is, és tartotta is, de a gazdagságnak olyan esküdt ellensége nem volt, mint sokan állították a történelem folyamán. Ismerte a

gazdagság veszélyeit, de lehetségesnek tartotta az Isten szerint való gazdagságot. Akármilyen nyomatékkal figyelmeztette is tanítványait a gazdagság evangélium-ellenességére, mégis azt mondotta: „Embernek ez lehetetlen, Istennek azonban minden lehetséges.” (Mt 19, 26)

Érdekes, hogy a lelki boldogságot sohasem a szegénység formájában képzei el, hanem az anyagi bőség formájában. Példabeszédeit kell megnéznünk. A lakomát szerző királyi ember (Mt 22, 1), a tékozló fiú apja (Lk 15), sőt az irgalmas szamaritánus is (Lk 10, 33) gazdag emberek, akiket mennyei Atyjához hasonlít. De azután Jézus barátai között is akadtak szép számmal gazdag emberek: Simon farizeus (Mt 26, 6), „egy vezető farizeus” (Lk 14, 1), kik lakomára hívták meg, azután „néhány asszony . . . és még sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak róla” (Lk. 8. 3). De azután Zakeus, Arimateai József és Nikodémus, sőt az utolsó vacsora házigazdája, mind mind vagyonos emberek voltak többé-kevésbé.

Maga Szent Pál, aki saját kezével dolgozott, mondja magáról: „Tudok nélkülözni, de tudok bőségben is élni.” (Fil 4, 12). Az adakozás mértékéül is ezt szabja: „Nem azért kell gyűjteni, hogy mások megszabaduljanak a szükségtől, ti meg bajba jussa-

tok, hanem az egyenlőségért.” (2 Kor 8, 13). A karizmák között elsorolja azért, „aki jótékonykodik” (Róm 12, 8), és „a segítőkészséget.” (1 Kor 12, 28). Ezeket a karizmákat nem lehetne gyakorolni, ha nincs meg az anyagi alapja a jótékonykodásnak.

Amit Jézus akart, az az, hogy megszabaduljunk a gazdagság igézetétől és a vele járó gondoktól. „Nem a vagyonban való bővelkedéstől függ az ember élete.” (Lk 12, 15) – mondotta, és többször is felhívta figyelmünket: „Vigyázzatok, nehogy elnehezdjék szívetek a mámorban, a tobzódásban, meg az élet gondjaiban” (Lk 21, 34). Azután a magvetőről szóló példabeszédben inti lelkünket, hogy „a szüros bogánccs közé hullott (mag) pedig az, aki meghallgatja a tanítást, de a világi gondok és a csalóka gazdagság elfojtja az isteni szót, és nem hoz termést.” (Mt 13, 22).

Tanácsa tehát ez: „Ne kérdezzétek hát, hogy mit esztek vagy mit isztok, és ne nyugtalankodjatok. Mert ezt a pogányok teszik a világban. Atyátok tudja, hogy szükségtek van rájuk.” (Lk 12, 29–30). Úgyis fölösleges az aggodalmaskodás. „Ugyan ki toldhatja meg életét – kérdi Jézus – csak egy könyöknyivel is, ha aggodalmaskodik?” (Mt 6, 27). Ezért nem lehet más javaslat az evangélium szerint élők

számára, mint amit Szent Pálnál olvassunk: „Azt mondom tehát, testvérek: az idő rövid, azért akinek felesége van, éljen úgy, mintha nem volna, aki sír, mintha nem sírna, aki örül, mintha nem örülne, aki vásárol, mintha meg sem tartaná, aki felhasználja a világ dolgait, mintha nem élne, velük, mert ez a világ elmúlik. Azt szeretném, ha mentek volnátok a gondtól.” (1 Kor 7, 29).

Jézus és a hatalom

A sátán megmutatta és „egy szempillantás alatt felvonultatta szeme előtt a földkerekség minden országát. Minden hatalmat és dicsőséget neked adok – mondotta – mert hisz én kaptam meg, és annak adom, akinek akarom. Ha leborulva hódolsz előttem, az mind a tiéd lesz.” (Lk. 4, 5–7). Valóban nagy a tét. Hisz Jézus azért jött, hogy az egész világot visszahódítsa Istennek, és Isten uralmát mindenkire kiterjessze. És ahogy kitárult egy szempillantás alatt a világ dicsősége, úgy kitárult a másik út is: a szenvedések és gyötrelmek útja is, sőt egyházának évezredekre kiterjedő jövője is: a küzdelmek, a megpróbáltatások, a tévedések és lagymatagságok, amik kísérik az evangélium terjedését. És mindettől megmenekült volna a mi Urunk. De nem! A

felkínált hatalom helyett választja azt az utat, amelyen végül is járt és jár egyházában. Nem választotta a hatalmaskodás útját, de az alázatos szolgálatét.

A hatalom kérdésében nemcsak a legfőbb, királyi vagy államhatalom ügyében döntött, de a hatalmaskodás minden emberi formájában is. Hiszen a kenyérkérdés után a legkisebb emberi közösségekben is felüti fejét a hatalomért való versengés, és elmérgezi családok, barátok közösségek életét, és megosztja az emberi társadalmat – ha csak két személyről volna is szó – hatalmasok és hatalom alatt állók, hódítók és hódolók, győzők és legyőzöttek örök ellentétben álló csoportjára: szolgák és urak, vezérek és engedelmeskedők táboraira.

Az evilági uralom

Gyökeresebben nem is lehetett volna elutasítani magától minden evilági hatalmat, mint ahogy Jézus tette. Az idők teljességére hagyta teljesen elszegényedni a Dávid-i dinasztiát és a trónigénnyel kapcsolatban elvágott minden lehetőséget azzal, hogy engedte a római birodalom részévé válni Júdeát, amikor is nem olyan királyok uralkodtak, „akik akarták látni, amit ti láttok, de nem látták, hallani amit ti hallotok, de nem hallották.” (Lk 10, 23). Sőt olyanok voltak, mint Heródes, aki „meg akarta öl-

ni” (Lk 13, 31) vagy mint Pilátus, aki nem tudta mozgósítani a híres jogszolgáltatású római impérium gépezetét, hogy Jézusban ártatlannak kimondott embert ne ítéljenek halálra.

Ennek ellenére Jézus mégsem volt hatalomellenes. Noha saját életében megérezte a zsidóság akkori előjáróinak igazságtalanságait és jogtiprásait, mégis azt mondta: „Az írástudók és a farizeusok Mózes székében ülnek. Tegyetek meg és tartsatok meg mindent, amit mondanak nektek.” (Mt 23, 2–3). Nem lett lázadóvá, pedig „elviselhetetlenül nehéz terheket raktok az emberekre, de magatok egy ujjal sem mozdítjátok a terheket.” (Lk 11, 46) Pilátus vérengzéséről ő is megdöbbenve hallotta a hírt (Lk 13, 1), és látta tehetetlenkedését elítélésekor, mégis ugyanakkor azt mondja neki „Nem volna fölöttem hatalmad, ha onnan felülről nem kaptad volna.” (Jn 19, 11). És Tibérius császár kegyetlenségéről és orgiáiról is nyilván tudott, mégis kimondja a szavaira vadászó farizeusoknak: „Adjátok meg a császárnak ami a császáré, és az Istennek, ami az Istené.” (Mt 22, 21). Ezért hirdette Szent Pál is: „Mindenki vesse alá magát a felettes hatalomnak. Mert nincs hatalom, csak az Istentől, ami van, azt az Isten rendelte. Ezért aki a hatósággal szembeáll, Isten rendelésének szegül ellene.”

(Róm 13, 1–2) Szent Péter is arra kéri híveit: „Engedelmeskedjete az Úrért minden emberi hatalomnak, mind a királynak, a legfőbbnek, mind a helytartóknak, akiket ő küldött.” (1 Pt 2, 13). Sőt annyira lebontja ezt a tiszteletet Szent Pál, hogy még az adóról is így nyilatkozik: „Ezért fizettek adót is, hiszen akik behajtják, Isten szolgálói. Adjátok meg tehát mindenkinek, ami jár neki: akinek adó, annak az adót, akinek vám, annak a vámot, akinek hódolat, annak a hódolatot, akinek tisztelet, annak a tiszteletet.” (Róm 13, 6, 7).

Ezért rendelkeztek az apostoli egyházban: „Mindenek előtt arra kérlek, végezzetek imát, könyörgést, esedezést és hálaadást minden emberért, a királyokért és az összes elöljárókért.” (1 Tim 2, 1–2). Mind ezt pedig akkor mondják, amikor tudatában vannak a hatalommal való sok visszaélésnek és igazságtalanságnak, amiket a saját életükben tapasztaltak. „Nem e világ bölcsességét hirdetjük, sem e világ pusztulásra ítélt fejedelmeiét, hanem Isten titokzatos, rejtett bölcsességét . . . Ezt senki sem ismerte föl a világ fejedelmei közül, mert ha felismerték volna, nem feszítették volna a keresztre a dicsőség Urát.” (1 Kor 2, 6–8). És tanításuk a világi hatalomról akkor is érvényes, ha vannak esetek, amikor fel kell tenni a kérdést: „Ítéljétek meg

magatok, helyes dolgok volna-e Isten előtt, hogy inkább rátok hallgassunk, mint az Istenre.” (ApCsel 4, 19).

Jézus világosan megmondja: „Az én országom nem e világból való. Ha ebből a világból való volna országom, harcra kelénének szolgálaim, hogy ne kerüljek a zsidók kezére.” (Jn 18, 36). És ezért utasítja vissza Péter kardos védelmét a Getszemáni kertben: „Tedd vissza hüvelyébe kardodat. Aki kardot ragad, kard által vész el. Vagy azt hiszed nem kérhetném Atyámat, s nem küldene tizenkét légió angyalánál is többet? De akkor hogy teljesedne be az Írás, amely szerint ennek így kell történnie.” (Mt 26, 52).

A világfölényes Jézus lemondott a hatalom eszközeiről, de nem lett anarchistává, tudta és elismerte a földi hatalom szerepét.

A hatalmaskodásról

A hatalom kérdése nem áll meg a legfőbb hatalom birtokosainál, de leszáll a legkisebb emberi közösségeikig, és ott is jelentkezik egyenlőtlenségeivel. Mint jellemzőt, említi az Úr evilági életünkre, a ház élére állított szolgáról: „De ha a szolga azt mondja magában: Uram csak soká tér vissza és elkezdni verni a többi szolgát és szolgálót” (Lk 12, 45). Mihelyt a túlvilág felé beszűkül a gondolkodásunk, rögtön felüti

fejét a hatalmaskodás, a fölénynek az érzése és éreztetése. És most nem kitalált-jogcímű hatalmaskodásról gondolkodjunk, hanem olyan dolgokról, amik valóban fölényt biztosítanak nekünk, mint a példabeszédbeli szolgának a megbízatás. Csak-hogy ennek a fölénynek a határát kísértve vagyunk kiterjeszteni. Például azért, mert szülő valaki, nem tehet mindent a gyermekével. Vagy azért, mert egyszer igazunk volt, másik esetben nem követelhetjük ki igazunkat ezen a címen. Amiért valaki barát, nem követelhetjük meg, hogy mindenben egy véleményen legyen velünk.

A családban

Az első ilyen hatalmaskodási lehetőség a családban a férj-feleség egymással szemben, vagy a szülők és gyermekek viszonylatában jelentkezhet. Senki nem volt olyannyira a házasság egysége mellett, mint az Úr: „egy test lesz a kettő. Most már többé nem két test, hanem csak egy. Amit Isten egybekötött, azt ember ne válassza szét.” (Mt 19, 5–6). És a gyermekek engedelmisségében is példát mutatott. Sőt megkövetelte, hogy Istennek adott ajándék címén ne merészeljék megtagadni a szülőtől a jogos ellátást a gyermekek (Mt 15, 6). Mégis elmondja, hogy vannak kérdések, amik megoszthatják a legintimebb közös-

séget is. „Az embernek tulajdon családja lesz az ellensége.” (Mt 10, 36) Azután: „Halálra adja majd a testvér a testvért, az apa a gyermekét, a gyermekek meg szüleik ellen támadnak és vesztüket okozzák.” (Mt 10, 21). Sőt a legbensőbb kapcsolatban lévők két egészen más sorsot hordozhatnak magukban: „Mondom nektek, azon az éjszakán ketten lesznek egy ágyban. Az egyiket fölveszik, a másikat ott hagyják. Két asszony fog együtt örölni, az egyiket fölveszik, a másikat otthagyják.” (Lk 17, 34–35).

Mindezzel Jézus azt akarja hangsúlyozni, hogy akármilyen közösségben, nagyon egyedül tudunk maradni leglényegesebb kérdéseinkben, és legdöntőbb pillanatainkban éppen azok hagynak cserben, akikre legjobban számítottunk, és akikre legtöbb jogunk is volt számítani. De tisztelni kell családi partnerünk személyiségét minden irányban. A házasfelekre áll a szabály: „Az asszony testével nem maga rendelkezik, hanem a férje, éppígy a férfi testével sem ő rendelkezik, hanem a felesége.” (1 Kor 7, 4). Ha a házasság alapvető jogában és kötelességében ez a szabály, mennyivel inkább a többiben: „Honnan tudod, te asszony, hogy a férfit üdvösségre vezetheted? Vagy honnan tudod, te férfi, hogy feleségedet megmentheted?” (Uo. 16). Tisztelni egy-

más szabadságát tanít az evangélium a legdöntőbb dolgokban is. Ezért követeli meg Szent Pál a férfi-jogú szemléletben élő férjektől: „Férfiak szeressétek feleségeket, s ne bánjatok durván velük.” (Kol 3, 19). És ugyanígy a korlátlannak érzett atyai tekintélynek mondja: „Apák, ne keserítsétek gyermekeiteket, nehogy kedvüket veszítsék.” (Uo. 21).

Az igazság birtoka.

Sokan az igazság címén akarnak embertársaik fölé kerülni. A megismert és megtalált igazság valóban nagy evangéliumi kincs, hisz ez „ami szabaddá tesz” (Jn 8, 32). A megtalált igazság öröme gyarlóságunk folytán olyan helyzetekbe hozhat, ami már nem tartozik az igazság szolgálatához.

Az első ilyen mellékterméke az igazság birtoklásának *az ítékezésre és bírálatra* való hajlam. Ez már idegen szempont az igazság szolgálatában, mert Jézus is azt mondja, aki maga volt, „az igazság” (Jn 14, 6), hogy „arra születtem és azért jöttem a világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról.” (Jn 18, 37). És már korábban ki mondja: „Nem azért küldte el az Isten a Fiát, a világba, hogy elítélje a világot.” (Jn 3, 17). Ezért szól a Hegyi beszéd parancsa: Ne ítélezzetek, hogy fölöttetek se ítélezz-

zenek.” (Mt 7, 1). Az apostol is utal az élet bonyolultságaira, s ezért mondja: „Ne ítéletek időnap előtt, míg el nem jön az Úr, Ő majd megvilágítja a sötétség titkait, és földeríti a szívek szándékait.” (1 Kor 4, 5). Annál kevésbé kell a másik ember szemében észrevenni a szálkát, mert a magunkéban sokszor a gerendát sem vesszük észre (Mt 7, 3). Mindenképpen szabály: „Ha valakit boltáson értek, ti akik lelkiek vagytok, intsétek meg a szelídség szellemében. De ügyelj, hogy magad kísértésbe ne essél.” (Gal 6, 1) Mintha megérezte volna, hogy az igazság biztonságának is megvannak a veszélyei. Ezért kéri: „Ha valaki nem engedelmeskedik a levélben adott tanításnak, azt jegyezzétek meg, és kerüljétek a társaságát, hogy észre térjen. De ne bánjatok úgy vele, mint ellenséggel, hanem feddjétek meg mint testvéreteket.” (2 Tesz 3, 14–15). A püspöknek ellenfeleit is szelíden kell intenie, „hátha megadja nekik az Isten a megtérést, felismerik az igazságot, és kikerülnek a sátán kelepcejéből, aki, foglyul tartja őket, hogy alávéssék magukat akaratának.” (2 Tim 2, 25–26).

A másik mellékterméke az igazság birtoklásának *a vitakozás*.

Ez sem tartozik hozzá az igazság képviseléséhez.” Ha valaki mást tanít – mondja Szent Pál – betegesen vitázik, üres szóhar-

cot folytat, amiből csak veszekedés, írgykedés, káromlás, rosszindulatú gyanúsítás és olyan bomlott agyú, igazság híján lévő emberek torzsalkodása származik . . .” (1 Tim 6, 3–5). Egy igazságnak sokféle árnyalata lehet, pláne ha az az igazság a gyakorlati életre vonatkozik. Ezekkel kapcsolatban kér bennünket Szent Pál: „Karoljátok fel az aggályoskodó lelkiismeretűt . . . Ki vagy te, hogy más szolgája felett bíraskodol? Saját ura előtt áll vagy bukik. De állni fog, mert elég hatalmas az Isten, hogy fenntartsa” (Róm 14, 1, 4). Az egy igazságnak ezt a többarcúságát – amit ma pluralizmusnak neveznek – azért is kell a szeretet jegyében elviselni, mert a részigazságra ráébredő embert eltölti a megtalált igazság gyönyöre, de mindjárt kizárólagossága is. Ezért figyelmeztet Szent Pál: „A tudás (ismeret) felfuvalkodottá tesz, a szeretet ellenben épít.” (1 Kor 8, 1). A tudásnak egy bensőbb átélt foka jelentkezik a próféta-ságban, és ezek sem kelhetnek harcra egymással szemben, mert „a próféta-ság lelke alá van vetve a prófétáknak. Isten ugyanis nem a zűrzavarnak, hanem a békességnek Istene.” (1 Kor 14, 32).

És végül a *versengés* és *pereskedés* sem szolgálata az igazságnak. „Már az is kifogásolható, hogy pereskedtek egymással. Miért nem viselitek el inkább az igazságta-

lanságot?” (1 Kor 6, 7). Erre figyelmeztet Jézus: „Ellenfeleddel szemben légy békülékeny idejében, amikor még az úton vagy vele, nehogy átadjon ellenfeled a bírónak, a bíró pedig a poroszlónak.” (Mt 5, 25). Itt Jézus arra hívja fel a figyelmünket, hogy mi ne idézzünk valakit bíró elé, mert rosszul járhatunk. És azt tanácsolja, amit Szent Pál is: „Ne szolgáltatatok magatoknak igazságot, szeretteim, hanem hagyjatok teret az Isten haragjának.” (Róm 12, 19). Ezért áll a keresztény számára a tanács: „Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasza van a másik ellen. Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is bocsássatok meg egymásnak.” (Kol 3, 13).

Szent Ágoston mondotta, hogy aki tudja milyen fáradságba kerül az igazság megtalálása, az nem fog ezekhez az eszközökhöz nyúlni igazsága vagy igaza védelmében sem. Jézus ugyanis ezt tanítja.

Áldozataink fölénye

Tele van az élet csalódott és kiábrándult emberekkel. A legtöbben érdemeiken alul vannak fizetve, jutalmazva, elismerve a mindennapi életben. De azután szülők és gyermekek, házastársak és barátok viszonylatában is sűrűn jelentkezik az egymásért hozott áldozatok el nem ismerésé-

nek panasza. Sőt igen sokszor előfordul az áldozatokkal és érdemekkel való követelőzés, sőt zsarolás is.

Jézus magatartása ebben a kérdésben valóban túllépi az evilági számítást. Amikor a számunkra nem szimpatikusok, sőt ellenségeink szeretetéről szól hozzánk, mondanivalójába belefűz egy bűvös szót, amit talán még nem aknáltunk ki eléggé. Azt mondja: „Ha csak a visszafizetés reményében adtok kölcsönt, milyen hálát várhattok érte. A bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek, hogy ugyanazt visszakapják.” (Lk 6, 34). E krisztusi kijelentésben a „kölcsönözni” szót nemcsak a pénz kölcsönözésére értjük, hanem figyelem, odaadás, áldozat, idő ráfordítására is. És ha ebben a nézőpontban olvassuk a mi Urunk megfogalmazott kérését: „Tegyetek jót, adjatok kölcsön és semmi viszonzást ne várjatok” (uo. 35), akkor megkapjuk a mi cselekedeteinknek azt a krisztusi lendületét, amivel ő szerette az embereket, – minket. Kölcsönözni semmit vissza nem várva – ez annyi, mint adni, szórnunk magunkat, a magunkét. Mint a nap ontja sugarait semit vissza nem várva. Nem várni hálát, elismerést, szolgálatot, szeretet, érdemek jutalmazását, viszonzást. Nemcsak az ellenséggel szemben kéri ezt tőlünk az Úr, de így akarja saját lelkének lendületét nekünk kölcsönözni.

Ezért marasztalja el az érdemeikkel kérkedőket. Az érdemeit hánytorgató farizeust (Lk 18, 9), az elismerésért alamizsnálkodókat (Mt 6, 1), a dicséretért imádkozókat (uo. 5), a föltűnést kereső böjtölőket (uo. 16). De nem kapnak elismerést tőle a munkások, „kik viselték a nap terhét és hevét” (Mt 20, 12). Sem a tékozló fiú bátyja, aki hangoztatta atyjának: „Látod, én annyi éve szolgálok neked, és egyszer sem szegtem meg parancsodat” (Lk 15, 29). Sőt ezt a látszólag kemény példabeszédet mondja a mezei szolgáról: „Ki mondja közületek béresének vagy bojtárjának, amikor a mezőről hazajön: Gyere gyorsan, ülj asztalhoz. Helyette nem azt mondja-e inkább: Készíts vacsorát, övedd fel magad és szolgálj ki, amíg eszem és iszom, azután majd ehetsz és ihatsz magad is? Megköszöni tán a szolgának, hogy teljesítette parancsait?” (Lk 17, 7–9).

Jézus ezzel az Isten önmagát pazarló stílusára akar rámutatni. Nem megrekedni várakozásainkban és elvárásainkban, érdemeinkben és áldozatainkban. Tudni örömmel és vidáman mondani, amikor mindent megtettünk: „Mihaszna szolgák vagyunk, hisz csak kötelességünket teljesítettük” (uo. 10)

Hatalom nélkül

E világnak nagy gyönyörűsége telik a hatalmaskodásban, a fölülkerekedésben, a másokkal szemben lévő fölényben. A jogok és vélt igazságok kavargásában és tülekedésében szelíden szól Jézus a keresztény ember számára: „Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, s megtaláljátok lelketek nyugalmát” (Mt 11, 29). Így az evangéliumi embernek szinte Krédója lesz az alázat, amivel együtt jár az alulmaradás, a látszólagos erőtlenség, a győzelem hiánya. Ismételten hangsúlyozza ezt a mi Urunk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, azok zsarnokoskodnak a népen, s vezető embereik éreztetik velük hatalmukat. De a ti körötökben ne így legyen. Ha valaki közületek ki akar tűnni, legyen a szolgátok, és ha valaki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a szolgája. Hiszen az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon.” (Mk 10, 42–45). Az a csodálatos, hogy ezt éppen az az ember mondja, aki az emberségnek minden irányában a legnagyobbat alakította ki magában. És ezt nemcsak felhívásban és szóban tette meg, de szó szerint értelmezett cselekedetben az utolsó vacsorán, midőn megmosta tanítványainak lábát. „Tudjátok, mit tettem vele-

tek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok, s jól teszitek, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester, megmostam lábatokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát.” (Jn 13, 12–14). És ezt ő nemcsak a barátainak tette meg, de Júdással is, akiről ő mondta, hogy jobb lett volna, ha nem születik meg. És ezzel is dokumentálta az ellenséggel való bánásmódról vallott felfogását és tanácsát: „Aki megüti a jobb arcodat, annak tartsd oda a másikat is . . . S ha valaki egy mérföldnyire kényszerít, menj vele kétannyira.” (Mt 5, 39–41). Isten országa alaptörvényei között is elsorolja: „Boldogok a szelídek, mert övék lesz a föld.” (Mt 5, 5). A föld nem mint tulajdon szerepel, hanem a földön élőket szelídséggel és alázattal lehet megnyerni. Ez Istennek az a „gyöngesége”, mely erősebb az embernél.” (1 Kor 1, 25).

Ezért kéri Szent Pál is híveit: „Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicső ségvágyból. Inkább mindenki alázatosan a másikat tartsa magánál kiválóbbnak. Senki se keresse csak a maga javát, hanem a másét is” (Fil 2, 3). Annál is inkább „mert az Úrnak szolgáltok, nem embereknek” (Ef 6, 7). Ha a felebarát előtt alázódunk meg, Jézus előtt alázódunk meg, hiszen bármit teszünk felebarátunknak, Jézusnak teszünk. (Mt 25, 40).

A kemény ítélkezést még az angyalok sem gyakorolják a legindokoltabb esetben sem, ellentétben e föld önhittjeivel szemben, akik „nem félnek káromolni az (égi) hatalmasságokat, noha a nálunknál erősebb és hatalmasabb angyalok nem vádolják őket az Úr előtt” (2 Pt 2, 11). Hogy ez mit jelent, arra Júdás levele vet fényt: „... még Mihály főangyal sem mert káromló ítéletet kimondani, amikor Mózes holtteste miatt heves vitába szállt a sáttánnal, csak ennyit mondott: Büntessen meg az Úr!” (Júd 9). A szellemnek és a léleknek az eszköze az aláztat – a mennyekben is.

Erre a túlvilági nyelvre akar megtanítani Jézus, amikor a hatalom látszó eszközéről kér bennünket bátran lemondani. És bizalomra ébreszt az aláztat és szelídség túlvilágot idéző gyengédségei iránt.

Isteni jelek A választottság jelei

Az isteni elhivatottság jelei nem kis problémát jelentenek, ha már a hármaskísértés harmadikaként beiktatta megváltói működésének kezdetén. Ebben a sáttán ugyanis arra kísérti a mi Urunkat, hogy egy isteni ígéretet követeljen ki, ami elsősorban a messiási méltóság hordozójának

járt ki, de végeredményében mindenkit érdekel. Ha Jézus a templom párkányáról leereszkedik a nép fölé, messiási küldetése igazolást nyer. Valóban így várták Jézus kortársai a Messiást. Jézus azonban elvállalta a mennyei Atyától az alázatban és a gyöngeségben való megváltás eszközlését. Ezért „Ő mint Isten az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem . . . kiüresítette magát és hasonló lett az emberekhez.” (Fil 2, 6–7).

A Krisztus nyomába szegődő embernek és az egyháznak is, ez a kiüresedés, az isteni világ látható és megtapasztalható, látványos jelei nélkül való élet, a problémája. Nem látjuk sokszor ragyogni az elhivatottság jeleit az egyházon. Magunk is küzdünk a gondolattal, vajon választott lélek vagyok-e, a kegyelem állapotában vagyok-e, a hitem Istentől elfogadott-e?

Ezzel a problémával már az apostoli korban meg kellett küzdeni a híveknek, mert sokakban felmerült a kétely. Péter apostol utal is erre: „Az utolsó napokban csufondáros gúnyolódók fognak fellépni, akik saját vágyaik szerint élnek, és azt mondják: No hol van Krisztus megígért eljövetele? Amióta atyáink meghaltak, minden marad úgy, amint a teremtés kezdetén volt.” (2 Pt 3, 3–4).

Ez a nagy kísértés számunkra: hogy „minden marad úgy, mint a teremtés kezdetén volt”. A sátán a kézzelfogható világba akarja megjelenülésre készíteni az isteni világot. És Jézus ezt utasítja vissza, példát hagyva nekünk, hogy mi se törekedjünk kézzelfoghatóságokkal igazolni a világban a bennünk munkálkodó kegyelmet. Szent Pál fogja ezt egészen pontosan megfogalmazni: „A zsidók csodajeleket kívánnak, a görögök meg bölcsességet követelnek, mi azonban a megfeszített Krisztust hirdetjük.” (1 Kor 1, 22–23). A keresztnek nagy csodatlansága és ésszel föl nem fogható volta áll a keresztény eszmélkedés középpontjában. Jelen életünk alaptörvénye: „A hitben élünk, a szemlélet még nem osztályrészünk.” (2 Kor 5, 7) Hiszen „míg e testben vándorként élünk, távol járunk az Úrtól” (2 Kor 5, 6). És e földi életünkben az egész teremtett világgal „mi is, akik a lélek csíráit bensőnkben hordozuk, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását. Mert megváltásunk még reménybeli. A remény viszont, amit már teljesdni látunk, többé nem remény. Amit valaki lát, azt reméli?” (Róm 8, 23–24).

A csodavárás

Az embernek természete az, hogy szeret az isteni fényekben fürdeni. A mi Urunk színeváltozásakor Péter szinte az emberiség kívánságát fogalmazta meg, amikor azt mondotta: „Mester, jó nekünk itt lenni” (Lk 9, 33). És mindjárt letáborozna az égi fények látomásánál.

A csodavárásnál is ez az isteni erő megtapasztalása az igényünk. De már láttuk, hogy a csodatevés Jézusnak nem stílusa. Tett csodákat, hogy jelezze a természetén túli világnak jelentkezését. De számtalanszor kijelentette, hogy ez nem az ő stílusa. Mikor apostolai hithirdető körútjukról visszatérve, örvendezve számolnak be működésükről, és többek között diadallal újságolják, hogy még az ördögök is szót fogadtak nekik, Jézus kijelenti: „De mégse annak örüljeteK, hogy a gonosz lelkek engedelmesskednek nektek, inkább annak örüljeteK, hogy a nevetek föl van írva a mennyben.” (Lk 10, 20). Sőt a természetfölötti világnak ez az érzékelhető bemutatkozása nem is jele a Krisztushoz tartozásnak csalhatatlanul. Mert a tanítványok mondják: „Uram, láttunk valakit, aki ördögöt űzött a nevedben, de nem tart velünk.” (Mk 9, 38). És szinte elképedünk, midőn az Úr szájából halljuk az ítéletről való beszédében: „Sokan mondják majd

nekem azon a napon: Uram, Uram, hát nem a te nevedven tettünk annyi csodát? Akkor kijelentem nekik: Sohase ismertelek benneteket. Távozzatok színem elől, ti gonosztevők! (Mt 7, 21–23). Ezért van az, hogy az egyház olyan nehezen nyilatkozik természetfölöttinek látszó jelenségekkel szemben. Sokan szemrehányást is tesznek a hivatalos fölsőbbiségnek, hogy egy Konnersreuti Teréz vagy egy P. Pio esetében olyan lassan jönnek létre a hivatalos egyházi ítéletek.

Még Szent Pál is úgy vezeti be a természetfölötti jelenségeire való hivatkozást: „Ha dicsekednem kell, bár az mit sem ér, rátérek a látomásokra és az Úr kinyilatkoztatásaira.” (2 Kor 12, 1). És amikor befejezi: „balga lettem, de ti kényszerítettetek rá” (uo. 11). És már korábban érdemeinek és Krisztusért végzett áldozatos munkájának s szenvedéseinek felsorolását is így kezdi: „amit most mondok, nem az Úr szerint mondom, hanem mert dicsekvésre szántam el magam, mintegy balgaságomban” (2 Kor 11, 17).

Istennek választottai szemérmesen törekszenek elrejtteni a természetfölötti megnyilatkozásokat, rábízják a mennyei Atyára azok nyilvánosságra jutását. Assiszi Szent Ferenc is próbálta rejtegetni a testén lévő sebhelyeket. Nagy Szent Teréz is kér-

te az Urat, hogy legalább közösségben létekor mérsékelje az elragadtatás külső megnyilatkozásait.

Annál is inkább, mert osztoznak az Úr sorsában, „Jóllehet annyi csodát tett a szemük láttára, mégsem hittek benne” – írja róla az evangélista (Jn 12, 37). És nemcsak a főpapok és írástudók nem hajoltak meg a csodák szötte isteni nimbusz előtt, de „testvérei sem hittek ugyanis benne” (Jn 7, 5) – olvassuk a szentírásban. A nép közül is „sokan azt mondták: Ördög szállta meg és megháborodott. Minek hallgatjátok? (Jn 10, 20).

Ezt Jézus hívei és szolgálói sorban megkapják. Keresztelő Szent Jánost a prófétai elhivatottságnak és kiválasztottságnak olyan fénye övezte, hogy kitódultak hozzá nemcsak a nép, de az írástudók és farizeusok is, és felvették a keresztségét tömegeken. Mégis megrágalmazták őt is, hogy ördöge van (Mt 11, 18). Szent Pál fájdalmasan panaszolja föl, hogy apostoli útjain sokszor volt osztályrésze a megszegényülés, akár a gyalázat, és „mint csalót” (2 Kor 6, 8) hiteltelenítették sokfelé.

Krisztus ott a hegyen a sátán unszolására nem akart a messiási küldetés isteni fényeiben tündökölni, leszállva az ünneplő tömeg közé. Sőt ezt a fényt az emberek is sokszor eltagadták tőle. A Golgotán pedig

teljesen kiüresítette magát”. Az Istenben bízott. Mentse hát meg, ha akrja. Hisz azt mondta: Isten fia vagyok . . .” (Mt 27, 43).

Ha az Isten ebben a megváltói rendben megengedte Krisztusnak, hogy kihunyjanak feje fölül a kiválasztottság dicsfényei, és annyi választottjának nyilvánvaló természetfölötti küldetését kétségbe vonták, ne csodálkozzunk, ha a mi sokkal kisebb kegyelmeink és küldetéseink nem találnak visszhangra, sőt ellenkezésre. És azt megkülönböztetetten nem tehetjük meg, hogy vallásosságunk, jóságunk és igazságosságunk címén jogot formáljunk az emberek megítélésére és elítélésére. Tisztességben megőszült öregek, vallásukat pontosan gyakorló hívek és vallási rajongásban lévő fiatalok vannak kísértve ilyesmire. Ezeknek át kell venni Jézus stílusát, aki nemet mondott a sátánnak, amikor arra biztatta, ami őt, mint Messiást, jogosan megilletett. Jézussal együtt vállalni kell az isteni elhivatottság fényének kialvását. Jézus Isten volt az isteni fények nélkül is. Messiás volt a Golgota rémes sötétjében is. És a megváltás erőit árasztotta a világba fényeitől megfosztottan is.

SZENVEDÉS ÉS ELMŰLÁS

A hármaskísértésben az Úr félreérthetetlenül kinyilvánította, hogy e világnak semmi dolga nem érdemli meg azt, hogy érte Istent elhagyjuk, vagy hogy az Isten által szabott rendet felforgassuk. E világnak csak múló értéke van. Ráépíteni, benne bízni, kedvező helyzetein megnyugodni nem érdemes lélekvesztés árán. „Ez a világ elmúlik” – mondja az apostol – (1 Kor 7, 31), és „nincsen itt maradandó hazánk,” (Zsid 13, 14), „mert a látható múlandó” (2 Kor 4, 18). Viszont az is igaz, hogy „nem a szellemi az első, hanem az érzéki” (1 Kor 15, 46). Evilágba teremtődünk bele és evilág kötelékeiből kell kioldódnunk, hogy igazi, isteni énünk előtűnjön. Ez a kioldódás történik meg átmenetileg a szenvedésekben, testiekben és lelkiekben egyaránt. És véglegesen a halálban. A szenvedés elkülönít az élet forgatagától, a halál kiemel onnét bennünket. Ezért rejtette bele Údvözítőnk a szentkenet szentségébe világfölényességének érzületét, hogy könnyebben tudjuk elviselni ezt a világ sodrából való kilépést, és a halálban pedig annak végleges elhagyását.

A szenvedés egyetemessége

„Az ember számára az a rendelkezés, hogy egyszer meghaljon” (Zsid 9,27). A halál szükségessége és egyetemessége tény. Így tény a szenvedés egyetemessége is, hisz a szenvedések a halál előzményei. Semmi sem olyan biztos tehát, mint az, hogy amint a halált nem kerüljük el, úgy a szenvedéseket sem fogjuk elkerülni.

Sokan úgy remélik, hogy az istenes élet megmenti őket a szenvedésektől. Jézus nem hagy kétséget ez iránt: „Aki követni akar . . . vegye vállára keresztjét minden nap és úgy kövessen” (Lk 9, 23).

Miért a szenvedés

Feltűnő lehet, hogy az Úr Jézus Krisztus a tökéletes és teljes emberséget élte elénk, de ezt a kérdést sohasem tette fel. Nem adta filozófiáját a szenvedésnek. Tesz megjegyzéseket ugyan, hogy „a sátán gyilkos kezdettől fogva” (Jn 8, 44). A tizennyolc év óta beteg asszonyról azt mondja, hogy „a sátán megkötözve tartja tizennyolc év óta” (Lk 13, 16). A tágabban értelmezett szenvedéseket „a sátán rostájának” nevezi. De hogy hogyan került a sátánhoz ez a hatalom, mely szenvedéseket és halálokat eredményez, erre nem ad felvilágosítást. Csak megállapítja, hogy Jézus azért jött,

hogy „halálával legyőzze azt, aki a halálon uralkodott, tudniillik a sátánt, és felszabadítsa azokat, akiket a haláltól való félelem egész életünkre rabszolgává tett” (Zsid 2,14–15).

Ezekből a megjegyzésekből kiderült, hogy a szenvedés és a halál nem Istentől jön, és Istennek nincs kedve benne. Azért is végez annyi gyógyítást szinte mindenütt, hogy „a sátán művét romba döntse” (1 Jn 3, 8). De akkor miért foglalja le magának a sátán fegyverét: a szenvedést és a halált? Ez is misztérium. De talán bevilágít az Úrnak éppen az ördöggel kapcsolatos kijelentése az erősebb fegyveresről. „Amikor az erős ember fegyveresen őrzi a házát, biztonságban van vagyona. De ha egy erősebb megtámadja és legyőzi, akkor elveszi fegyverét, amiben bízott és a zsákmányt szétszítja” (Lk 11, 21–22). Ebben a kijelentésben benne sejlik a szenvedés miértjének krisztusi megoldása. Az ördög bízott a szenvedések fegyvereiben és mint fönnebb láttuk, a halál félelme által tudott uralmat gyakorolni az emberek fölött. De jön az erősebb ember, Krisztus, aki legyőzi a sátánt, elveszi tőle a fegyvereit (ti. a szenvedéseket), és szétszítja a zsákmányt. Ez körülbelül annyit jelent, hogy Góliátot, Dávid, Góliát kardjával fejezte le. Így a sátán-kitalálta

szenvedés és halál, fegyver lesz Jézus hívei kezében éppen a sátán ellen.

Ezért hagyja meg Jézus híveinek életében is a szenvedéseket, hogy velük győzelmeskedjünk a sátánon, és saját fegyverével terítsük le az ellenünk jövőt. Az Isten meseterfogása ez a sátánon való győzelem, a saját fegyvereivel. Mihelyt ennek az íze megcsap bennünket, mindjárt egészen másképpen nézünk a szenvedésekre. Jézus ezt nem magyarázta el nekünk, de tetteivel igazolta.

A szenvedés érthetetlen

A szenvedések léte is érthetetlen, de még érthetlenebb annak beépülése a keresztény életbe. Az előbbiek némi sejtelmet nyújtanak, de tökéletesen nem magyarázzák. Jézus csak a tényeket sorolja el, hogy osztályrésze lesz híveinek a szenvedés. Először csak távolról utal arra, hogy mi lesz híveinek sorsa. Mikor kérdezték, miért nem böjtölnek tanítványai, Jézus így felelt: „Amíg velük a vőlegény, addig nem böjtölhetnek. De eljön az idő, amikor kiragadják körükből a vőlegényt, akkor majd böjtölnek” (Mk 2, 19–20). Tanítványainak is megjövendöli: „Jönnek napok, amikor szeretnétek az Emberfiának egyetlen napját látni, de nem fogjátok látni” (Lk 17, 22). Később világosabban megmondja nekik:

„Bizony, bizony mondom nektek: Ti sírtok majd és jajgattok, a világ azonban örülni fog. Szomorkodtok . . .” (Jn 16, 20). Utolsó szavai is: „A világban üldözést szenvedtek . . . (uo. 33).

Mindezekre a tanítványok éppen úgy értetlenséggel válaszoltak, mint amikor saját szenvedését jövendölte. „Mindzekből mit sem értettek. Ez a beszéd homályos volt előttük, nem értették meg, hogy mit akart vele mondani” (Lk 18, 33–34).

Ez megint Isten „oktalansága és gyöngesége” (1 Kor 1, 25), amit válaszul adott az emberi bölcsesség vonakodására.

A szenvedés szükséges

Talán ez az, amit a legnehezebben fogadunk el. Jézus, anélkül, hogy magyarázatot adna a szenvedés szellemi háttéréről, csak a szükségességet hangoztatja. Mikor a Getszemáni kertben elfogják, és Péternek visszaparancsolja a kardját, ezzel indokolja: „De akkor hogy teljesedne be az Írás, amely szerint ennek így kell történnie” (Mt 26, 54). Feltámadása után az emmausziaknak így fejtegeti az Írásokat: „Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?” (Lk 24, 26). A mi Urunk Getszemáni kerti imájának éles fogalmazásai is ezt mutatják. Ő azt kérte, hogy „ha lehetséges” (Mt 26,

39) múljék el a pohár, és „ha nem kerülhet el ez a kehely, hogy meg ne igyam . . .” (Lk 22, 42). Tehát nem volt lehetséges, hogy másként történjenek a dolgok.

És minthogy „nem nagyobb a szolgáluránál” (Jn 15, 20), azért a hozzá közel állók is részesülnek ebben: „A világban üldözést szenvedtek” (Jn 16, 33). De Jézus a magyarázat helyett szeretetét önti tanítványaira, hogy elvállalják vele együtt a szenvedést. „Ne legyen nyugtalan a szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek!” (Jn 14, 1). Néhány mondattal később: „Ne nyugtalankodjék szívetek s ne csüggedjen!” (Jn 14, 27). És meg is indokolja: „Azért mondtam el ezeket, hogy ha majd eljön az óra, eszetekbe jusson, hogy előre megmondtam nektek” (Jn 16, 4).

Jól summázza azért Szent Péter apostol: „Szeretteim, ne lepődjete meg azokon az égő fájdalmakon, amelyek megpróbáltatásul érnek benneteket, mintha valami halhatlan dolog esett volna veletek” (1 Pt 4, 12). Aki Krisztus agyával gondolkodik, vagyis keresztény, az nem lepődik meg a szenvedés szükségességén. Ha az orvos egy komplikált operációt szükségesnek mond, szó nélkül elfogadjuk, ha nem is értjük vagy nem is magyarázzák meg nekünk, hogy miért kell ez. Jézus a világ orvosa. Ő látta és látja, hogy mi miért szükséges. Azt

tudjuk róla, hogy a fájdalmat önmagáért nem akarja. Hanem csakis életünk s a világ életének jobbítását. És hogy hogyan válik javára, azt rá kell bízunk!

Szenvedés és kiválasztottság

Annál is inkább, mert minél jobban közeledünk Istenhez, annál inkább átvesszük az ő gondolkodását. Róla pedig azt mondja a zsoltáros: „Neked a sötétség maga sem homályos” (Zsolt 139, 12). Az istenközelben járó lélek észreveszi azokat a nagy távlatokat, amikbe Isten beleállította a szenvedést. És minél jobban belelátunk a szenvedés kérdésébe, annál inkább felderül választottságunk tudata.

Az utolsó vacsorán azt mondja az Úr Jézus: „Ha a világból valók volnátok, mint övéit szeretne benneteket a világ. De mert nem vagytok a világból valók, hanem kiválasztottalak benneteket a világból, gyűlöl benneteket a világ” (Jn 15, 19). Ezért mondja az apostol is: „Akik Krisztus Jézushoz tartoznak, keresztre feszítették testüket szenvedélyeikkel és kívánságaikkal együtt” (Gal 5, 24). És ezt ő a maga példájából tudja, hiszen róla mondja Jézus Ananiásnak Damaszkuszban, nyomban a megtérése után: „Menj csak, mert eszközöml választottam, hogy megimertessem nevedet a pogány népekkel... Megmutatom

majd, mennyit kell értem szenvednie” (ApCsel 9, 15–16). A keresztény, Jézus „halálának hasonlóságában” egybenő vele (Róm 6, 5), és el kell modania magáról: „Testünkben folyton-folyvást viseljük Jézus szenvedését” (2 Kor 4, 10). Sőt ez különös elhivatottságot is jelent, mert „nektek az a kegyelem jutott, hogy ne csak higgyetek Krisztusban, hanem szenvedjétek is érte” (Fil 1, 29). Szent Péter nem győzi minden oldalról megmutatni a keresztény hivatását a szenvedésre. „Mert erre vagyok hívva, hiszen Krisztus is értünk szenvedett, példát adva nektek, hogy kövessétek nyomdokait” (1 Pt 2, 21). „Ne fizessetek a rosszért rosszal, se a szidalomért szidalommal, mondjatok inkább áldást, mert arra kaptatok meghívást” (uo. 3, 9). „Jobb ugyanis, ha az Isten is úgy akarja, akkor inkább a jótetteitekért szenvedjétek, mintsem gonoszságaitokért” (uo. 3, 17). „Senki közületek ne szenvedjen azért, hogy gyilkos vagy tolvaj, gonosztevő vagy bűjtogató. Ha pedig mint kereszténynek kell szenvednie, ne szégyellje, hanem dicsőítse meg az Istent ezzel a névvel” (uo. 4, 15–16).

Aki szenved, az Jézushoz lesz hasonlóvá, mert „a szenvedésben is vállalja vele a közösséget” (Fil 3, 10). És elmondhatja: „Jézus jegyeit viselem testemen” (Gal 6, 17). Sőt egyenesen az istengyermekség je-

gyévé válik. „Úgy bánik veletek az Isten, mint fiaival. Hol van olyan fiú, akit az apja nem fenyít? Ha nem részesültök fenyítésben, ami mindenkinek kijár, akkor fattyak vagytok, nem fiak” (Zsid 12, 7–8).

Le kell tehát szoknunk arról a régtől fogva ittmaradt ószövetségi gondolkodásunkról, hogy a szenvedés Isten büntetése csupán. Igaz, a bűn folyományaként lép a világba a halál s azt megelőzően a szenvedés. De Jézus megszentelte a szenvedést. Az ördög kovácsolt magának fegyvert a szenvedésből, de Jézus kicsavarta kezéből a fegyvert, „melyben bízott”, és saját fegyverével győzte le. A szentek ezért keresik még azokat a szenvedéseket is, amik nem sajátjuk, mert sátánpusztító fegyverré lett Krisztusban.

A szenvedés fájdalma

Ha Jézus ilyen magasztos hivatást adott a szenvedésnek, joggal vádolhatjuk magunkat, hogy a szenvedések óráiban bizony nem látjuk át ennek ilyen fölséges rendeltetését, és legtöbbször sóhajtozva, és még jó, ha nem lázadozva viseljük keresztjeinket.

Ebből a részből is hálásak lehetünk a mi Urunk Jézusnak, hogy példát mutatott nekünk, mely vigasztalásul szolgálhat. Jézus ugyanis a világba lépve elfogadta Atyja

akarát, a kereszthalált „a rá váró öröm helyett, s nem törődött a gyalázattal” (Zsid 12, 2). Mikor először jövendöli meg szenvedését, és Péter vigasztalni próbálja azzal, hogy „Isten mentsen! Uram! Ilyesmi nem történhet veled! „– akkor csodálatos energiával utasítja vissza apostolát, sátánnak nevezve, „akinek nem arra van gondja, amit az Isten akar, hanem amit az emberek” (Mt 16, 22–23). Még a színeváltozása-kor is, amikor Mózes-sel és Illéssal a haláláról beszélgetnek, isteni fényben ragyog az arca. A sötét titok éjén átragyog az abban rejlő isteni akarat fénye. (Lk 9, 31). De amikor már közelebb jut a szenvedés órájához, és a jelentkező görögöknek feltárja az elhaló gabonaszemben a megváltás titkát, ott a sokaság előtt bevallja lelke nyugtalanságát: „Megrendült a lelkem. Mit is mondjak: Atyám, szabadíts meg ettől az órától? De hiszen éppen ezért az óráért jöttem” (Jn 12, 27). Szinte egy elővételezett Getszemáni kerti jelenet játszódik le ebben a pár mondatban. És korábban még azt mondta: „Keresztséggel kell megkereszteltetnem. Annyira szenvedek, míg be nem teljesedik” (Lk 12–50). A Getszemáni kertben viszont már azért imádkozik, „hogy ha lehetséges, maradjon el ez az óra” (Mk 14, 35). A színeváltozás fényei kihunytak, s helyette „halálos szomorúság

fogta le lelkemet” – mondja (uo. 34). A keresztfát pedig nem úgy ragadja meg, mint Szent András apostol, aki térdre hullott keresztje előtt, és felkiáltott: Üdvözlegy Szent Kereszt, egyetlen reményem! Háromszor elesik és úgy viszi föl keresztjét. És az Isten leírta róla: „Földi életében hangosan kiáltozva, könnyek között imádkozott s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól, és hódolataért meghallgatásra talált” (Zsid 5, 7).

Jézus tehát nem hőieskedve szenvedett. Elvállalta a szenvedésnek ezt a megalázó formáját is – értünk, kik a keresztek súlya alatt sokszor bukdácsolunk, és nemcsak hogy nem érezzük az isteni fényeket a szenvedésekben, de levertékké, panaszkodókká, jajongókká leszünk. Emberekké leszünk, törekeny emberekké. Csak a kincset, amit belerejtett az Isten, el ne veszítsük. Szen Pál írja magáról, „ez a kincsünk cserépedényben van, hogy a nagyszerű erőt ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk” (2 Kor 4, 7). Elismeri, hogy „amíg e sátorban lakunk, szorongva sóhajtozunk, mert nem azt akarjuk hogy levetköztessenek, hanem hogy felöltöztessenek, s így ami halandó, elnyelje az élet” (uo. 5, 4). És ez a sóhajtozás annyira tud fokozódni, hogy szinte a végső kétségbeesés határára sodródik. Ennek a levelének az elején meg-

emlékezik szenvedéseiről, „amely Ázsiában ért bennünket: módfelett szinte erőnkön felül ránk nehezedett, úgy hogy már életünkről is lemondtunk. Sőt már magunkban a halálos ítéletet is elfogadtuk, hogy ne magunkban bizzunk” (uo. 1, 8–9). Ezt a súlyos kijelentést a kritikai Vulgáta így fordítja: „hogyan az életünket is meguntuk.” Szent Jeromos a szentírás görög nyelvén beszélt, ő többet érzett ki a szövegből, mint hogy „az életünkről is lemondtunk.” Ez sokkal emberibb megnyilatkozássá teszi ezt a vallomást, és a nagy Apostolt egészen emberközelibe, a mi közelünkbe hozza, aki a szenvedések súlya alatt ennyire embermódra görnyed. De éppen ebben mutat példát, hogy bár az életuntságig lesodródik a szenvedések alatt, de nem roppan össze.

Ez a magatartása a betegségével kapcsolatban is jelentkezik. Hogy mi volt a betegsége, nem tudjuk, csak annyi biztos, hogy nagyon gátolta apostoli működésében is, és főként a szégyenérzettel küzdött. A sátán tövisének nevezi betegségét, és ez folyton arcul veri őt (2 Kor 12, 7–8). Hogy mennyire roskadozott ez alatt, azt mutatja az is, hogy ő, aki annyira tudja a szenvedés isteni értékét, és annyira tisztelettel van az Isten akarata iránt, nem is ismételt, de „háromszor is kértem az Urat, hogy szabadítson meg tőle, de azt felelte: Elég neked

az én kegyelmem. Mert az erő a gyöngeségben nyilvánul meg a maga teljességében” (2 Kor 12, 8–9).

Ne nyugtalankodjunk tehát, ha a szenvedések keresztje alatt testben is, lélekben is roskadozunk, és nem tudjuk azzal a fölényel és méltósággal viselni keresztjeinket, mint ahogy reméljük, hogy elviseljük azokat, amikor hitben elfogadjuk Jézus centrális tanítását: a keresztet. A magunk és mások halálfélelmén se akadunk fenn. Jézus nem restellte a halálfélelmet. A lényeg az, hogy maradjunk Jézus közelében az észbontó szenvedések közepett is, és Jézussal viseljük el. Még Isten távollétét is emlegethetjük, mint ahogy Jézus felkiáltott: „Istenem, Istenem, miért hagytál el?” (Mk 15, 34). Csak legyen erőnk Jézussal azt is mondani: „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet” (Lk 23, 46).

Több élet, örökélet

Minden szenvedés a több életért van. Jézus utolérhetetlen hasonlatával a szőlőtőről és a szőlővesszőkről megvilágítja ezt. „Minden szőlővesszőt, amely nem terem, lemetsz rólam, azt pedig, amely terem megtisztítja, hogy még többet teremjen” (Jn 15, 2). El kell csak képzelni azt a május havában megindult szőlővesszőt, hogy dobja ki rügyeit, vesszőit és futtatja szét

azokat termési izgalomban. És jön a szőlősgazda, és ollójával lemetszi, „megtisztítja” a termő ágakat. Tehát nemcsak száraz ágakat vág le, hanem étellel teli vesszőket: termést ígérő rügyeket, harsogóan zöld leveleket! Ha érezni tudna a szőlővessző, hogy belejajdulna a fájdalomba, amikor a metszőkés a nedvekkel teli rügyes vesszőket visszametszi. Körülbelül így jajdulunk mi is bele, amikor az élet Ura, a világ Szőlősgazdája életünk történéseinek ollójával bele-belevág elgondolásainkba, terveinkbe, életünkbe, kisebb-nagyobb betegség, baj vagy szerencsétlenség, egyszóval a szenvedés által.

Másik még mélyebb hasonlata a gabona-szemről: „Bizony, bizony mondom nektek, ha búzaszem nem hull a földre és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz” (Jn 12, 24). A gyarapodó lelki életnek végig kell mennie az elhalások sorozatán e földi életben is.

És a harmadik hasonlata pedig egészen emberközeli. „Az asszony is szomorú, aki szül, mert érkezett az órája. Amikor azonban megszületik a gyermeke, azon való örömeiben, hogy ember született a világra, nem gondol többé gyötrelmeire” (Jn 16, 21). Jézus azért jött – mint maga mondotta – hogy „életük legyen és bőségben legyen” (Jn 10, 10). Az élet bővülése min-

den vonalon szenvedéssel jár. Hitünk mélyülése, szeretetünk növekedése, és reményünk erősödése nem következik be olyasfajta válságok nélkül, mint a szülés vagy a magvetés. Erre utal Szent Pál: „Bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról napra megújul. A mostani pillanatnyi könnyű szenvedés ugyanis a mennyei örök dicsőség túláradó mértékét szerzi meg nekünk” (2 Kor 4, 16–17).

Az örök élet megkülönbözképpen túl van minden szenvedésen. Bár ezen a földön „tudjuk, hogy az egész természet együtt sóhajtozik és vajúdik mindmáig. De nemcsak az, hanem mi magunk is, akik bensőnkben hordozzuk a lélek csiráit, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását.” (Róm 8, 22–23). De mindezt megéri keresztül élni, mert „most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, hogy mik leszünk” (1 Jn 3, 2). Csak azt tudjuk, hogy „ennek az életnek a szenvedései véleményem szerint nem mérhetők az eljövendő dicsőséghez, ami megnyilvánul rajtunk” (Róm 8, 18). Mert az örökélet lesz igazán a megsokszorozott élet. Jézus beszél harmincszoros, hatvanszoros és százszoros termésről, megrázott és túlcsonduló mértékről és „száz annyi”-ről az örök életben. És mindez benne él csiraszerűen a jelen élet küzdelmeiben.

Minden szenvedésünk Jézus szenvedése lehet, ha vele viseljük. Éppen ezért feladatunk nem lehet más, mint „hogy megismerjem őt és feltámadásának erejét, de a szenvedésben is vállaljam vele a közösséget.” Hasonló akarok lenni hozzá halálában, „hogy eljussak a halálból való feltámadásra” (Fil 3, 10–11). És ez nemcsak külső hasonlóság, hanem abban való részesezés. Úgy hogy elmondhatjuk Szent Pállal: „Krisztussal engem is keresztre feszítettek” (Gal 2, 19). A szenvedésben és halálban „halálának hasonlóságában egybe-nőttünk vele” és „Krisztussal halunk meg” (Róm 6, 5, 8).

Ezért a keresztény ember úgy néz a szenvedésre, mint Szent Pál „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik testének, az Egyháznak a javára” (Kol 1, 24). Ha háromszor kéri is az apostollal együtt az Urat, „hogy szabadítson meg tőle (a betegségtől), de azt felelte: Elég neked az én kegyelmem. Mert az erő a gyöngeségben nyilvánul meg a maga teljességében. Ezért legszívesebben gyöngeségeimmel dicsek-szem, hogy Krisztus ereje költözzön belém” (2 Kor 12, 8–9).

A szenvedésünk tehát Krisztus szenvedése. És amint Krisztus szenvedése megváltó volt, úgy a Krisztusban hordott szen-

vedés is megváltó erőket sugároz a megváltatlan világba.

Jézus és a halál

Jézus a halálról önmagában nem sokat mond, inkább saját halálát emlegeti. Amikor a halállal találkozik, mint a naimi ifjúnál, „szíve megesett rajta” – mondja az Írás, de inkább az özvegyasszonyra kell értelmezni. Jairus lányán is siet segíteni, de nincs megjegyzése az evangéliumnak, hogy milyen érzések kíséretében tette ezt. Egyedül Lázárnál olvasható le találkozás a halállal, mint ilyennel. És itt is ellentmondásos a magatartása, vagyis nem fér bele a mi kategóriáinkba. Először „alvásnak” mondja Lázár halálát, a tanítványok félre is értik. És valószínűleg ettől vette át a katakombai egyház a halálnak „dormitio” (alvás) elnevezését. És mintha megéreznénk azt a belső békét és nyugalmat, amit Jézus a halálba rejtett, azáltal, hogy az örök élet kapujává tette. Mert Jézus szerint a hívő „átment a halálból az életre” (Jn 5, 24). Az örökélet kapujának feltárulásával a sötét kapun kiáradó fény vonja a katakombák félhomályának derűs, békés hangulataiba a halál gondolatát.

De éppen Lázár halálával kapcsolatban tapasztalhatjuk Jézus másik magatartását a halállal szemben. És ez azért csodálatos,

mert „tudta, hogy mit fog tenni” (Jn 6, 6), vagyis tudta, hogy Lázárt feltámasztja. És mégis a halál jelenléte megrendítette. „Amikor látta, hogy (Mária) sír és a vele jött zsidók is sírnak, lelke mélyéig megrendült...” Sőt: „Jézus könnyekre fakadt” (Jn 11, 33. 35). És ez nemcsak a gyászolók iránti együttérzés jeléül, de a sírnál is „szíve mélyéig megrendült” (Jn 11, 38). Jézus átélte a halál borzalmasságát más halálában is. De ez a borzalmasság nem oltotta ki belőle azt, hogy ez mégis csak az élet kapuja. A túlvilági életet tagadó szadduceusoknak odakiáltja: „Az Isten nem a holtaké, hanem az élőké, hiszen mindenki érte él” (Lk 20, 38). Igaz, a halál pillanata egyben a leszámolás és az ítélet pillanata is. Az esztelen gazdag példabeszédében utal erre, mikor az évekre be akar rendezkedni, „ám Isten így szólt hozzá: Esztelen, még az éjjel számonkérlek téled lelkedet. Amit gyűjtöttél, kire marad?” (Lk 12, 20).

A szentkenet szentségében Jézus adja nekünk szenvedés és halál szemléletét, Jézus nem magyaráz, nem ad feleletet miértjeinkre, de elfogadtatja velünk. Ha Ő értelmét látta, akkor megnyugodhatunk.

REMÉNYSÉG ÉS BIZALOM

P. Ballerini, a híres jezsuita erkölcszótíró haldoklott. A szerzetesrendekben szokásos a különösképpen kiváló tagjainak halálos ágyához elvezetni a rendi fiatalságot. Részben hogy épüljenek halálán, másrészt hogy esetleg egy-egy életreszóló tanácsot kapjanak. P. Ballerini azt üzenté ki a fiataloknak: A világnak semmi dolga nem érdemli meg, hogy miatta csak félórával is megrövidítsük éjszakai álmunkat. Körülbelül ez Jézus világfölöttiségének a rövid foglalata. Ugyanis e világ dolgaiból való kiábrándulás, másrészt a szenvedés ténye ráirányítja figyelmünket az elmúlásra, és ez – bármily ellenmondásosnak hangzik is – ad igazi alapot a reménységre és optimizmusra. Mint ahogy az Írás is mondja: „A természet ugyanis mulandóságnak van alávetve, nem mert akarja, hanem amiatt, aki abban a reményben vetette alá, hogy majd a mulandóság szolgái állapotából felszabadul az Isten fiainak dicsőséges szabadságára” (Róm 8, 20–21). Ez egyszerűen úgy hangzik: a mulandóságnak a sebet azért ütötte Isten e világ fáján, hogy egy magasabb élet ojtóágát tudja belerejteni a remény formájában. Ezért a kereszténység a remény vallása. Isten „a reménység Istene” (Róm 15, 13). A keresztények „élő re-

ményre” vannak hivatva és nekik tudniok kell, „milyen reménységre hívott meg” minket az Isten (Ef 1, 18). Szent Jánosnál is olvassuk: „Mindenki, aki így remél benne, megszentelődik, ahogy szent ő is” (1 Jn 3, 3).

Múlandó világban élő remény! Szinte ellentmondásnak hat. De hát nem ellentmondásosa-e önmagának egy koronájától megfosztott fa, melyet jobb termés érdekében oltottak be? Épp ezért a jézusi világfö-löttiség is csak ellentmondásként ható magatartásformákba fejezhető ki. Megkíséreljük összeszedni ezeket a formákat, amik egyben a szentkenet szentségében áradó kegyelemből fakadnak bennünk.

Jelenlét és távolság

Az Úr Jézus fellépésekor bejelenti: „közel van az Isten országa” (Mt 4, 17). Ezt kell hirdetni az apostoloknak is (Lk 10, 9). És hirdetik is. „Megjelent ugyanis megváltó Istenünk kegyelme minden ember számára” (Tit 2, 11). Annyira, hogy Jézus is kimondja: „Isten országa közöttetek van” (Lk 17, 21). De nemcsak Isten országa, de maga Krisztus is. „Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18, 20). Sőt nemcsak közöttük, de bennük is. Az apos-

tol írja hithirdetésének titkáról: „ez a titok: Krisztus bennetek a megdicsőülés reménye.” (Kol 1, 27). És: „A hittel Krisztus lakjék szívetekben” (Ef 3, 17).

Tehát az oltáriszentségben, az egyházában és az egyes lelkekben jelen van Krisztus. Mégis tudnunk kell, hogy „míg e testben vándorként élünk, távol járunk az Úrtól... A hitben élünk, a szemlélet még nem osztályrészünk” (2 Kor 5, 6–7). Azután: „Ma még csak tükörben, homályosan látunk... Most még csak töredékes a tudásunk...” (1 Kor 13, 12). A feltámadt Krisztus Tamás apostollal kapcsolatban alapvető törvényként állapítja meg: „Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek” (Jn 20, 29).

Ez a távoljárás az Úrtól olyan terhes tud lenni, hogy Szent Pál lelkében is, aki mint a többi keresztény „egyszer már részesült a világosságban, megízlelte az égi ajándékot... megtapasztalta az eljövendő élet erőit” (Zsid 6, 4–5), mégis kiváltódik e távolság áthidalása utáni sóvárgás: „Szeretnék elköltözni, hogy Krisztussal egyesüljek” (Fil 1, 23). És: „jobban szeretnénk megválni a testtől és hazaérkezni az Úrhoz” (2 Kor 5, 8).

Olyanok vagyunk, mint a régi pátriárák és próféták, akik „messziről látták és üdvözölték” a mennyei titkokat (Zsid 11, 13).

Megtalálás és keresés

A keresztény embert jellemzi a nagy valóságokra való találás öröme. „Megtaláltuk a Messiást” – mondják az első apostolok (Jn 1, 41). És mindenki ezt mondja, amikor Krisztus útjára lép. Maga Jézus mondja példabeszédében: „A mennyek országa hasonlít a szántóföldben elrejtett kincshez. Amikor egy ember megtalálta, újra elrejtette, ezután örömében elment, eladta mindenét, amije csak volt és megvette a szántóföldet” (Mt 13, 44). A megtalált és ismét elrejtett kincs, ez a kettősége Krisztusban való életünknek itt a földön. Így örültek a pásztorok (Lk 2, 20), a bölcsek (Mt 2, 10), Simeon (Lk 2, 28), Keresztelő Szent János már anyja méhében (Lk 1, 44) és a Jordán partján (Jn 3, 29). De éppígy jellemzi őket a keresés. És éppen Keresztelő Jánosról tudjuk, még a börtönből is kellett küldenie követeket:” Te vagy-e az eljövendő vagy mást várjunk?” (Mt 11, 3). Jézus jelzi csodáit, amik igazolják messiási küldetését, de azt is jelzi Jánosnak, hogy ő nem lesz részese csodáinak, vagyis nem nyílik ki a börtön ajtaja számára. Ezért kéri Jézus, hogy ne botránkozzék meg rajta. Mintha csak Jánoson mutatta volna be az Úr országának alaptörvényei közül az éhezők és szomjúhozók boldogságát (Mt 5, 6). De ezt Szent Pál is hason-

lóképpen megerősíti. Annyi látomás és annyi kinyilatkoztatás után is ezt írja: „Nem mintha már elértem volna, vagy már célba értem volna, de futok utána, hogy magamhoz ragadjam . . .” (Fil 3, 12). És szemléletesen futóversenyhez és vívómérkőzéshez hasonlítja a földi életet. „Nem tudjátok, hogy a pályán küzdők mind futnak . . . Úgy fussatok, hogy elnyerjétek! A versenyzők valamennyien megtartóztató életet élnek minden tekintetben. Ők hervadó koszorúért, mi pedig hervadhatatlanért. Én is futok, de nem céltalanul, az ökölvívásban nem a levegőt csapkodom, hanem megzabolázom és rab-ságba vetem testemet, hogy míg másokat tanítok, magam méltatlanná ne váljak” (1 Kor 9, 24–27). Ezért akarja, hogy imáinkban a kérőnek, a keresőnek és a zörgetőnek az alakját vegyük fel (Lk 11, 9).

Otthonérzés és vándorság

Jézus azt akarta, hogy aki Őt megtalálja, ajtót találjon az Isten világába. „Én vagyok a kapu. Aki rajtam keresztül megy be, az . . . kijár és bejár, és legelőt talál” (Jn 10, 9). Ezt az otthoniasságot jellemző kegyet megadta a megváltásban, amikor is „az Ő révén van szabad utunk az egy Lélekben az Atyához. Ezért már nem vagytok idegenek és jövevények, hanem az Isten or-

szágának polgárai és családjának tagjai” (Ef 2, 18–19). Tékozló fiakként hazatérünk, tévedő bárányként hazakerülünk. Mondja is Jézus az utolsó vacsorán: „Nem nevezlek többé szolgáknak benneteket, mert a szolga nem tudja, mit tesz ura. Barátaimnak mondalak benneteket.” (Jn 15, 15). És ezt világgá kiáltja Szent Pál is: „Nem vagy többé szolga, hanem fiú” (Gal 4, 7).

Ez az istenfiúságnak az érzése adja azt, hogy elfogulatlanul járunk a világban, melynek Atyánk, az Isten az ura. Az ott-honosság érzésével járhatunk-kelhetünk a világban, és a gyermek elfogulatlanságával nyúlhatunk mindenhez a fiak szellemi szabadságában: „Minden szabad nekem, de nem minden használ. Minden szabad nekem, de nem minden szolgál javunkra” (1 Kor 10, 23–24).

Mégis „idegenek és zarándokok” (1 Pt 2, 11) a nevünk, és mint a hitben eleink, úgy élünk; „elismerve, hogy vándorok és jövevények a földön. Akik így beszélnek, bevallják, hogy hazát keresnek” (Zsid 11, 13–14). És minden otthoniasság ellenére meghallgatja az apostol figyelmeztetését: „Azt mondom tehát testvérek: az idő rövid, azért akinek van felesége, éljen úgy, mintha nem volna, aki sír, mintha sem sírna, aki örül, mintha nem örülne, aki

vásárol, mintha meg sem tartaná, s aki felhasználja a világ dolgait, mintha nem élne velük, mert ez a világ elmúlik” (1 Kor 7, 29–31).

Ez a kettős érzés, az otthonosság és zárandótság együttes érzése csodálatos könnyedséget biztosít a keresztény léleknek, és arra is alkalmassá teszi, hogy e világ dolgait is egész szívvel tudja szeretni, mert nem rangsorolja a világon való helyzeteket és dolgokat. Mindegyiktől távol is tudja magát tartani, ezért valamihez való ragaszkodás nem befolyásolja vagy nem kisebbiti-nagyobbítja az adott helyzetben szeretetünket. Ez nem más, mint Isten szemével nézni életünk eseményeire és dolgaira.

Beérkezés és készülődés

Akik Krisztusban vannak, azokat Isten arra méltatta, „hogymint részletek legyen a szentek örökségében, a világosságban; kiragadott minket a sötétség hatalmából, és helyet adott szeretett Fia országában” (Kol 1, 12–13). Ezek valóban szentek és „tökéletesek” (1 Kor 2, 6; Fil 3, 14). Benne élnek az isteni „má”-ban (Zsid 3, 13).

De kell érezniök emellett a „még egyszer”-t is (Zsid 12, 27). Magyarozatként halljuk: „Ez a még egyszer annak az átalakulását jelenti, ami mint teremtett dolog megrendíthető, hogy azután megmaradjon

az, ami változhatatlan” (Zsid 12, 27). Vagyis „hátra van még az ő nyugalomába való bemenetelnek ígérete” (Zsid 4, 1). Ezért szól a jézusi figyelmeztetés: „Hasonlítsatok azokhoz az emberekhez, akik urukra várnak” (Lk 12, 36); vagy a vőlegényt váró tíz szűzhöz (Mt 25, 1). És mindig kell imádkozniok: „Jöjjön el a te országod!” (Mt 6, 10). Mert noha „tudom kinek hittem, és biztos vagyok benne: elég hatalmas ahhoz, hogy rábízott kincsemet megőrizze addig a napig” (2 Tim 1, 12), mégsem „képelem magamról, hogy már magamhoz ragadtam (az üdvösséget), de azt az egyet, hogy elfelejtem, ami mögöttem van, és nekifeszülök, ami előttem van s így törtetek a célra, annak a hivatásnak pályabérére, melyet Isten onnan felülről adott Krisztus Jézusban” (Fil 3, 13–14). Állandó felhívás a keresztyének: „Ezért még inkább törekedjete rá, hogy hivatástokat és kiválasztottságotokat tetteitekkel megpecsételjétek” (2 Pt 1, 10).

Épp emiatt kell állandóan tudatában lenni minden krisztushívőnek: „Aki azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, nehogy elessék” (1 Kor 10, 12). És nem szabad talmi biztonságérzetbe ringatni magunkat. Mert „amikor azt mondogatják: béke és biztonság, akkor éri őket hirtelenül a pusztulás” (1 Tesz 5, 2–3).

Teljesülés és várakozás

Krisztussal és Krisztusban érkezett az „idő teljessége” (Gal 4, 4). „Az Isten Fia, Jézus Krisztus, ugyanis, akit mi . . . hirdettünk, nem volt Igen is meg Nem is, hanem az Igen valósult meg benne. Isten valamennyi ígérete Igenné vált benne” (2 Kor 1, 19–20). És: „Úgy tetszett az Atyának, hogy benne lakjék az egész teljesség” (Kol, 1, 19). És „teljességéből mindnyájan részesültünk” (Jn 1, 16). Úgyhogy az egyház sem más, mint az ő teljessége (Kol 2, 9). Ez Krisztus titka, „amelyről az emberek korábban nem tudtak úgy, ahogy a Lélek most az apostoloknak és prófétáknak kinyilatkoztatta” (Ef 3,5). Éppen ezért „ha akár mi, akár egy mennyei angyal más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit mi hirdettünk: átkozott legyen” (Gal 1, 8). De ez nemcsak Szent Pál prédikációjára, hanem az egész evangéliumra érvényes. Megdöbbenve olvassuk a Jelenések könyve végén: „Aki ehhez hozzáad, azt az Isten azokkal a csapásokkal sújtja, amelyek megvannak írva ebben a könyvben. És ha valaki elvesz ennek a prófétai könyvnek szavaiból, Isten megvonja tőle a jogot az élet fájához.” (Jel 22, 18–19).

De ez a teljesedés „az Istennek titkos, elrejtett bölcsessége” (1 Kor 2,7), vagyis az igazi valóságnak eföldi kiadása. Ezt

Jézus mondja Nikodemusnak, midőn neki szent hitünk legnagyobb titkait jelentette ki (az újjászületést, a szentháromságot, a kereszt titkát), ezeket „földi dolgoknak” nevezi: „Ha földi dolgokról beszélek s azt sem hiszitek, hogy fogjátok hinni, ha majd a mennyei dolgokról beszélek?” (Jn 3, 12). Az eget bejáró Szent Pál apostol tudta legjobban, hogy még az e földön elérhető legmagasabb Isten-ismeretek és Isten-élmények, miket a Szentlélek adományként a lelkeknek ad, a tudományban vagy a nyelvek adományában, ezek is csak árnyképek, tükörképek a valósághoz képest, „A prófétálás véget ér, a nyelvek elhallgatnak, a tudomány elenyészik. Most megismerésünk töredékes, és töredékes a pófétálásunk is” (1 Kor 13, 8–9). A Szentlélekben is „lélek csíráit” (Róm 8, 23) kapjuk meg, és csak „foglaló örökségünkre” (Ef 1, 14). Záloga mennyei örökségünknek. (2 Kor 1, 22).

Várakozásban vagyunk. „Most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, hogy mik leszünk” (1 Jn 3, 2). A sóhajtozó és vajúdó világgal együtt „várjuk a fogadott fiúságot” (Róm 8, 23). Hogy ez a maga isteni valóságában mi, „szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik” (1 Kor 2, 9). És ígéretünk van

arra, hogy „akkor majd fel tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység, megismeritek Krisztusnak minden értelmet meghaladó szeretetét, és beteltek az Isten egész teljességével” (Ef 3, 18–19).

AZ ÉLET BIZALMA

Ha e világ mulandó, akkor ereje semmis a kegyelemmel szemben, ha a legnagyobb erővel lép is fel vagy a legnagyobb szerencsétlenséget okozza is. Krisztusban ezért tisztelhetjük azt az embert, aki nem ijedt meg és nem hátrált meg e világ semmi hatalmától. És nekünk is azt a bátorítást adta, hogy ne féljünk. „Ne féljete azoktól, akik a testet megölik” – mondja (Mt 10, 28) az üldözésekkel kapcsolatban. A gondviselés tornyosuló nehézségei között is ezzel bátorít: „Ugye két fillérért öt verebet is adnak. Mégis az Isten nem feledkezik meg egyetlen egyről sem. Sőt még a fejeteken a hajszálakat is mind számon tartja. Ne féljete hát! Sokkal többet értek ti, mint a verebek” (Lk 12, 6–7). Ha kisebbségi érzés lepi meg az egyházat és emiatt félelem szállja meg, ott áll a krisztusi bátorítás: „Ne félj, te maroknyi nyáj, hisz Atyátok úgy látta jónak, hogy nektek adja országát.” (Lk 12, 32).

Ha e világ mulandó, akkor lépjen bár fel a legnagyobb erővel, a kegyelem ellen nem tehet semmi jelentőset. Akadályai nem legyőzhetetlen akadályok. Jézus ezt életével mutatta meg, győzelve a halálon az általa hozott isteni élet erejét hirdeti. Aki Krisztusban van, az csak bizakodó lehet. Ezért nézzük röviden azokat az alapelveket, amik ebből számunkra következnek.

Nincs lehetetlen helyzet

Nemcsak az isteni, de az emberi életre sincs kevesebb esélye semminek sem a kősziklánál. Még a fű sem nő ki a sziklából. És mégis Keresztelő János már Jézus ihletésében mondja: „Mondom nektek, van hatalma az Istennek, hogy ezekből a kövekből fiakat támasszon Ábrahámnak” (Lk 3, 8). Jézus is mondja, hogy ha benne hívők elhallgatnak, „akkor a kövek fognak megszólalni” (Lk 19, 40). Kevesebb kilátása az életadásra senkinek nincs, mint az öregnek, mégis „Sára a hitében kapta az erőt, hogy előrehaladott kora ellenére is anya lehessen” (Zsid 11, 11). És joggal bűnhődik az emberileg érthetően kételkedő Zakariás némasággal, hogy öregségükben gyermekük lesz, „mert Istennél semmi sem lehetetlen” (Lk 1, 36).

És ezt mind elsősorban szellemi értelemben kell venni. A Galatákhoz írt levél elsősorban szellemileg értelmezi: „Örülj te

magtalan, aki nem szülsz, fejezd ki örököd és ujjongj, aki nem vajúdol. Mert több a gyereke a magányosnak, mint annak, aki-nek férje van” (Gal 4, 27). A hívők atyjá-nak, Ábrahámnak „nem gyengült meg a hite, bár majdnem száz esztendő volt, nem goldolt életerejét vesztett testére, sem Sára elapadt méhére. Nem kételkedett hi-tetlenül Isten ígéréteben, hanem erőt merít-tett hitéből, és magasztalta Istent, meg volt győződve, hogy elég hatalmas ígéréte nek teljesítésére” (Róm 4, 19–20).

Az életben jelentkező alkalmatlanságnak sziklaszerű kietlensége, a fogékonyságnak a terméketlenséggel vetekedő hiánya sem foszthat meg bizalmunktól és reményeink-től az isteni étellel szemben.

Nincs legyőzhetetlen akadály

Eszmék, feladatok, irányzatok és szelle-mi valók nagygyá nőhetik ki magukat az életben, amik előtt joggal megtorpanhat az emberi gondolkodás. De mi nem adhatjuk fel a reménységet, akik ismerjük Szent Pál belenövését a zsidó farizeizmusba. „A zsi-dó vallásosságban számos fajtámbeli kor-társamat felülmúltam, mert vakbuzgó kö-vetője voltam atyáim hagyományainak” (Gal 1, 14). Saját tapasztalatából tudta te-hát, amikor ezt írja: „Biztos vagyok ugyan-is benne, hogy sem halál, sem élet, sem an-

gyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat Isten szeretetétől . . .” (Róm 8, 38–39).

Nincs végleg elrontott élet

Lehet valaki annyira elvetemült ember, mint a lator volt, és mégis hallhatja a szót végső óráján: „Még ma velem leszel a paradicsomban.” (Lk 23, 43). Lehet valaki annyira elfogult, mint Saul volt, „aki lihegett a dühtől, és halállal fenyegette az Úr tanítványait.” (ApCsel 9, 1), Holnapra lehet, hogy Pál lesz belőle. Lehet valaki a pénz rabja, mint Zakeus, vagy a vér rabja, mint a bűnös asszony volt, feltörhet benne a kegyelem tisztító patakja. Vagy Jézus példabeszédéből a két fiúról: a második aki ma még dacosan ellenszegül az őt hívó és küldő atyának, hogy „nem megyek!”, holnap már felírhatjuk az evangéliummal: „de később meggondolta, és kiment (ti. a szőlőbe)” (Mt 21, 28–30). Joggal idézi Szent Pál a kegyelem prófétáját: „Aki nem keresett, rám talált, fölismert, aki utánam nem járt” (Róm 10,20). És: „Népemnek hívom azt, amely nem népem, s kedveltnek azt, amely nem kedves nekem” (Róm 9, 25). És ha olajfa ágai a hitetlenség következtében le-

törnek, „az Istennek van hatalma, hogy újra beoltsa őket” (Róm 11, 23).

Bízni kell Jézus kijelentésében, mely egyben prófétai is, tehát a jövőt ábrázoló: „Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és a cédák megelőznek benneteket az Isten országában” (Mt 21, 31). Akármilyen szemétkébe gurult is el a lélek drachmája, Jézus utánamegy; akármily messze is kóborolt el a juh, Jézus visszahozza; akármily mélyre züllött is a tékozló fiú, Isten visszavárja, és akármily nagyra nőtt a lélek adóssága Isten előtt, az Isten kész egy kérő szóra elengedni. Nincsenek reménytelen helyzetek.

Nincs megsemmisítő szenvedés

„Ki szakíthat el bennünket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség? Üldözöttség vagy éhínség, ruhátlanság, életveszély vagy kard? . . . De mindezekben diadalmaszkodunk őáltala, aki szeret minket” (Róm 8, 35. 37). Igen, mert e világ külsőleg érint csak bennünket, és „bár a külső ember romlásnak indult bennünk, a belső napról-napra megújul” (2 Kor 4, 16). A kincs-kereső ember, ha megtalálta kincsét, örömeiben mindent elad, mindentől megváltik vagy megszabadul (Mt 13. 44). Ezért mondhatja Szent Pállal: „Mindenfelől szorongatnak minket, de össze nem zúznak, bizonytalanságban élünk, de kétségbe nem

esünk. Üldözést szenvedünk, de elhagyottak nem vagyunk. Földre terítenek bennünket, de el nem pusztulunk” (2 Kor 4, 8–10). „Szinte salakja lettünk ennek a világnak, mindenkinek söpöredéke mostanáig” (1 Kor 4, 13). Hite szemével a keresztény ember észreveszi, hogy titokzatos erők rejlenek a nagy szenvedések mélyén. „Kedvem telik a Krisztusért való gyöngeségben, gyalázatban, nélkülözésben, üldöztetésben és szorongattatásban, mert amikor gyöngé vagyok, akkor vagyok erős” (2 Kor 12, 10). Éppen ezért megőrzi lelke nyugalma a megpróbáltatások között is. „Mindmáig éhezünk és szomjazunk, nincs ruhánk és verést szenvedünk. Nincs otthonunk és kezünk munkájával keressük kenyerünk. Ha átkoznak minket, áldást mondunk, ha üldöznek, türelemmel viseljük, ha szidalmaznak, szelíden szólunk” (1 Kor 4, 11–13). Sőt „úgy kell viselkednünk, mint Isten-szolgáinak . . . Nagy türelmet tanúsítva a megpróbáltatásban, a szükségben, a szorongattatásban; . . . akár dicsőség, akár megszegyenülés, akár gyalázat, akár jóhírnév jut osztályrészül; mint csalók, mégis igazat mondók, mint ismeretlenek, mégis jól ismertek, mint akiket halálra szántak, mégis élnek, mint megkínzottak, de belé nem haltak, mint szomorúak, mégis mindig vidámak, mint szűkül-

ködők, mégis sokakat gazdagítók, mint akiknek semmijük sincs, mégis mindenük megvan” (2 Kor 6, 4–10).

Az életet elborító szenvedésekben és bajokban a keresztyény megismeri Jézust, „és feltámadásának erejét.” (Fil 3, 10). Ezért nem török le sohasem.

Remény a remény ellenére

Ábrahámot a hívők atyjának nevezi az Írás (Róm 4, 17). Róla kell leolvasni a példát. „Ábrahám hittet áldozta fel Izsákot, amikor az Isten próbára tette. Készen volt rá, hogy feláldozza egyszülöttét, ő, aki ígéretképpen kapta, és hallotta: Izsák által lesznek utódaid... Biztosra vette, hogy Isten képes a halottakat is feltámasztani” (Zsid 11, 17–19). „Mert hitt abban, aki életre kelti a holtakat, és létre hívja a nem létezőket. Ő a remény ellenére is reménykedve hitte, hogy sok nép atyja lesz” (Róm 4, 17–18).

Mert Ábrahámnak ez a megrendítő hite fémjelzi Jézus követőit, azért Jézus sem késett apostolait szinte a lehetetlenség ellenére is bízni tudásra tanítani. Reménytelennek látszó helyzetekbe viszi őket, és szófogadásra készíti. Egész éjszakai eredménytelen halászat után szólítja fel őket, hogy vessék ki hálójukat halfogásra. (Lk 5, 1; Jn 21, 1). Parancsot ad nekik több ezer ember

táplálására, amikor szinte semmijük sincs (Mt 14, 16). „Kényszeríti őket hajóba szállni”, amikor viharosnak ígérkezik a tenger (Mk 6, 45). Amikor a tengeri vihar idején „a hullámok a bárkába csaptak, úgyhogy az már-már megtelt” (Mt 4,37), képes aludni, és az őt felkeltő tanítványoktól indulatosan megkérdezni „Hol a hitetek?” (Lk 8, 25).

De ezek mind csak bevezetők voltak annak a maga nemében borzalmas, de végeredményben szemet nyitó, életteli tanításnak, amit szenvedéseiben adott: a Krisztus nyomában járóknak olyan erős reménnyel kell rendelkezniük, hogy kibírjanak egy Getszemánit, egy kaifási és pilátusi ítéletet, és egy Golgotát. Reménytelenebbül elveszve úgy nem volt a világtörténelemben, mint Jézus ügye a Golgota estéjén. Ezt a reménytelen helyzetet senki nem érezte úgy át, mint Jézus az utolsó vacsorán. Ha elolvassuk ebből a szemszögből a főpapi beszédét és imáját, megrendülünk azon a sok biztatáson, amit melegen, barátian, emberien intéz apostolaihoz. Szinte sajnálja őket -bennük minket is – hogy ekkora megpróbáltatást kell elszenvedniük. És sehol nem találunk annyi jövőbenézést, reménységet, és a világfőlénynek tudatát, mint ezekben. Végző kicsengése az egésznek nem is lehet más: „Bizzatok, mert legyőztem a világot” (Jn 16, 33).

ÖRÖM ÉS BÉKE

Jézus főpapi beszédét ezzel a mondattal zárja: „Azért mondtam el ezeket nektek, hogy békességet találjatok bennem” (Jn 16, 33). Röviddel azután pedig a főpapi imában ezeket mondja: „Most visszatérek hozzád, ezeket pedig elmondom a világban, hogy örömöm teljesen az övék legyen” (Jn 17,13). A búcsúzó Krisztus végső következtetéseit, egész tanítói működésének és megváltó életének summáját ebben foglalja össze: az öröm és a béke. Amikor erről szól, világosan megmondja: „Az én békémet adom nektek, nem úgy adom nektek, ahogy a világ adja” (Jn 14, 27). Hiszen a világ eltörpül a lélek nagy valósága mellett. Evilágnak tehát sem öröme, sem fájdalma nem bírja mozgalmasságával a lelket Istenétől eltávolítani.

Ezért mondja Jézus, Isten országának alaptörvényei, a nyolc boldogság között: „Boldogok a szomorúak, mert megvigasztalják őket.” (Mt 5, 4). Ennek a görögben, de a latinban is, első értelme: Boldogok akik *gyázolnak*, tehát elvesztettek valakit vagy valamit. Ezt Jézus nemcsak törvényként hirdeti ki, de prófétai kijelentésnek is szánja. Megjövendöli tehát azt, hogy minden elvesztő hívei lelkében a felszabadulási érzés ver tanyát, ami az öröm és a béke

együtteséből álló boldogságban sugárzik ki. De ugyanígy boldogoknak mondja azokat is, „akik éheznek és szomjaznak az igazságot” (uo. 6). Az éhezés és szomjazás hiányérzetet jelent, az igazság hiánya pedig megkeserítheti testi-lelki életünket. És Jézus ezeknek is boldogságot jövendöl, ami nem más, mint Jézus öröme bennünk, mert a földi dolgok elvesztésében is, és az igazság hiányérzetében is csak megvalósítjuk Jézus akaratát, ki lemondani és elszakadni tanított mindenkitől és mindentől (Mt 10, 37–38).

Ezt az elszakadást megkönnyíti a világ mulandóságán épülő eltávolodás a dolgoktól, illetőleg fölébe kerülés a dolgoknak. „Az idő rövid – mondja Szent Pál – aki sír, mintha nem sírna, aki örül, mintha nem örülne, aki vásárol, mintha meg se tartaná, s aki felhasználja a világ dolgait, mintha nem élne velük . . . (1 Kor 7, 30–31). De leginkább segít Krisztus teljes egyéniségének magunk elé állítása. „Uramnak Jézus Krisztusnak fönséges ismeretéhez mértén mindent hátránynak tartok. Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tekintettem” (Fil 3, 8).

Aki ráfeledkezik a mi Urunk Jézus Krisztus alakjára és lelkületére, az eltanulja tőle, hogy kell tudni elhagyni mindazt, amit a világ ígér: kenyeret, hatalmat és di-

csőséget, és hogy kell tudni keresztül menni e világ sötét éjjelein, a szenvedéseken és halálon, és mint az örökkévalóság partjához kötött csónak talán érzi az élet forgandóságának nyugtalanságait, de le van horgonyozva az isteni élet örömébe és békéjébe.

Így neki is az lesz a felfogása, mint az apostolnak volt: „Bizakodom és reménykedem, hogy semmiben sem vallok szégyent, sőt nyíltan megmondom, hogy Krisztus mint mindig, most is megdicsőül testemben, akkor is, ha élek, akkor is, ha meghalok” (Fil 1, 20).

Ez teszi derűssé a keresztény reményt. (Róm 12, 12).

KRISZTUS EMBERKEZELŐ MŰVÉSZE

AZ EGYHÁZIREND SZENTSÉGE

„Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett” (Lk 19 10). Emberekhez jött, emberekért jött. Ő, aki „nem szorult rá, hogy bárki is felvilágosítsa az emberről, tudta, mi lakik az emberben” (Jn 2,24), ismerte az emberek megnyerésének és megtartásának fogásait. Ismerte az emberi lélek rejtelmét is. A megtestesült Igéről is áll, amit Isten kinyilatkoztatásában olvasunk: „Isten szava ugyanis eleven, átható, minden kétélű kardnál élesebb, behatol a lélek és a szellem, az íz és a velő gyökeréig, megítéli a szív gondolatait és érzéseit. Semmilyen teremtett dolog nem marad előtte rejtve, minden föl van fedve, és nyitva van előtte” (Zsid 4, 12–13).

Igazán azt is mondhatnánk, hogy Jézus csodálatosan értett a lelkekhez, kezében voltak a lélektan tudományának eszközei. Az emberekkel való bánni-tudás művésze volt. És ezt az emberkezelési művészetet hagyományozta egyházára. Egyházában

Jézus él prófétai, papi és királyi valóságában, és mert a királyság Jézus értelmezésében szolgálatot jelent, hierarchiailag így tagozódik: püspöki (benne a pápai) hatalom, papság és diakonátus, amennyiben a diakonátusnak nincs több felhatalmazása az egyházban, mint amit szükség esetén egy világi is megtehet. És mert ezek a jegyek a szentháromságos élet módján egymásba válnak, vagyis nincsenek úgy külön, hogy valamennyire egymásban ne maradnának, azért az egyházban nincs prófétai (irányító) hatalom papság és szolgálat nélkül, nincs papság prófétaság és szolgálat nélkül, és nincs szolgálat prófétai és papi feladatok nélkül. Hiszen az egyház egyetemében is, hierarchiai tagozódásában is és egyes személyében is érvényesülnie kell Jézus hármas hatalmának. Így amit az egyikről tudunk, azt a másikra is át kell vinni.

Lévén pedig a papi (apostoli) hatalom, mely a keresztény közösséget aktívan egybehívja – ez történetileg is így van, mert az apostolok mentek és mennek hirdetni az igét és összehívni azokat, akik hitre jutottak – azért az apostolokon (papokon) keresztül láthatjuk, hogyan gondolta el Krisztus emberkezelésének zsenialitásában egyházának életét.

És itt rábukkanunk Jézus emberekkel való bánásmódjának kulcsára, ami megvál-

tásának is kulcsa: „Ő mint Isten az Istennel való egyenlőségét nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgai alakot öltött, kiüresítette önmagát, és hasonló lett az emberekhez” (Fil 2, 6, 7). Figyeljük csak meg a szavakat, és az egymásután következő mondatokban az egyre erősödő hangsúlyozását annak, hogy az embereket megnyerni a hatalomteli Istenfiú úgy indult el, hogy letette hatalmi jelvényeit: az Istennel való egyenlőséget; és az emberrel való hasonlóságot öltötte fel, annak is a szolgai formáját. Hányszor hallottuk már ezt?! De úgy teszünk, mintha sohasem értettük volna meg. De ki is volna képes e főséges szavak értelmébe behatolni? Mert ez magyarul azt jelenti, hogy Jézus nemcsak taktikailag helyezi bele magát az ember sorába, hogy Istennek megnyerje, hanem egy olyan valóságos hozzákötődéssel, mint a beleszületés. Meg tudjuk mi ezt tenni embertársunkkal, akit magunkhoz akarunk kötni és valamire megnyerni, hogy ennyire egygyé tudunk vele válni?

Mi a bizalmunkat mindig saját emberi fegyvereink erejébe vetjük. Logikánk, okoskodásunk, erkölcsi fölényünk, sőt – és ez a leggyakoribb – erőszakoskodásunkkal – ha kissé is módunk van rá – akarjuk kivívni és létrehozni belegyezését ügyünk-

höz. Sőt elmegyünk a kényszerítésnek legvégső határáig is, a majomszeretettől kezdve a brutális önkényig. Ezek a mi eszközeink az emberek megnyerésére.

Lássuk hát, hogyan rejtette bele az emberekkel való bánásmódját az ilyen alapelv szerint létesített egyházi rend szentségébe. Ezek a megfontolások tehát elsősorban nem papoknak szólnak, de mindenkinek, hiszen emberekkel való kapcsolataink jézusi mértékre való áthangolásáról van benne szó. „Akkor tökéletes az ember, amikor már olyan, mint a mestere” – mondja Jézus. Ebben a mesterségben kell őt követnünk, ha elérni nem is tudjuk.

JÉZUS EMBEREKET VÁLASZT

Jézus tudatában volt annak, hogy minden hatalom a kezében van. „Mindent átadott nekem Atyám” (Lk 10, 22). És biztonsággal jelenti ki: „Én kaptam minden hatalmat égen és földön” (Mt 28, 18). A mi logikánk szerint ezzel a mindent elsőprő hatalommal kellene föllépni, hogy diadalra vigye eszméit. De nem! Jézus megfordítja logikánkat. Tudatlanok ellen tudatlanokkal, tévelygők ellen tévedékeny emberekkel, bűnösök ellen esendőkkal, a gyengék ellen erőtlennel vonul ki küzdelemre.

Bízott Isten „erőtlenségé”-ben, mely erősebb az embereknél.

Nem Isten erejével

A Kolosszei levél fölséges hitvallást tesz Krisztusról. „Ő a láthatatlan Isten képmása, minden teremtmény elsősülötte. Mert benne teremtett mindent a mennyben, és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat, a trónusokat, uralmakat, fejedelemségeket és hatalmasságokat. Mindent általa és érte teremtett. Ő előbb van mindennél és minden benne áll fenn” (Kol 1, 15–17). És maga is mondotta: „Nélkülem semmit sem tehetek” (Jn 15, 5). Ezt a lélegzetünkig és szívverésünkig érő isteni erőt kellene csak fellobbantania, hogy mindent akarata szerint csináljunk. Ennek a bennünk működő isteni erőnek láttára Mózeset is „félelem és rettegés fogta el” (Zsid 12, 21–22). Az elfogására kivonuló katonák is kisugárzó erejétől „meghátráltak és földre rogytak” (Jn 18, 6). És Saulnak, „ki még mindig lihegett a dühtől és halállal fenyegette az Úr tanítványait” (ApCsel 9, 1), ellenállása Jézus fölségének egy villanásától porba hull. Ha mindezeket sorban megfontoljuk, akkor jövünk rá, hogy Jézus milyen eszközökről mondott le, amikor az emberi szívek megtérítésének művében mellőzte isteni erejének ezt az emberi mértékkel is lemérhető

alkalmazását. Miért is sorozatosan éri az Istent az ember részéről a vádló szó (amit végül is a kinyilatkoztató és sugalmazó Isten ad az Isten erőtlenségén botránkozó ember szájába): „Kelj fel, Uram, ó Istenem, emeld föl kezed! Miért vetheti meg a gonosz az Istent? Miért mondogatja szívében: Úgy sem áll bosszút!” (Zsolt 10, 12–13). Jézus vállalta Istennek ezt „az erőtlenségét”, mely „erősebb, mint az emberek.” (1 Kor 1, 25).

Angyalokat sem választ

Az angyalokról ezt olvassuk: „Nemde ők mind szolgáló lelkek? Azok szolgálatára vannak rendelve, akik majd öröklék az üdvösséget” (Zsid 1, 14) Ezek az angyalok az embereknél „erősebb és hatalmasabb” (2 Pt 2, 11) lények, hiszen már az Ószövetségben olvassuk: „Az Úr angyala kivonult, és az asszírok táborában lesújtott száznyolvanötzezer emberre” (2 Kir 19, 35), és az Isten „angyalaival úgy rendelkezik, mint a széllal, szolgálóival, mint a tüzes villámokkal” (Zsid 1, 7). Ezekből a győztes hatalmú angyalokból Jézus szavára a mennyei Atya „tizenkét légió angyalnál is többet” (Mt 26, 53) küldene, hogy keresztül vigyék Jézus terveit és akaratát. És ha evilágban akarna Jézus országot alapítani, – mint maga mondja – „szolgáim harcra

kelnének, hogy ne kerüljenek a zsidók kezére” (Jn 18, 36).

Az angyalok evilág „fejedelemségei és hatalmasságai” (Kol 1, 17), és mégsem ezeket választotta az emberek megnyerésére és egy közösségbe terelésére, hanem „a semminek látszókat” (1 Kor 1, 28).

Nem kiváló embereket

De ha már emberekkel akarta az embereket meghódítani, akkor legalább az útjába kerülő nem kevés kiválóságból is lett volna módja választani. Nem tudjuk megérteni, hogy olyan kész embert, mint Keresztelő Szent János, miért nem hívta a maga körébe. Hiszen ő mondja róla: „az asszonyok szülöttei között nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál” (Mt 11, 11). Talán megmenekülhetett volna Heródes börtönétől is. Kész próféta volt, a Szentlélektől megtisztított már anyja méhében. Szóban és tettben hatalmas. És hatása is nagy volt, szinte nagyobb, mint Jézusé. Hiszen a hivatalos Jeruzsálem is nem egyszer felkérdezte hivatalos küldöttei révén: „Ki vagy te?” (Jn 1, 19). És magával vihette volna összes hívét Jézushoz. Így megmaradtak sokan külön „János tanítványoknak” (Lk 5, 33). Szent Pál még Efezusban is találkozik János tanítványokkal (Ap Csel 19, 3). – Mi lett volna,

ha őt teszi meg az egyház kösziklájává s nem az ingatag Pétert? Mennyivel szomjasabban és fogékonyabban fogta volna fel a jézusi szavakat és tanításokat ez a sivatagi éjszakákon Istenre nyílt lélek, az Isten nyomait figyelővé táruló értelem, és a puszták mostohaságában erkölcsi nagysággá érett akarat?!

Érdekes, hogy egyetlen apostolt sem választott ki azok közül, aki testükben érezték meg isteni erejét. Egyen sem tett csodát úgy, hogy testében érezte volna a beáradó isteni erőt (sem betegségből, sem vakságból vagy poklosságból nem tisztított meg egyet sem).

Azután lett volna kikben válogatnia, akik az akkori társadalom tekintélyes emberei voltak. A királyi ember (Jn 4, 46), a kafarnaumi százados (Mt 8, 5) Kuza, Heródes intézője (Lk 8, 3) mind Jézustól megdicsért hitű emberek voltak. Milyen óriásit nyomott volna a latba egy-egy ilyen főember Jézushoz térése?! Vagy a zsidók közül Nikodémus, Arimateai József és sok tanácstag és farizeus, akik meg-meghívták magukhoz, akiknek csak az volt a gyengéjük, ami a valóban választott apostoloknak is, hogy ti. féltek, nehogy „kizárják őket a zsinagógából” (Jn 12, 42). Az apostolok is, mihely rájuk irányult a zsidók figyelme, otthagyták Jézust és elfutottak.

Nikodémus és Arimateai József korábban ocsodik fel a félelemből, hiszen az apostolok még sehol sincsennek, amikor Arimateai József bátran bemegy Pilátushoz és elkéri Jézus holttestét, az apostolok pedig még három nap múlva is „a zsidóktól való félelmükben bezárták az ajtót” (Jn 20, 19).

Érdekes, hogy ez az apostoli egyházban is átsugárzik. Mert amikor Szent Pál a püspökök, presbiterek és diakónusok kiválasztásáról elősorolja kívánalmait, sohasem említi meg az akkoriban szokásos nyelvek adományával rendelkezőket, sem csodatévőket, gyógyítókat. És meg is mondja: „a közösségben inkább szólok öt érthető szót, azért, hogy másokat tanítsak, mint tízezer szót az elragadtatás nyelvén” (1 Kor 14, 19).

Az egyszerű embert

választotta ki maga mellé társul, mikor az egész világra elküldte őket megnyerni az embereket, és megtartani őket az egyház közösségében. Ezeknek a hite nem volt olyan, mint a kafarnaumi századosé, kinek hitét Jézus is megcsodálta (Mt 8, 10), hanem ingadozó. Sokszor kell kérdeznie tőlük: „Hol a hitetek?” (Lk 8, 25). Kétszeri kenyérszaporítás után is a kenyérért aggodnak, és hallaniok kell Jézus indulatos

szemrehányását: „Még most sem értitek? Nem fogjátok fel? Még mindig érzéketlen a szívetek? Van szemetek és nem láttok, van fületek és nem hallotok?” (Mk 8, 17–18). Hűségük és kitartásuk is kérdéses, mert hisz lelkesen találják ugyan rá az Úrra a Keresztelő útmutatása nyomán: „Megtaláltuk a Messiást!” (Jn 1, 41). – de röviddel ezután már szinte érdektelenül nézik a Genezáreti tó partján Jézus nyomában tolongó tömeget, ők meg –, mint akit nem érdekel már semmi – nyugodtan mosogatják hálóiukat egy éjszakai eredménytelen halászat után. (Lk 5, 1 skk). Különös, hogy a pénzébe belefeledkező Lévit hívja meg a vámosok közül apostolnak, aki az átvonuló Jézus láttán is csak „ül” a vámnál (Mk 2, 14), míg a lelkes Zakeust, aki „felmászott egy vadfügefára, hogy láthassa Jézust” (Lk 19, 4), nem hívja meg apostolai közé. Jézus szenvedésekor annyira gyöngék, hogy még egy Arimateai Józsefben is van annyi mersz, mellyel bátran bemegy Pilátushoz és elkéri Jézus holttestét, ezek pedig a feltámadás első híreire is bezárkóznak a zsidóktól való félelmük miatt. (Jn 20, 19). A feltámadás után pedig képesek visszatérni a halászatához, ahonnet Jézus elszólította őket (Jn 21, 3).

Mindez mutatja, hogy Jézus őket, mint a legkisebbeket választotta ki az ő szemé-

lyének képviselőjére, noha nem voltak próféta alkatúak, sem az erkölcsi nagyság látható jeleit nem viselték magukon (Mt 10, 42). Szent Pál szerint is: „Mert mi Apolló? Mi Pál? Szolgák csupán... Én ültettem, Apolló öntözte, de a növekedést az Isten adta. Nem számít sem az, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak a gyarapodást adó Isten” (1 Kor 3, 5–7). Csak a legkisebb emberi tevékenység az, amit a Krisztusválasztotta apostol tesz ahhoz képest, amit a kegyelem jelent. Miért is az apostol „cserépedénynek” nevezi magát, „hogy a nagyszerű erőt ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk” (2 Kor 4, 7). Mindez egybevág azokkal a hasonlatokkal, amiket Krisztus használ, midőn apostolait hithirdető körútjukra küldi erszény-táska-dupla ruha nélkül, a bárány kicsiségében, a galamb eyszerűségében és a kigyó okosságában (Mt 10).

Mindig hajlamosak vagyunk annak a hitetlen vádnak elfogadására, hogy Jézus azért választott egyszerű embereket apostolaiul, mert nem volt kikben válogatnia. Ez egyáltalán nem igaz! Csak az mehetett utána, akit hívott. Hívni pedig csak ezeket hívta szándékosan, céltudatosan, akartan. Annyira akartam, hogy midőn az apostolok első térítő körútjukról megjöttek, Jézus elvitte őket egy puszta helyre pi-

henni és „abban az órában Jézus kitörő örömmel dicsőítette az Istent a Szentlélekben, ezekkel a szavakkal: Dicsőítlek, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak előtt, és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tett ez neked” (Lk 10, 21). És ennek meg is felelt az apostoli egyház: „Gondoljatok csak meghívástokra, testvérek! Nem sokan vannak köztetek olyanok, akik a világ szerint bölcsek, nem sok a hatalmas, nem sok az előkelő. Isten azonban azt választotta ki, ami a világ szemében balga, hogy megszégyenítse a bölcseket, s azt választotta ki, ami a világ előtt gyöngye, hogy megszégyenítse az erőseket, s ami a világ előtt alacsonyrendű és lenézett, azt választotta ki az Isten, a semminek látszókat, hogy megsemmisítse azokat, amik valamiknek látszanak. Így senki sem dicsekedhet Isten előtt.” (1 Kor 1,26–29). Amivel Szent Pál nem a szellemi szegénységet akarta a hit hordozójává tenni. Hiszen ott volt saját maga, előkelő származásával és farizeusi, sőt görög műveltségével. Meg az általa tisztelt Apolló is szellemi kiválóság volt. (Vannak tudósok, akik a Zsidóknak írt levél szerzőségét neki tulajdonítják). Csak „a világ szemében” mondja Szent Pál, mintha ma egy vallásos nagy tudóst lesajnálának azért, mert nagy tudománya

mellett nem képes a vallásos polgári csökevényétől megszabadulni. Mindezek mellett tény, hogy Jézus az egyszerű embert részesítette előnyben apostolai kiválasztásánál. S ezt azért tette, mert apostolaiban is „minden tekintetben hasonlónak kellett válnia testvéreihez, hogy irgalmas és Istenhez hűséges főpap legyen” (Zsid 2, 17).

Nagy tanítás ez nekünk az emberkezelés művészetében. Hogy Isten az embert magához felemelje, emberré, sőt a legegyszerűbb emberré alázódott le. Nekünk is, ha a „magunk nivójára”, vagyis egyetértésre akarjuk embertestvérünket fölemelni, az átlag nivóra kell leszállnunk, az átlag igényekhez, az átlagos gondolkodáshoz, és átlagos cselekvési módokhoz. A fönsőbbiségekre, a különlegességekre s a hatalmaskodásra alapított embermegnyerő eljárások látszólagos sikereket hozhatnak, de gyökeres eredményeket nem.

EMBERI MŰ ÉS ISTENI KEGY

Ha elcsodálkozunk Jézuson, hogy embereket választott munkatársaiul, és azok közül is a legegyszerűbbeket, még jobban növekszik csodálatunk, ha arra gondolunk, hogy az általa hozott kegyelem közvetítésében, ezeknek az embereknek a leg-

kevesebb közreműködését kérte és kívánta: a leglényegesebb üdvösségi munkában a legminimálisabb tevékenységet. Gondolunk itt elsősorban a lélek megtisztítását és megszentelését munkáló szentségek dologi teljesítmény formájában létrejövő hatásaira. Mi egyszerűbb a vízzel való leöntésnél, az olajjal való megkenésnél, a kenyér és bor alkalmazásánál, a bűnbesodort ember fölött elhangzó szavaknál, a kéz föltevése-nél és a hitvestársak házassnyilatkozatánál? Az ezekhez járuló, éppen csak a lényegét kifejező néhány szó alkotja a szentségek kiszolgáltatásának összes tartozékát, azzal a szándékkal együtt, hogy azt akarjuk tenni, amit az egyház ilyenkor tenni szokott. Nem kíván nagy szavakat, önlengő szóáradatokat. Nem kívánja a kiszolgáltatóban az életszentség magas fokát és a szellemi készség csiszolt formáit. Pedig mindezt megérdemelné az a kegyelmi áradás, ami a kiszolgáltatott szentségek nyomában fölfakad. Sőt még a kegyelmi állapotot sem kívánja meg, de még a hitnek tökéletes formáját sem. Pedig természetes érzékünk ezt sugallja. Az egyházban súlyos viták folytak ekörül, és szakadásra is sor került, míg Szent Ágoston megfogalmazta a megnyugtató formulát: Akár Péter keresztel, akár Júdás keresztel, Krisztus az aki keresztel.

Nem a legjavát

Az emberi művelődés története csodálatos állomásokon keresztül vívta ki magának az elsőséget, az anyaggal való bánásmód különböző módszereitől kezdve, a szellemi világába való behatolás nagy művéig. Az ürrepülés az anyagmozgatás csodája, a filozófiai rendszerek és költemények az emberi intelligenciának remekművei. Az Úr Jézus, amikor a legnagyobb emberi műnek kialakítására társakat keres, akkor nem bonyolult anyagi műveletekre, sem a szellem kifinomult játékára hívja őket, megelégszik mindezekből a legkevesebbekkel, „hogy a nagyszerű erőt ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk” (2 Kor 4, 7).

Hogy megvilágítsuk ezt a minimális emberi munkát, Jézus hasonlatához kell folyamodnunk. „Úgy van az ember az Isten országával, mint amikor magot vet a földbe. Utána akár alszik, akár ébren van, éjjel vagy nappal, a mag kicsírázik és szárba szökik, maga se tudja hogyan” (Mk 4, 26–27).

A búza megtermesztésének művében valóban az emberé a legkevesebb rész. És ehhez hasonlítja a mi Urunk az apostolok munkáját. „Én ültettem, Apolló öntözte, de a növekedést az Isten adta. Nem számít sem az, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem

csak a gyarapodást adó Isten” (1 Kor 3, 6–7). Valóban az elvetett mag fejlődésének csodája mellett eltűnik és semminek látszik az az emberi munka, ami körülötte van, milyen a mag elvetése, öntözése stb. Erre utalni látszik Jézus is, amikor aratáshoz hasonlítja az apostolok munkáját. „Mert igaza van a szólás-mondásnak: Más vet és más arat. Nos, azért küldtelek benneteket, hogy learasátok, amit nem ti munkáltatok. Mások fáradoztak, s ti az ő munkájukba álltatok bele” (Jn 4, 37–38). Az exegéták szerint a „mások” alatt magát Krisztust kell értelmezni, aki szenvedésével és megváltó halálával végezte el a lélekfordítás nagy művét.

Méltatlanságban

De még jobban növekszik csodálatunk, ha arra gondolunk, hogy ez a magvetéshez hasonló minimális emberi tevékenység, akkor is létrehozza a kegyelem–közvetítés nagyszerű művét, ha maga a kegyelem–közvetítést eszközlő pap keresztény szellemiségében megfogyatkozott, sőt bűnös állapotban van. Ez annyira igaz, hogy a tridenti szent zsinat hittételként mondotta ki, hogy a szentség érvényes kiszolgáltatása és teljes hatása független a kiszolgáltató hitétől és erkölcsi tökéletességétől. Magyarán ez azt jelenti, hogy bűntől beszennyezett

pap kezétől is mocsoktalanul és csorbítatlanul áradnak Isten kegyelmei.

Az egyháznak kemény küzdelmet kellett ezért vívnia századok során, kezdve már a harmadik század elejétől, a legújabb korok szektás felfogásáig. És az emberi okoskodás hajlandó igazat adni ezeknek a felfogásoknak, hiszen senki sem adhatja azt, ami je nincs – gondoljuk mi. És a fönnebb kifejtett katolikus felfogásunkat papi rafinériának tartják. Holott itt egy csodálatos krisztusi műről van szó. Jézus, amikor vétkezékeny emberekre bízta kegyelmének közvetítését, akik óhatatlan, hogy bűnbe ne keveredjenek, ebben az esetben is biztosítani akarta a kegyelemnek emberi gyarlóságoktól illetlen áradását. A bűnéért a pap felel Isten előtt, de a kegyelmet keresőnek nem kell aggódni az igényelt kegyelem csökkenése, vagy éppen hiánya miatt. Nem tudunk eléggé hálásnak lenni az Úrnak, hogy így rendelkezett.

S hogy mennyire így van, mutatja az első húsvét-est. A tanítványokra leheli a bűnbocsátás Szentlelkét, noha rajtuk van még a Krisztus-elhagyás és a hitetlenség bűne. Ezzel is hangsúlyozza, hogy nem a maguk tökéletességéből, hanem a Krisztusból áradó Szentlélektől kapják a feloldozás emberfölötti meghatalmazását. (Jn 20, 22–23). És bár az ember adottságainak

megfelelően építsen „aranyból, ezüstből, drágakőből, fából, szénából vagy szalmából” az alap mindig Krisztus, mert „a lerakott alapon kívül, amely Jézus Krisztus, mást senki nem rakhat” (1 Kor 3, 12.11). És valami ilyet kell sejtenuünk Keresztelő János mondásában: „Isten nem méri szűken a Lelket, amikor adja” (Jn 3, 34). Mindenesetre nem az emberi tökéletesség kis mércéjéhez köti a Lélek áradását, és nem befolyásolja azt az emberi tökéletlenség árnyéka. Ezért ha „akár érdekből” (Fil 1, 18), akár „féltékenységből és vetélkedésből... nem tiszta szándékkal hirdetik Krisztust” (Fil 1, 15.17), ennek örülni kell, „mert az Isten szava eleven, átható és minden kétélű kardnál élesebb, behatol a lélek és szellem, az íz és a velő gyökeréig.” (Zsid 4, 12). És ha ez az Isten szaváról érvényes, mennyivel érvényesebb az isteni szót hordozó kegyelemről? És ha Isten nem fosztotta meg azokat a csodatevés, és ördögűzés és jövendölés karizmáitól, akikre a végítéleten azt kell mondania: „Sohase ismertelek benneteket!” – akkor mennyivel inkább áll ez a rendes kegyelemközvetítésről, ahol érvényes a szabály: „Nem úgy áll a dolog a kegyelemmel, mint a bűnbeeséssel.” (Róm 5, 15).

Maga az Úr Jézus is ezt a gyakorlatot követte, amikor apostolait elküldte téríteni

és betegeket olajjal megkenve gyógyítani, a küldöttek között Júdás is ott volt, noha kezdettől fogva tudta róla, hogy „ördög” (Jn 6, 70). És ha a Jézust megfeszítő zsidókról el tudja mondani az Isten: „Ők az evangéliumot tekintve ellenségek . . . de a kiválasztás szerint kedvesek” (Róm 11, 28), akkor mennyivel inkább áll ez az újszövetség kegyelem-szolgáltatásában. Így szinte állandóan megvalósul Isten teremtői műve: „A sötétségből támadjon világosság” (2 Kor 4, 6). És kézzelfoghatóvá válik: „A világosság világít a sötétségben” (Jn 1, 5).

De Jézus nem is szabhatta apostolainak és szolgálóinak jóságához a kegyelemadás mértékét. Mert bár „a gondnokoktól természetesen egyet követelnek meg: hogy hűségeseknek bizonyuljanak”, de nem szabad törődnie azzal, „hogy ti vagy más emberi bíróság mint ítélték felőlem, hiszen önmagam fölött sem ítélek. Nem érzem ugyan magam semmiben sem bűnösnek, de ez még nem jelent megigazulást.” (1 Kor 4, 2–4). Kegyelmi állapotunkat a hit bizonyosságával mi sem tudjuk megállapítani, annál kevésbé más. Legföljebb némi jelekből szerényen következtethetünk rá. Viszont az is igaz, minél jobban éljük a kegyelem világát, annál inkább növekszik bennünk méltatlanságunk ér-

zése. Jézus nem állította példának oda azokat, „akik elbizakodtak és meg voltak győződve, hogy igazak.” (Lk 18, 9). A méltatlanság ézete meg inkább visszatartja az embereket a kegyelem közvetítéstől, a papságtól, mint ahogyan ezt Asszisi Szent Ferencről is tudjuk.

Nem útmutató-e nekünk Urunk példája, aki a legkevesebbet veszi igénybe az emberi cselekvések közül, amikor az emberek megnyeréséről van szó. Milyen iskola ez nekünk, hogy igényeinket a legalacsonyabbra szabjuk, amikor igénybe akarjuk venni szolgálataikat. Azt nem lehet elkerülni, hogy embertársainkkal kapcsolatba ne kerüljünk, hiszen közösségben élünk. De ha többet igénylünk, vagy pláne követelünk tőlük, akkor eredménytelen lesz próbálkozásunk. Jézus tanítja ezt a legkisebb mértékre leszállított igénybevételt.

SZEMÉLYES HATÁSOK

A dologi teljesítmény nyomán áradó kegyelemközvetítés egy kissé gépiesnek, szellemi embert megalázonak látszik. Ezen váltig botránkoznak egyéni életszentséget követelő szektás keresztény testvéreink, a protestánsokkal egyetemben. És szeretnek

Jézus kijelentéseire hivatkozni, hogy „hozátok intézett szavaim lélek és élet” (Jn 6, 63), és hogy „elérkezik az óra, s már itt is van, amikor igazi imádói lélekben és igazságban imádják az Atyát. Mert az Atya ilyen imádókat akar. Az Isten lélek, azért akik imádják, lélekben és igazságban kell imádniuk” (Jn 4, 23–24). Ez a jézusi mondás a legteljesebb mértékben igaz. De azt nem értik meg ezek a rajongók, hogy éppen a művi kegyelemszolgáltatás tudja biztosítani a lélek személyi befolyásolásoktól mentes, tiszta szellemi álláspontját, ill. állásfoglalását. Ez látszólag ellentmondásnak tűnik és ésszerűtlenségnek. De ha belegondolunk, akkor rájövünk itt is, hogy „Isten oktalansága bölcsőbb az embereknél.” (1 Kor 1, 25).

Az ugyanis tömeglélektani tény, hogy az emberek szívesen csoportosulnak vezéregyéniségek köré. A nagy, ill. a nagyobb ember erkölcsi vagy hatalmi fölénye magával ragadja az átlag-embereket. Ennek alapja az, hogy a mindennapi embert a test és az érzéki világ lefoglalja, és ezért szereti magát felmentve tudni a gondolkodás és a felősséggel járó erkölcsi állásfoglalás kötelessége alól. És ha nem csupán a mindennapi ember gondolkodási renyhességét vesszük alapul, hanem azt a tényt, hogy nagy gondolkodók és erkölcsi nagyságok

önkéntelenül is hatással vannak a szellemi önállótlanlás kifejlődésére, miért is a nagy szellemek korát az utánzó és epigonok szellemi lapálya szokta követni, akkor kezdjük sejteni, hogy miről is van szó. Ugyanis nemcsak a történelmi nagyságokkal van ez így, de mindennapi életünkben is. Ott is jelentkezik a nagyobbaknak ez a másokat befolyásoló hatása. És ha hozzávesszük, hogy magukban a szellemi magasabbrendűség fokán állókban megvan az a kísértés, hogy e fensőbbiségüket valóban éreztessék is, akkor látjuk be, hogy Jézus milyen bölcsen kerülte el ennek a veszélyét.

Szent Pál utal erre a problémára. Azt írja: „Hiszen ti, okos emberek, engeditek, hogy a balgák megnyerjenek benneteket. Elűritek ha valaki szolgává alacsonyít benneteket, ha kifoszt, ha kihasznál, ha fölétek kerekedik, ha arcul üt. Szégyenkezve vallom meg, hogy ilyesmire mi nem vállalkozunk” (2 Kor 11, 19–21). Klasszikus helye a személyi kiválóságaikkal üzérkedők és zsarnokoskodók behatásainak környezetükre, annál is inkább, mert ezek alábecsülve az apostolnak teljesen szellemi és evangéliumi magatartását az erkölcsi ráhatások tekintetében, azt állapították meg róla, hogy „levelei súlyosak és kemények, de fellépése erőtlen, beszéde meg

gyatra” (2 Kor 10, 10). Mi lehetett Szent Pálnak ez a gyöngesége, ha nem az, amit egy apostolnak tennie kell, és minden papnak gyakorolnia kellene, hogy a személyi ráhatások vonalán távortartotta magától a küldetés fölsőbbrendűségének és a hatalom éreztetésének kísértését, egyszóval a „beavatottak” gögjét. Ezért volt ő ellenfelei szerint „szemtől-szembe szerény” (2 Kor 10, 1). És hogy ne kelljen a korintusiakkal szemben keményen fellépnie, képes megváltoztatni úttervét is. „Csak ezért nem mentem eddig Korintusba, hogy kíméljelek titeket” (2 Kor 1, 23). És ezzel vállalja a következetlenség és szószegés vádját (uo. 1, 17). A rendcsinálás és jogos felháborodás címén jogos kemény fellépését úgy tekintené, hogy „Isten megaláz nálatok” (2 Kor 12, 21). És azért olyan nagy-lelkű a megbocsátásban, „másként megejtene a sátán, hiszen ismerjük szándékait” (uo. 2, 11). Személyi kiválóságaival, apostoli teljesítményeivel és szenvedéseivel való dicsekvést nemcsak nem tartja valamit érőnek (uo. 12, 1), de „balgaságnak” mondja (uo. 11).

Mindennek pedig indoklása az: „Nem mintha uralkodni akarnánk rajtatok hiteteken keresztül, nem, inkább örömtökben szeretnénk közreműködni.” (uo. 1, 24). És mert a hatalom kísértést is jelent,

Szent Péter ezért figyelmezteti az előljárókat: „Ne zsarnokoskodjatok a választottak fölött.” (1 Pt 5, 3). Mindezeket leolvassuk azokról az eszményekről, amit Jézus állít apostolai elé a személyi ráhatás tekintetében.

A föld sója

Jézus szerint a kegyelemközvetítő munkája só-módjára hat. A só rosszat jóvá nem tehet, legfeljebb romlástól megóvhat vagy romlást megállíthat. Tulajdonképpen ízt sem adhat, mert a só önmagában élvezhetetlen. Az ételek eredeti ízét emeli ki, teszi élesebbé. Ez a hasonlat világosan utal az apostol szerepére: nem teheti jóvá vagy rosszra az embert, különösen üdvösségtörténetünkben nincs beleszólása. Ez azt jelenti, hogy a lelkeknek maguknak kell megválasztaniuk életútjukat, és az nem a közvetítő személyes közreműködésétől függ. Mennyi lelkipásztori önmardosásnak és nyugtalanságnak, de még inkább túlzásnak és hamis ítélkezésnek a forrása az utóbbi tévedés; és mennyi önelégült dicsekvést és törtető buzgalmat épít le az előbbi intés. Mindenesetre a papoknak szól a figyelmeztetés: Tartsátok tiszteletben az egyén lelkében lejátszódó nagy üdvösség-küzdelmet. Hisz ha a Júdás problémára gondolunk vagy Jézusnak a zsidók konokságával

szemben mutatott magatartását nézzük, éreznünk kell az Úrnak bámulatos tapintatát a lelkekkel, s azok önállóságával szemben. „Amit tenni akarsz, tedd meg mielőbb” – mondja Júdásnak az utolsó vacsorán. De ezt úgy mondja, hogy „az asztalnál ülők közül senki sem értette.” (Jn 13, 27–28).

Másrészt mennyi lélek válik élvezhetetlenül sóssá, vagyis agyongondozottá, s mint ilyen jellegtelenné, mert a pap a maga egyéniségét teljesen rákényszeríti híveire: felfogását, ízlését, ítéleteit, és azoknak egyéniségük szóhoz sem juthat. Nagyon ez volt a népek térítésének módja is, amit most próbál az egyház a zsinat után levetni magáról azzal, hogy a helyi kultúrákat és népi szokásokat be akarja építeni nemcsak liturgiájukba, de egész hitéletükbe.

A kafarnaumi százados úgy érezte, hogy nem találkozhatik szemtől szembe Krisztussal. „Barátait ezzel az üzenettel küldte: Uram, ne fáradj! Nem vagyok rá méltó, hogy betérj házamba. Magamat sem tartottam elég érdemesnek, hogy elmenjek érted. Csak szólj egy szót, és meggyógyul a szolgám” (Lk 7, 6–7). Jézus áldott jelenlétével kapcsolatban miről mondott le a százados?! És Jézus tiszteletben tartotta a századosnak ezt az igényét, és nem érté-

kelte lejjebb hitét azért, mert személyes jelenlétére nem tartotta magát érdemesnek. – A másik végletet is láthatjuk, midőn Mária megkeni Jézus lábát drága kenettel. Júdás aligha mert volna felszólalni, hogy „mire való ez a pazarlás?” (Mt 26, 8) ha korábban –általunk nem ismert esetben – Jézus maga nem adott volna jelzést erre, hisz valóban szerette a szegényeket. De jelen esetben Jézus honorálni látszik Mária szeretetét, amit a kenettel akart kifejezni, és ezért kelt védelemére a nőnek, noha Júdásnak és a többi zúgolódó tanítványnak az evangélium tanai értelmében igazuk volt. De Jézus tisztelte a szabadságot abban is, hogy ha ő a Jézus iránti szeretetét ilyen formában akarja kifejezni, akkor nem kényszeríti rá a maga felfogásait. (Jn 12, 7)

Ezt Szent Pál így fejezi ki az egymással vitázó keresztények előtt: „Mi tökéletesek gondolkodjunk így! Ha még valamiben másképpen éreztek, Isten majd megvilágosít benneteket . . .” (Fil 3, 15).

Ha ezt a szabályt szem előtt tartanánk, nem tudom, létrejöttek volna-e az egyházszakadások, a különféle rész-egyházak és a mostani elhidegülések az evangélium örve alatt.

A világ világossága

A lelkekkel szembeni tapintat még erőteljesebben van jelen a világ világossága

hasonlatában, mit apostolaira mond. Hiszen a fény az egyetlen kezünk ügyébe eső elem, mellyel szemben a legegyszerűbb a védekezés. A hideg vagy a meleg, a tűz és víz erőteljesen befolyásolja az embert cselekedeteiben, és hatásaikat csak nagy ügyel-bajjal tudjuk elkerülni. A világsággal szemben csak le kell hunynunk a szemünket és védve vagyunk behatásától. Ez a legkevésbé erőszakos hatalom. Még az Ige is, aki „az igazi világosság volt” (Jn 1, 9), úgy világított a sötétben, hogy „övei nem fogadták be” (uo. 11), noha világra-jöttében „minden embert megvilágosít.” (uo. 9). És amint a világosság tanúbizonyosság a nap fölkeléséről, úgy kell tanúbizonyosságot tennie az apostoloknak erről. „Tanúim lesztek” – mondja búcsúbeszédében az apostoloknak (ApCsel 1, 8). És Péter beszédében számot is ad erről: azt a feladatot kaptuk, „hogy hirdessük a népnek, és tanúsítsuk, hogy ő az, akit Isten élők és holtak bírójául rendelt” (ApCsel 10, 42). Ezt a tanúbizonyosságot jelenlévővé kell tenniük mindenhol „Jeruzsálemben s egész Júdeában és Szamariában, sőt egészen a föld végső határáig” (ApCsel 1, 8), vagyis a hivatottak, a hivatástól elpártoltak és a híváson kívülállók előtt. Még akik nyíltan szembeszállnak az igével, azok előtt is tanúságot kell tenniük. „De ha betértek

valamelyik városba és nem látnak titeket szívesen, menjete ki az utcára és mondjátok: még a port is leverjük lábunkról, de azért tudjátok meg: közel van az Isten országa” (Lk 10, 10–11).

Bár a tanúságtevésnek is megvan a szabálya: „Ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak, és gyöngyeiteket se szórjátok a sertések elé, különben még eltapossák lábukkal, és megfordulva széttépnek benneteket.” (Mt 7, 6). Csak a fény az, ami nem tud bemocskolódni, akármilyen sárba vagy szennyre essék is. Ilyen mértékűnek kell lennie az apostolok tanúságtevésének is.

Ha nagyarányú a tanúságtevés, akkor „hegyen épült város” (Mt 5, 14), máskor csak gyertya, amit azért tesznek tartóra, hogy „mindenkinek világítson a házban” (Mt 5, 15). De a kis körön belül lévő tanúbizonyosság sem haszontalan, mert Isten ígérete tanúskodik mellette. „Mert semmi sincs úgy elrejtve – mondja Üdvözítőnk –, hogy elő ne kerülne, és nincs titok, ami ki ne tudódnék és nyilvánosságra ne kerülne” (Lk 8, 17).

Azért „amit sötétben mondtok, világos nappal halljátok majd vissza, és amit zárt falak között fülbe súgtok, azt háztetőkről fogják hirdetni.” (Lk 12, 3). Remete Szent Antal sem rejtőzhetett el, Szent Benedek

sem. Rejtekek ajtaja feltárult, és számtalan követőjük lett. Liziói Szent Teréz a világmisszió patronája lett, pedig nem hagyta el a zárdát. Foucauld pusztai mártíromsága százezrek lelkesítője lett korunkban. Már Szent Pál is leírhatta: „Beszámolok róla, testvérek, hogy helyzetem (fogsága) inkább javára vált az evangéliumnak. Az egész császári testőrségben és a többiek körében is köztudomású lett, hogy bilincseimet Krisztusért viselem. Azok közül, akik az Úrban testvéreim, sokan föl buzdulnak bilincseimen, és egyre bátrabban terjesztik az Isten szavát” (Fil 1, 12–14). Szeliden sugározni igazunkat és hinni annak győzelmében: ez a krisztusi tanúságtevés ereje.

Felszereletlenül

Mindezek megfontolása után nem csodálkozhatunk, ha apostolait így küldi útjukra: „Úgy küldelek titeket, mint bárányokat a farkasok közé” (Mt 10, 16). Áll-e valami felszerelenebbül a farkasok színe előtt mint egy juhnyáj? Egyetlen farkasnak is van annyi ereje és bátorsága, hogy elbánnik egy egész nyájjal. És az figyelemre méltó, hogy az Úr Jézus a megváltandó világot a farkasok fegyvereivel látja felszerelve. A farkas fogai élesek, körmei karmolók, nagysága és vadsága bénítólag hatnak a

bárányra. Emberek, helyzetek, bűnök, szenvedélyek, irányzatok és hatalmak felszerelés tekintetében mindig az erőt, a bátorságot és a nagyságot fogják mutatni az evangéliummal szemben. De az apostolnak ezt a felszeretlenséget akarnia is kell. Mert bármi fegyvere volna is az Isten ígésén kívül, ezt el kell dobnia magától. Jézus parancsa: „Övetekbe ne szerezzetek se arany-, se ezüst-, se rézpénzt. Ne vigyetek magatokkal az útra tarisznyát, se két ruhát, se sarut, se botot.” (Mt 10, 9–10).

E sokat vitatott helynek éppen a szellemi értelme a fontos. A palesztinai utakra pénz, táska, két köntös, saru és bot nélkül elindulni annyit jelentett, mint kiszolgáltatva lenni a vándorélet minden nehézségének. A pénz a fogadóknak biztosított helyet, a táska ott ad biztosítékot, ahol még fogadó sincs. A két köntös a gyakori és hirtelen eső alkalmával biztosítja a váltóruhát. A bot pedig csavargó ebek és emberek ellen ad primitív védelmet. A saruk az utak kövei és tövisei ellen óvnak. Jézus nem akarta, hogy apostolai védelmet kapjanak az élet éhezései, a történelem váratlan viharai és a világ kóbor ebei és felelőtlen rablói ellen, sem az élet országútjának rögai és tövisei ellen. Azt akarta, hogy a bőrükön érezzék meg az eszmék és helyzetek járását, és ne kényelmes páholyok-

ból nézzék a világ forгатagában küszködőket.

Sokan szó szerint is szegénységet és felszeretlenséget értenek Jézus kijelentései alatt. Pedig Jézus első apostoli útjukon is biztosította számunkra a tisztas ellátást. Mikor az utolsó vacsorán megkérdezi tőlük: „Amikor elküldtelek benneteket ereszény, tarisznya és saru nélkül, szenvedtetek-e hiányt valamiben? Semmiben – felelték” (Lk 22, 35). De igenis akarta, hogy távol legyen apostolaitól a bebiztosítottak nyugalma, a jóllakottak fölénye, a védettek békéje, az úton járók kényelme, a jólsituáltak gögje és a pénzesek fölénye. Ezek akaratlanul is idegen hangsúlyt visznek bele az evangélium hirdetésébe, és belekeverik a maguk fényét az igazság sugárzásába és sokszor elhomályosítják azt. Miként a földi fényektől sokszor nem látjuk a csillagokat.

Az egyház és az egyháziak sokszor megpróbálták magukat felszerelni a Krisztus által nem ajánlott fegyverekkel. De ezek nem nyújtottak védelmet, s nem kímélte meg őket az élet és történelem hatalmaitól.

Sokszor bizalmatlanok vagyunk az evangélium igéjével szemben. De elfelejtjük, hogy „Főpapunk . . . olyan, aki hozánk hasonlóan mindenben kísértést szen-

vedett, a bűntől azonban ment maradt.” (Zsid 4, 15). És hogy Jézus azoknak ígérte meg a föld meghódítását – ami alatt embertársainkat értette –, akik merik vállalni a szelídség fegyvertelenségét.” (Mt 5, 5).

Emberek halászhai

Mindezen tulajdonságoknak pregnáns összefoglalója az a kép, amivel apostolait mindjárt meghívásukkor oktatja feladatukra: „Gyertek, kövessetek, és emberek halászává teszek benneteket” (Mk 1, 17). Ebben a képben többet kell látnunk, mint egyszerű utalást elhagyott foglalkozásukra. Hiszen nem is voltak mindnyájan halászok. És annyi foglalkozáshoz lehetett volna hasonlítani az apostolok működését. Ott volt a maga mestersége. Miért nem ahhoz hasonlította, hiszen az emberek ácsai, az emberfatörzseknek súlyos bárdal való alakítói is lehettek volna?! Vagy Lévi vámszedő volt, az apostolok is lehettek volna az Istennek járó tartozások tudatosítói és behajtói. Lehettek volna őket az emberek kovácsainak nevezni, kik a Szentlélek tüzeiben megizzított emberlelkeket hatalmas pörölycsapásokkal az isteni mintára alakítják. Vagy Szent Pálra való tekintettel lehetett volna őket az emberiség takácsaivá tenni, akik az emberi érzelmek, események és adottságok szálait ügyesen

kombinálva kihoznák az Isten-akarta alakzatot a történelem szóttesén.

De emberhalászoknak nevezi őket. Ezeknek legfőbb erénye a türelem és várakozás. Odamennek, ahol a halak „húznak”. Sikerük a halak nesztelen megközelítésében áll, és úgy kötik be a hálójukba a halakat, hogy azok észre sem veszik, és amikor észreveszik, akkor már nem szabadulhatnak. Nem gondoljuk, hogy az emberi jóság és irgalom, a várakozó odaadás és áldozatos tapintat erősebb hálót von az emberi szívek köré, és győzedelmesebben meghódítja azokat, mint a kemény pörölycsapás vagy ügyeskedő mesterkedés az érzelmekkel és helyzetekkel?! És mennyi lélek riadt el tőlünk egy-egy elhamarkodott lépés, vagy egy-egy elsietett állásfoglalás miatt? És hányszor van az, hogy holt vizeken járunk, és ember-nem-járta területen, vagy csak kevesek érdeklődését lekötő közegekben munkálkodunk?!

Igaz, joggal lehet hivatkozni a korbácsragadó Jézusra, a gazdagokra, írástudókra és a farizeusokra vérfagyasztó jajokat kiáltó Üdvözítőre, és a zsidók vezetőivel késhegyre menő vitákat folytató Krisztusra (l. Jn 5, 7, 8, 10, 12 fejezeteket), aki tudott „haragosan végignézni” rajtuk (Mk 3, 5), és nem átallotta az őt meghívó farizeust is (Lk 14, 12–14), sőt a vendégeket is (uo. 7–11)

nekik kellemetlen igazságokkal traktálni. De hogy ebben a kemény magatartásban más is volt, mint amit mi az evangélium lapjairól leolvassunk, azt mutatja az eredmény, mert ugyanezek közül a főemberek közül „sokan hittek benne” (Jn 12, 42). Mi lehetett Jézus hangjában a többlet? Az, amit Szent Pál kíván: „Hírdesd az evangéliumot, állj vele elő, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Érvelj, ints, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel.” (2 Tim 4, 2) Mi a türelmet és a hozzáértést elfeledjük kiolvasni Jézus dörgedelmeiből. Az asketikus irodalom által említett „keserű buzgalom” apostolaiból éppen ez szokott hiányozni. A Szent Pál által jelzett „Istennek teljes fegyverzete” is csak „az igazság öve”, „a megigazulás páncélja”, „a hit pajzsa”, az „üdvösség sisakja”, és a „lélek kardja” szokott lenni, de elmarad, a „sarunak meg a készséget viseljétek a békeesség evangéliumának hirdetésére.” (Ef 6, 13–17).

A Vulgata szövege megőrzött egy részletet, mikor a barátságtalan szamaritánusok nem akarják Jézust éjjeli szállásra befogadni. Az istennyilával fenyegetőző Jakabnak és Jánosnak Jézus ezt mondja: „Nem tudjátok, milyen lelkület van bennetek. Az Emberfia nem azért jött, hogy lelkeket pusztítson, hanem hogy megmentsen.” (Lk 9, 55–56).

A történelem fényesen igazolta az Úr Jézus Krisztust, midőn az emberi tevékenységet csak a lélek kapujáig engedte, és ezzel a hatalmat kizárta a kegyelemközvetítésből. Az egyház is megsínylette a hatalom beiktatását életébe a hit terjesztése vagy fenntartása terén. Sem az arianizmus, sem a középkori feudalizmus nem hoztak nagy dicsőséget az egyháznak, éppúgy nem, mint a „keresztény császárok” és „keresztény kurzusok” sem. Eredményeik csak átmenetiek voltak. A hatalommal terjesztett eszmék a hatalom által vesznek el, mint azok, akik fegyvert fognak – Jézus mondása szerint (Mt 26, 52).

Ha embertestvérünket az igazság erejével nem győzhetjük meg, bármiféle hatalom és erőszak bevetése – legyen az egy szeretet vagy erkölcsi fölény nyomása – eredménytelen lesz. Legföljebb időleges eredményeket hoz. Ezért Jézus az emberkezelés lényegének a szelídségét ajánlja és kéri.

A SZOLGÁLAT

A Messiást jövendölő próféta így mutatja be a Messiás királyt: „Gyermek születik, fiú adatik nekünk, s az ő vállára kerül az uralom.” (Iz 9, 5). És Jézus nemcsak tudatában volt e hatalomnak, de igényelte is e

hatalmat: „Én kaptam minden hatalmat égen és földön”(Mt 28, 18) – mondja búcsúzóban tanítványaitól. És ezt a hatalmat tovább adja tanítványainak. „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket”(Jn 20, 21). Az oldás- és kötés hatalmát is egyházára hagyta (Mt 18, 18). Félelmetes hatalom! Az ember szinte megremeg, és elcsodálkozik Jézus bátorságán, hogy merte ezt a hatalmat emberek, tévedékenyek és vétkezékenyek kezére bízni. De rájuk bízta. Olyan nagy és félelmetes ez a hatalom, hogy egyházunk is sokáig letáborozott a hatalom nagysága és fönsége mellett, és nem vette észre – legalábbis a gyakorlatban sokszor nem –, hogy Jézus nemcsak a hatalmat adja át nekik, de így vezeti be: „Amint engem küldött az Atya”. Jézust pedig hogyan küldte? Szolga formában. „Szolgai alakot öltött” – mondja fölséges megváltáshimnuszában Szent Pál (Fil 2, 6).

Erről a szolgai formában gyakorlandó hatalomról – szinte egész elméletet dolgozott ki, folyton vetélkedő és hatalomra törő tanítványai előtt. „A királyok uralkodnak a népeken, s akiknek hatalom van a kezükben, jótevő úrnak hívatják magukat. Közöttetek ne így legyen. A legnagyobb legyen olyan, mintha a legkisebb volna, az előljáró pedig mintha szolga volna.” (Lk 22, 25–26). Majdnem ugyanezt ismétli

meg más változatban, de ugyancsak hatalmi vetélkedésen rajta kapott apostolainak: „Bizony mondom nektek, ha nem változtok meg, s nem lesztek olyanok, mint a gyerekek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát megalázza magát, mint ez a gyerek, az a legnagyobb a mennyek országában” (Mt 18, 3–4).

Nem győzzük ebben eléggé észrevenni és méltatni Jézus valóságérzékét. Akiknek ugyanis átadta isteni hatalmát, azokat valóban uralkodókká akarta tenni, és azt is akarta, hogy ezt az uralmukat valóban meg is tartsák. És – ez az, ami első pillanatra meghökkent bennünket – ezt az uralmat csak akkor lehet tartósan biztosítani, ha az a szolgálat formájában jelentkezik. Ezt a paradox megállapítást a történelem igazolja legfényesebben. A Jeremiás siralmakban fájdalmasan jajdul fel a próféta: „Szolgák uralkodnak rajtunk.” (Siralmak 5, 8 – a Vulgátában). És ha beletekintünk a történelem nagy uralkodóinak életébe, szinte megrendülten kell látnunk, hogy a nagy imperátorok milyen szolga életet hordoztak a parancsoló külsők alatt: udvarok, osztályok, kalandorlelkű miniszterek, nők vagy tömegek mily kis figurákká törpítik a bíborok embereit. Erre a problémára mutat rá a közmondás: a komornyikja előtt a király sem úr. Ugyanis aki szolgálatot elfo-

gad embertársától és rá van utalva erre a szolgálatra, nélküle szinte semmit sem tehet. Független helyzetbe kerül, és így alakulnak ki a történelemben jól ismert eunuch – vagy rabszolga uralmak, asszonyok uralkodása erős férfiakon.

Aki ellenben szolgál, annak telik, hogy adjon az erejéből, munkájából, áldozatából. Sajátmaga független és kötetlen. „Nagyobb boldogság adni, mint kapni” – őrizte meg Szent Pál a krisztusi mondást (ApCsel 20, 35), mit nem írtak le az evangéliumok. És ezt nem csupán az anyagi javakban történő adományozásra kell érteni, mint ahogy Szent Pál sem egyedül arra érti.

A szolgálat formájában jelentkező uralom legtipikusabb példája az anyai szeretet, mely nem más, mint magát emésztő és felemésztő szolgálata a gyenge gyermeknek.

Atyaság

Sokan kifogásolják az atyaság fogalmát alkalmazni az egyházi életben, de egyáltalán az emberekkel való bánásmódban. Még hozzá bibliai alapon. Hiszen az Úr Jézus világosan megmondja: „Atyának se szólítsatok senkit a földön, mert egy a ti Atyátok, a mennyei. (Mt 23, 9). Az Isten mindenek fölött való atyaságára értette az biztos, de nem úgy, hogy másokat teljesen

kizárjon az atya-fiú, ill. szülő-fiú kapcsolatból. Hiszen ő maga is nem egyszer „fiacskáimnak” nevezi tanítványait (Jn 13, 33; Jn 21, 5). Amikor arról beszél, hogy ki az ő rokona, mindnyájunkról kijelenti: „Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az mind testvérem, nővérem és anyám.” (Mt 12, 50). Egyik legmélyebb értelmű mondása ez a mi Urunknak, amikor az Isten-szolgálatot is a szülői szeretet legcsúcsáig akarja emelni.

Nem csoda, ha szent Pál, bár biztosan hallott Krisztusnak az atyaságot tiltó szaváról, minden megszorítás nélkül alkalmazza a maga és hívei kapcsolatára az atya és fiú viszonyt. „Ha számtalan tanítók volna is Krisztusban, atyátok nincs sok. Az evangélium által én adtam életet nektek Jézus Krisztusban.” (1 Kor 4, 15). És hogy ez nemcsak az igehirdetésben és a szentség kiszolgáltatásban gyökerezik, az kiderül, amit a tanítókról mond, meg arról, hogy röviddel azelőtt írta: „Hálát adok az Istennek, hogy senkit sem kereszteltem meg közületek.” (1 Kor 1, 14). Az apostoli hatalmat érti ezen, amint ez kiderül a Galata levélből is. „Fiaim, újra a szülés fájdalmait szenvedem értetek, amíg Krisztus ki nem alakul bennetek.” (Gal 4, 19). És továbbra is úgy kezeli híveit, „mint apa a gyereket”. (1 Tesz 2, 11).

Az Isten a legnagyobbat, legszentebbet és számunkra legszebbet akkor mondta, amikor az apa-szív szeretetét és az anya-szív szorongását vette fel az emberrel való kapcsolatában. Papjaitól is ezt várja. De – és ez számunkra az irányadó – egészen másként néznénk mi is az emberekre, ill. emberekkel való ügyeink egészen másként festenének, ha mi is atyaszemmel és anyaszívvel közelednénk hozzájuk.

Ez persze nem atyáskodást jelent, mert az a szülői szeretetnek eltorzult formája. Emberségre a szülői szeretettel nevelődünk. És ezt akarja belénk plántálni a mi Urunk: emberekkel emberi módon bánjunk!

A gyöngékkal gyöngé

Az atyaság tudata képesíti az egyházi hatalom képviselőjét arra, hogy ne hatalmának teljében lépjen fel a reábízottakkal, hanem kicsinyítse le magát azoknak nívójára, akiket nevel. „Bár mint Krisztus apostolai követelményekkel állhattunk volna elő, mégis olyan szelíden viselkedtünk körötökben, mint a gyermekét dajkáló anya.” (1 Tesz 2, 7).

Ez az önmagának lekicsinyítése elsősorban az örök igazságok gyakorlati életre való alkalmazásában áll. Mint Szent Pál mondja: „Hozzátok azonban, testvérek,

nem szólhattam úgy, mint lelki emberekhez, hanem csak úgy, mint testiekhez, mint akik még nem nőttek fel Krisztusban. Tejjel tápláltalak benneteket, nem szilárd étellel, mert nem bírtátok el. Sőt még most sem bírtátok el, mert testiek vagytok.” (1 Kor 3,1–2).

Ez nem olyan egyszerű kérdés, mint amilyennek látszik. Mert az világos, hogy a maszületett gyerekek nem lehet kenyeret adni. Azt is megérti, hogy kisiskolásokkal nem lehet magas számtani műveleteket végeztetni. De az már nem olyan egyszerű, hogy a lélek világában is így van. Még ha felnőttekről van is szó, ott is fokozatosan kell előhaladni a vallási ismeretekben. És itt éri legtöbb vád az egyházat, hogy a „szellem és élet” evangéliumát nem képviseli mindenkor és mindenki előtt a szellemiség legmagasabb fokán. És alkalmaz, sőt megtűr a hívek vallásos életében olyan dolgokat, amik „a felvilágosult elme” számára kisszerűek, sőt sokszor nevetségeseknek látszanak. Nem beszélünk most a szentségekről, a szertartásokról, melyek szintén érzéki dolgok, testi dolgok. Ezek krisztusi alapításúak, és ezeknek alábecsülése abból a végzetes tévedésből ered, mely szerint földi életünkben teljesen függetleníteni tudjuk magunkat az érzéki világtól. Ebben a pontban életünk végéig gyerekek

maradunk. és az érzéki világ támogatására szükségünk van.

De vannak bizonyos érzéki dolgok, amiket lelki életünk haladtával el kell hagynunk. A fejlődés tempóját azonban nem lehet előírni: egyik gyorsabban halad, másik kevésbé. Így állanak elő az egyenetlenségek az emberek körében: akik előbbre vannak, azok türelmetlenebbek a lassúbb járatúakkal szemben. Ami persze nem csoda. Hisz magunkra ismerünk, amikor ezt olvassuk: „Erről még sok mondanivalónk volna, de nehéz kifejtteni, mert közömbösen hallgatjátok. Ha az időt tekintjük, már tanítóknak kellene lennetek, s mégis arra szorultok, hogy az isteni tanítás elemeire oktassanak benneteket. Tejre van szükségetek, nem szilárd ételre. Aki tejen él, az járatlan az igaz tanításban, hiszen még kisgyerek. A tökéletesnek viszont, aki gyakorlattal megfelelő éréket szerzett az jó és a rossz megkülönböztetésére, szilárd eledel való.” (Zsid 5, 11–14).

Aki a hitnek az életét nem úgy fogja fel, mint fejlődést, az megáll gyermekkorában vagy felnőtt korában egyszer kapott Isten-élménynél, vagy egyházélménynél, és ahhoz ragaszkodik egész életén át, míg élettelen fogalomná aszík és zörgő csontvázzá nem száradnak az egykor friss benyomások. Jézus hangsúlyozza – feltűnő részle-

tességgel elmondott – példabeszédében ezt. Maghoz hasonlítja az Isten országát lelünkben. „A föld magától terem először szárat, azután kalászt, majd telt szemeket a kalászban. Mikor a termés beérik...” (Mk 4, 28). Fejlődése során a búzának tehát sok olyan dolgot kell létrehoznia, ami nem maradandó (gyökér, szár, kalászban pelyva), és látszólag nem lényeges – semmitérő dolgokra szoktuk a szalmát és a pelyvát mondani! –, de ami a magból nőtt ki, és a mag fejlődését segíti elő. Végül is el kell hagyni, mint ahogy a búzát elkülönítjük a tarlótól, szalmától és pelyvától. – Így a kegyelmi életben is vannak gyökér, szár és pelyva jellegű dolgok, amikhez kár lenne görcsösen ragaszkodni csak azért, mert kegyelemből valók és kegyelmi látszatokat hordoznak magukon. Szent Pál is megállapítja: „nem a szellemi az első, hanem az érzéki, azután következik a szellemi” (1 Kor 15, 46). A lélekbe vetett kegyelmi mag először a testi világ jellegeit veszi fel, majd lassan nő ki belőle a lelki. Idő, hely, szám, formák, egy szóval a látszatosság uralkodik, és nagy befolyással van a lélek életére. Vallásos szokások, sokféle ájtatóságok, külsőségek, imaformulák, búcsújárások, szentek vagy titkok tisztelete, jelenések, stb. Ezekkel szemben nem szabad tü-

relmetleneknek lennünk, mégha önellentmondásba kerülünk akkor sem.

Példák

Jézus maga példát nyújtott. „Alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgaságából” (Gal 4, 4–5). És mivel a „törvény Jánosig” tartott (Mt 11, 13), alávetette magát János keresztségének is. Noha neki nem jelentett semmi kegyelmi tartalmat sem a törvény, sem János keresztsége. János észre is veszi ezt, és a hozzá közeledő Jézusnak mondja: „Nekem van szükségem a te keresztesgedre, és te jössz hozzám? Jézus leintette: Hagyd ezt most! Illő, hogy mindent megtegyünk, ami elő van írva” (Mt 3, 14–15). Nem ellentmondás, hogy azt veszi fel, amit eltörölni jött?

Senki olyan következetességgel nem képviselte az ószövetségi vallás bevezető szertartásának, a körülmetélkedés szertartásának semmiségét, mint Szent Pál. Ünnepelesen kijelenti: „Én, Pál mondom nektek: Ha körülmetélkedtek, Krisztus semmit sem használ nektek. Azt is kijelentem a körülmetélkedőknek, hogy köteles az egész törvényt megtartani. Ha a törvényben keresitek az igazzá válást, elszakadtatok Krisztustól és elvesztettétek kegyelmét.” (Gal 5, 2–4). És mégis Timóteust

„a környékbeli zsidókra való tekintettel körülmetéltette” (Ap Csel 16, 3). Kenkreában lenyíratta a haját, mert fogadalmat tett” (ApCsel 18, 18). Megszentelődést végez, tisztulása napjai lejártával áldozatot mutatott be a Jeruzsálemi Templomban (ApCsel 21, 26). És az okát is megmondja: „A zsidók előtt zsidóvá váltam, hogy megnyerjem a zsidókat. A törvény alá rendelték között a törvény alárendeltje lettem – noha magam nem vagyok a törvénynek alárendelve –, csak hogy megnyerjem azokat, akik a törvény alárendeltjei” (1 Kor 9, 20).

És ezt képviseli az élet egész vonalán. „Némelyik azt hiszi, hogy mindenfélét lehet, az aggályos azonban csak zöldségfélével táplálkozik. Aki eszik, az ne nézze le azt, aki nem eszik. Aki meg nem eszik, ne ítélje el azt, aki eszik” (Róm 14, 2–3). Mondja a tisztátalan, ill. a bálványoknak áldozott húsról: „Tudom s meg vagyok győződve Urunk Jézusban, hogy magától semmi sem tisztátalan, csak annak, aki tisztátalannak tartja. De ha testvéred elszomorodik az ételed miatt, nem jársz el a szeretet szellemében... Étel miatt ne rontsd le Isten művét... Jobb, ha nem eszel húst, nem iszol bort és egyebet sem teszel, ami miatt testvéred megütközik, megbotránkozik vagy meginog. Meggyőző-

désedet tartsd meg magadnak Isten előtt” (Róm 14, 14–21).

Nagy probléma volt a bálványtemplokokban kimért áldozati hús. Az alapelv: az áldozati állatok húsából enni szabad. Hiszen a bálvány semmi. „De nincs mindeniben ilyen tudás. Némelyek ugyanis a bálványokhoz vannak szokva, s még most is úgy fogyasztják a húst, mint áldozati eledelet, és mivel lelkiismeretük téves, beszennyeződik. Az étel ugyanis nem tesz kedvesebbé Isten előtt. Ha nem eszünk, azzal nem veszítünk, de ha eszünk, azzal sem nyerünk” (1 Kor 8, 7–8). És mindjárt folytatja: „Arra azonban ügyeljete, hogy szabadságtokkal az aggályosokat meg ne botránkoztatassátok. Ha tehát valaki a bálványtemplom asztalánál látja azt, akiben megvan a tudás, mivel lelkiismerete téves, nemde felbátorodik arra, hogy bálványhúst egyék? Így tudásoddal tönkreteszted aggályos testvéredet, akiért Krisztus meghalt” (uo. 9–11).

Ugyanez a bölcsesség a viselkedésben: „Ha meghív egy hitetlen, és el akartok menni, egyetek mindenből, amit feltálatnak, és ne csináljatok belőle lelkiismereti kérdést. De ha valaki azt mondja: ez áldozati hús, ne egyetek belőle, egyrészt a figyelmeztető, másrészt a lelkiismeret miatt. Nem a ti lelkiismeretetekről beszélek. ha-

nem a figyelmeztetőéről. Miért vessem alá szabadságomat egy másik lelkiismeret ítéletének? Ha hálaadással eszem, miért szidjon valaki azért, amiért hálát adok?” (1 Kor 10, 27–30). És levonja a következtetést: „Se zsidót, se pogányt, se az Isten egyházát ne botránkoztassátok meg, mint ahogy én is mindenkinek kedvében járok. Nem azt keresem, ami nekem hasznos, hanem ami másoknak van javára, hogy üdvözüljenek.” (uo. 32, 33).

Ezeket a példákat azért érdemes tanulmányoznunk, mert az őskereszténységnek vitális érdekei kötődnek hozzájuk, és világosan mutatják, hogy némely igazság elvi alapjairól milyen messze el lehet, sőt el is kell távolodni azokkal szemben, akikben a szent kereszténység még nem tisztult fel az érzéki és külső formák alól, annak teljes szellemiségére. Annál is inkább, mert az üdvösséget nem az fogja eldönteni, hogy kinek milyen magasfokú az ismerete, és milyen életfelfogása van. Mert éppen erről mondja Szent Pál: „a tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet ellenben épít” (1 Kor 8, 1). És később: „ismerhetem az összes titkokat és mind a tudományokat, hitemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek” (1 Kor 13, 2).

A többsíkúság

Aki a gyöngékkal gyöngé és mindenkinek mindene, az feladja az ember által nagyon szeretett egysíkúságot, mely csak egy helyzetet tud érvényesnek és érdemesnek tartani, s rájön, hogy a gyökeres szeretet az alapja annak a pluralizmusnak, amiről ma annyi szó esik, de amit nem értünk, és nem értékelünk eléggé. Ennek a szemléleti alapja az egyház titokzatos testének hasonlatában van, ami nemcsak a feladatok különbözőségére, de az életstílusok és felfogások különbözőségére is átvihető. „Mindannyiunkat egy Lélek itatott át. Mert a test nem egyetlen tagból áll, hanem sokból” (1 Kor 12, 13). De ha sok is a tag, „a test csak egy. A szem nem mondhatja kéznek: »Nincs rád szükségem«, vagy a fej a lábnak: »Nincs rád szükségem«. Ellenkezőleg, a gyöngébbnek látszó tagok sokkal szükségesebbek. Sőt a test alacsonyabb rendű tagjait nagyobb gonddal vesszük körül, és a tisztességtelen tagok nagyobb tisztességben részesülnek, a tisztességes tagoknak ugyanis nincs erre szükségünk. De Isten alkotta így a testet, és azért részesítette az alacsonyabb rendű tagot nagyobb tisztességben, hogy a testben ne támadjon meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással” (1 Kor 12, 20–25).

E különbözőség a nézetekben, életstílusokban, fölfogásokban mutatkozva is kell, hogy megőrizze a test egységét. A lényegi dolgokban, az alapvető igazságokban meg kell őrizni az egységet, de azok megvalósítása többféle változatot enged meg, sőt téves magyarázatok is becsúszhatnak. De amíg a test egysége a szeretetben biztosítva van, annak építő ereje helyrehozza a hibákat vagy lemaradásokat. Mindnyájunkról áll az, amit Szent Pál magáról mond: „Testvérek, nem gondolom, hogy máris magamhoz ragadtam (ti. a teljes Krisztust), de azt igen, hogy elfelejttem, ami mögöttem van és nekilendülök annak, ami előttem van. Futok a kitűzött cél felé, ... amelyre Isten meghívott Krisztusban. Mi, tökéletesek gondolkodjunk így! Ha valamiben még másképpen éreztek, Isten majd megvilágosít benneteket, de amit már elértünk, abban tartsunk ki” (Fil 3, 13–16). Ebben Szent Pál az egyházban megengedhető pluralizmusnak minden elemét megemlíti: a célok egységét, az egyéni felfogás korlátoltságát és a szeretet kegyelmének helyettesítő erejét.

Túl az egyházi renden, most ha az emberekkel való bánásmódra akarunk iránymutatást kapni, ebben kapjuk meg az igazi bölcsességet. Ha a jószándékú igazságra törekvés megvan, tudatában kell lennünk

egyéni felfogásaink viszonylagosságának, és bízni kell a szeretet korrigáló, nézeteket javító erejében.

Pásztor

A lelkek fölötti uralmat a pásztor hasonlattal fejezi ki legutoljára az Úr Jézus. Mennybemenetele előtt ez az utolsó kép, amibe öltözteti az apostoli hatalmat. Péternek, a főpásztornak, mondja háromszoros szeretet-vallomása után: „Legeltesd az én bárányaimat!” (Jn 21, 15). Ezt ugyan egyenesen Szent Péternek mondja, de az ősegyház kezdettől fogva alkalmazza nemcsak az egyházi hatalom legfőbb képviselőjére, de minden papi renden lévőre. Maga Szent Péter is így buzdít: „Akik közületek előljárók, azokat mint magam is előljáró . . . kérem: legeltesétek az Istennek rátok bízott nyáját; viseljétek gondját, ne kényszerből, hanem önként, az Isten szándéka szerint; ne haszonlesésből, hanem buzgóságból. Ne zsarnokoskodjatok a választottak fölött, hanem legyetek a nyájnak példaképei.” (1 Pt 5, 1–3). Szent Pál a karizmák között elsorolja a „pásztor”-t (Ef 4, 11) is. És ha ehhez hozzávesszük Jézust, mint „a legfőbb pásztor”-t (1 Pt 5, 4), aki magáról mint „jó Pásztor”-ról beszél (Jn 10), és elmondta mintegy magáról képet nyújtva az elveszett juhok megkereső pásztor példá-

beszédét (Lk 15), akkor teljessé válik a kép, miképpen gondolta el a mi Urunk az emberekkel való bánásmódot, a lelkeken való uralkodást. A botról nem szól semmit, bár az természetszerűen meg kell hogy legyen, a hagyományos ábrázolás is mindig kezébe adja neki. Érdekes, hogy a juhok tereléséről sem szól semmit, hanem a juhok vezetéséről. Kiemeli a pásztor „hangját”, amit a juhok ismernek, és azt hallva követik (Jn 10, 3, 4, 16). A katakombai ábrázolás sípot ad a jó Pásztor kezébe, és az tartja össze a juhokat. De Jézus a pásztorlelkület leglényegének a béres-szellemtől idegen ön-feláldozást jelzi.

E pásztori lelkület elsősorban imával fogja össze juhait. Jézus főpapi imájában kéri Atyjától, hogy „óvd meg őket a gonosztól” (Jn 17, 15). Másrészt: „Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám, bennem vagy és én tebenned” (uo. 21). Vagyis a földön elérhető Istenélmény legmagasabb fokáért könyörög Istenéhez számunkra: a szívekben lakozó szentháromság megtapasztalásáért. Szent Pál is „szüntelen hálát ad Istennek” (1 Kor 1, 4; Róm 1, 8; Ef 1, 3) az elért üdvösségért. „Mindig hálát adok értetek, és imádságomban újra meg újra megemlékezem rólatok. Urunknak, Jézus Krisztusnak Istene, a dicsőség Atyja adja meg nektek a kinyilatkoztatás és bölcsesség

lelkét, hogy megismerjétek.” (Ef 1, 16, 17). És az előhaladásra is gondja van: „Ezért hajtom meg térdemet az Atya előtt, ... adja meg dicsőségének gazdagsága szerint, hogy lelke által megerősödjete bennő em-berré.” (Ef 3, 14–16). És „könyörgök azért, hogy szeretetetek egyre jobban gyarapod-jon a helyes ismeretekben és a teljes meg-értésben.” (Fil 1, 9). Majd: „Mi is szüntele-nül imádkozunk értetek, és könyörgünk, hogy akaratát teljesen megismerjétek, nagy bölcsességgel és lelki megértéssel ... és az Isten ismeretében gyarapodtok.” (Kol 1. 9–10).

A másik pásztori elv: a példa. Jézus is erre hivatkozik: „Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg.” (Jn 13, 15). És ismételten kéri tanítványait: „Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és megtaláljátok lelketek nyugalmát.” (Mt 11, 29).

És végül beteljesül a jó pásztor eszmé-nye, ki „életét adja juhaiért” (Jn 10, 11). És ahogy Szent Pál is írja: „Én örö-mest hozok áldozatot, sőt magamat is telje-sen feláldozom lelketekért.” (2 Kor 12, 15). És ez az áldozatosság nemcsak azt képes kívánni, hogy „magam legyek átok alatt, távol Krisztustól, testvéreimért” (Róm 9, 3), tehát nemcsak egy vértanú-

halált vállal el, hanem egy erkölcsi halálban, ill. megsemmisülésben is vállalja az áldozatot: a sikertelenségben, az eredménytelenségben, lehetlenné vált állapotban, megbélyegzettségben és kinullázottságban, és egy teljes inaktivitásra kényszerültségben, aminek oka nem egy súlyos bűn vagy hanyagság. Mint ahogy Jézus is „átokká lett értünk” (Gal 3, 13). És úgy, ahogy Szent Pál is elsorolja: „Mindenben úgy viselkedünk, mint Krisztus szolgája:

Nagy türelmet tanúsítva
a megpróbáltatásban,
a szükségben és a szorongatásban;
ha vernek, ha fogságba vetnek,
fellázadnak,
ha elfáradunk, virrasztunk,
böjtölünk;

akár dicsőség, akár megszegyenülés,
akár gyalázat, akár jóhírnév jut
osztályrészül;
mint csalók és mégis igazat mondók,
mint ismeretlenek és mégis jól ismertek,
mint akiket halálra szántak,
mégis élnek,
mint megkínzottak, de belé nem haltak,
mint szomorúak, mégis mindig vidámak,
mint szűkölködők mégis sokakat
gazdagítók,

mint akiknek semmijük sincs, mégis
mindenük megvan.”
(2 Kor 6, 4–5; 7–10)

Így lesz tökéletessé a szolgálat szellemében Jézus emberkezelő okossága: „minden tekintetben hasonlónak kellett válnia testvérehez” (Zsid 2, 17) „a büntől azonban ment maradt” (Zsid 4, 15). És ez a nagy titok: Hogy lehet a magasabbrendűség öntudatát megtartani és mégis létegyesébe kerülni az alacsonyabbrendű világgal?! Jézus fel tudta venni a szolga alakját, és mégis megmaradt Istenségében. Értsük meg: itt nem módszeres leereszkedésről van szó, hanem vérbe-húsba vágó egybeforrásról. Miként a gabonaszem az élet egységébe kerül a földdel és ez okozza halálát, de így nem marad egyedül.

Az emberekkel való bánni tudás kulcsa tehát: az együttérzés (1 Pt 3, 8), az együttélés, melyben egyik sem „keresi a maga javát, hanem a másét is” (Fil 2, 4).

JÉZUS EVILÁGISÁGA

A HÁZASSÁG SZENTSÉGE

A házasságról azt mondja Szent Pál: „Nagy titok ez!” (Ef 5, 32). Valóban nagy titok! És csodálkozva állunk meg előtte. Nem mintha az üdvözítés többi tényei nem volnának nagy titkok. Hiszen mind-egyiknél csodálkozva álltunk meg elmélkedő lelkünkkel. De ott az érthetetlen titok is majdnem érthetővé válik azzal, hogy ha Isten az embert-üdvözítő szándékát illetőleg, annak megfoghatatlan titkát állította mindenek középpontjába, akkor nem csodálkozunk annyira a csodálatos titkok sorozatán, mely azt munkálja. Például ha Isten vállalta értünk a kínhalált, akkor már szinte érthetővé válik szentségi jelenléte. Egyik titokból folyik szinte a másik. Ha az Isten üdvözíteni akar bennünket, akkor ez a szándéka megfoghatatlan tényekkel valósul meg. Hiszen nagy dolgokról van szó: evilágban gyökerező és evilágban élő embereket kell kioldani evilág kötelékeiből, és a túlvilág ismeretére, szeretetére és elére-

sére kell segíteni őket. „Az Emberfia azért jött – mondja Jézus – hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett” (Lk 19, 10). Vagy mint máshol kifejezőbben halljuk, „hogy Jézus meghal a népért, s nemcsak a népért, hanem azért is, hogy Isten szétszórt gyermekeit összegyűjtse” (Jn 11, 51–52). A keresztségben ugyanis Isten „hatalmat adott, hogy Isten gyermekeivé legyünk” (Jn 1, 12). Az istengyermekség e bűjtőágát megerősíti a bérmálás szentségében; növeli és táplálja az oltáriszentségben; a közbejövő bűnös akadályokat eltávolítja a bűnbánat szentségében; segít elhagyni a világot a szentkenetben; és végül az örökéletet áhító és oda törekvő közösséget biztosít az egyházi rend szentségében. Mindezeket a titkokat, noha megmagyarázhatatlanok, mégis valamiféleképpen érthetővé teszi az irgalmasság végtelenségéig elmenő isteni szeretet.

De mit szólunk a házasság szentségéhez, amely szemben az összes többi szentségekkel az evilágiság szentsége. Maga Jézus mondja, hogy „a feltámadás után nem nőülnek, férjhez sem mennek, hanem úgy élnek, mint Isten angyalai a mennyben.” (Mt 22, 30). A túlvilágon tehát nem lesz házasság, mert mindez evilággal lezárul. Ez nem jelenti azt, hogy akik szeretetben egymáshoz tartoztak, azok idegenül men-

nek el egymás mellett. És az a szeretet, ami a házaseleket itt a földön összekötötte, az ismeretlen lesz az örökkévalóságban. Ez már csak azért sem lehet, mert Isten az ószövetségi próféta-irodalomban, midőn szeretetét ki akarja fejezni, a hitvesi és jegyesi szeretet képeihez nyúl (Iz 54, 5–8; Ez 16, 1–63). Keresztelő Szent János Jézust vőlegénynek mondja, magát pedig a vőlegény barátjának (Jn 3, 29). Jézus saját magát is vőlegénynek mondja (Mt 9, 15). Az örökéletet pedig mennyegzői lakomának (Mt 22, 2). Ezzel mintegy jelzést ad arra, hogy a mennynek túlradó boldogsága csak hasonlatképpen tükröződik a házasság örömeiben. A házasság öröme és boldogsága eltörpül az örökélet mellett, és az igazi isteni életnek csak árnyékává zsugorodik. Mint ahogy a nemi megoszlást is a Teremtő Isten saját valós képének alkotta meg az Írás szerint: „Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinek és nőnek teremtette őket.” (Ter 1, 27). Ezt Jézus is így idézi (Mk 10, 6). Így el lehet mondani a nemi megoszlásról, miként az ószövetségi törvényről olvassuk: „csak árnyéka a jövőendő javoknak, és nem a valóság képe.” (Zsid 10, 1). Ahogy az árnyék eltűnik a valóság színe előtt, ilyenformán olvad bele a nemi megoszlásból keletkező öröm és

boldogság a még nagyobb öröm és még nagyobb boldogság megjelenésekor.

Szoros értelemben tehát a túlvilágon nem lesz házasság, mert az ezzel a világgal lezárul. És valóban le is kell zárulnia, mert céljaiban is, eszközeiben is evilági: a szeretetközösség, a nyitottság az élet felé és az érzékiség orvoslása. E célok elérésének eszközei is elsősorban testiék, anyagiak.

És itt kell csodálatunknak a legmagasabbra szöknie. Ugyanis az a Jézus, aki ki-mondotta: „a test nem használ semmit” (Jn 6, 63), és: „a test a lélek ellen tusakodik” (Gal 5, 17), sőt testi kapcsolatainkat s benne önmagunkat „gyűlölni” tanított (Lk 14, 26), és e világgal gyökeres leszámolást követelt: „Aki meg akarja találni életét, elveszíti . . .” (Mt 10, 39) – ugyanez a Krisztus nyomatékosan hangsúlyozza a házastársak testi egységét, annyira, hogy ki-mondja: „Most már többé nem két test, hanem csak egy” (Mt 19, 6), és hogy e testi kötelékkel Isten köti egybe (uo.) a férfit és a nőt úgy, hogy azt ember el nem választ-hatja. És az a Krisztus, aki „a feleség és gyermekek” (Mt 19, 29) elhagyására biz-tatja övéit, megparancsolja, hogy „a feleség ne hagyja el férjét . . . A férfi se bocsássa el feleségét” (1 Kor 7, 10, 11). És az a Krisz-

tus, aki rosszalólag nyilatkozott arról, aki emberi kötelezettségeit akarta előbb leróni, mielőtt utána megy (Mt 8, 21), megparancsolja: „A férfi teljesítse házastársi kötelességét a feleségével szemben, hasonlóképpen az asszony is férjével szemben” (1 Kor 7, 39).

Új világ tárul tehát elénk a házasság szentségében. És ha eddig minden szentségben az volt a kérdés, hogy a földön élve miképp vágyódhatunk és munkálkodhatunk az örök életért, most a házasság szentségében arra kapunk utasítást: az Istenlátás vágyával szívünkben hogyan élhetjük e föld, e világ, e test életét.

A közfelfogás az, hogy képtelenség összeegyeztetni a lélek és a test életét. Sok szentnek testüldöző önmegtagadása is ezt látszik megerősíteni. Éppen ezért tisztáznunk kell a szempontokat, mert a kereszténység elindulása a világ és a test felé egészen más. Nem tagadás, de állítás; nem elutasítás, de lefoglalás; nem menekülés, de hozzáfordulás; nem irtózat, de szeretet, öröm és lelkesedés. Amint ezt egyházunk a II. Vatikáni Zsinat „Gaudium et spes” kezdetű dokumentumában olyan fényesen a világ elé tárta. Az igaz, hogy az ősbűn által megrontott természet miatt bűn tapadhat e világ dolgainak bizonyos mérvű használatához. De éppen a házasságban uralkodó

nemiséggel kapcsolatban kiáltja oda Jézus az ámuldozó farizeusoknak: „De kezdetben nem így volt!” (Mt 19, 8). Jól tudja az Isten, hogy bűnre hajló az ember, és mégis megparancsolja, hogy ne menjenek ki a világból (1 Kor 5, 10). És az utolsó vacsorán is „nem azt kérem tőled – imádkozza főpapi imájában – hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól” (Jn 17, 15). Annál kevésbé lehet ezt a világból való kivonulást megtenniök a keresztényeknek, mert az isteni Ige „a világban volt . . . a világba jött”, sőt „a tulajdonába jött” (Jn 1, 10–11). Éppen ezért a keresztény ember feladata e világban: „Dicsőítsétek meg tehát Istent testetekben” (1 Kor 6, 20). Isten dicsősége az élő ember. Az Isten tekintetével kell tehát néznünk a világot s benne a testet, hogy úrrá tudjunk lenni fölötte, és az Isten diadalérzése, öröme és boldogsága legyen osztályrészünk.

Ennek a testet megváltó isteni életszemléletnek legtokéletesebb hordozója a házasság. Nemcsak példája, melyen bemutatja az Úr hogyan kell evilág dolgaival élni; mert hiszen amik állanak a házasságra, mint evilági intézményre, azokat átvihetjük a többi dolgokra is, amik a házasságban való éléshez szükségesek. De szentsége is evilág dolgainak, hiszen alapsejtse lévén

evilági életünknek, mindenbe beleárasztja szentségi kegyelmeit, kezdve a mindennapi munkától a társadalmi és gazdasági élet legbonyolultabb ténykedéseig. Egy normális házaselet leéléséhez ugyanis az emberi társadalomnak is nem kevés hozzájárulása van. „Ha szent a búza zsengeje, szent lesz a kenyér is – mondja Isten Szent Pál szavával – s ha szent a gyökér, szentek az ágak is” (Róm 11, 16). Ezt ugyan a zsidóságra mondja, de alkalmazhatjuk ezt a látásmódot a házasságra is. És hogy mennyire így van, ismét csak Szent Pálnál olvassuk: „A hitetlen férjet megszenteli a felesége, és a hitetlen asszonyt megszenteli a férje. Különben gyermekeitek tisztátalanok volnának, pedig szentek” (1 Kor 7, 14). Van tehát a házasságnak egy kisugárzó ereje, mely megszenteli a házasságba belejátszó dolgokat és embereket. (Világos, hogy itt nem személyi megszentelésről van szó, hiszen az egyéni hozzájárulás nélkül lehetetlen. De a dologi megszentelésről, mellyel a tevékenységek válnak megszentelteké és istenesekké, vagyis olyanokká, hogy azok nem Istentől el, hanem Isten felé viszik az embert.)

Így látjuk tehát, hogy Jézus a maga evilág-szemléletét sűrítette bele a házasság szentségi kegyelmeibe, vagyis evilágot lefoglaló, e világot megszentelő lelkületét. A

házasságban rejlik Jézus evilágisága, mellyel segíti – elsősorban a házasokat, de közvetve – az egész keresztény közösséget, hogy olyan legyen a felfogásunk is és cselekvésünk normája is e világgal szemben, mint amilyen az övé volt.

KRISZTUS EVILÁGISÁGA

Első pillanatban talán káromlásnak hangzik így fogalmazni Jézusnak evilággal való kapcsolatát. És méltán. Mert a kinyilatkoztatásban „a világ” úgy jelenik meg, mint a sátán birodalma (Jn 12, 31). Szent Jánosnál pedig így olvassuk: „az egész világ a gonosz hatalmában van” (1 Jn 5, 19). Éppen ezért „aki a világgal barátságban akar lenni, az ellensége lesz az Istennek” (Jak 4, 4).

De már fönnebb idéztük az Úr szavát éppen a házassággal kapcsolatban, hogy „kezdetben nem így volt” (Mt 19, 8). Nem is lehetett, mert hiszen Isten „mindent általa és érte (Krisztusért) teremtett” (Kol 1, 17). És mert Krisztusért teremtett az Isten mindent, semmi sem állhat útjában üdvösségünknek. „Biztos vagyok ugyanis benne, hogy sem élet, ... sem jelenvalók, ... sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem

szakíthat bennünket Isten szeretetétől” (Róm 8, 38–39). Tehát nem a jelenvalókban van – illetőleg a teremtményekben, mint ilyenekben – az Istentől eltérítő erő, hanem a hozzájuk tapadó gonoszságban. Ezért „nem annyira a vér és test ellen kell küzdenünk, hanem . . . az égi magasságoknak gonosz szellemi ellen” (Ef 6, 12). A bűntől elválasztott világ a keresztény ember természetes tulajdona. „A világ, az élet, a halál, a jelenvalók, az eljövendők: minden a tiétek” (1 Kor 3, 22). És ezt nyomatékosan kifejezi: „Tudom s megvagyok róla győződve, Urunk Jézus Krisztusban, hogy magától semmi sem tisztátalan, csak annak, aki tisztátalannak tartja” (Róm 14, 14). Értetlen tanítványainak a mi Urunk is kifejti: «Hát még ti sem értitek? Nem tudjátok, hogy ami kívülről kerül az emberbe, nem szennyezheti be, mert nem hatol a szívébe . . .» Ezzel tisztának minősített, minden ételt” (Mk 7, 17, 18).

Éppen ezért levonja Szent Pál a következtetést: „Minden szabad nekem, de nem minden hasznos. Minden szabad nekem, csak ne váljak semminek rabjává.” (1 Kor 6, 12). Addig a mértékig, míg e világ nem nyomja el bennünk a lelket, ez a szabály. De „ha jobb szemed bűnre csábít, vájd ki és dobd el. Inkább egy tagod vesszen oda, mintsem az egész tested a kárhozatra jus-

son” (Mt 5, 29). Mert – kiált fel Jézus a lélek üdvösségétől megittasulva – „mit is adhatna az ember cserébe a lelkéért?” (Mt 16, 26).

Így Jézus evilágiságában három magatartás fut egybe: a lefoglalás, a mértéktartás és az önmegtagadás. De nem úgy, hogy e három közül egyik vagy másik jobban érvényesül. Hanem együtt. A keresztyénségen kívül ugyanis vagy korlátlan lefoglalást találunk és teljes világ felé fordulást (hedonizmus, gyönyör-hajhászás), vagy a világgyűlöletet (aszketizmus, hinduizmus), vagy pedig hűvös mértéktartást (stoicizmus). A keresztyének jobban kell szembenállnia a világgal, mint a hindunak, mértéktartóbbnak kell lennie, mint a stoikusnak, és jobban kell tudnia örülni a világnak és élvezni azt, mint a hedonistának. Aki úgy élvezi a világot, hogy nem tud lemondani róla, ha kell, az nem keresztyén; aki úgy tagadja meg a világot, hogy nincs benne életöröm, az sem krisztusi.

A házasságban ezt az ellentétéktől feszülő krisztusi evilágiságot kapjuk meg. Ennek légköre vesz körül bennünket.

Krisztus és a nemiség

A házasságnak lényegét alkotja a nemi megosztás. Csak nemi különbségre épülhet

föl: két férfi vagy két nő között nem jöhet létre. A két különböző nemnek egymás felé való törekvéseit nevezzük nemiségnek, mely elsődlegesen és általánosan testi természetű.

Az Úr első tekintetre alábecsülni látszik a nemiséget. Elutasítást érzünk már abban is, hogy nemiség nélkül, szüzen fogantatott és született. Maga is elkerülte a nemiséget és annak keretét a házasságot. Tanítványaitól megkövetelte, hogy hagyják el feleségüket (Lk 18, 28), noha kíséretükben mindig voltak szolgáló asszonyok (Lk 8, 2–3; 1 Kor 9, 5). Dicséri a nőtlenséget (Mt 19, 12). Nem beszélve arról, hogy hasonlataiban mintha kerülné a jegyesi és a hitvesi szeretet területét, ami pedig közkedvelt és lebilincselő az Ószövetségben.

Mindezekből már az első keresztények közül többen levonták a következtetést, hogy „tilos a házasság” (1 Tim 4, 3), amint ezt Szent Pál némely tévtanítóról mondotta. De ha nem is mentek ilyen tévedésbe sokan, mégis mély benyomást tett rájuk ugyancsak Szent Pál kijelentése: „Jó, ha az ember asszonnyal nem érintkezik” (1 Kor 7, 1). És: „Jó, ha így (szüzen) marad az ember” (1 Kor 7, 26). Végül: „A nem házasoknak és özvegyeknek ezt mondom: Jó ha úgy maradnak, mint én is” (1 Kor 7, 8). A nemi életből való teljes kikapcsoló-

dást dicséri és ajánlja, a házasságot pedig mintha csak éppen megtúrné. Ugyanis nyomatékkal látszik felhívni a figyelmet arra, hogy a házásokat „testi nyugtalanság gyötri” (1 Kor 7, 28). Főleg pedig megoszlik szeretetük Isten és a hitvestárs között (1 Kor 7, 33–34). A szűz, ha nem lép házasságra „jobban teszi”, az özvegy, aki nem lép házasságra „boldogabb” lesz (1 Kor 7, 38, 40).

Ez és az akkori világban uralkodó erkölcstelenség, ami különösen a nemi szabadság terén volt tapasztalható, szintén elriasztotta a keresztényeket attól, hogy bármilyen közösséget vállaljanak a nemiséggel, ha a házasság szentségi jellegét nem is tagadták. A nemi életre úgy tekintettek, mint a bűn melegágyára. Még Szent Bernát is, aki a Szűz Anya teljes szentségét vallja, szeplőtelen fogantatását azért ellenzi, „mert az nem történik érzéki kéj nélkül; házas ölelkezésbe nem vegyül szentség” (Schütz: Dogmatika II. 76).

Mindez arra volt jó, hogy a keresztény házasságban is elhomályosítsák a nemiséget és leszorítsák arról a piedesztálról, amire Isten állította azt. A házasságnak pedig olyan értelmezést adtak, amiben elsősorban a lelki szempontok és az élet továbbadása volt a döntő, a nemiségnek pedig valamilyen oldallagos, a szükséges

rossz szerepét juttatták. A II. Vatikáni Zsinat „Gaudium et spes” kezdetű dokumentuma ebben is óriási munkát végzett, amikor evangéliumi helyére tette a nemiséget is a keresztény életszemléletben. Így talán út nyílik a helyes nemi neveléshez, hogy úgy tudjunk e kérdésre nézni, ahogy az Úr nézett.

A kettő egy test

Jézus felfogásában ugyanis a nemiségnek centrális jellege van. Szó szerint idézi a Teremtés könyvét: „Ezért a férfi elhagyja apját, anyját, a feleségével tart, és egy test lesz a kettő. Most már többé nem két test, hanem csak egy” (Mt 19, 5–6). A testi egyesülés misztikumából érvel a felbontathatlanságra, mint ami olyan létegyiséget hoz létre, amit Isten kötött egybe. A nemek találkozásának ez az egységet teremtő ereje oly nagy, hogy még negatív értelemben is utal rá az Isten szava. „Nem tudjátok, hogy aki tisztátalannal egyesül, az egy testté lesz vele? Az Írásban ugyanis ez áll: Ketten egy testté lesznek.” (1 Kor 6, 16).

A nemiségnek ezt az egységet alkotó misztikumát a Teremtés könyve magyarázza meg. Így mondja: „Isten megteremtette az embert, saját képmására alkotta, férfinak és nőnek teremtette” (Ter 1, 27). Tehát Isten eleven képe különlegesen in-

tenzív, bensőséges formában gyullad fel a nemi különbségekben és azok természet-szerű egyesülésében. Van tehát a nemiségben valami numinózum, valami, ami az isteni életet egészen közel hozza és megjelenteti világunkban. Ezt a numinózumot értette félre a bukott emberiség, amikor a nemiséget – eléggé általánosan – bekapcsolta az istenségek kultuszába. A nemiségnek erre a numinózum jellegére mutat rá, hogy a politikai, művészi, és egyáltalán az emberi alkotó élet mélyén mint ható és hajtó erő szerepel. (Mint a közmondás mondja: Cherchez la femme! Keresd az asszonyt!.) Például a mi nagy Széchenyink országépítő munkájának hajtóereje – napló szerint – későbbi felesége, Crescence iránti szerelméből forrászott. Sok lelki betegség és eltévelyedés mélyén mint kiváltó ok a nemiségben beállott zavar és kiegyensúlyozatlanság áll, – ha nem is olyan általánosan, mint azt Freud állítja.

Mindez a pozitív és negatív szempont arra mutat, hogy a nemiség a lelket a legmélyén érinti. És igaza van XIII. Leó pápának, aki kijelentette, hogy a nemiség gyökerében szent dolog. Az Isten életéből való, és abba kapcsol bele. Ezért takarja el az emberiség általános közmeggyőződése a nemiség helyeit az emberi testen; a szeméremérzet mint valami szentélyeket elfödve

tartja. Amiből az emberi tudatlanság később tabukat csinált, de a gyökere a numinózum megérzése volt.

Ezek után nem csodálkozunk azon, hogy Jézus kegyelemközvetítését hozzákötötte a házassághoz. Nem riadt vissza ettől akkor sem, amikor tudatában volt annak a sok eltévelyedésnek és bűnnek, amit éppen a nemiség terén követ el az emberiség. Éppen ez is igazolja feladatának nagyszerűségét és hivatásának magasztos jellegét. *Corruptio optimi pessima* – a legkiválóbb dolgok tudnak csak a legmélyebbre süllyedni. Mint láttuk, Jézus megváltói szeretetét úgy ábrázolja, hogy „vőlegénynek” mondja magát. A Jelenések könyve pedig ezt írja: „Örüljünk és ujjongjunk, és dicsőítsük, mert eljött a Bárány menyegzőjének napja. Menyasszonya felkészült” (Jel 19, 7).

Szent Pál nem áthatja így buzdítani a férjeket: „Férfiak, szeressétek feleségeket, ahogy Krisztus is szerette az egyházat” (Ef 5, 25). Az asszonynak pedig: „Az asszony engedelmeskedjék férjének, akárcsak az Úrnak” (uo. 22). Ezekkel a kötőszókkal: „ahogy” és „akárcsak”, Szent Pál a hitvesi szeretetet a Krisztus-szeretésben látja: a házastársi adás-kapást a Krisztusnak való adásban és a Krisztustól való kapásban látja. Ami teljesen evangéliumi. Hiszen Jézus mondta: „Ahol ugyanis ketten vagy hár-

man összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18, 20). És: „Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül egynek is tettetek, velem tettétek” (Mt 25, 40).

Miért vétetek?

Ha valaki ilyen krisztusi szemmel tud nézni a nemiségre, akkor annak legtermészetesebb lesz, hogy avatatlan kézzel és felelőtlenül nem nyúl hozzá. Az paráznaságnak fog tartani minden olyan vágyat, érzést és tettet, ami kizárja az egész életre szóló közösséget és egymásért való felelősséget, és ami nem igényli a nemiségben rejlő isteni élet misztikumát. Ami tehát öncélú élvezetvágyból történik a házasságon kívül. És pláne azt a fajtájú nemiséget, ahol a nemek megoszlása sincs meg (homosexualitás).

Újabban katolikus körökben is jelentkeznek olyan felfogások, hogy a házasságon kívüli szexuális élet természetes dolog, éppen azért nem súlyos bűn, hiszen a tízparancsolatban csak a házasságtörés van tiltva, a paráznaság nem. Meg kell néznünk azonban az Úr Jézus bűnlistáját, aki külön említi egyiket is, másikat is. „Belülről, az ember szívéből származik minden gonosz gondolat, erkölcstelenség, lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság, rossz-

indulat, csalás, kicsapongás, irigység, káromlás, kevélység, léhaság” (Mk 7, 21–22). És hogy milyen súlyúnak tartja ezt a bűnt, elég elolvasni a fenti bűnlistát, hogy megdöbbenjünk súlyosságán.

Ez annál inkább feltűnő a mi Urunknál, mert különösképp irgalmasan bánik e bűn elkövetőivel. A samariai asszony (Jn 4), a bűnös asszony (Lk 7), a házasságtörő asszony (Jn 8), a tékozló fiú (Lk 15) végtelen irgalmának alanyai. A mennyek országából nem zárja ki a megtérő céda nőt (Mt 21, 31), sőt a fajtalanságáról híres „Szodomának tűrhetőbb dolga lesz az ítéleten” mint a megáltakodott városoknak (Mt 11, 24).

Ezt a túláradó irgalmat kell számításba vennünk, és azt, hogy a farizeusoknak szemére veti, mert „elviselhetetlenül nehéz terheket hordanak össze és raknak az emberek vállára, de maguk ujjal sem hajlandók mozdítani rajta” (Mt 23, 4). E két tény tükrében kell néznünk Jézus ítéletét a nemiség bűneiről. Jézus nem azért jelentette ki a paráznaságot bűnnek, mert nem irgalmas; azért sem, mert elviselhetetlen terheket akart az emberek nyakába tenni. De olyan súlyos dolgot lát benne, hogy kénytelen óvni tőle bennünket.

És éppen ez az érvünk azokkal szemben, akik a nemi szabadosságnak szószólói, és akik arra hivatkozva, hogy a házasságon kívüli nemi kapcsolat a feleknek gyönyört okoz és senkinek jogát nem sérti, kérdéseket tesznek fel: miért bűn ez a gyönyör. Jézusra kell néznünk, erre a tökéletes és egész emberre, aki maga volt a kiteljesült emberség; akiből hiányzik minden világtól való elrugaszkodottság, de minden iránt fogékony és érzékeny, ami emberi. Ez az ideális ember észreveszi a nemiségbe rejtett mérget, a bűn csíráit. Ezért figyelmeztet, kér és parancsol. Óv a tekintettől is (Mt 5, 28), és azt ajánlja: „Ha jobb kezed visz bűnbe, vágd le és dobd el. Inkább egy tagod vesszen oda, mintsem az egész tested a pokolba kerüljön” (Mt 5, 30).

Nem lehet azt mondani, hogy korunk túlhaladta a keresztény felfogást. Amikor a kereszténység elindult, a világ éppen ilyen mélypontján volt az erkölcsi szabadosságnak, mint most. És Jézus merte egy világgal szemben meghírdetni házasságeszményét és nemi tisztaság-parancsát.

Megtartóztatás

A nemiségnek a házasságban csodálatos szerepe van: Isten életét valósítani a földi életben leghatékonyabban. És ebből gondolhatjuk, hogy ha az árnyék ilyen vi-

harzóan örömteli tud lenni, az örömnök és a boldogságnak milyen viharai száguldhatnak az isteni életben? . . . De mindjárt fölmerül a kérdés is, ha ilyen isteni feladata van a szerelemnek a házasságban, miért kedvez a kinyilatkoztatás és utána az egyház is a nemi megtartóztatásnak és szüzségnek. Miért mondja Szent Pál, hogy „jobban teszi” az, aki nem nősül meg vagy nem megy férjhez? Már a kérdés föltevésénél is jelentkezhethet a meg-nem-értésből eredő lelki kár. „Ezt javatokra mondom, nem azért, hogy törbe csaljalak, hanem hogy feddhetetlen életre és az Úrhoz való osztatlan ragaszkodásra segítsék titeket!” (1 Kor 7, 35). Abból tehát, hogy a nemi élettől való tartózkodást ajánlja, nem lehet a házasságra nézve káros vagy alábecsülő következtetéseket levonni. Annál is inkább, mert az Úr Jézus akkor, amikor a házasságnak fennebb megfontolt méltóságát kijelenti, éppen akkor beszél dicsérőleg arról, „aki a mennyek országáért önként mond le a házasságról” (Mt 19, 12). Jézus a házasság krisztusi elgondolású eszményéről is azt mondja: „Csak az fogja föl, akinek megadatott.” (Mt 19, 11). A nőtlenség-ről pedig: „Aki fel tudja fogni, fogja föl!” (Mt 19, 12). Ezzel is jelezni akarta Jézus, hogy a kettő nem ellenkezik egymással, egy tövön fakad: egyik is, a másik is. Isten

adománya az egyik is, a másik is. Isten-szolgalat egyik is, másik is.

Csak a házasság némi kerülővel végzi az Isten-szolgalatot, „A nőtlen embernek arra van gondja, ami az Úr: hogyan járjon az Úr kedvében. A nő azonban világi dolgokkal törődik: hogyan keresse felesége kedvét, ezért meg van osztva” (1 Kor 7, 32–33). A szüzesség tehát közvetlen Isten-szolgalatot jelent, és mint ilyen némiképp elővételezése az Isten szemtől-szembe való látásának. És ennyiben értékesebb: De ez az értékesség csak akkor áll fenn, ha az Isten-szeretet is elmélyültebb. Maga az Üdvözítő mutat rá a 10 szűzről szóló példa-beszédében, hogy maga a szüzesség nem elég ajánlólevél az örök életre. Hiszen öten – bár azok is szüzek voltak – hiába zörgettek később az ajtót. Azt kellett hallaniok: „Nem ismerlek titeket!” (Mt 25, 12).

A házasság kérdésében világos tehát: „Mindenki éljen úgy, ahogy az Úr adta neki, s ahogy az Isten hívta” (1 Kor 7, 17). És szinte a saját magának a nőtlenség felé hajló véleményével szemben kimondja: „Szeretném ugyanis, ha mindnyájan olyanok volnátok, mint én magam, de hát mindenki saját ajándékát kapta az Istentől, az egyik ilyet, a másik olyat.” (1 Kor 7, 7). Ezért egész gyakorlatian megmondja: „Ha asszonyhoz vagy kötve, ne törekedj elválni,

ha azonban nem kötötte magad asszonyhoz, ne keress feleséget. De ha megnősülsz, nem vétkezel, s ha a lány férjhez megy, nem követ el bűnt . . . Tehát aki férjhez adja lányát, jól teszi, aki pedig nem adja férjhez, még jobban teszi.” (1 Kor 7, 27, 38).

Jézus és az élet

A nemiségnek Isten nemcsak azt a szerepet adta, hogy beavassa az embereket Isten életébe, hanem Isten életteremtő erejét és hatalmát is belerejtette. Ezért kell az élet felé nyitottnak lenniök a házastársaknak testi-lelki szerelmükben. Ha nem is minden közösség életet-teremtő, sőt a természetlenek szeretetközössége is lehet házasközösség, de valamilyen formában jelen kell lennie a jövő nemzedéknek a házasságban. Ez emeli a házasságot az én-te közösség mellett mi-közösséggé. Ezért van az, hogy a házasságokat nemcsak a két fél köti egymással (clandesztin házasság), hanem az egyházi közösség képviselőinek is jelen kell lenni a házasság megkötésénél (plébános és két tanú).

Két nagy valóság jelentkezik tehát a házastársak szeretetében: az élet és az emberi közösség. És mert a közösség túlságosan el-

vont szó, azért a közösségnek konkrét megjelenési formáját használjuk: embertárs.

A megtestesült Igében „élet volt s az élet volt az emberek világossága” (Jn 1, 4). Magáról kijelenti: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14, 6). Aki azért jött, hogy „életük legyen és bőségben legyen” (Jn 10, 10). Úgy jelenik meg tehát az Úr, mint az élet fejedelme. De érdekes, hogy az evangéliumi élet eredésével kapcsolatban a földi lét szinte minden területéről veszi hasonlatait, csak éppen a testi élet eredését hagyja ki azon kívül, hogy az isteni életre való beoltatást „újjászületés”-nek nevezi (Jn 3, 7), és hogy az egyház evilági sorsával kapcsolatban résztvevő szóval utal a szülés fájdalmára: „Az asszony is szomorú, aki szül, mert érkezett az órája. Amikor azonban megszületik a gyermeke, azon való örömeben, hogy ember született a világra, nem gondol többé a gyötrelmeire.” (Jn 16, 21). Az élet Királya idézi az anyák örömét, mindent elfeledtető örömét az élet eredése fölött. Már ez a kevés kijelentés is olyan súlyosan esik a latba az új élet eredésével kapcsolatban, és annyira rávilágít Jézus értékelésére, hogy szinte fölösleges további szempontokat keresnünk. De idecsatolhatjuk még Jézus gyermekszeretetét. Az Isten országának befogadására alkalmas lelkületet a gyermekben találja (Mk 10,

15). És noha aligha gondolta, hogy az ölében ülő és szemébe bámuló gyermek bármit is felfog szavaiból és áldásából, Jézus mégis foglalkozott velük: „ölébe vette és kezét rájuk téve megáldotta őket” (uo.).

Ez az evangéliumi rész igazolja azt, hogy a gyermek-keresztelés szokása az egyházban nem evangélium ellenes szokás. A szülők hitére a gyermekek is fölvehetik a keresztséget, ha tudatosan nem is tudják kísérni a kegyelemosztó szentség szertartásait. Miként a gyermekek sem tudták jelentőségében fölfogni Jézus áldását és ölelését.

És ha végül hozzávesszük, hogy a fogantatástól kezdve végig akarta élni a földi élet minden korszakát, akarta, hogy magzatként szeretettel hordozzák, csecsemőként odaadóan ápolják és gondozzák, akkor megkapjuk a fölséges iránymutatást: hogy a szülők Jézust szeressék fogant magzatukban, és Jézust ápolják kiskorú gyermekeikben.

EMBERI KAPCSOLATAINK

Említettük, hogy a hitvesi szeretet közösségéből indul el az új élet, a gyermek. A gyermekben egyúttal jelentkezik a közösség. De mert ez nagyon elvont fogalom, azért a közösség valóságos megjelenési for-

máját kell vennünk: a gyermekben jelentkezik az embertárs.

Minthogy a házasság szentségébe Jézusnak e világot szerető lelkülete van belejtve, azért elsősorban nekünk magunknak kell ezt a szeretetet magunkra öltönnünk, és ezzel a szeretettel kell embertársaink felé fordulnunk.

Krisztusban

Szent Pál kijelenti a keresztyénről: „Mindenki, aki Krisztusban van, új teremtmény” (2 Kor 5, 17). Ez az új teremtmény nem más, mint maga Krisztus. „Mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra” (Gal 3, 27). Úgy kell tehát élnünk, hogy „Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön” (2 Kor 4, 11). Ezért szól felénk a figyelmeztetés: „Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban amely Krisztus Jézusban volt” (Fil 2, 5). Maga Jézus hív föl bennünket erre: „Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg” (Jn 13, 15). És ez a példa nem egy távollévő Krisztusnak az utánzása és követése, hanem a bennünk élő Krisztusnak a kisugárzása. Hiszen világosan megmondja: „Ti bennem (vagytok), és én tibennetek” (Jn 14, 20). Bennünk tehát a Krisztus cselekszik.

Krisztusnak ezt a bennünk való cselekvését sűrgeti Péter, amikor figyelmeztet: „Aki beszél, Isten szavait közvetítse. Ha valaki szolgál avval az erővel szolgáljon, amelyet az Isten ad neki, hogy így minden Isten dicsőségére váljék Jézus Krisztus által” (1 Pt 4, 11). És ezt éppen akkor mondja, amikor a kölcsönös szeretetre és a szeretet cselekedeteire utal. Pál is kér: „Viseljétek el egymást, és bocsássatok meg egymásnak, ha valakinek panasza van a másik ellen. Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is bocsássatok meg egymásnak” (Kol 3, 13). Sőt az ellentétek mélyebb küzdelmeiben is Krisztussal kell viselkednünk: „Mert erre vagytok hivatva, hiszen Krisztus is értünk szenvedett, példát adva nektek, hogy kövessétek nyomdokait . . . Amikor szidalmazták, nem viszonzta a szidalmat; amikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem rábízta magát az igazságos bíróra” (1 Pt 2, 21–23).

Krisztust szolgálni

„A testvéri szeretetben legyetek gyöngédek egymáshoz, a tiszteletadásban előzzétek meg egymást. A buzgóságban ne lankadjatok, legyetek tüzes lelkületűek: az Úrnak szolgáltok” (Róm 12, 10–11). Mintha csak hályogot akarna lepattintani a sze-

münkről, úgy akar ráeszméltetni a nagy valóságra: az Úrnak szolgáltok!

De az Úr Jézus el nem múló szavakkal akarta lelkünkbe vésni tanításának ezt a lényegét. „Aki befogad egy ilyen gyermeket a nevemben, engem fogad be” (Mt 18, 5) – mondja minden megszorítás nélkül. Az utolsó ítéletben fenyegetően mondja a kárhozottak felé: „amit a legkisebbek valamelyikével nem tettetek, velem nem tettétek” (Mt 25, 45).

Van egy olyan tévedésünk, hogy Jézus e kijelentései csak a gyerekekre és a szegényekre vonatkoznak. Bár csak azokkal kapcsolatban is komolyan vennénk Urunk szavait! De meg kell állapítanunk, hogy Jézus szavai nemcsak a gyerekekre és a szegényekre vonatkoznak, hanem minden embertársunkra. Minden embertársunkban, mint álruhában, fel kell fedeznünk a köztünk járó Krisztust. Szent Pál egyetemlegesen kijelenti: „Aki az ilyen dolgokat (tisztátalanság és lopás kerülését) megveti, nem az embert veti meg, hanem az Istent, aki kiárasztotta ránk Szentlelkét” (1 Tesz 4, 8). Azután ha az aggályosra nincs tekintettel és megbotránkoztatja: „a testvéred ellen vétkezel, mert megsérted aggályos lelkiismeretét, Krisztus ellen vétkezel” (1 Kor 8, 12).

Sőt az igazán nehéz légkörű szolgaságban is belevilágít e Krisztus-hit lámpásával: „Szolgák, engedelmeskedjete mindenben földi uratoknak, ne látszatra szolgáljátok őket, mint akik emberek tetszését keresik, hanem egyenes lélekkel, az Úr féltelmében. Bármit teszten, tegyéte szívből, mintha az Úrnak és nem embereknek tenéte” (Kol 3, 22–23). Máshol még nyíltabban mondja: „Szolgák, engedelmeskedjete földi uratoknak, félő tisztelettel és egyszerű szívvél, akárcsak Krisztusnak” (Ef 6, 5). És ne csak a keresztényeknek és a jóknak, de mindenkinek. „Szolgák engedelmesek legyete, köteles tisztelettel veséte alá magatokat uratoknak, nemcsak a jóknak és szelídeknek, hanem a durváknak is. Mert érdemet szere, aki Istenre való tekintettel türelmesen elviseli a fájdalmat. mégha igazságtalanul szenved is el” (1 Pt 2, 18–19). Még az államhatalom legfőbb és alacsonyabb képviselőiben is „Isten eszközet” kell látnunk (Róm 13, 4).

A parancsoló urakra is ugyanezt az elvet alkalmazza. Miután ugyanis kifejtete a főnnebbieket, ezt írja: „Gazdák! ti is így viselkedjete velük szemben” (Ef 6, 9). A Filemonhoz írt levélben pedig nyíltan ki is mondja, hogy Onezimuszt ne úgy fogadja, mint „szolgát, hanem mint többet, mint szeretett testvért” (Filem 16).

A felebarátnak krisztusi hasonlósága nem áll meg tehát csupán a gyermeknél vagy a rászoruló szegénynél. Sokkal egyetemesebb és általánosabb, és érvényesíthető, sőt érvényesítendő a legprofánabb kapcsolatokban is. Milyen szédületesen nagy fordulatot tudna venni életünk és élet-szemléletünk, ha ezt az evangéliumi igazságot alkalmaznánk embertársainkkal való kapcsolatainkban is.

A barátságról

Az eddig megfontolt igazságok alapján sokakban az a felfogás alakul ki, hogy minden embert egyformán kell szeretnünk Krisztusban. És éppen ezért a keresztények között nem alakulhat ki az emberi érzések virágja: a barátság. Az Úr Jézusnál alig vesszük észre, olyannyira felettünk áll föl-ségben és egyetemes szeretetében. De meg mintha ellene volna a barátságnak. Hiszen ezt mondja: „Amikor ebédet vagy vacsorát adsz, ne hívd meg barátaidat . . .” (Lk 14, 12)

Ám ha mélyére nézünk a dolgoknak, az evangélium szövedékén feltűnnek azok az árnyalatok, amik Jézus baráti érzéseibe bevezetnek. Közismert vonzódása Péterhez, Jakabhoz és Jánoshoz. Őket viszi magával a színeváltozás tanúiul (Mt 17, 1), Jairus lányának feltámasztásához (Mk 5, 37) és a

Getszemáni kerti imájához (Mk 14, 33). Ezek mintha egy kicsit többre merészkedtek volna, mint amit a barátság megenged. Pétert sátánnak kell neveznie, igaz, hogy baráti féltésből bátorította Jézust, ki először jövendölte meg szenvedését (Mt 16, 23). Jakabot és Jánost nagyravágyásuk miatt kellett megintenie (Mt 20, 22). Ennek ellenére kitartott mellettük, és fájoan nélkülözöte baráti melléállásukat a Getszemáni kertben. – Lázárt, Máriát és Mártát úgy tartja nyilván az evangélium, mint „akiket szeretett Jézus” (Jn 11, 5). És ez a kapcsolat olyan mély volt, hogy „amikor látta, hogy sír (Mária Lázár halálán) . . . Jézus lelke mélyéig megrendült . . . és könnyekre fakadt” (Jn 11, 33–35). Fel is tűnt ez a zsidóknak és megállapították: „Nézzétek, mennyire szerette”(uo.).

Jézus névtelen barátairól is meg kell emlékeznünk, akikről még az apostolok sem tudtak. Ezekkel bár jóban volt az Úr, de nem nevezte meg őket, mert nem szánt az üdvrendben szerepet nekik. A neki szolgáló és megnevezett asszonyok között volt „néhány asszony”, akiket nem nevez meg a Biblia (Lk 8, 2). Azután a bevonulásnál szereplő számár gazdái és az utolsó vacsora termék tulajdonosa csak úgy szerepelnek, mint „valaki” (Lk 19, 31) vagy „ehhez meg ehhez” (Mt 26, 18). Ezeknek

Jézus nem mondja meg a nevüket vagy azért, mert az apostolok sem tudják, vagy mert nem volt tanácsos nyíltan megnevezni. Ide számít még az a névtelen is, aki a Jordánnál való megkeresztelkedés alkalmával adott lakást az Úrnak, ahol András-sal és Jánossal (Jn 1, 39) találkozott.

Akár meg vannak a barátok nevezve, akár nem, tény hogy voltak Jézusnak barátai. Ám ezeknek szeretetét nem sínylette meg a többi, és nem szült féltékenységet a többiben. Úgy tudta szeretni a többit, hogy nem mosódott el a néhányhoz fűződő barátsága, és úgy tudta szeretni barátait, hogy még Júdásnak is azt mondta az áruló csók pillanatában: „Barátom, miért jöttél?” (Mt 26, 50).

Az Úr kiemelte és megszentelte szeretetével a barátságot. Nekünk sem szabad ezt kikapcsolnunk életünkől, de Jézus szellemében kell azt megteremtünk.

Szakadékok

A természetes szimpátiákat krisztusi távlatokra lehet kiszélesíteni. De mit csináljunk ott, ahol a lelkek útjai szétválnak egymástól? Az emberek között emelkedő válaszfaloknak igen nagy skálája van, a rokonszenv hiányától kezdve a rosszakaraton

át a gyűlöletig terjedhet. Mit kell ilyen esetekben tennie a kereszténynek?

Az alapképlet itt is a házasságban van adva. Arról olvashatjuk le tennivalóinkat. „A házásoknak meg nem én parancsolom, hanem az Úr: a feleség ne hagyja el férjét. Ha mégis elhagyná, maradjon férj nélkül, vagy béküljön ki férjével. A férfi se bocsássa el feleségét” (1 Kor 7, 10–11). Ennek a házasságban alapvető szabálynak, a házasságon kívüli kapcsolatainkra az a mondanivalója, hogy akármennyire is lehetetlenné lesz valakivel az életem, nem fordíthatok neki úgy hátat, mintha sohasem ismertem volna. Jogosult lehet a visszavonulás, a kapcsolatok sűrűségének és bensőségének megszüntetése, de végleg nem fordulhatok el haragban tőle. Keresni kell a megbékélés útjait és lehetőségeit. Ha makacssága vagy javíthatatlansága következtében ez nem sikerül, akkor sem térhetek teljesen napirendre fölötte, hiszen embertársunkról van szó. A gyűlölködés, még ha igazolt is az oka, maga is bűn. Bocsánatra mindig készen kell állnunk. A keresztény ember indokoltan sem gyűlölhet.

Az elv az: „Ne engedd, hogy legyőzzön a rossz, inkább te győzd le a rosszat jóval” (Róm 12, 21). Aki Krisztus szellemével töltekezik, az sohasem szállhat le egy nívóra az ellenfelével. Ezért szól a figyelmeztetés:

tetés: „Ne fizessetek a rosszért rosszal, se a szidalomért szidalommal. Mondjatok inkább áldást, mert arra kaptatok meghívást, hogy az áldás legyen az örökségetek” (1 Pt 3, 9). Mindennek az apostoli tanításnak alapja az Úr igéje: „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért. Így lesztek fiai mennyei Atyátoknak, aki föl-kelti napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is.” (Mt 5, 44–45). Ez az az isteni jóság, mely képtelen „rosszért rosszal” fizetni (Róm 12, 17), de a maga belső jóságát még a rosszra is ki-árasztja, sőt szinte bővebben árasztja. „Én pedig azt mondom nektek, ne szálljatok szembe a gonosszal. Aki megüti jobb arcodat, annak tartsd oda a másikat is. Aki per-be fog, hogy elvegye ruhádat, annak add oda a köntösödöt is. S ha valaki egy mér-földnyire kényszerít, menj vele kétannyi-ra.” (Mt 5, 39–41). Mint a nagyon gazdag ember beosztotta követelését azzal akarja elhallgattatni, hogy kétszer annyit ad a követelőzőnek. Vagy egy dülő-fülő gyermeket hagyunk kifulladás dühös verekedésében, mi akik felnőttek vagyunk. Valahogy így akarja Jézus, hogy a kegyelem telítettsége és gazdagsága ilyen isteni magatartással válaszoljon az emberi haragokra. Persze ezt nem tudjuk megtenni, ha nem érezzük magunkban krisztusi energiákat. Jézus még

az élet elrablójától való félelmünket is el akarta venni. „Ne féljete azoktól, akik a testet megölik, a lelket azonban nem tudják megölni” (Mt 10, 28). Vagy ahogy Lukácsnál olvassuk: „Ne féljete azoktól, akik a testet ugyan megölik, de azután semmi többet nem tehetnek” (Lk 12, 4). Ezért fáradhatatlannak kell lenni a megbocsátásban. „Uram! Ha vét ellenem ember-társam, hányszor kell nekik megbocsátanom? Talán hétszer? Mondom neked – felelte Jézus – nem hétszer, hanem hetvenhétszer” (Mt 18, 21–22).

Kifogyhatatlannak kellene lennünk a megbocsátásban, hisz ezzel igazoljuk Jézushoz való tartozásunkat. De Jézus is számolt emberi korlátoltságunkkal. Épp ezért arra kér, hogy „ha testvéred megbántott” ne a megtorlás legyen az első válaszuk, hanem próbáljuk megnyerni párbeszédre hívással, másodízben az emberi közösség igénybevételével, harmadszor pedig az egyház bevonásával. Azután lehet számomra olyan, „mint a pogány vagy a vámos” (Mt 18, 17). „Az ilyennel ne is étkezzetek együtt” – tanácsolja a Korinthusiakhoz írt levél (1 Kor 5, 11) – sőt: „Kerüljétek a társaságát” (2 Tesz 3, 14). De ez az elkülönülésünk nem lehet a farizeusok elkülönülése, kik elbizakodottak, mert „meg voltak győződve, hogy igazak s

a többieket megvetették” (Lk 18, 9). Félnünk is kell, hogy „megejt bennünket a sátán, hiszen ismerjük szándékait” (2 Kor 2, 11). Hiszen ilyenkor igazunk vélt birtokában, a jó látszata alatt növelheti gőgünket. Szent Pál apostol is ettől félt, midőn ezt a figyelmeztetését adja. Ezért a testvéri feddésnek mindig krisztusi hangvételűnek kell lennie. Ahogy Szent Pál mondja: „ne bánjatok (vétkezővel) vele úgy mint ellenséggel, hanem feddjétek meg, mint testvéreket” (2 Tesz 3, 15). Olyan legyen magatartásunk, „hátha megadja nekik az Isten a megtérést” (2 Tim 2, 25).

A keresztény szeretet a nyitott kapu politikája. Ha lehetetlenné is válik a közös kapcsolatok fenntartása, a hidakat sohasem szabad lerombolni, és a megbékélés lehetőségeinek szabad utat kell biztosítani.

Semmit vissza nem várván

Csodálatos titok rejlik Jézus kánai csodájában, amikor is „a zsidóknál szokásos tisztálkodás céljára” (Jn 2, 6) összegyűjtött hat köveder vizet változtatta át a lakodalmi vígság borává. Azt a vizet tette nemes borrá, aminek rendeltetése az élet szennyének hordozása volt. Milyen vizenyőssé tud válni embereknek emberekhez való kapcsolata! A szellemtelen laposság és az egymást áztatás milyen lépjai terjengenek az

életben! Sértett hiúságok, hosszú ideig öröztött sérelmek milyen mocsarai húzódnak szívtől szívig! Nem szólva azután a krajcároskodásokról, a valós vagy vélt anyagi megrövidülésekről jövedelmekben, fizetésekben vagy tartozásokban. És egyáltalán a segítő szellem hiánya és bezárkózás anyagi vonalon. Mindebben elvész a szellem szárnyalása és kietlenné teszi életünket embertársainkkal.

Az Úr Jézus ebbe az ellaposodott emberi légkörbe akarja kegyelmének szent borát beárasztani. És azt kiáltja felénk: Emberek! Ez a vizenyős világ, ez a terjengő mocsár megváltoztatható. Csak egy kell hozzá: a semmit vissza nem váró lelkiület. Jézus azt akarja, hogy napok legyünk, kik széthintjük a sötét világűrben a jóság és szeretet sugarait anélkül, hogy bármit is visszavárnánk. Minden emberi szívnek forrassá kell lennie, mely beárasztja ebbe a kietlen világ sivatagába az együttérzés és segítség üdítő vizeit, és oázist s enyhületet teremt a maga körén, nem törődve a viszonzószolgálattal.

Szinte szent felelőtlenségre buzdít, amikor mondja: „Aki kér, annak adj, s attól, aki kölcsönt akar tőled, ne tagadd meg” (Mt 5, 42). És Jézus garantálja, hogy aki rááll erre a folytonos adásra, az győzni is fogja. „Adjatok, akkor ti is kaptok” – mondja biztatásként (Lk 6, 38) –, és hozzá-

teszi: „Akinek van, annak még adnak, hogy bőségesen legyen neki, de akinek nincs, attól még azt is elveszik, amiye van” (Mt 13, 12). Nagy dolog: adni lelket, jó szót, türelmet, békét, vigaszt, megbocsátást, de azután adni kenyeret az éhezőknek, vizet a szomjazónak, ruhát a ruhátlanoknak, részvétet a betegnek és rabnak, kegyeletet a megholtaknak. És semmit vissza nem várni.

Sokan vannak, akik embertársuk bajában osztozva, résztvevő szívvel járnak az életet. Ez szép is, de egy hiánya sokszor van: könnyen kiábrándulnak az emberek háladatlanlansága miatt. Kölcsönöznek jószágot, de visszavárják a hálát és a köszönetet. Jézus ezt mondja: „Adjatok kölcsön, és semmi viszonzást ne várjatok” (Lk 6, 35). És meg is magyarázza álláspontját: „Mert ha csak azokat szeretitek, akik benneteket is szeretnek, milyen hálát várhattok érte az Isténtől? Hisz azokat, akik őket szeretik, a bűnösök is szeretik. Mert ha csak azokkal tesztek jót, akik veletek is jót tesznek, milyen hálára számíhattok? . . . A bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek, hogy ugyanazt visszakapják” (Lk 6, 32–34). Szívünk érzéseinek és anyagi lehetőségeinknek lakomájához olyanokat kell meghívunk Jézus tanácsa szerint, akik sántái, bénái, vakjai a szeretetnek, – és ilyeneket mindig találhatunk környezetünkben – hi-

szen legtöbbször érzéketlenek a szeretet iránt, „nehogy visszahívjanak és viszonzózzanak neked . . . S boldog leszel, mert nem tudják neked viszonzni. De az igazak felátadásaikor megkapod jutalmadat” (Lk 14, 12, 14).

És itt mutatkozik meg legszebb oldaláról a kereszténység: „a hálátlanok és gonoszok” (Lk 6, 35), a reagálni képtelenek helyett, az Isten vállalja a visszafizetést. Isten vállalja el adósságukat, és ezzel árulja el az Úr, hogy Ő jelentkezik a számunkra nem szimpatikus embertársunkban is. Krisztussal teszünk jót, ha ilyenekkel teszünk jót.

Ezért óv bennünket attól, hogy az emberek háláját vagy akár egyszerűen jótékony-ságaink észrevezését keressük. Olyan vészjóslóan hangzik Jézus mondása az emberek szeme előtt imádkozókra, a látszatos böjtölőkre és a maguk előtt kürtöltető alamizsnálkodókra vonatkozóan: „Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat” (Mt 6, 2).

A tanács éppen ezért ez: „Te úgy adj alamizsnát, – az alamizsna legtágabb értelmében: minden jótettet úgy tégy – hogy ne tudja a bal kezéd, mit tesz a jobb. Így alamizsnád titokban marad és Atyád, aki a rejtekben is lát, megfizet neked” (Mt 6, 3–4).

A kereszténységnek ez ad szárnyaló lel-
kületet, hogy ismeretlenül is, névtelenül is,
ellen-nem-őrzötten is és nyilvántartás nél-
kül is szolgálja az emberiséget és a feleba-
ráti szeretet névtelen hőseivel szórja tele a
világot, akik a szívükben élő kegyelmeket
szeretetté változtatva árasztják bele a meg-
válthatatlan világba: a jóság és az irgalom
isteni fényeit.

EVILÁGI DOLGAINK ÖRÖME

„Akár mondtok, akát tesztek valamit,
tegyetek mindent Urunk Jézus nevében,
így adjatok hálát általa Istennek, az Atyá-
nak” (Kol 3, 17). Ez az alapelv evilági dol-
gainkkal szemben. E közismert elvben két
kifejezést kell szemügyre vennünk, hogy
bővebb értelmére jussunk.

Az egyik: „az Úr Jézus nevében”.
Ezt sokan úgy értelmezik, hogy imádság-
ban kell megemlíteni az Úr Jézust és így
mintegy imádságra kapunk felszólítást,
hogy Jézus segítségül hívása mellett tevé-
kenykedjünk életünkben. Természetesen
ez is benne van, de az első értelme az, hogy
az Úr Krisztus személyében és Krisztus
hatalmában éljük életünket, mint második
Krisztusok. A keresztény, mint második
Krisztus, Krisztus hatalmával jogosult hoz-

zányúlni a dolgokhoz. Az Ő diadalmas lelkületével foghatjuk meg e világ dolgait. Ugyanis „az Úré a föld és minden gazdagsága” (1 Kor 10, 26). Benne „minden a tietek”. (1 Kor 3, 22). És általa: „minden szabad” (1 Kor 10, 23). Persze ezeknek az elveknek vannak korlátai. De a korlát nem arra való, hogy az alapmagatartást elhomályosítsa. Tehát a keresztény nem áll idegenül szemben evilág dolgaival, hanem jogosan nyúl hozzá Krisztusban. És az nem elvezeti Krisztustól, de Krisztushoz irányítja.

A másik kifejezés: „adjatok hálát”. Ez nem csupán a szorosán vett hálálkodásra vonatkozik, de sokkal tágabb értelmű. Jelzi ugyanis azt a meggyőződést, hogy a keresztény mindent Isten kezéből vesz: tehát épülésünkre, kegyelmi gyarapodásunkra és örömünkre adja azt az Isten. Így a hála nemcsak elismerése Isten jóságának, de egy hitvallás a teremtményeken ragyogó isteni adakozásról, és e felismerésen való boldog örvendezés. A hálaadás nem más, mint Krisztus szemével való nézése és értékelése e világ minden dolgának. „Hiszen Istennek minden teremtménye jó, és semmi sem megvetendő, amit hálaadással veszünk magunkhoz” (1 Tim 4, 4).

Étel, ital, ruházat

Két végletes felfogással kellett a kereszténységnek megküzdenie. Az egyik a zsidó előírás, a tisztátalan állatokról, majd pedig a bálvány templomokban áldozott állatok húsáról, amit mészárszékekben mértek ki. Így a félénkebb keresztények nagyon egyszerűen élhettek, húst alig ehettek. ezt az egyszerű étkezést annál inkább követendőnek tartották, mert „a sáska és vadméz” (Mt 3, 4) és a „bort és mámorító italt nem fog inni” (Lk 1, 15) szentírási dicséretet Keresztelő Jánosról, megtették hatásukat azokra, akik – mint ő – nagyok akartak lenni az Úr előtt (uo.). Az aszketizmusnak mindig megvolt a varázsa. – A másik véglet pedig a dőzsölés és lakmározás szokása, mely felütötte a fejét a keresztények között is. A korintusiak agapéján „az egyik éhen marad, a másik dőzsöl” (1 Kor 11, 21). És Szent Pál sajnálattal állapítja meg, hogy vannak akiknek „istenük a hasuk” (Fil 3, 19).

A ruházatban is mutatkozott ez a kettőség. A „teveszőrből készült ruhát” a bőrövvel (Mt 3, 4) tartották keresztényhez méltónak, mások viszont úgy öltöztek, hogy Péter elmondhatta róluk, hogy „hulámos a hajuk, arany ékszereket aggatnak magukra vagy drága ruhákat viselnek” (1 Pt 3, 3).

A két véglet között úgy tűnik, mintha a kereszténység az aszkéta szigorúság felé hajlana, tehát a tagadó álláspontra helyezkednék. Midőn a Miatyánkban csak a mindennapi kenyérért imádkozik és figyelmeztetéseiben mintha elvonni akarna az ételért és a ruháért való fáradozástól. (Mt 6, 25). Mintha csak egy teljesen leegyszerűsített életvitelre kötelezne bennünket: „Ha van ennivalónk és ruhánk, elégedjünk meg vele.” (1 Tim 6, 8).

Tény az, hogy az önmagáért való étkezés és ruházkodás nem más mint a bálványok szolgálata: a has és a divat bálványainak tisztelete. Ezt elveti Istenünk Szent Pálnál. De világosan kimondja azt is: „Az Isten országa nem eszem-iszom” (Róm 14, 17). Ezt Szent Pál nemcsak az „evők” felé mondja, hanem a „nem-evők” felé is. Majd mondja: „Az étel ugyanis nem tesz kedvesebbé Isten előtt. Ha nem eszünk, azzal nem veszítünk, ha eszünk, azzal sem nyerünk” (1 Kor 8, 8). A belső lelkülettől függ minden. „Aki eszik, az ne nézze le azt, aki nem eszik. Aki meg nem eszik, ne ítélje el azt, aki eszik” (Róm 14, 3). A lelkiület a döntő. „Aki eszik, az Úrra való tekintettel eszik, hiszen hálát ad az Istennek. Aki viszont nem eszik, az Úrra való tekintettel nem eszik, és ő is hálát ad az Istennek” (Róm 14, 6).

Tény az, hogy azért teremtette Isten az ételt, hogy a hívő és „igazságot ismerő ember hálaadással fogyassza” (1 Tim 4, 3). Tény az, hogy Jézusról mondták, hogy „eszik és iszik” (Lk 7, 34). És nemcsak azt nézte, hogy mi a testnek minimális tápláléka. Nem fordult el a tisztelet, a barátság és a szeretet alkalmával rendezett nagyobb vendégségtől sem. Nemcsak Simon farizeusnál jelent meg, aki meghívta, „hogy egyék nála” (Lk 7, 36). De részt vett Lévi „nagy lakomáján” is (Lk 5, 29); ahol „nagyon sok vámos és más ember együtt ült vele az asztalnál” (uo.). És természetesen tartja, hogy a lélek ünnepei és ünnepi érzései az ételek és italok bőségét igénylik. Mindenesetre figyelemreméltó, hogy a pusztában megszorított kenyérből az emberek annyit ettek, „amennyit csak akartak” (Jn 6, 11), mégis tizekét kosár hulladékot szedtek össze. A kánai menyegzőn is az aránylag kis lakodalmú násznépnek, s a lakodalom végén, hat hektónyi finom bort készít csodájával. Ugyanezt a túlméretezést és a szükségesen túli gondoskodást látszik elárulni példabeszédeiben is. A királyi ember tulkait és hízlalt állatait levágta és „minden készen van” – üzeni a meghívottaknak (Mt 22, 4). A tékozló fiú atyja is kiadja a parancsot: „Hozzátok hamar a legdrágább ruhát, és adjátok rá.

Az ujjára húzzatok gyűrűt és a lábára sarut. Vezessétek elő a hízlalt borjút és vágjátok le. Együnk és vigadjunk” (Lk 15, 22, 23). Ezért nem volt tilos elmenni a keresztényeknek a pogányok lakomáira. „Ha meghív egy hitetlen, és el akartok menni, egyetek mindenből, amit feltálatnak” (1 Kor 10, 27). Az apostolok is ezt az utasítást kapják: „egyétek, amit elétek adnak” (Lk 10, 8).

Valamilyen fölényes lelkületet követel tőlünk az Úr Jézus, amit így lehetne kifejezni: „tudok nélkülözni, de tudok bőségben is élni” (Fil 4, 12). Tehát semmi esetre sem az „együnk-igyunk” szellemét. De nem is a „mire való ez a pazarlás” (Mt 26, 8) lelkületét, mely mögött igen sokszor a Krisztust eláruló magatartás húzódik meg. Az biztos, hogy nagyon könnyű az elcsúszás akár egyik, akár másik oldalra. Főként a bővelkedésnek vannak meg a kísértései, amikre az Úr is nagy nyomatékkal hívja fel figyelmünket (Mt 19, 21–24). De épp az Úr Jézus nyugtat meg, hogy aki együttműködik a kegyelemmel, az megközelítheti a krisztusi eszményt és le tudja győzni a nehézségeket, melyek nagyobbak a tevének a tűfokán való átjutásánál ugyan, de hozzáteszi: „Embernek ez lehetetlen, de Istennél minden lehetséges” (Mt 19, 26). Mindenesetre nem egy olyan barátja volt Jé-

zusnak, mint Lázár és két nővére, akik nem a mindennapok szegénységében élhettek, hiszen többször látták vendégül az Urat tanítványaival együtt és a vendéglátás kiadásai mellett tellett arra is, hogy a háromszáz dénárra becsült illatszert Jézus lábára öntse Mária (Jn 12, 1–8). Ami nem kis összeget jelent, ha azt vesszük, hogy ugyanannál a János evangélistánál szereplő „kétszáz dénár áru kenyér sem elég, hogy csak valami kevés jusson” az ötezer embernek (Jn 6, 7). Folytathatnánk Jézus baráti körét Arimateai Józseffel, Nikodémussal, Zakeussal, az utolsó vacsora termének gazdájával, akik tehetősek tudtak maradni és Jézus bizalmát nem veszítették el.

Foglalkozásaink

Sokan megvádolták már a kereszténységet, hogy munkátlanságra és tétlenségre hívja fel követőit. És nem is alap nélkül. Mert így olvassuk a szentírásban Jézus felszólítását: „Ne romlandó eledelért fáradozzatok, hanem olyanért, amely megmarad az örök életre” (Jn 6, 27). És hasonlóképpen: „Ti elsősorban az Isten országát és igazságát keressétek, s ezeket (étel-ital-ruházat) mind megkapjátok hozzá” (Mt 6, 33). De hogy itt milyen végzetes félreértések voltak már az apostolok idejében, arra

utalnak Szent Pál szavai: „Azt halljuk, hogy némelyek rendetlenül élnek, semmit sem dolgoznak, hanem haszontalanságra fecsérlik idejüket.” Ezek felé ünnepélyesen hangzik az apostol szava: „Az ilyeneknek megparancsoljuk, figyelmeztetjük őket Urunkban, Jézus Krisztusban, hogy békésen dolgozva a maguk kenyerét egyék” (2 Tesz 3, 11–12). És ez annyira egy a Krisztushoz való tartozással, hogy nyíltan kijelenti: „Aki övéinek, főleg házanépének nem viseli gondját, az megtagadta hitét, és rosszabb a hitetlennél” (1 Tim 5, 8). Éppen ezért azon volt, hogy „példát akartunk nektek adni” és pedig abban, „hogy nem éltünk tétlenül köztetek, senki kenyerét ingyen nem ettük, hanem keserves fáradással, éjjel-nappal megdolgoztunk érte” (2 Tesz 3, 7–9).

A munka parancsa nemcsak azért van, hogy „használjátok fel jól az időt” – és mert a dologtalanok „tétlenül házról-házra járnak, s nemcsak tétlenkednek, pletykálkodnak, haszontalanságokat művelnek, s olyasmit beszélnek, amire semmi szükség nincs” (1 Tim 5, 13) – hanem azért is, mert a munkálkodás a titokzatos kegyelmi világ hordozója. És pedig kétféleképpen. Először is evilággal való foglalkozásunk, fokmérője odaadottságunknak és kiérdemlője örök életünknek. Jézus mélyértelmű mondása

igazolja ezt. „Aki a kicsiben hű, az a nagyban is hű. Aki a kicsiben hűtelen, az hűtlen a nagyban is. Ha tehát a hamis mamont (evilág dolgaiban) nem kezeltétek hűen, ki bízza rátok az igazit? És ha a máséban nem voltatok hűek, ki adja oda nektek a tiéteket?” (Lk 16, 9–12). Másodszor, – s ezt jelzi már az Úrnak most idézett mondanása is –, nincsen olyan foglalkozás, amin rajta ne ragyogna az Isten országának, tehát a kegyelemnek a sugara. Ha az Úr Jézus hasonlatait nézzük, szinte minden emberi munkálkodás arra érdemesül, hogy valamilyen formában az üdvösségnek legyen hordozója. És itt nyitja meg a legközönségesebb dolgoknak azt a hátsó csapóajtáját, amin az örök élet tündéri ragyogása árad bele profán szemléletű életünkbe. Ezekből a hasonlatokból azt értjük meg, hogy világunk egy elvarázsolt világ; hordozója egy szebb és hasonlíthatatlanul boldogabb életnek a maga belsejében. Csak fantáziátlanságunk és szellemi szegénységünk hagyja rejtekben ezeket a boldog fényeket.

Dolgaink belseje

Jézus lelkében éltek ezek a dolgokon át-
ragyogó fények, s mert éltek, azért olyan
spontán fakadásúak és természetszerűek
hasonlatai.

A szülés gyötrelme és a gyötrelmet hamar elfeledő anya öröme: a kegyelemre való születés képe (Jn 16, 21). A gyermekét dajkáló (1 Tesz 2, 7), s azt előbb tejjel (1 Kor 3, 2), majd szilárd eledellel tápláló szeretet (Zsid 5, 14) az isteni pedagógia mintája lesz. A kenyeret s halat kérő gyermeknek követ és skorpiót adni képtelen apa, az Isten-Atya képét sugározza (Mt 7, 9). A piacon játszadozó, egymásnak fűrlyázó és kiáltozó gyermekekben észreveszi Isten szolgálatkészségét, melyet mi – mint makrancos kölykök – nem vagyunk hajlandók tudomásul venni (Mt 11, 17). A gyermekeivel nyugovóra tért atyában ráismer tet égi Atyánkra (Lk 11, 7). A fiának nagy készülődéssel lakomát szerző, és sok vendéget meghívó apában (Mt 22, 3), a fiaival (Mt 21, 28) és vincellérjével (Lk 13, 6) alkudozó családfőben, Istenünk irgalmasságát ünnepli.

De nem kerüli el figyelmét olyan banális dolog sem, mint a lámpa gyújtása (Mt 5, 15), a ház kisöprése (Mt 12, 44) és az elgurult drachmát szorgalmasan kereső asszony kutatása (Lk 15, 8). A kovász-keverő (Mt 13, 33), a szakértően ruhát foltozó (Mt 9, 16) szintén hasonlatának hordozója. A magvető ügybuzgósága (Mt 13, 4), a vetését elvégző ember nyugalma (Mk 4, 26), a konkolyon meglepődő szolgák izgalma (Mt

13, 42) az aratók munkájával (Jn 4, 37) együtt Isten országának kérdéseit világítják meg. A hű sáfár gondos beosztása (Lk 12, 42), a kertjét bekerítő szőlős gazda szakértelme, a vincellér próbálkozásával együtt (Lk 13, 8), nem beszélve a pincések borral bíbelődéséről (Mk 2, 22), sőt a bort kóstolók megjegyzéseiről (Lk 5, 38), ezek mind, mind mutatnak számára valamit az Isten országáról.

• Megakad a tekintete az ökrét vagy szamarát a gödörből kihúzó emberen (Lk 14, 5), a szomjas állatainak vizet adó gazdán (Lk 13, 15), és szuggesztív képben magyarázza a bárányaival kapcsolatban lévő pásztor viselkedését (Lk 15, 4–6; Jn 10, 1–15). Az időjárást lesők (Lk 12, 54) és az eget kémlelők (Mt 16, 2–4), a fügefafa zsendülő hajtásáról tájékozódók (Mt 24, 32) és a szőlőt kezelők (Jn 15, 1) egyformán bevilágítanak kegyelmi rendjébe. A kincskereső ember szenvedélye (Mt 13, 44), a vagyont gyűjtő ember kuporgatása (Lk 12, 21), pénzzel való kereskedése (Mt 25, 16) fel-felcsillantják kegyelmi világát éppúgy, mint a házépítés (Mt 7, 24), a toronyemelés (Lk 14, 28), az erős fegyveres küzdelme (Lk 11, 21), a király háborúja (Lk 14, 31), a királyság-szerzés gondja (Lk 19, 12). De azután olyan távolinak látszó események is, mint a siloei szenrencsétlenség (Lk 13,

4) vagy Pilátus politikai gyilkolása (Lk 13, 1) vagy a félholtra vert embert ápoló szamaritánus irgalma (Lk 10, 30) csakúgy szóba kerülnek nála, mint a mustármagról és a kovászról vett példák (Mt 13, 31–33).

Mindezekből azt kell leszűrünk magunknak, hogy ha az Úr Jézus nyilvános működése idején, a tanítás feladata miatt nem is nyúlt a földi foglalkozásokhoz; de példáiból, megjegyzéseiből kivilágloán látjuk, hogy nem élt idegenül ebben a világban, hanem úgy együtt élt ezzel a világgal, hogy szinte minden beszédessé tette számára lényegi mondanivalóját: az Isten országát.

Még az akkori világ két legmegvetettebb foglalkozása sem kerülte el figyelmét. Ez a két foglalkozás: a vámszedőké és a zsoldos katonáké volt. Amit tetézett még az is, hogy idegen hatalom szolgálatában hajtották végre e foglalkozás igazságtalanságait. „Jöttek a vámosok is, hogy (Keresztelő János) megkeresztelje őket, s így szóltak hozzá: Mester, mit tegyünk? Ezt felelte nekik: Ne szedjétek be többet, mint amennyi meg van szabva. Megkérdezték a katonák is: Hát mi mit tegyünk? Nekik így felelt: Ne zsaroljatok, ne bántsatok senkit, hanem elégedjétek meg a zsoldotokkal.” (Lk 3, 12–14). Ezért a keresztény nincs kötve semmiféle munkához, és nincs tiltva sem-

mi munkától. „Mindenki éljen úgy, ahogy az Úr adta neki” (1 Kor 7, 17) – mondja Szent Pál. Az Isten üdvösségszerző – tehát lelkünket evilági viszonylataiban is boldogságra vezető – elgondolása helyezi az embert különböző foglalkozásokba: ott és nem máshol kell megtalálnunk üdvösségünket, mert az Isten oda rejtette azt el.

De ezt nem úgy kell értelmezni, mintha egy evilági állapotban való bennlétünk változtathatatlan lenne. Nem. Józan eszem, kedvem, képességem máshová vihet, de sohasem szabad nyugtalanul keresgélünk. „Ha rabszolga vagy, s úgy nyertél hivatást, ne bánkódj miatta. Még ha szabaddá lehetnél is, maradj meg benne.” (1 Kor 7, 21). Minden foglalkozásnak ugyanis van egy belső kapcsolata az Úrhoz. „Aki ugyanis mint rabszolga nyert hivatást az Úrban, az Úrnak szabadosa. Viszont aki szabad emberként kapta a hivatást, Krisztus rabszolgája” (1 Kor 7, 22).

Szent Pál azt írja a házasságban élő asszonyokról: „Az által üdvözül, ha vállalja az anyaságot, kitart a hitben, a szeretetben, a szerénységben és tisztességben” (1 Tim 2, 15). A házasságnak természetadta foglalkozása a gyermeknevelés. És ezt teszi meg az üdvösség forrásává a kinyilatkoztatás az asszonyok (és férfiak) számára. Mindaz, aki ezt az életet és jövőt építi s

munkálja (hiszen a gyermekben van adva e földi élet igenlése és jövője), és aki a gyermeket akarja és kifejlődését elősegíti, vagyis neveli, az az emberi élet továbbfolytatódását akarja, növeli és segíti. Ezért meg lehet és meg kell szentelni ezt a földi, profán életünket is. Mint Jézus is biztatott azáltal, hogy „hűségesek” legyünk a „hamis mammon”-ban is (Lk 16, 11). Itt talán Jézus a hamis mammon alatt az evilági, profán dolgokat érti. És hogy a máséban is hűségesek legyünk, s így megkapjuk a magunkét. E mondásban szereplő „más” az Isten. Tehát Jézus negatívnak látszó mondásában is – „Ha a máséban hűségesek nem voltatok, ki adja ki nektek a magatokét?” (Lk 16, 12) – nagy pozitív figyelmeztetés van: lélekkel járjuk át evilági munkáinkat és dolgainkat, hogy Isten megjutalmazzon bennünket.

Minden evilági dolog és foglalkozás kapcsolatban van az örök élettel: vagy hordozza hasonlóságát, vagy általa lehet megérdemelni azt; mindenképpen tehát az örök, isteni élet árnyékát és kikezdését zárja magában: ez Jézus evilági szemléletének a tengelye.

MÉRTÉKTARTÁS ÉS ÖNMEGTAGADÁS

Ha a kereszténység életigenlő, és azt kívánja, hogy teljesen szabad lélekkel és örömmel élvezzük a körülöttünk lévő dolgokat, akkor hová tegyük a másik nagy keresztény elvet, a mértéktartást, sőt az önmegttagadást?! Arra már többször rámutattunk, hogy szent kereszténységünk, mint minden isteni dolog, olyan bőséges tartalmú, hogy a mi szűkös emberi fogalmaink keretében nem férnek el. És így el-
lentmondásosan kell azokat kifejeznünk. Éppen a házasságban mutatható ki mint legjobb példán, hogyan férhet össze e két véglet: az élet igenlése és megtagadása, az élet élvezése és annak mértékben való tartása. Ugyanis a házasság felhatalmaz az örömökre, köztük a legnagyobbra, a szexuális örömeire. De ugyanakkor a házasság a mértéktartás és az önmegttagadás szentsége is, mégpedig természeténél fogva.

Áldozatok sora

Ugyanis a házasságban az történik, amit a Teremtés könyvében olvasunk: „A férfi elhagyja apját és anyját, a feleségével tart” (Mt 19, 5). A természetes szerelem nagy élményei között ugyanis nem vesszük észre, hogy mi történik. Egy nagy szakítás. Ki-

szakadás a szülői közösségből. Nemcsak azoknak elhagyását jelenti ez, akiket eddig legjobban szerettünk, de jelenti annak a környezetnek a feladását, amiben eddig élünk: egyívású, egy-véralkatú, egy-neveltetésű, egy-hagyományú emberek közösségből való kilépést, és egy más, a házastárs véralkatához, neveltetéséhez és hagyományaihoz való benső kapcsolódást. Ahány ház, annyi szokás. Idegen szokásokkal és elgondolásokkal találja magát szemközt minden házastárs, amikor a legintimebb kapcsolatba kerülnek, amihez alkalmazkodni, amit elviselni és megváltoztatni a legnehezebb. Ez a kis és lényegtelen dolgokban való különbség mindennap própára teszi a hitvesek szeretetét. És ha nem vigyáznak, mint porszem a szemben, megronthatják a házások közérzetét a legnagyobb szerelem ellenére is. És ha itt nincs meg az áldozatvállalásnak a lelkülete, s nem tud lemondani a saját szokásairól és elgondolásairól, és nem nyílik meg a másik szokásai és elgondolásai előtt, akkor ezek a naponkénti apró konfliktusok később válsághoz vezethetnek a házások kapcsolatában, melyben felmerül a legkiábrándítóbb kérdés: szeretjük-e egymást még igazán? A kis, apró dolgokban is jelentkező nézetkülönbségek válsággá fajulása szinte minden házasságban előfordul, csak nem veszik

észre. És ha bomlásra nem is vezet, a házasszeretet kihűlését, és egy hideg korrektségbe való megmerevülését idézhetik elő. A nagy és lángoló szerelem így kötődik össze a mértéktartás vagy lemondani tudás lelkületével, már az első pillanattól kezdve.

De azután megjelenik a gyermekprobléma is. A gyermek fogantatása pillanatától jelen van a házások között, mint fékező elem. Mint a madár a fészket puha pihékkel béleli, úgy kell a házásoknak már a fogantatás pillanatától kezdve arra vigyázni, hogy csak szeretetteljes, békés és nyugodt benyomásokat kapjon a magzat, idegrendszere kifejlődésének folyamatában. Mert ha viták, veszekedések, vagy tragédiák véssődnek be az anyán keresztül a kicsi idegállagába, az tragikus biztonsággal üt vissza a megszületett gyermek nevelhetetlenségében és alakíthatatlanságában. Később is át sugároznak a negatív hangulatok a még fejletlen értelmű gyermekekre. Hát még, amikor már le tudja mérni az emberi viselkedések erkölcsi tartalmát! Milyen gátoló erőnek kell lennie tehát a szülőknél, hogy jelentkező szenvedélyeik kirobbanását féken tudják tartani a kiegyensúlyozott szeretet javára?! De azután később, mikor növekszik a gyermek, etetni, ruházni, nevel-

ni, időt szentelni számára . . . mennyi lemondással és önmegtágadással jár!

Láthatjuk tehát, hogy a Szentírásba is belefoglalt hitvesi magatartás, ti. az a törekvés, „hogyan keresse felesége kedvét” és „hogyan járjon férje kedvében” (1 Kor 7, 33, 34), nem kis áldozatot hordoz magában. Hát még a súlyosabb, amiről Szent Pál is megemlékezik: „Az asszony testével nem maga rendelkezik, hanem a férje, éppígy a férfi testével sem ő rendelkezik, hanem a felesége” (1 Kor 7, 4). Az annyi gyönyört rejtő nemi kapcsolatnak is megvannak a súlyos önmegtágadásai, amikor indiszponáltságok, hangulatlanságok, fáradtságok, betegségek vagy kényszerű távollétek lehetlenné teszik a nemi élmény biztosítását. Ezek a szeretet tisztítótüzei, ezek tehetik mélyé és átfogóbbá az egymás iránt érzett szerelmet. De az áldozat jelenlétét is megkövetelik. A szeretet nagysága és finomsága, az egymás iránt érzett figyelem és tapintat sokat letör az áldozat éleiből, úgy, hogy sokan nem is veszik észre. De az áldozat mindenképp jelen van.

Szeretet és gyűlölet

Ha a házasság szentségi kegyelméből kiolvassuk Jézusnak e világ iránt érzett szeretetét, akkor nyílik fel előttünk a látomás,

hogy a mi Urunk miért állította közép-pontba a lemondani tudás és az önmegtagadás szellemét. Aki igazán szereti a világot, az nem fulladhat bele a világba. „Minden szabad, de nem minden használ. Minden szabad nekem, de nem minden szolgál javunkra” (1 Kor 10, 23–24). Vagy ahogy előbb fogalmazza: „Minden szabad nekem, de nem minden hasznos. Minden szabad, csak ne váljak semminek rabjává” (1 Kor 6, 12). Ezt Szent Pál Jézus nyomán hirdette. Jézus ugyanis Keresztelő Szent János nyomában lépett fel, de ebben a tekintetben más felfogással. Meg is kapta a vádat: „János tanítványai böjtölnek és imádkoznak, s ugyanúgy a farizeusok tanítványai is. A tieid ellenben esznek és isznak.” (Lk 5, 33). Ugyanígy szembeállították Jézust és Jánost: „Eljött János, nem eszik, nem iszik s azt mondják rá: ördöge van. Eljött az Emberfia eszik is, iszik is, s azt mondják rá, lám falánk iszákos ember, a vámosok és bűnösök barátja” (Mt 11, 18).

Éppen, mert így szembeállították Jézust Keresztelő Jánossal, szembe kell állítanunk Jézus aszketizmusát Keresztelő Jánoséval, ill. a zsidók aszketizmusával. Jézusnak is van aszkétikus szigora és önmegtagadása. Hiszen váltig mondja: „Aki nem veszi vállára a keresztjét, s nem követ, nem méltó hozzám.” (Mt 10, 38). Sőt annyira

hangoztatja a lemondás szükségességét, hogy szinte nevetségessé teszi azt, aki a teljes lemondás nélkül akar a nyomdokába lépni. Olyan – mondja – mint a király, aki tízezer katonával akar a húszezres ellen-séggel háborúzni, vagy aki tornyot akar építeni, de költség híján nem tudja befejezni. „Így hát aki közületek nem mond le mindenéről, amije csak van, nem lehet a tanítványom” (Lk 14, 33). És meg kell figyel-nünk, hogy ezt nem kevés választott-nak, de „nagy népsokaság”-nak mondta (Lk 14, 25). Meg kell tehát lenni minden-kiben a lemondás szellemének. De meg kell figyel-nünk, mikor kívánja meg ezt.

Először is a bűn útján megszerzhető örömökről kell lemondani. „Mit használ az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja” (Mt 16, 26). S ha valami megbotránkoztat, kéz, szem vagy láb, el kell vetni, ki kell vájni. Jobb veszte-ségesen bemenni az örök életre, mint a Gehennára jutni (Mt 18, 8).

Kívánja továbbá a lemondást azokban a dolgokban, amiket az élet hoz magával. „El fog jönni az idő, amikor elviszik a vő-legényt, akkor majd böjtölnek” (Lk 5, 35). Isten gondviselésében kifürkészhetetlen fordulók vannak. Isten erejének látható jelenléte, Isten vigasztaló áldásának látható megtapasztalása eltűnik (vagyis elvétetik a

vőlegény), akkor áldozatos életet kívánó idők jönnek. A Krisztus hívők ekkor sem pártolnak el Jézustól, ha ezért anyagi előnyökben részesülnek is.

A többi dolgokban Jézus egyénenként szólítja híveit. „Akinek füle van a hallásra, hallja meg!” (Mk 4, 9) – mondja – Vagy: „akinek megadatott” (Mt 19, 11). És: „Aki fel tudja fogni, az fogja föl” (Mt 19, 12). Semmi esetre sem kívánja, hogy egy irányzat magát mutogatva és az önmegtagadásból tőkét kovácsolva fölébe kerüljön a másoknak. Aki a kötelezőn felül önmegtagadást vesz magára, az nem keresheti azt, hogy a másik ugyanazt teszi-e vagy sem. Azért sem keresheti, mert ott áll Jézus figyelmeztetése: „Ügyeljete, hogy a jót ne az emberek szemeláttára tegyétek, azért, hogy lássanak benneteket” (Mt 6, 1). És ha „hervasztott arccal” (Mt 6, 16) nem szabad böjtölni, vagyis a böjt valóságos jeleit sem szabad magunkon hordozni, annál kevésbé szabad szóban hordozni a böjt jeleit, az önmegtagadás jeleit. Ezt azért is veszedelmes számontartani, mert könnyen abba a hibába esünk, mint a farizeus, aki dicsekedve mondta: „Kétszer böjtölök hetenként, és mindenemből tizedet adok” (Lk 18, 12). Ez amellet arra is kísért, hogy kisebb, számbavehető dolgokat nyilvánart, a lényegét azonban elmulasztja. Mint Jézus

mondja: „A szűnyogot kiszűritek, a tevét meg lenyelitek”. „Mentából, kaporból és köményből tizedet adtok, közben ami fontosabb a törvényben, az igazságosságot, az irgalmat és a hűséget elhanyagoljátok” (Mt 23, 24, 23).

És hogy ez mennyire tud kísérteni, mutatja a kinyilatkoztató Isten, aki Szent Pálnál ismételten rátér erre a kérdésre. A szeretet-himnusz egyik megdöbbenő kitétele: „Szétoszthatom mindenemet a nélkülözők között, odaadhatom a testemet is égőáldozatul, ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem” (1 Kor 13, 3). Még erőltetjesebben hangsúlyozza: „Ha tehát Krisztussal meghaltatok a világ elemeinek, miért vállaltok magatokra olyan kötöttségeket, mintha még a világban élnétek, hogy tudniillik: Ne fogd meg, ne ízleld, ne érintsd! Hiszen ezek mind arra valók, hogy használat közben elpusztuljanak. Csak emberi parancsok és tanítások, amelyek a bölcsesség látszatát keltik az önkényes vallási gyakorlatokkal, az alázatoskodással és önsanyargatással, de valójában nincs semmi értékük, csak a test kielégítésére szolgálnak.” (Kol 2, 20–23). Meg kell értenünk a külső önmegtagadás kísértéseit, hogy áldozataink érdeme el ne tűnjön.

Nem értette meg Jézust, aki nem végez önmegtagadást. De akkor sem fogjuk fel

ennek krisztusi gyakorlatát, ha önértéket tulajdonítunk neki, és az evangélium lényegének a helyére tesszük. Ebben az esetben elfojtja az evangélium legnagyobb ajándékát: az élet örömét.

ÖRÖMMEL ÉLNI

Jézus áldozata nem akarja kiölni a lélekből az élet örömét. Maga mondja az áldozathozatal és önmegtagadás egyik fajtájáról, a böjtről: „Amikor böjtöltök, ne öltsetek olyan ábrázatot, mint a képmutatók, akik komorrá változtatják arcukat, hogy lássák böjtölésük. . . . Te amikor böjtölsz, kend meg fejedet és mosd meg arcodat, hogy ne lássák rajtad az emberek, hogy böjtölsz.” (Mt 6, 16). Jézus ezt nemcsak azért mondja, hogy elpalástoljuk az emberek előtt arcunk szomorúságát, hanem hogy igazán tudjunk örülni annak a kevesnek is, amit böjtben magunkhoz veszünk. Ez az áldozatot palástoló érzés éppen olyan igaztalan lenne, ha csak a palástolás céljából tanácsolná Jézus, mint a farizeusok kettős-lelkűsége. Jézus azt akarja, hogy az áldozat ne vegye el az élet örömét. Mint ahogy a házastársak is megőrzik az egymásban való tetszés örömét, ha – mint láttuk – súlyos áldozatokat is hoznak egymá-

sért. És ahogy – Jézus hasonlatában – az asszony sem emlékezik, mert „azon való örömeben, hogy ember született a világra, nem gondol többé gyötrelmeire” (Jn 16, 21). Ez a kijelentése Jézusnak klasszikus helye az önmegtagadásos élet örvendező jellegére. Úgy tagadjuk meg magunkat, hogy az örömünket nem veszítsük el, és úgy tanuljunk meg örülni, hogy az önmegtagadás és áldozatosság lelkületét el ne hagyjuk.

Mindezt megtehetjük, hiszen Jézus mondta, hogy az Isten „fölkelti napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is bűnösöknek is” (Mt 5, 45). És a keresztény ember örül, mert tudatában van annak, hogy Isten „nem maradt ismeretlenségben, mert jót tett, adott . . . esőt és gyümölcsöt érlelő nyarat, ételt és szívetekbe örömet” (ApCsel 14, 17). Mindezt tehát Isten kezéből veszi a keresztény. Ahogy Jézus mondja, hogy Isten táplálja és ruházza teremtményeit (Mt 6, 26–30). Az istengyermekségnek ezt a közvetlenségét és Istenérzékelését nem sötétítheti el a lemondás szomorúsága. Sőt Jézus ígérete értelmében valahogy mélyebb és igazibb lesz ez az életöröm.

Az Úr ugyanis ezt mondja: „Bizony mondom nektek, mindenki, aki értem és az evangéliumért elhagyja otthonát, testvé-

reit, anyját, apját, gyermekeit vagy földjét, százannyit kap; most ezen a világon ott-hont, testvért, anyát, gyermeket és földet – bár üldözések közepette – az eljövendő másvilágban pedig örök életet” (Mk 10, 29–30). Értjük, hogy mit mond Jézus? Százannyit e világban. Már e kijelentése miatt sem lehetne Jézust világelLENESSÉGGEL vádolni, hiszen evilág javait, amikről lemondunk, százszorosan adja vissza. Ha bűnösnek tartaná, egyszeresét sem volna szabad visszaadni. De a százszorosát ígéri. Ezt a hagyományos értelmezés úgy magyarázza, hogy az elhagyott anyagi javakért lelkieket kapunk vissza, amik az anyagiaknak többszörösét érik. Vagy úgy, hogy az elhagyott javak helyett a keresztény szeretetközösség biztosítja a százszoros értéket. Mindezek fenntartásával van azonban egy harmadik értelmezés is, hogy ti. a lemondással annyira éles világításba kerül Isten adakozó jósága, hogy mélyebb, melegebb és odaadottabb örömet tud nyújtani a földi dolgok használata annak, aki mértékkel él velük, mint az, aki korlátlanul használva azokat, eltelik velük és unalmassá válik a velük való foglalkozás. E földi dolgok és élvezetek halmozása ugyanis egy bizonyos jóllakottságot eredményez, melyben a kiábrándulás, az aggodalom és félelem tanyát verhet, és a megcsömörlés életürességet

teremthet a lélekben. Ez az, ami nem lép fel a mértékletes életben, de helyette a dolgoknak Isten szemével való látása van, mely a Teremtő gyönyörűségével fogadja azokat, és mindenben észre tudja venni azt az isteni Kezet, mely szeretetből nyújtja azokat nekünk. Így bensőségesebb, tündéribb lesz boldogsága.

IMÁDSÁG KRISZTUS LELKÉÉRT

Krisztus lelke

Te Isten mélységeibe merült lélek,
ki kitárultál a végtelen Titok
fölséges valóságainak
és e látomástól kigyulladt Benned'
az értésnek
a tudásnak
a szeretésnek
és odaadásnak tüze,
mely tűz benne égett
leked minden porcikájában úgy,
hogy szabadulni sem tudtál
a Benned remegő és
izgalommal lelkesülő
megtapasztalásától a
Mégfoghatatlannak
és mint az Istenségnek kifeszített hárfája
egész valóddal megzendültél
az isteni rejtély érintéseitől.

Te csodálatos krisztusi lélek

szentelj meg

foglalj le,
tölts be engem
és szentelő hatalmaddal avass fel

a magasságok szemléletére,
az isteni titkok megsejtésére.

Emelj ki

a bűn mélységeiből,
a test lomhaságaiból,
a természet milliányi
színes béklyóiból,
hogy üdén és frissen,
örömmel és lendülettel
– mint Te –
tudjak válaszolni
Istenem hívásaira
és belém áradó kegyelmeire.

Krisztus teste

szűzi talajról fakadt tiszta test,
mely nem ellenkeztél,
de a lélek minden mozdulására
azonnal engedelmeskedtél,
a fáradalmakban
bilincset nem kötöttél,
a szenvedésekben
lázadón nem tiltakoztál,
a halálba
magától értetődően belezuhantál,
a feltámadásban
diadalmasan felragyogtál
égbejáróvá finomultál,
az Oltáriszentségben
lélekgyarapítóvá lettél

üdvözíts engem!

Váltsd meg testem
gyöngeségeitől,
rossz hajlamaimtól,
a szellemet elsötétítő
és mélyre húzó törekvéseitől,
földhöz kötő és lelket törő
nehéz súlyától.

Krisztus vére

te isteni szívet hajtó
gyémántpatak,
te az Istenfiú testét éltető
rubintfolyam,
mely megérezted az isteni élet
rengéseit
és doboló ritmusokban válaszoltál
Jézus lelkesülő örömére,
felriadó haragjára,
csendesén áramlottál
az eláradó békesség
boldog birtoklására,
fojtottan visszahúzódtál
a Megváltó aggodásában
és halálos sápadtságában,
üdvöt hozva kiömlöttél
a szent Test ezernyi sebén

ihless meg!

Ahogy a bortól ittas
nem lát és nem hall semmit
környezete dolgaiból,
elvész benne kötelességtudat

és felelősségérzet,
csak a mámor diktál neki,
úgy emelj ki engem
a kisszerűségek,
az emberi tekintetek és félelmek,
a józan „okosságok”
és megbocsátó „megértések”
szörnyű gyűrűjéből,
lelkesíts Érted
szent kockázatokra és
szent szolgálid „felelőtlenségére”,
hogy csak azt dobogjam
és csak azt daloljam,
amit Te hordoztál isteni életedből!
Krisztus oldalából folyó víz
mely csak akkor fakadtál föl
amikor az Urat elborította
a bűn, a nyomorúság és
a halál szennye,
e halálhegy tetjéről indultál el
tisztító áramaiddal.
Ah, engem is elborítottak
e sötét valóságok
lelkem legtetejét is, legbensejét is
és semmit se hagytak illetetlenül.
Tisztíts meg!

Szent víz, tisztító kegyelmek
szent áradása
moss meg engem.
Hiszen a víznek törvénye az,
hogy eljusson minden zugba,

megtaláljon minden rejtett
repedést és nyílást,
amit nem tud megtalálni
az emberi okosság
és amihez nem tud hozzáférni
az emberi ügyesség.

Óh jöjj szent áradás
és érj lelkem legrejtettebb zugába!

Mosd ki
érzéseim,
vágyaim és
cselekedeteim
rejtekeiben meghúzódó
pártütéseimet és hűtlenségeimet!
Old föl lelkem legmélyében
lerakódott gátló maradékait
bűneimnek!

Hozz egészséget,
tisztaságot és üdeséget,
termékeny életet
bensőm minden hajlatában.

Krisztus szenvedése

ó te lelket nem ölő,
de építő szenvedés!
Te kételyt nem szerző,
de biztonságot teremtő fájdalom!
Te erőt nem apasztó,
de megsokszorozódó lankadtság!
Te félelmet nem árasztó,
de dicsőséget sugárzó megszégyenítés!
Te lelket nem pusztító,

de közösséget szülő
szent egyedülvalóság!
Te Isten-távolt
elűző magárahagyatottság!
Te isteni életet felnyitó halál!
erősíts meg!
Nyisd fel szememet,
tárd ki szívemet,
hogyan megérezzem
a szenvedések mélyére rejtett
megváltó erőket és isteni kincseket!
Jóságos Jézusom, hallgass meg engem!
Hallgass meg,
mikor Hozzád kiáltok,
mikor Téged hívlak tiszta fejjel,
mikor a kegyelem teremtette
világos látással
életemet és mindenemet
Neked szentelem.
De ne hallgass meg,
mikor elboríva a világ
kábitó színeitől,
terveimnek és vágyaimnak
alkalmas időket és helyeket kérek,
mikor csak a nekem valóért
esedezem,
mikor csak magam akaratát
keresem.
Sebeidbe rejts el!
Ezekbe a mély, véresen fájó
és kínokban tüzelő sebekbe,

hogy megtapasztaljam
azok fájdalmát és lázát.
De hiszen én vagyok
ez a borzalmas szakadás
a Te isteni testeden! . . .
Ez a folytonossági hiány,
ez az űr és köz,
mitől megszakad
titokzatos életed bennem,
elszakadnak
a kegyelemhozó vérpályák!
De Uram, sebeid fénylő sebekké lettek,
nemcsak gyógyult,
de gyógyító sebekké.
Tégy gyógyulttá és gyógyítóvá
engem is szent sebeidben,
hogy rajtam
– a semmin, az ürességen –
keresztül áradjanak erőid
mindazokra,
akikhez szeretetben,
vérben és barátságban,
munkában és küldetésben,
vagy akár botránkoztatásban,
vagy bűnben
hozzá érek és kapcsolatba kerülök.
Ne engedd, hogy elszakadjak Tőled!
Fogj meg,
köss meg,
bilincselj Hozzád!

Ingatag vagyok,
lázadó vagyok,
gyöngye vagyok!
Sodornak e világ örömei,
vágyai,
félelmei és gyötrelmei!
Lázadó és lázongó akaratom ellenére is,
törvényeid láncait
lerázni akarásaim ellenére is,
zúgolódásaim és kislelkűségem
ellenére is,
tarts Magadnál!
Ne sodorjon el Tőled
a munka áradata,
ne szakítson el
az idő múlása,
ne vessen távol
szentélyeid messzesége.
Hiszen Te át tudsz nyúlni
minden téren,
átérsz minden időn,
benne vagy minden mozgalmasságban.
Nálad, Veled lenni jó nekem!
A gonosz ellenségtől óvj meg!
Ez az ellenség itt áll mellettem
és kísért.
Feltárja előttem e világ kapuit,
kábít fényével és pompájával,
csábít hatalmával,
lenyűgöz tudásával
és vívmányaival,

rabságba ejt ínségeivel
és nyomorúságaival.
Én védekezni nem tudok,
Te légy védelmem!
Akkor is védj meg,
mikor rejtőzve
készít nekem csapdát,
amikor a jó látszatával igéz,
mikor igaz és helyes indítékok
leple alatt
az igazság angyalának
mezében jár (2 Kor 11, 14)
Vess véget káprázataimnak,
leplezd le téves ítéleteimet,
semmisítsd meg
gőgös önelégültségemet
és önhittségemet.
Te ismered csak a sátán
titkos és nyílt útjait,
Te tudsz csupán védelmet nyújtani
a Te szegény szolgáltnak!

Halálom óráján

jaj, ezen a döntő órán
mely nem tudom, hol s mikor,
nem tudom, hogy csendesen-e,
vagy irtózatos kínok között,
nem tudom, hogy a természet
rendje szerint-e,
vagy emberi kegyetlenség,
oktalanság,
vagy gyűlölet folytán
jön-e el?

Csak egyet tudok,
 hogy akárhogyan jön is el,
 csak akkor leszek nyugodt és igaz,
 ha Te ott állsz és hívsz.

Uram, ne hagyj el,
 hisz hűséges Isten vagy!
Legalább akkor mutasd meg
 kezed és arcod,
 hogy érezzem és tudjam:
 a Tiéd vagyok!

Ha hiányoznék is mellőlem
 minden emberi segítség
 és vigasztalás,
 papjaid és szentségeid
 kegyelme,

ha kétségbeesésbe hajtana
 a reménytelenség és gyötrő kín,
Te egyedül légy ott és

hívj Magadhoz engem!

Erős, kegyelmes hívással,
 ahogy hívtad Lázárt a sírból,
 ahogy hívtad Lévit
 és ő otthagytott mindent.

És juttass Magadhoz

Hívj úgy, hogy Hozzád menjek
 semmit sem félve,
 semmit sem sajnálva,
 örömmel és boldogan!
Irgalmadra és hatalmadra
 hagyatkozni akarok,
 ki belőlem is

– hideg kősziklából –
tudsz és akarsz is
Ábrahámnak fiát (Mt 3, 9)
az örökélet várományosát teremteni,
hogy szenteiddel dicsérjelek
e fényes lelkekkel,
kik között ott vannak
az én szentjeim,
kikre rábízta magam
s kik vezettek,
építettek,
imádkoztak és
aggódtak értem,
kikkel együtt látni akarom
feltáruuló titkaidat és
szentháromságos örök életedbe
kívánok elmerülni.

Amen.

ISBN 963 360 348 X

**KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ**

**SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.**

**A SZEDÉST A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT VÉGEZTE
NYOMÁS ÉS KÖTÉS A FRANKLIN NYOMDA MUNKÁJA**

**88/3134 FRANKLIN NYOMDA, BUDAPEST
FELELŐS VEZETŐ: MÁTYÁS MIKLÓS IGAZGATÓ**

Ára: 85,- Ft